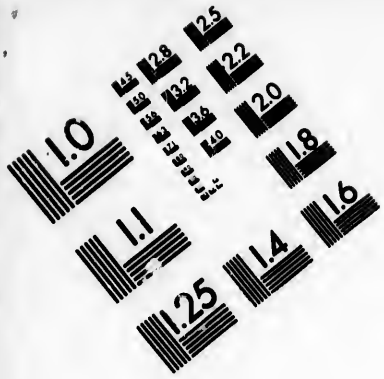

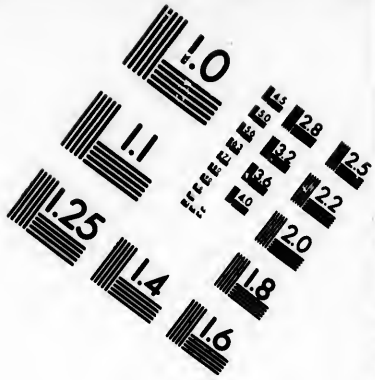

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

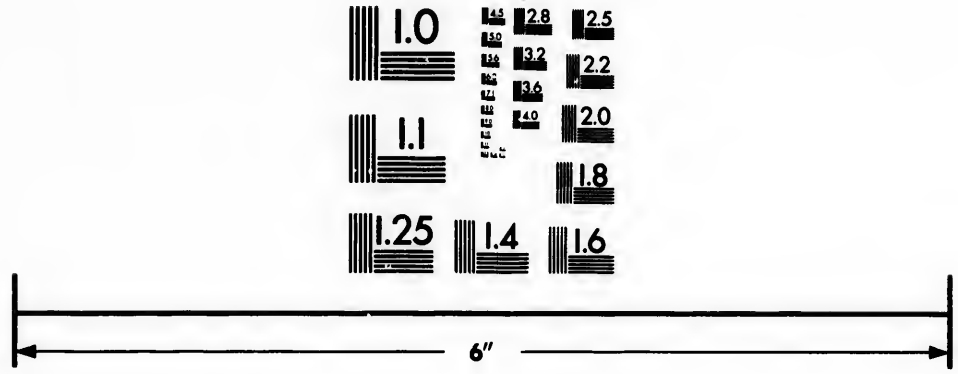

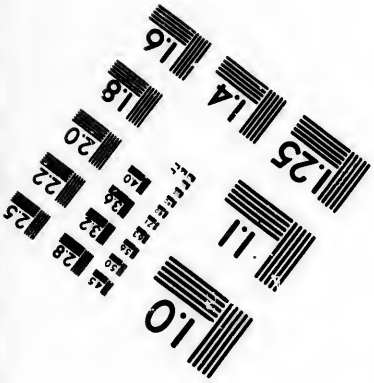

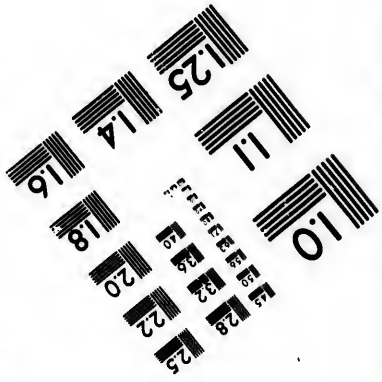

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH Microfiche Series.

CIHM/ICMH Collection de microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1986

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- ☐ Coloured covers/ Couverture de couleur
- ☐ Covers damaged/ Couverture endommagée
- ☐ Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée
- ☐ Cover title missing/ Le titre de couverture manque
- ☐ Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur
- ☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- ☐ Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur
- ☐ Bound with other material/ Relié avec d'autres documents
- ☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure
- ☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- ☐ Coloured pages/ Pages de couleur
- ☐ Pages damaged/ Pages endommagées
- ☐ Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
- ☑ Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
- ☐ Pages detached/ Pages détachées
- ☑ Showthrough/ Transparence
- ☐ Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
- ☐ Includes supplementary material/ Comprend du matériel supplémentaire
- ☐ Only edition available/ Seule édition disponible
- ☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/ Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

☑ Additional comments:/ Commentaires supplémentaires:

Various pagings.
Wrinkled pages may film slightly out of focus.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
						✓					

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol → (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole → signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

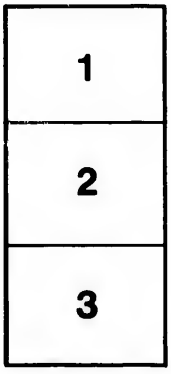

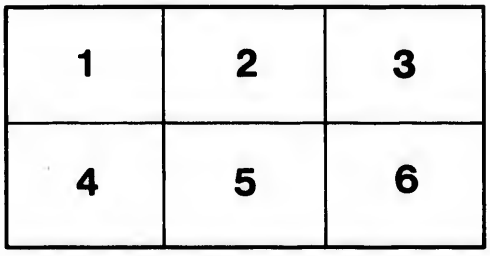

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
VIERDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCXCIX.

VOORBERICHT.

Met dit vierde deel der Reizen van j. cook begint zijne *tweede Reize rondom de Waereld*, hoofdzaaklijk ondernoomen om te beproeven of men zeekerheid konde erlangen omtrent het al of niet beſtaan van een groot vast land, 't welk veele aardrijkskundigen onderſtelden dat in het zuidlijk gedeelte van den aardbol zoude liggen, dat nog geheel onbekend en onbevaaren was (*), waarom deeze Reis den tijtel voert van *Reize naar de Zuid-pool en rondom de Waereld*; zij beſtaat in het Engelsch twee deelen in quarto.

Deeze reis is in het oorſpronglijke door cook zelven beſchreven en draagt kenmerken van zijn karakter. Eenvoudigheid, geſtrengheid, orde en juistheid ſtraalen 'er in door; doch zij is minder rijk aan die kleine menschkundige bijzonderheden en

(*) Zie het Leven van j. cook, I Deel, bladz. 97 en volgg.

en wijsgeerige opmerkingen, welke zoodanig een werk voor den leezer, die geen aardrijkskundige of zeeman is, moeten veraangenaamen.

Dit heeft mij doen besluiten, om, op het voetspoor van den Fransehen Vertaaler, ook gebruik te maaken van de beschrijving der reize door den jongen FORSTER, die, met zijn' vader, togtgenoot van COOK was en de gehecle reize mede deed, in twee deelen in quarto in het Engelsch en naderhand ook in het Hoogduitsch in twee deelen in octavo uitgegeeven; het is deeze uitgave, van welke ik mij bediend heb, omdat zij de laatste is en dus nog enige ophelderingen meerder bevat dan de Engelsche (*): De bijvoegzelen, uit dat

(*) De titel is: JOHAN REINHOLD FORSTER'S, *der Rechte, Medecin und Weltweisheit Doctor, Professor der Naturgeschichte zu Halle, Mitglieds des Rutsisch Kaiserlichen Academie zu S. Petersburg, der Societaten der Wisenschaften, der Antiq. zu London, zu Madrid &c. &c. Reize um die Welt während den jahren 1772 bis 1775 in dem von Sr. istregierenden Gros-Brittannischen Majestät auf entdeckungen ausgeschickten und durch den Capitain* COOK *geführten Schiffe the Resolution unternommen beschrieben und herausgegeben von dessen Sohn und Reisegefährten* GEORGE FORSTER, *Koniglichen Pohlnischen Geheimen Rath, Professor der Naturgeschichte in Wilna, der Philosophie Doctor, mitglied der Romischen Kaizerlichen Academie d. Naturf., d. K. Soc. der Wisensch. zu London, d. K. Acad. d. Arzneygel. zu Madrit, der K. Societat der Wisensch. zu Copenhagen, der Furstl. Hess.*

dat werk alhier ingelascht, zullen den leezer voorzeeker behaagen en zeer belangrijk voorkoomen; hoe aangenaam steekt de bijzondere wijze van zien en beschrijven van deeze twee schrijvers, die beiden ooggetuigen waren van hetgeen zij te boek stelden, bij elkanderen af! COOK, met veel kennis van de Aardrijkskunde, de Scheepvaart en alles wat daartoe behoort voorzien, merkt alles op wat daartoe betrekking heeft, beschouwt alles met eene koele philosophische bedaardheid, beoordeelt met verstand, verhaalt niet met de naauwkeurigste bijzonderheden, maar alles dat hij zegt is juist en draagt het kenmerk der waarheid; FORSTER, met levendiger verbeelding begaafd, schrijft met meer warmte, met meer gevoel, met meer wijsbegeerte; alles maakt op hem meerder indruk; hij speurt den aart der volkeren, die hij bezogt, in de minste plooien van hun karakter en in de minste bijzonderheden van hun gedrag op, en verlevendigt alles door wijsgeerige, zedekundi-

Soc. der Alterth. und des Ackerbaues u. d. freyen Kunste zu Cassel &c. u. Correspondent der Konigl. Societat der Wisensch. zu Gottingen, von verfasser selbst aus dem Englischen ubersetzt, mit den wesentlichsten aus des Capitain COOKS *Tagebuchen und anderen Zusatsen fur den deutschen Leser vermehrt und durch kupfer erlautert, Berlin bey* HAUDE *und* SPENER 1784, twee deelen in octavo.

dige en menschkundige aanmerkingen; die zelfde verbeeldingkragt zet zijnen schrijfstijl meer sierlijkheid bij en zijne groote kundigheden stellen hem in staat om nuttige vergelijkingen te maaken. Vooral legt hij zig toe op alles wat tot het vak der Natuurlijke Historie behoort en in dit gedeelte is zijn werk van de hoogste waarde, terwijl deeze bezigheid zelve van die van Kapitein COOK, als zij aan land waren, zoo zeer verschillende was, dat de voorvallen, die hun bejegenden en de omstandigheden, waarin zij zig bevonden hebben, noodwendig zeer verschillende moeten geweest zijn.

Dit onderscheid in den schrijfstijl heeft mij egter eenen anderen weg in doen slaan dan de Vertaaler van de Fransche Uitgave; deeze heeft de aanmerkingen en beschrijvingen van FORSTER, van welke hij gebruik wilde maaken, in den text van het werk van COOK zelven ingelascht en dezelve alleen door „ onderscheiden; dan ik bevond dat deeze geduurige verwisseling van stijl eene onaangenaame uitwerking in het leezen had en eene strijdigheid maakte, die aanstootelijk was, omdat zij geduurig weder kwam; ik mistrouwde egter mijne eigen smaak of gevoel; dan toen ik vernam dat het eveneens werkte op den geest van die mijner vrienden, welke die vertaaling lazen, was mij zulks eene waarschuuwing om die klip te vermijden, waarom ik de bijvoegzelen, uit de rei-

ze

ge van FORSTER getrokken, agter elk deel als aantekeningen heb bijgevoegd, hetgeen ik niet twijfel of zal eene beter uitwerking hebben.

Uit die reize nu heb ik al het belangrijkste getrokken dat 'er in is en niets agterwege gelaaten dat de weetlust of nieuwsgierigheid van den leezer konde voldoen, of ſtreelen, dan hetgeen reeds hoofdzaaklijk in de reize, door COOK beſchreven, voorkoomende, eene onnodige herhaaling zoude geweest zijn.

Uit de Franſche Vertaaling heb ik enige aantekeningen overgenoomen, die mij voorkwamen voor geleerden en natuurkundigen van enig nut te zijn; zoodat deeze Uitgave door drie onderſcheiden werken in zoo veele verſchillende taalen verrijkt is geworden en zoo wel in de plaaten als in den text; de plaat, namelijk vertoonende de water-hoozen op de kuste van *Nieuw-Zeeland*, wordt in de Engelſche uitgave niet gevonden; in die waarop de *Barringtonia* verbeeld ſtaat, heb ik de vrugt en het zaad bijgevoegd, en in andere enige verbeteringen laaten maaken.

Vermits COOK een Engelschman was en FORSTER een Duitſcher, hebben zij ook de eigen naamen van perſoonen en plaatſen elk op de wijze van zijnen eigen tongval geſchreven. Schoon ik nu meer vertrouwen zoude hebben op de ſchrijfwijze van een Duitſcher dan op die van eenen Engelschman in het ter nederſtellen van eigen naa-

men, naardien de eerste het geluid of de uitspraak naauwkeuriger zal uitdrukken, heb ik evenwel in de reize van COOK hierin geene verandering gemaakt, opdat men de naamen op de kaarten zoude kunnen wedervinden.

Doch opdat men beter zoude kunnen oordeelen wat men in de aantekeningen van den Heer FORSTER te wagten hebbe, zal ik alhier, volgens zijne eigen opgave, den leezer enig verslag geeven bij welke gelegenheid en met welk oogmerk die geleerden met den Heer COOK wierden mede gezonden en wat aanleiding tot de uitgave van zijne afzonderlijke beschrijving van die reize gegeeven heeft.

De Heeren BANKS en SOLANDER zouden op deezen tweeden togt weder mede gevaaren zijn; de Heer BANKS had daartoe groote kosten gedaan en zig alle noodwendigheden aangeschaft. Hij zou, behalven SOLANDER, nog twee jonge lieden medegenoomen hebben, die hem in de beschrijving van planten en dieren hunnen bijstand zouden verleenen en drie andere, welke nieuw ontdekte dieren en planten zouden tekenen. Zelfs ZOFFANI, een bekwaam Duitsch schilder, had beloofd mede te zullen gaan en de verschillende landschappen en inwooneren te schilderen. De Heer BANKS verzogt nu nog enige veranderingen in het schip te mogen laaten maaken, op zijne eigen kosten, waardoor hij enig meerder gemak

mak konde genieten; doch de Minister van de Zee-zaken ſloeg geen acht op zijn verzoek, dat hij voorzeeker aan zulk eenen belangloozen ijveraar voor de weetenſchappen wel hadde mogen toeſtaan. Na dat de Heer BANKS lang genoeg te vergeefsch op een gunſtig beſluit gewagt had, verklaarde hij eindelijk, tien dagen voor den tijd, dien men tot het vertrek beſtemd had, dat hij met zijn gezelſchap de reis niet doen zoude. De Minister wierd hier door beledigd; hij wilde toonen, dat men, zonder BANKS, de weetenſchappen dienſtig konde zijn; daar waren nog vier duizend ponden ſterling overig van de ſom, die het Parlement tot die reis beſtemd had; men ſtelde den Heeren FORSTER voor de reis te doen en vergunde hem die ſom met veele ſchoone beloften, zonder hun iets te laaten blijken van hetgeen daartoe aanleiding had gegeeven.

De Britſche Regeering zondt en onderhield dan den Heer FORSTER op deeze Reize als eenen Natuurkundigen, niet enkel om hem onkruid te laaten droogen en kapellen te laaten vangen, maar met oogmerk dat hij alle zijne talenten in dit vak zoude te werk ſtellen en geen aanmerkenswaerdig voorwerp onbemerkt zoude laaten. Met een woord, men verwagtte van hem eene *Wijsgeerige Hiſtorie der Reis* vrij van vooroordeel en gemeene drogredenen, waarin hij zijne ontdekkingen in de Hiſtorie van den Mensch en in de Na-

tuurkunde over het algemeen, zonder betrekking tot willekeurige ſtelzels, enkel naar algemeene menschlievende grondſtellingen zoude daar ſtellen, dat is, eene Reisbeſchrijving zoo als der geleerde waereld nog geene was aangeboden en men onthield zig op de edelmoedigſte wijze van hem bijzondere regelen voorteſchrijven.

Naauwlijks waren 'er vier maanden, zedert zijne terugkomst, verloopen, of hij bood den Koning de eerſtelingen zijnes arbeids aan in zijn boek over de Planten in de eilanden van de Zuid-zee. Hierop maakte hij zijn werk van de Reisbeſchrijving, het hoofdwerk, dat men van hem begeerde. Eerst wilde men dat hij uit zijne eigen en COOKS dag-regiſters ſlechts een enkel verhaal zoude zaamenſtellen, waarin de gewigtige waarneemingen van eenen ieder van hun, aan haare plaats en, tot onderſcheiding, op eene bijzondere wijze getekend zouden zijn; maar daarna veranderde men van zin, en wilde nu elk dag-register afzonderlijk laaten drukken. De Lords van de Admiraliteit beſlooten de Reisbeſchrijving met eene menigte plaaten te verſieren, die naar de tekeningen van den ſchilder, welke mede aan boord geweest was, zouden geſneden worden en ſchonken alle de kosten van het graveeren, meer dan twee duizend ponden ſterling beloopende, kapitein COOK en den Heer FORSTER elk' voor een gelijk deel; daar wierd een verdrag tusſchen hen beiden geſloten en door den

Graaf

Graaf VAN SANDWICH ondertekend, waarin aan elk' zijn deel in de beſchrijving wierd aangewezen en waarin het geſchenk van de plaaten aan eenen ieder van hun van de zijde der Admiraliteit verzeekerd wierd. Ingevolge hiervan leverde FORSTER den Grave VAN SANDWICH eene tweede proeve van zijne Reisbeſchrijving, maar zag ook deeze, tot zijne verwondering, afgekeurd. Eindelijk wierd hij gewaar dat, wijl men in het bovengemeld verdrag met opzet het woord *beſchrijving* of *verhaal* vermijd had, hij niet gerechtigd was eene aaneengeſchakelde Hiſtorie der Reize te ſchrijven en men kondigde hem uitdruklijk aan dat hij, op verbeurte van zijn aandeel aan de plaaten, zig ſtiptlijk aan de letter van het verdrag zou hebben te houden. Schoon hij nu altijd gedagt had dat hij hoofdzaaklijk gezonden was om de Reis te beſchrijven, ſchikte hij zig naar dat voorſchrift en bepaalde zijnen arbeid tot enkele wijsgeerige waarneemingen, om zijne familie niet van dat aanzienlijk voordeel te verſteeken; hoe veel zelfsverloochening hem deeze ſtap ook gekost had, bleef dezelve egter vrugtloos. Men verwierp zijnen arbeid ten derden maale en ontnam hem eindelijk het beloofde recht op de koperen plaaten geheel en al. Veelligt wilde men hem door deeze bejegening doen gevoelen dat hij een vreemdeling was; veelligt vond men, zelfs in de weinige aanmerkingen, die hij, ſteunende op het ver-

verdrag, nog gewaagd had, zijne denkwijze te wijsgeerig-vrij; veelligt is het het belang van eenen derden geweest hem het geschenk van de Admiraliteit geheel te ontneemen.

Dit gaf aanleiding dat zijn zoon ondernam in zijne plaats eene wijsgeerige Reisbeschrijving te vervaerdigen. Door geen verdrag de handen gebonden hebbende, stelde hij die te zaamen uit zijne eigen aantekeningen en die van zijn' vader: hij schreef dus vrijer en zijn werk behoefde geene staatkundige beoordeeling en zuivering te ondergaan, terwijl uit de Reisbeschrijving van COOK, op voorbeeld van de Franschen, wel eens enige omstandigheden zijn weggestreeken, die men op de eene of andere wijze nadeelig oordeelde. Een hoog bevel, zegt FORSTER, bloes den Heer DE BOUGAINVILLE van het eiland *Juan Fernandez* weg en deed het Engelsch geschut zwijgen, toen de *Endeavour* de Portugeesche vesting op *Madera* beschoot (*).

Daar

(*) De Heer DE BOUGAINVILLE hield zig eenen tijd op het eiland *Juan Fernandez* op en nam 'er zelfs ververschingen in, schoon hij te verstaan geeft dat tegenwinden hem beletteden dit eiland aantedoen. Kapitein COOK beschoot uit de *Endeavour* met een Engelsch fregat de vesting *Leo* op *Madera*, om de eer der Britsche vlag optehouden, van welke omstandigheid in de Reis in het geheel geen gewag gemaakt wordt.

FORSTER.

Daar zijn in Engeland zes werken aan het licht gegeeven die hunne geboorte aan deeze tweede Reize van COOK verſchuldigd zijn. 1. Het werk van J. R. FORSTER over de Planten van de eilanden in de Zuid-zee, getijteld *Characteres Generum Plantarum, quas in inſulis Maris Auſtralis collegit &c.* JOANNES REINOLDUS FORSTER & GEORGIUS FORSTER, *Lond.* & *Berol.* 1776, in quarto, welk werk met agt en zeventig koperen Plaaten verrijkt is. 2. De Reis door COOK beſchreven, waarvan de vertaaling volgt. 3. De Reisbeſchrijving van G. FORSTER den Zoon, waaruit de aantekeningen, in deeze Uitgave voorkoomende, getrokken zijn. 4. Sterrekundige Waarneemingen, gedaan geduurende de reis van de ſchepen de *Reſolutie* en de *Avontuur* in het Zuider Halfrond en om de Waereld in de jaaren 1772, 1773, 1774 en 1775, door den Heer WALES, *Lid van de koninglijke Maatſchappij der Weetenſchappen te Londen*, en den Heer BAYLY, *koninglijke Sterrekundige van het Obſervatorium te Greenwich.* Dit werk is de vrugt der waarneemingen van deeze geleerden, van welke de eerſte op de *Reſolutie* en de andere op de *Avontuur* was, en die beiden op kosten van het comptoir van Lengte mede voeren, op alle plaatſen daar zij aanlanden en ook op zee gedaan, zoo van de Lengten en Breedten als van de afwijkingen van de kompas-

pas-naald, de getijen, het weder en diergelijke; dit werk bevat tafelen, die van veel waarde zijn voor Sterrekundigen. 5. Eene Verhandeling over de middelen om de gezondheid van het volk op zee te bewaaren, voorgeleezen in de jaarlijkſche Vergadering van de koninglijke Maatſchappij te Londen, op den dertigſten November 1776, door den Voorzitter J. PRINGLE. En eindelijk 6. Waarneemingen over de Aardrijkskunde, de Natuurkunde, den Aart en de Zeden der Menſchen, door JOHAN REINHOLD FORSTER, verzameld op zijne Reize om de Waereld, door den ſchrijver in het Engelsch uitgegeeven in een deel in quarto, en naar de Hoogduitſche Vertaaling van zijnen zoon in het Nederduitsch uitgegeeven, te Haarlem bij PLAAT en LOOSJES in het jaar 1790.

J. D. PASTEUR.

In den HAGE
den 1 April 1799.

IN-

INHOUD

VAN HET

VIERDE DEEL.

Bladz.

Inleiding. XIX

EERSTE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Vertrek van Deptford. *Aankomst te* Funchal *op het Eiland* Madera. *Vertrek van daar en aankomst te* St. Jago. *Vertrek van* St. Jago *en aankomst aan de* Kaap de Goede Hoop. *Verrigtingen aldaar en bijzonderheden van dien togt.* 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van de Kaap de Goede Hoop *naar de* Zuid-pool. *Naspeuringen naar een Zuidlijk Land.* 28

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vervolg van de naſpeuringen naar een Zuidlijk Land tuſſchen de middaglijn van de Kaap de Goede Hoop *en* Nieuw-Zeeland. *Scheiding der twee Schepen. Aankomst van de Reſolutie in de* Donkere Baai *aan* Nieuw-Zeeland. 64

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in de Donkere Baai. *Ontmoetingen met de inboorlingen.* 102

VIJFDE HOOFDSTUK.

Onderrigtingen om in en uit de Donkere Baai *te zeilen. Beſchrijving van het omliggende land, deszelfs voortbrengzelen en inwooneren. Sterre- en Zeevaartkundige Waarneemingen.* 136

ZESDE HOOFDSTUK.

Togt van de Donkere Baai *tot* Koningin Charlotte Kanaal. *Beſchrijving van enige Water-hoozen. Ontmoeting van de twee ſchepen.* 152

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Verſlag van kapitein FURNEAUX *van zijn wedervaaren zedert het ſcheiden van de twee ſchepen tot derzelver ontmoeting in* Koningin Charlotte Kanaal. *Beſchrijving van* Van Diemens-Land. 157

AGTSTE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in Koningin Charlotte Kanaal. *Aanmerkingen over de inwooneren van het land.* 178

NEGENDE HOOFDSTUK.

Koers van Nieuw-Zeeland *tot* Otahiti. *Beſchrijving van enige laage eilanden, denklijk dezelfde, welke door* DE BOUGAINVILLE *gezien zijn.* 192

AANTEKENINGEN GETROKKEN UIT HET DAGVERHAAL VAN G. FORSTER.

Aantekeningen op het eerſten Boeks eerſte Hoofdſtuk. 213

Bladz.

Aantekeningen op het tweede Hoofdſtuk. . 251

Aantekeningen op het derde Hoofdſtuk. . 260

Aantekeningen op het vierde Hoofdſtuk. . 265

Aantekeningen op het vijfde Hoofdſtuk. . 278

Aantekeningen op het zesde Hoofdſtuk. . 282

Aantekeningen op het zevende Hoofdſtuk. . 284

Aantekeningen op het agtſte Hoofdſtuk. . 286

Aantekeningen op het negende Hoofdſtuk. . 312

INLEIDING.

Of dat gedeelte van het Zuider Halfrond, dat men nog niet onderzogt had, ſlechts eene onmeetlijke waterplas ware, dan of het nog een vast land bevattede, gelijk de beſchouwende Aardrijkskunde ſcheen te belooven, was een vraagſtuk, dat de aandacht niet alleen van geleerden, maar van de meeſte zee-mogendheden van Europa langen tijd had bezig gehouden.

Het was voornamelijk, om in eens een eind aan alle geſchillen omtrent zulk een merkwaerdig en gewigtig onderwerp te maaken, dat zijne Majeſteit bevel gaf tot deeze onderneeming, van welke het verhaal hier mede aan het algemeen wordt medegedeeld.

Doch, om den leezer een duidlijk denkbeeld te geeven van hetgeen op deezen togt verrigt is en hem in ſtaat te ſtellen om naauwkeuriger te oor-

deelen in hoe verre het groot doel, dat men zig voorſtelde, bereikt zij, zal het nodig zijn een kort bericht van de verſchillende Reizen, die voor deeze, welke ik de eer had te beſtieren, op ontdekkingen in het Zuidlijk Halfrond gedaan zijn, vooraf te laaten gaan.

De eerſte, die den grooten Stillen Oceaan overvoer, was FERDINAND MAGALHAENS, een Portugees, die, in dienst van Spanje, op den tienden April 1519 met vijf ſchepen vertrok. Hij ontdekte de *Straat*, die zijnen naam draagt, en dezelve op den zeven en twintigſten November 1520 doorgevaaren zijnde, ſtevende hij de Stille Zuid-zee in.

In die zee ontdekte hij twee onbewoonde eilanden, welker ligging niet wel bekend is. Vervolgens paſſeerde hij de linie, ontdekte de *Dieven-Eilanden* en ſtevende toen naar de *Philippynſche Eilanden*, op een van welke hij in eene ſchermutſeling met de inboorlingen gedood wierd.

Zijn ſchip, de *Victorie* genaamd, was het eerſte dat den aardbol omzeilde en het eenigst van zijn ſmaldeel, dat de gevaaren en ongemakken, die zijne heldhaftige onderneeming verzelden, te boven kwam.

De Spanjaards deeden, na dat MAGELHAENS hun eens den weg gewezen had, verſcheiden togten van *Amerika* naar het Westen, voor dien van ALVARO MENDANA DE NEYRA in 1595, die

de

de eerſte is, welke ſtap voor ſtap kan nagegaan worden; want de voorgaande togten zijn niet met de vereischte juistheid tot ons gekoomen.

Wij weeten egter over het algemeen dat op dezelve *Nieuw Guinea*, de eilanden, die de *Salomons-Eilanden* genoemd worden, en verſcheiden andere ontdekt wierden.

De Aardrijkskundigen verſchillen zeer veel omtrent de ligging van de *Salomons-Eilanden*. Het waarſchijnlijkst gevoelen is dat zij de groep uitmaaken, welke alle die eilanden bevat, die zedert *Nieuw-Brittannie*, *Nieuw-Ierland* enz. genoemd zijn geworden.

Op den negenden April 1595 zeilde MENDANA, met oogmerk om deeze eilanden te bevolken, met vier ſchepen van *Callao* en zijne ontdekkingen op zijnen togt westwaarts beſtonden in de *Marquiſen-Eilanden* op 10 graaden Zuider Breedte, het eiland *St. Bernardo*, 't welk ik voor hetzelfde houde dat kommandeur BYRON het *Eiland van Gevaar* noemt, vervolgens het *Eenzaam Eiland*, op 10° 40′ Zuider Breedte en op 178° Wester Lengte, en eindelijk *Santa Cruz*, dat ongetwijfeld hetzelfde is dat kapitein CARTERET *Egmond Eiland* genoemd heeft.

Op dit laatſte eiland kwam MENDANA en veele van zijne reisgenooten te ſterven en het jammerlijk overſchot van het ſmaldeel wierd door

PEDRO FERNANDEZ DE QUIROS, den opperstuurman, te *Manille* terug gebragt.

Deeze zelfde QUIROS was de eerste die uitgezonden wierd enkel met oogmerk om een zuidlijk vast land te ontdekken en hij schijnt ook indedaad de eerste geweest te zijn, die enig denkbeeld heeft opgevat dat 'er zulk een land zijn zoude.

Hij vertrok den een en twintigsten December 1605 van *Callao* als stuurman van de vloot, onder bevel van LUIS PAZ DE TORRES, bestaande uit twee schepen en een ligter. Zij stuurden W. Z. W. en ontdekten op den zes en twintigsten January 1606, zijnde toen, volgens hunne rekening, duizend Spaansche mijlen van de kust van *Amerika*, een klein laag eiland op de Zuider Breedte van 25 graaden. Twee dagen daarna ontdekten zij een ander, dat hoog was met eene vlakte 'er boven op. Dit is waarschijnlijk hetzelfde dat kapitein CARTERET *Pitcairns-Eiland* genoemd heeft.

Na deeze eilanden verlaaten te hebben schijnt QUIROS zijne koers west-noord-westwaarts en noord-westwaarts gestuurd te hebben tot op 10 of 11 graaden Zuider Breedte en toen westwaarts, tot hij aan de baai van *St. Philippus* en *St. Jago* op het eiland *Tierra del Espirito Santo* kwam. Op deeze koers ontdekte hij verscheiden eilanden, en waarschijnlijk enige van die, welke door laater zee-vaarers zijn gezien geworden.

Bij

Bij het uitzeilen van de baai van *St. Philippus* en *St. Jago* wierden de twee schepen van elkanderen geschéiden. QUIROS stevende met het schip de *Capitana* noordwaarts en keerde naar *Nieuw-Spanje* terug, na veel geleden te hebben door gebrek aan leeftocht en water. TORRES stuurde met de *Almiranta* en de ligter westwaarts en schijnt de eerste geweest te zijn die tusschen *Nieuw-Holland* en *Nieuw-Guinea* doorzeilde.

De eerstvolgende pooging, om ontdekkingen in de Stille Zuid-zee te doen, wierd bestierd door LE MAIRE en SCHOUTEN. Zij zeilden den veertienden Juny 1615 met de schepen *Concordia* en *Hoorn* uit *Texel*. Het laatste verbrandde door toeval in *Gewenschte Haven* (*Port Desiré*). Met het ander ontdekten zij de *Straat*, die den naam van LE MAIRE draagt en waren de eerste die ooit den Stillen Oceaan om *Kaap Hoorn* in stevenden.

Zij ontdekten het *Honden-Eiland* op 15° 15′ Zuider Breedte en op 136° 30′ Wester Lengte, *Zonder Grond* op 15° Zuider Breedte en 143° 10′ Wester Lengte, *Waterland* op 14° 46′ Zuider Breedte en op 144° 10′ Wester Lengte en vijf en twintig zee-mijlen ten Westen van het laatste, het *Vliegen-Eiland* op 15° 20′ Breedte, de *Verraders* en de *Kokos-Eilanden* op 15° 43′ Zuider Breedte en op 173° 13′ Wester Lengte, twee graaden westlijker het *Hoop-Eiland* en op 14°

56' Zuider Breedte en op 179° 30' Ooster Lengte het eiland *Hoorn*. Vervolgens ſtevenden zij langs de noord-kusten van *Nieuw-Brittannie* en *Nieuw-Guinea* en kwamen in October 1616 te *Batavia*.

Uitgezonderd enige ontdekkingen op de weſtlijke en noordlijke kusten van *Nieuw-Holland* wierd 'er geene reize van gewigt naar den Stillen Oceaan ondernoomen tot het jaar 1642, wanneer kapitein TASMAN met twee ſchepen van de Nederlandſche Oost-Indiſche Maatſchappij van *Batavia* zeilde en *Van Diemens-Land* ontdekte, zijnde een klein gedeelte van de west-kust van *Nieuw-Zeeland*, vervolgens de *Vrienden-Eilanden* en de eilanden die *Prins Willems Eilanden* genoemd worden.

Ik heb het tot dus verre best geoordeeld den voortgang der ontdekkingen in den Zuider Stillen Oceaan niet aftebreeken, anders moest ik reeds gezegd hebben dat RICHARD HAWKINS, in het jaar 1594, omtrent vijftig zee-mijlen ten Oosten van de rivier *La Plata* zijnde, door een' ſtorm ten Oosten van zijne voorgenoomen koers gedreven wierd en, toen het weder bedaarde en hij naar de *Straat van Magelhaens* ſtuurde, onverwagt land ontmoetede, dat hij omtrent zestig mijlen langs voer en zeer omſtandig beſchreven heeft; hij noemde het *Hawkins Maagde-Land*, ter eere van zijne Koningin ELIZABETH en hij zegt

dat

dat het omtrent zestig mijlen van de naaste kust van *Zuid-Amerika* ligt.

Dit land wierd daarna erkend voor twee groote eilanden door kapitein JOHN STRONG met de *Farewel* van Londen, die in het jaar 1689 de *Straat*, welke het oostlijk van het westlijk van deeze eilanden scheidt, doorvoer. Aan deeze *Straat* gaf hij den naam van *Falklands-Kanaal*, ter eere van zijnen beschermheer *Lord* FALKLAND en die naam is zedert door onachtzaamheid aan beiden de eilanden, welke het van malkanderen afzondert, gegeeven.

Terwijl ik van deeze eilanden spreek, zal ik 'er bijvoegen dat toekoomende zee-vaarers hunnen tijd zullen verliezen als zij naar *Pepys-Eiland* op 47 graaden Zuider Breedte zoeken, alzoo het nu zeeker is dat *Pepys-Eiland* geen ander is dan deeze *Falklands-Eilanden*.

In het jaar 1675 ontmoette ANTHONY LA ROCHE, een Engelsch koopman, toen hij uit de Stille Zuid-zee terug keerde, daar hij op eene koopvaardij-reis geweest was en door winden en stroomen verre ten oosten van de *Straat Le Maire* gevoerd wierd, eene kust, die misschien dezelfde is, welke ik op deeze reis bezogt en het eiland *Georgia* genoemd heb.

Dit land verlaatende en noordwaarts stevenende ontdekte LA ROCHE, op de Zuider Breedte van 45 graaden, een groot eiland, met eene goede

haven aan het oostlijk gedeelte, daar hij hout, water en visch vondt.

In het jaar 1699 wierd de beroemde Sterrekundige Doctor EDMUND HALES aangesteld tot bevelhebber over zijner Majesteit Pink-schip de *Paramour* op eenen togt tot verbetering van de kennis der lengte en van de afwijking van de kompas-naald en tot ontdekking van de onbekende landen, welke men onderstelde in het zuidlijk gedeelte van den Atlantischen Oceaan te liggen. Op deeze reis bepaalde hij de lengte van verscheiden plaatsen; hij stelde, na zijne terugkomst, zijne kaart van de afwijking op en stelde eene wijze voor om de lengte op zee te vinden door middel van de aannaderingen en de verduisteringen van de vaste sterren. Hij vervulde de twee eerste punten van zijnen lastbrief zeer wel, maar hij ontdekte geen onbekend Zuid land.

In het jaar 1721 rusteden de Nederlanders drie schepen uit om ontdekkingen in den Zuider Stillen Oceaan te doen, onder bevel van den Admiraal ROGGEVEEN. Op den een en twintigsten Augustus verliet hij *Texel* en, om *Kaap Hoorn* in dien Oceaan koomende, ontdekte hij het *Paasch-Eiland*, waarschijnlijk reeds te vooren door DAVIS gezien, schoon niet bezogt (*); ver-

(*) Zie WAFER, *Beschrijving van de Land-engte van Darien.*

vervolgens ontmoette hij, tusschen 14° 41′ en 15° 47′ Zuider Breedte en tusschen 142° en 150° Wester Lengte, verscheiden andere eilanden, die ik voor enige van die houde, welke door laatste Engelsche zee-vaarers gezien zijn. Vervolgens ontdekte hij twee eilanden op de Zuider Breedte van 150° en op 170° Wester Lengte, welke hij *Bouwmans-Eilanden*, en laatstlijk *Enkel-Eiland*, op de Zuider Breedte van 13° 41′ en op de Wester Lengte van 171° 30′, noemde. Deeze drie eilanden zijn ongetwijfeld dezelfde, welke DE BOUGAINVILLE de *Zee-vaarers Eilanden* noemt.

In het jaar 1738 zond de Fransche Oost-Indische Maatschappij LOZIER BOUVET met twee schepen, de *Arend* en de *Maria*, uit, om ontdekkingen in den Zuider Atlantischen Oceaan te doen. Hij zeilde den negentienden July van dat jaar uit de haven van *Orient*, deed het eiland *St. Catharina* aan en nam van daar zijne koers naar het Zuid-Oosten.

Op den eersten January 1739 ontdekte hij land, of dat hij voor land aanzag, op de Zuider Breedte van 54 en op de Ooster Lengte van 11 graaden. Uit den loop van dit verhaal zal blijken dat wij verscheiden poogingen hebben aangewend om dit land te vinden, maar zonder vrugt. Het is dus ook zeer waarschijnlijk dat hetgeen BOUVET zag niet anders geweest is dan een groot ijs-eiland.

Van

Van hier ſtevende hij oostwaarts op 51° Zuider Breedte tot op 35° Ooster Lengte, waarop de twee ſchepen van elkanderen ſcheidden; het een gong naar het eiland *Mauritius* en het ander keerde naar *Frankryk*.

Na deeze reis van BOUVET was de geest van ontdekkingen te doen uitgebluscht tot dat zijne tegenswoordige Majeſteit het ontwerp vormde van landen te laaten ontdekken en het Zuidlijk Halfrond te laaten doorzoeken en in het jaar 1764 bevel gaf zulks ter uitvoer te brengen.

De kommandeur BYRON zeilde dan op den een en twintigſten Juny van dat jaar met de ſchepen de *Dolphyn* en *Tamar* uit *Duins* en ſtevende, na de *Falklands-Eilanden* bezogt te hebben, door de *Straat van Magalhaens* den Stillen Oceaan in, daar hij het *Eiland van Teleurſtelling*, *Georges-Eiland*, het *Prins van Wales Eiland*, het *Eiland van Gevaar*, de eilanden *York* en *Byron* ontdekte.

Hij kwam op den negenden Mey 1766 in Engeland terug en in de maand Augustus daaraanvolgende wierd de *Dolphyn* andermaal uitgezonden onder het bevel van kapitein WALLIS, met de *Zwaluw* onder dat van kapitein CARTERET.

Zij zeilden te zaamen tot zij aan het westlijk eind van de *Straat van Magalhaens* kwamen en de groote Zuid-zee in het gezigt hadden en wierden toen geſcheiden.

Kä

Kapitein WALLIS nam zijne koers westlijker dan enig zee-vaarer voor hem op eene zoo hooge breedte gedaan had, maar ontmoette geen land tot hij binnen den Keerkring kwam, daar hij het *Pinkster-Eiland*, *Koningin Charlotte Eiland*, de eilanden *Egmont*, *Hertog van Gloucester*, *Hertog van Cumberland*, *Maitea*, *Otahiti*, *Eimeo*, *Tapamanoa*, *How*, *Scilly*, *Boscawen*, *Keppel* en *Wallis* ontdekte, en in de maand Mey van het jaar 1768 kwam hij in Engeland terug.

Zijn reisgenoot, kapitein CARTERET, hield eene andere koers, waarin hij de eilanden *Osnabrug*, *Gloucester*, de *Koningin Charlottes Eilanden*, de eilanden van *Carteret* en *Gower* en de *Straat* tusschen *Nieuw-Brittannie* en *Nieuw-Ierland* ontdekte, waarna hij in Maart 1769 in Engeland terug keerde.

In de maand November 1766 zeilde kommandeur DE BOUGAINVILLE uit Frankryk met het fregat *La Boudeuse* en de fluit *l'Etoile*. Na enigen tijd op de kust van *Brazilie* en aan de *Falklands-Eilanden* doorgebragt te hebben, kwam hij door de *Straat van Magalhaens* in den Stillen Oceaan in January 1768.

In deezen Oceaan ontdekte hij de *Vier Heemskinderen*, het *Eiland der Lansdraagers* en het *Harp-Eiland*, dat ik voor hetzelfde houde dat ik daarna het *Meir-Eiland* genoemd heb, *Kaap Ihrum* en *Boog-Eiland*. Omtrent twintig mijlen

len westlijker ontdekte hij vier andere eilanden, en ontmoette daarna *Maitea*, *Otahiti*, het *Eiland der Zee-vaarers* en het *Hopeloos-Eiland* (*l'Enfant perdu*) die voor hem nieuwe ontdekkingen waren. Toen ſtevende hij door de *Hebrides*, ontdekte de *Bank van Diana* en enige andere, het land van *Verloſſing-Kaap*, nog verſcheiden eilanden meer noordwaarts, en zeilde toen naar het Noorden van *Nieuw-Ierland*, deed *Batavia* aan en kwam in Maart 1769 in Frankryk terug.

Dit jaar was aanmerklijk door den overgang van de planeet *Venus* over de ſchijf der zon, een verſchijnzel zeer gewigtig voor de ſterrekunde en dat overal de aandacht van de geleerden in die weetenſchap bezig hield.

In het begin van het jaar 1768 bood de koninglijke Maatſchappij den Koning eene memorie aan, waarin zij de voordeelen aanwees, welke 'er zouden te haalen zijn uit naauwkeurige waarneemingen van deezen overgang in verſchillende gedeelten der waereld, bijzonderlijk uit eene reeks van zoodanige waarneemingen op eene zuidlijke breedte, tuſſchen de 140 en 180 graaden Wester Lengte van het koninglijk *Obſervatorium te Greenwich*, en dat 'er bekwaamlijk uitgeruste ſchepen zouden vereiſcht worden om de waarneemeren ter beſtemde plaatſen over te brengen; maar dat de Maatſchappij niet in ſtaat was om

de

de kosten van zulk eene onderneeming goed te maaken.

Ingevolge van deeze memorie wierd de Admiraliteit door zijne Majesteit gelast geschikte schepen tot dat einde te bezorgen. De Berkentijn de *Endeavour*, die voor een kolen-schip gebouwd was, wierd dan gekogt en tot de reis naar de Zuid-zee uitgerust en mij wierd de eer opgedraagen van het bevel over hetzelve te voeren. Kort daarop benoemde mij de koninglijke Maatschappij, benevens den Heer CHARLES GREEN, den Sterrekundige om de vereischte waarneemingen van dien overgang te doen.

Eerst waren wij voorneemens dit groot, en nu het voornaamste gedeelte van onze reis, of op de *Marquisen-Eilanden*, of anders op een van de eilanden, door TASMAN *Amsterdam*, *Rotterdam* en *Middelburg* genaamd en nu beter bekend onder den naam van de *Vrienden-Eilanden*, te volvoeren. Doch terwijl de *Endeavour* tot dien togt gereed gemaakt wierd, kwam kapitein WALLIS van zijne Reis om de Waereld terug, op welke hij verscheiden eilanden in de Zuid-zee ontdekt had en, onder andere, *Otahiti*. Dit eiland wierd boven alle de andere zoo even genoemde uitgekozen om de gemakken, welke het opleverde en omdat deszelfs ligging met zeekerheid bepaald was en uitmuntend geschikt geoordeeld wierd tot het doel, dat wij ons voorstelden.

Ik

Ik kreeg dan bevel om regtſtreeks naar *Otahiti* te zeilen en om, na dat de ſterrekundige waarneemingen zouden gedaan zijn, verdere ontdekkingen opteſpeuren in de Stille Zuid-zee, door zuidwaarts te ſtevenen tot op 40 graaden Breedte, en dan, als ik geen land vond, west-waarts te zeilen tuſſchen de 40 en 35 graaden Breedte, tot dat ik *Nieuw-Zeeland* vond, dat ik moest opneemen, waarna ik naar Engeland moest terug keeren langs zoodanig eene koers als ik geraaden zoude vinden.

Volgens deezen last vertrok ik van *Deptford* op den dertigſten July 1768 en van *Plymouth* op den zes en twintigſten Augustus, deed *Madera*, *Rio de Janeiro* aan, zeilde door de *Straat Le Maire* en ſtevende in January van het volgend jaar om *Kaap Hoorn* de Stille Zuid-zee in.

Ik tragtede mijne koers regt op *Otahiti* te neemen en dit gelukte mij gedeeltelijk; maar ik deed geene ontdekking tot dat ik binnen den Keerkring kwam, daar ik het *Meir-Eiland*, de *Groep-Eilanden*, het *Vogelen-Eiland* en *Keten-Eiland* ontmoetede en op den dertienden April kwam ik te *Otahiti*, daar ik mij drie maanden ophield, binnen welken tijd de waarneemingen van den overgang gedaan wierden.

Toen verliet ik *Otahiti*, ontdekte en bezogt de *Societeit-Eilanden* en *Oheteroa*; van daar ſtevende ik zuidwaarts tot ik op 40° 22′ Zuider Breedte

en

en op 147° 29′ Wester Lengte kwam en op den zesden October kreeg ik de Oost-kust van *Nieuw-Zeeland* in het gezigt.

Ik gong voort de kust van dit land te onderzoeken tot den een en dertigsten Maart 1770, wanneer ik het verliet en naar *Nieuw-Holland* koers zettede en, de oostlijke kust van dat groot land, die te vooren nog niet bezogt was, opgenoomen hebbende, zeilde ik tusschen deszelfs noordlijk eind en *Nieuw-Guinea* door, landde op het laatste, deed het eiland *Savu*, *Batavia*, de *Kaap de Goede Hoop* en *St. Helena* aan en kwam den twaalfden July 1771 in Engeland terug.

Op deeze reis verzelden mij de Heer BANKS en Doctor SOLANDER; de eerste een zeer gegoed man, de tweede een bekwaam leerling van LINNEUS en een van de boekbewaarers van het *Britsch Muſeum*, beiden in de geleerde waereld bekend door hunne uitgestrekte en naauwkeurige kennis in de Natuurlijke Hiſtorie. Deeze Heeren, bezield door de zugt tot weetenschap en door een verlangen om naspeuringen te doen in de afgelegen landen, welke ik stond te bezoeken, verzogten verlof om de reis met mij te doen. De Admiraliteit stond gereedlijk een verzoek toe, dat zoo veel voordeel aan het gemeenebest der letteren beloofde. Zij gongen dan met mij te scheep en deelden in alle de gevaaren en ongemakken van onze verdrietige en vermoeiende scheepvaart.

* * * Ter

Ter opheldering van dit kort verſlag van de verſcheiden ontdekkingen in de Stille Zuider Atlantiſchen en Indiſchen Oceaan gedaan, voor mijn vertrek op deeze tweede reis, welke nu het algemeen wordt aangeboden, heb ik op de algemeene kaart, die hier bijgevoegd is, de koerſen van de meeſte Zee-vaarers afgetekend, wijl zonder dat dit kort bericht niet zoo gemaklijk zoude te verſtaan zijn.

De Reizen van de Heeren DE SURVILLE, KERGUELEN en MARION, van welke in het volgend werk enig verſlag gegeeven wordt, zijn niet tijds genoeg tot mijne kennis gekoomen om mij van enigen dienst te zijn, en alzoo dezelve niet openlijk aan de waereld zijn medegedeeld, kan ik 'er weinig van zeggen (*), even gelijk van nog twee andere Reizen, welke men mij gezegd heeft dat door de Spanjaarden gedaan zijn, een naar het *Paasch-Eiland* in het jaar 1769 en het ander naar *Otahiti* in het jaar 1773.

Al-

(*) Deeze Reizen zijn zedert aan het licht gekoomen. Ik zal 'er dus hier iets van zeggen. In het jaar 1769 zeilde de Heer DE SURVILLE, in dienst van de Franſche Oost-Indiſche Maatſchappij van *Pondichery* over de *Philippynſche Eilanden* naar *Nieuw-Zeeland*. Hij lag daar zelfs in de *Ontwijfelbaare Baai* en zag op den negenden December kapitein COOK met de *Onderneeming* voorbij zeilen, ſchoon zijn ſchip zoodanig lag, dat COOK het niet ontdekte. Daarop ſtak hij, tuſſchen 30 en 40 graaden Zuider

Alvorens ik het verhaal van den togt, die aan mijne zorg is toebetrouwd geweest, aanvang, zal het nodig zijn alhier enig verſlag te doen van de uitrusting tot denzelven en van enige andere dingen van even groot belang, en die betrekking op mijn onderwerp hebben.

Kort na mijne terugkomst met de *Endeavour* beſloot men twee ſchepen uitterusten om de ontdekking van het Zuider Halfrond volledig te maaken. De aart van deezen togt vereischte ſchepen van

der Breedte, regt de Zuid-zee over en kwam te *Calao* in *Peru*, bij het naar land vaaren, om het leven.

In het jaar 1772 vonden de Heeren VAN KERGUELEN en ST. ALLOUARN een eiland in den Zuidlijken Indiſchen Oceaan, dat omtrent onder dezelfde middaglijn met het eiland *Mauritius* en onder den agt en voortigſten graad Zuider Breedte lag. Nog in dat zelfde jaar wierd hij andermaal uit Frankryk uitgezonden, maar hij kwam onverrigter zaake terug.

Geduurende de eerſte reis van VAN KERGUELEN ſtevende de Heer MARION met den Heer CROZET van de *Kaap de Goede Hoop* over den Zuidlijken Indiſchen Oceaan naar *Van Diemens-Land* en *Nieuw-Zeeland* en ontdekte zuidwaarts van *Madagaskar* enige kleine woeſte eilanden. De Heer MARION wierd van de Nieuw-Zeelanders in de *Eilanden-Baai* om het leven gebragt, waarop de Heer CROZET de reis voortzettede, eerst TASMANS koers volgde en toen naar *Manille* ſtevende. Vergelijk de Aantekeningen op het eerſten Boeks derde Hoofdſtuk, *Noot* 1.

FORSTER.

van een bijzonder maakzel en alzoo de *Endeavour* als een transportschip naar *Falklands-Eilanden* gezonden was, kreeg het zee-comptoir last om twee schepen te koopen, die best tot deezen dienst zouden geschikt wezen.

Te deezen tijd had men verschillende gedagten omtrent de grootte en de soort van schepen, die tot zulk eene reize best geschikt waren. Sommige waren voor groote schepen en stelden schepen van veertig stukken of Oost-Indische Compagnies schepen voor. Andere gaven den voorrang aan groote wel zeilende fregatten of drie-dekkers, zoo als men in den handel op *Jamaïca* gebruikt. Maar van alles wat, zoo verre tot mijne kennis is gekoomen, aan de Admiraliteit over dit stuk wierd gezegd en voorgesteld, wierd, naar mijn oordeel, het allergepastste door het zee-comptoir opgegeeven.

Naardien het voor de onderneemers van ontdekking-reizen eene zeer belangrijke vraag is, welke soort van schepen best geschikt zij om op die reizen gebruikt te worden, zal het mogelijk van nut zijn voor degeenen, die in het vervolg daar mede mogen belast worden, alhier den inhoud van den raad van het zee-comptoir daar omtrent optegeeven, met welken ik, na de ondervinding op twee reizen, elke van drie jaaren, mij volkoomen moet vereenigen.

Het wel slaagen van zulke onderneemingen als het

het doen van ontdekkingen in afgelegen deelen van de waereld zal voornamelijk daarvan afhangen dat de toebereidzelen wel ingerigt zijn tot hetgeen de eerſte zorg behoort te wezen, namelijk het behoud van het volk en van de ſchepen en dit zal altoos voornamelijk afhangen van de ſoort, de grootte en de eigenſchappen van de ſchepen, welke tot dien dienst gekozen worden.

Deeze eerſte en voornaamſte redenen moeten niet veronachtzaamd worden om enige andere, die invloed zouden hebben op de noodwendige eigenſchappen van de ſchepen. Wanneer dus, in de keuze van de ſchepen, enige van de voordeeligſte eigenſchappen ontbraken, en de nodige ruimte in dezelve tot minder gewigtige einden verminderd wierde, zou zulk een ſtap den grond leggen tot het miſlukken van de geheele onderneeming.

Naardien het grootst gevaar, dat men op eene ontdekking-reize, voornamelijk naar de afgelegenſte deelen van den aardbol, te vreezen en waar tegens men te zorgen heeft, is met het ſchip aan den grond te raaken op eene onbekende, onbevolkte of veelligt wilde kust, moet men zig ook door geene reden hoegenaamd laaten afhouden van het op de veiligſte wijze te bouwen, zoo dat de bevelhebbers zig 'er met het minst mogelijk gevaar mede op eene vreemde kust durven waagen. Een ſchip van dat ſlag moet niet zeer diep gaan en egter genoeg kunnen laaden en veel ruim-

te bevatten om eene genoegzaame hoeveelheid levensmiddelen en behoeften voor de manſchappen mede te voeren en voor den tijd, die tot het volvoeren van de reis vereischt wordt.

Het moet ook zoodanig gebouwd zijn dat het aan den grond kan leggen en van eene grootte dat het, in geval van nood, veilig en gemaklijk op den wal kan gelegd worden om toevallige ſchaden of gebreken te herſtellen. Deeze hoedanigheden vindt men niet in oorlogſchepen van veertig ſtukken, noch in fregatten, noch in Oost-Indiſche Compagnie-ſchepen, noch in groote drie-dekkers, die op de West-Indieën vaaren, en indedaad in geene andere dan in ſchepen in Noordſche landen gebouwd, of in die, welke voor den kolenhandel gebouwd worden, die bijzonderlijk hiertoe geſchikt zijn.

In zulk een ſchip zal een bekwaam zee-officier meest durven waagen en beter in ſtaat zijn zijnen last te volbrengen dan hij met mogelijkheid met enig ander ſlag van ſchip, of met een ſchip van enige andere grootte doen kan, of zelfs voorzigtig voor hem zou zijn te onderneemen.

Ik ben, over het geheel, vast van gedagten dat geene ſchepen zoo geſchikt zijn tot ontdekkingen in verre afgelegen onbekende ſtreeken als die welke gebouwd zijn gelijk de *Endeavour*, in welk ik mijne eerſte reis gedaan heb. Want geen ander ſlag van ſchepen kan genoeg voorraad van le-

levensmiddelen en behoeften laaden voor het nodig getal manſchappen en voor den tijd dat zij noodzaaklijk duuren moeten. En al konde enige andere ſoort van ſchepen eenen genoegzaamen voorraad bergen, zouden zij egter, in de ſtreeken koomende daar de ontdekkingen gedaan moeten worden, door den aart van hun maakzel en hunne grootte, minder geſchikt zijn tot het bedoelde oogmerk.

Daarom zijn 'er, mogen wij beſluiten, tot hier toe zoo weinig ontdekkingen gedaan in het Zuider Halfrond; want alle ſchepen, met welke men zulks ondernam voor de *Endeavour*, waren 'er ongeſchikt toe, alſchoon de officiers, die met dezelve gezonden wierden, alles gedaan hebben wat in hun vermogen was.

Het was om deeze redenen dat de *Endeavour* tot die reis gekozen wierd. Het was aan deeze eigenſchappen van dat ſchip dat degeene die zig aan boord bevonden hun behoud verſchuldigd waren, en hierdoor waren wij in ſtaat geſteld om onze ontdekkingen in deeze zeeën zoo veel langer te vervolgen dan ooit enig ander ſchip gedaan heeft of doen konde. En, alſchoon het doen van ontdekkingen niet het voornaamſte doel van die reis was, kon ik het egter waagen eene veel grooter uitgeſtrektheid van zee, die tot nog toe onbevaaren was, te doorkruiſen, om grooter

landen op hooge en laage zuidlijke Breedten te ontdekken, en langer aanhouden in het naauwkeuriger opneemen en onderzoeken van de uitgeſtrekte kusten van deeze nieuw ontdekte landen dan mogelijk enig zee-vaarer voor mij, geduurende eene enkele reize, gedaan had.

In kort deeze hoedanigheden van de ſchepen, gevoegd bij aanhoudende ijver en ſtoutmoedigheid in de bevelhebbers, zal hen in ſtaat ſtellen hunnen last ter uitvoer te brengen, verder te gaan dan voorige ontdekkers, en Engeland nog langer den roem te doen behouden van boven alle natieën uittemunten in het doorzoeken van den aardbol.

Alzoo deeze redenen met het gevoelen van *Lord* SANDWICH omtrent dat onderwerp overeenſtemden, beſloot de Admiraliteit twee zulke ſchepen, als hier aanbevoolen worden, te kiezen. Daar wierden 'er dan twee van kapiteln WILLEM HAMMOND van *Hull* aangekogt. Beiden waren te *Whitby* gebouwd door denzelfden ſcheeps-timmerman, die de *Endeavour* gebouwd had, zijnde omtrent veertien of zestien maanden oud toen zij gekogt wierden en zij waren, naar mijn inzien, zoo goed geſchikt tot den bedoelden dienst als of zij opzetlijk daartoe gebouwd waren. Het grootst van de twee was van vier honderd en twee en zestig tonnen; het wierd genaamd de *Reſolutie* en

naar

naar *Deptford* gezonden om uitgerust te worden. Het ander was van drie honderd en zes en dertig tonnen, wierd de *Avontuur* genaamd en ter uitrusting naar *Woolwich* gezonden.

Eerst ſtelde men voor dezelve met koper te bekleeden; doch op de bedenking dat koper het ijzerwerk invreet, bijzonderlijk omtrent het roer, zag men hier van af en volgde de oude wijze van bekleeden en toetakelen als de veiligſte; want ſchoon het de gewoonte is de roer-banden van hetzelfde metaal te maaken, is het egter niet zoo duurzaam als ijzer en het zou ook, ben ik wel verzeekerd, zulk eene reis niet uithouden als de *Reſolutie* gedaan heeft; zoo lang 'er dan geen middel gevonden is om de uitwerking van koper op ijzer-werk voortekoomen, zou het niet raadzaam zijn het op eene reize van deezen aart te gebruiken.

Den agt en twintigſten November 1771 wierd ik tot bevelhebber over de *Reſolutie* benoemd en TOBIAS FURNEAUX, die tweede luitenant bij kapitein WALLIS geweest was, wierd, bij deeze gelegenheid, tot bevelhebber over het ſchip de *Avontuur* bevorderd.

Onze rollen van officieren en gemeene waren als volgt;

Op de *Reſolutie*.

1	Kapitein.	*James Cook.*
3	Luitenants.	*Robert P. Cooper.*
		Charles Clerke.
		Richard Pickersgill.
1	Stuurman.	*Joſeph Gilbert.*
1	Bootsman.	*James Gray.*
1	Timmerman.	*James Wallis.*
1	Conſtapel.	*Robert Anderſon.*
1	Heelmeeſter.	*James Patten.*
3	Onder-ſtuurlieden.	
6	Adelborſten.	
2	Onder-heelmeeſters.	
1	Schrijver van den Kapitein.	
1	Drilmeeſter.	
1	Corporaal.	
1	Wapen-ſmit.	
1	Wapen-ſmits-maat.	
1	Zeilenmaaker.	
1	Zeilenmaakers-maat.	
3	Bootsmans-maats.	
3	Timmermans-maats.	
2	Conſtapels-maats.	
4	Timmermans-knegts.	
1	Kok.	
1	Koks-maat.	
6	Kwartier-meeſters.	
45	Bevaaren Matroozen.	

Zee - Soldaaten.

1	Luitenant.	*John Edgcumbe.*
1	Serjeant.	
2	Corporaals.	
1	Tamboer.	
15	Gemeene.	
112	Manſchappen.	

Op de *Ayontuur.*

1	Kapitein.	*Tobias Furneaux.*
2	Luitenants.	*Joſeph Shank.*
		Arthur Kempe.
1	Stuurman.	*Pieter Fannin.*
1	Bootsman.	*Edward Johns.*
1	Timmerman.	*Willem Offord.*
1	Conſtapel.	*Andries Gloag.*
1	Heelmeeſter.	*Thomas Andrews.*
2	Onder-ſtuurlieden.	
4	Adelborſten.	
2	Onder-heelmeeſters.	
1	Schrijver van den Kapitein.	
1	Drilmeeſter.	
1	Wapen-ſmit.	
1	Wapen-ſmits-maat.	
1	Zeilenmaaker.	
1	Zeilenmaakers-maat.	

2 Bootsmans-maats.
2 Timmermans-maats.
1 Conſtapels-maat.
4 Timmermans-knegts.
1 Kok.
4 Kwartier-meeſters.
33 Bevaaren Matroozen.

Zee-Soldaaten.

1 Luitenant. *James Scott.*
1 Serjeant.
1 Corporaal.
1 Tamboer.
8 Gemeene.

81 Manſchappen.

Ik had alle reden ter waereld om volkoomen te vreden te zijn met de keuze van de officieren. De tweede en derde luitenants, de luitenant van de zee-ſoldaaten, twee van de opper-officieren en verſcheiden der onder-officieren hadden met mij de voorige reis gedaan. De andere waren mannen van bekende bekwaamheden en alle toonden zij bij elke gelegenheid, geduurende de gantſche reis, hunnen ijver voor den dienst, waarin zij gebruikt wierden.

In het uitrusten van deeze ſchepen volgde men niet

niet de gewoone lijsten, maar zij wierden op de allervolkoomenſte wijzen van alles voorzien en van alle buitengewoone artijkelen, welke als noodzaaklijk wierden opgegeeven.

Lord SANDWICH beſteedde eene buitengewoone zorgvuldigheid aan deeze uitrusting; hij bezogt de ſchepen van tijd tot tijd, om wel verzeekerd te wezen dat alles naar zijnen wensch vervuld wierd en naar genoegen van degeene, die 'er de reis mede doen zouden.

Ook het zee-comptoir en victualie-comptoir bleeven niet in gebreken om dezelve van de beste behoeften en proviand en van alles wat tot zulk eene lange reis noodzaaklijk was te voorzien. Daar wierden enige veranderingen gemaakt in de ſoorten van proviand, welke men gewoonlijk op de ſchepen mede geeft; wij kreegen, namelijk, tarw in plaats van even zoo veel gort en ſuiker in plaats van even zoo veel olie en, toen de victualie volledig was, had ieder ſchip voor twee en een half jaaren van alle ſoorten van proviand aan boord.

Wij hadden buiten dat verſcheiden buitengewoone artijkelen, als mout, zuur-kool, gezouten kool, ſop-koekjens, ſalep, mostaart, wortelen-moes en verdikt ſap van mout en bier. Enige van deeze artijkelen waren reeds te vooren zeer heilzaam tegens de ſcheurbuik bevonden en andere wierden op de proef mede gegeeven, bijzonderlijk

lijk het verdikt ſop van bier en mout en de wortelen-moes. Naardien verſcheiden van deeze ſcheurbuik-weerende dingen niet algemeen bekend zijn zal het niet ongepast voorkoomen 'er eene meer bijzondere beſchrijving van te geeven.

Van mout maakt men zoete mout-drank, die aan degeenen, die de ſcheurbuik gekregen hebben, gegeeven wordt, of aan die welker lighaamsgeſteldheid hen daarmede bedreigt, van eene tot vijf of zes pinten daags, naar de Heelmeeſter zulks nodig vindt.

Zuur-kool is kool fijn geſneden, waarbij wat zout, jenever-bezieën en anijs-zaad gedaan worden; dan laat men die gisten en vervolgens ſtampt men die vast in vaten, in welken ſtaat zij zeer lang goed kan blijven. Dit is een gezond planten-voedzel en een groot ſcheurbuik-weerend middel. Men geeft elken man twee ponden in de week; maar ik vermeerderde of verminderde hunne portie naar ik zulks nodig oordeelde.

Gezouten kool is kool fijn geſneden en in vaten ingezouten, die langen tijd goed blijft.

Sop-koekjens zijn zoo wel bekend dat zij geene beſchrijving behoeven. Wij wierden 'er van voorzien zoo voor de zieken als voor de gezonden en zij waren ons van zeer veel dienst.

De ſalep en conſerf van citroenen en oranjenappelen waren alleen voor de zieken en ſcheurbui-

buikige beſtemd en geheel onder de bezorging van den Heelmeeſter.

Wortelen-moes is het ſap van geele peen, tot de zelfſtandigheid van vloeibaare honig of ſyroop verdikt, naar welke laatſte het in ſmaak en kleur gelijkt. Het is door den Baron STORSCH van Berlyn aanbevoolen als zeer dienſtig tegens de ſcheurbuik; maar wij bevonden niet dat het veel van deeze hoedanigheid bezat.

Het verdikt ſap van mout en bier zijn wij verſchuldigd aan den Heer PELHAM, Secretaris van Commisſarisſen van het Victualie-comptoir. Deeze Heer begreep, enige jaaren geleden, dat, als het ſap van mout, hetzij als bier of mout-ſap door uitwaasſeming verdikt wierd, het waarſchijnlijk was dat dit verdikt ſap op zee goed zou blijven, en zoo dat waar was, kon men te alle tijden voorraad van bier bekoomen, door hetzelve met water te mengen. De Heer PELHAM deed verſcheiden proeven, die zoo wel ſlaagden, dat de Commisſarisſen een en dertig halve vaten van dit ſop gereed lieten maaken en met ons ſchip op de proef medegaven, negentien aan boord van de *Reſolutie* en het overige aan boord van de *Avontuur*. Van den uitſlag van deeze proeven zal in het verhaal zelf verſlag gegeeven worden in de orde zoo als zij gedaan wierden.

Daar wierd het geraamte van een klein vaartuig van twintig tonnen gereed gemaakt en aan boord

van

van elk ſchip medegegeeven om (als het nodig gevonden wierd) opgezet te worden, ten einde bij voorkoomende noodzaaklijkheid als ligters te dienen, of om het volk overtevoeren, in geval het ſchip mogt blijven.

Wij wierden ook wel voorzien van visch-netten, lijnen en hoeken van allerhande ſoort om visch te vangen. En, om ons in ſtaat te ſtellen ververſchingen te bekoomen in de bewoonde landen, die wij zouden aandoen en daar het geld van geene waarde was, liet de Admiraliteit in beiden de ſchepen verſcheiden artijkelen van koophandel laaden, zoo wel om van de inboorlingen levensmiddelen te koopen als om hun geſchenken te doen, om hunne vriendſchap en achting te winnen.

De Lords van de Admiraliteit lieten ook een zeker getal legpenningen ſlaan, op welker eene zijde zijne Majeſteit en op de andere de twee ſchepen verbeeld wierden. Deeze legpenningen moeſten aan de inboorlingen van de nieuw ontdekte landen uitgedeeld en aldaar gelaaten worden als getuigenisſen dat wij de eerſte ontdekkers waren.

Daar wierden ook enige klederen, voor koude luchtſtreeken geſchikt, medegegeeven, om die aan het volk uittedeelen, als het nodig zoude bevonden worden; in kort daar ontbrak niets dat ſtrekken konde om de onderneeming te bevorderen,

ren, of dat iets toe konde brengen tot het gemak of de gezondheid van degeene, die zig tot dezelve inſcheepten.

De Admiraliteit toonde niet minder zorgvuldigheid voor de weetenſchappen in het algemeen, door den Heer WILLIAM HODGES, eenen landſchap-ſchilder, overtehaalen deeze reize mede te doen, om tekeningen en ſchilderijen te vervaerdigen van die plaatſen in de landen, daar wij koomen zouden, welke het waerdig zouden zijn, om 'er een volkoomener denkbeeld van te geeven dan uit beſchrijvingen alleen konde gevormd worden.

Alzoo het ook van veel nut voor het algemeen gerekend wierd dat men iemand, die in de Natuurlijke Hiſtorie bedreven ware, aanname om mij op die reize te verzellen, wierd 'er door het parlement eene groote ſomme gelds tot dat einde verleend en men verkoos daartoe de Heeren JOHAN REINHOLD FORSTER met zijn' zoon.

Het Comptoir van de Lengten nam de Heeren WILLIAM WALES en WILLIAM BAYLEY aan om ſterrekundige waarneemingen te doen; de eerſte aan boord van de *Reſolutie*, de laatſte op de *Avontuur*. De groote verbeteringen, welke de Sterrekunde en Scheepvaart ontvangen hebben van de menigvuldige belangrijke waarneemingen, die zij gedaan hebben, zouden ieder eenen eer gedaan hebben, wiens roem met opzigt tot wiskundige kennis niet zoo wel bekend was als de hunne.

Hetzelfde comptoir voorzag hen van de beste werktuigen om en ſterrekundige en zeevaartkundige proeven en waarneemingen te doen, als ook van vier zee-uurwerken, drie door den Heer ARNOLD en een door den Heer KENDAL gemaakt, volgens de beginzelen van HARRISON. Daar is een omſtandig verſlag van het loopen van deeze uurwerken, met de ſterre- en zeevaartkundige waarneemingen door de ſterrekundigen gedaan, op last van het Comptoir van de Lengten, onder opzigt van den Heer WALES, uitgegeeven.

Behalven de verpligtingen, welke ik aan deezen Heer had voor de mededeeling van zijne gedaane waarneemingen, van tijd tot tijd op de reis, ben ik hem zedert ook dank verſchuldigd geworden voor het doorbladeren van zijn dagverhaal, met verlof van 'er alles uit te trekken wat ik dagt dat tot verbetering van dit werk zoude kunnen dienen.

Tot gemak van de meeſte der leezers heb ik den tijd van de ſcheepvaartkundige rekening tot de gewoone gebragt, zoo dat, zoo dikwijls de letters V. M. en N. M. gebruikt worden, de eerſte den Voormiddag en de laatſte den Agtermiddag van denzelfden dag betekenen.

In alle de koerſen, ſtrekkingen enz. heeft men de afwijking van de kompas-naald 'er af gerekend, tenzij het tegendeel wordt aangeſtipt.

En nu zal het misſchien nodig zijn te zeggen

dat

dat ik, daar ik op het punt ben van op eenen der-den togt uittezeilen, dit reis-verhaal van mijne laatſte reis in handen van enige vrienden laat, die de vriendlijkheid gehad hebben van in mijne afwezigheid de moeite te willen neemen van de proeven natezien en die wel gelieven te denken dat het beter is hetgeen ik hier te verhaalen heb in mijne eigen woorden te geeven dan met de woorden van andere, bijzonderlijk, daar dit een werk is, beſtemd tot onderrigting en niet enkel tot tijdkorting, waarin zij denken dat openhartigheid en getrouwheid het gebrek van ſierlijkheid zal kunnen vergoeden.

Ik zal dan deeze Inleiding beſluiten met den leezer te verzoeken de onnaauwkeurigheden van ſtijl, welke hij ongetwijfeld dikwijls in het volgend verhaal vinden zal, gunſtig te verſchoonen en, als hem die voorkoomen, te denken dat het het werk is van eenen man, die het voordeel niet gehad heeft van eene opvoeding op de ſchoolen te ontvangen, maar die van zijne jeugd af aan aanhoudend op zee geweest is, en die, ſchoon hij, met den bijſtand van enige goede vrienden, alle de rangen, tot een zeeman behoorende, van leerjongen op een kolenſchip tot den rang van kapitein in 's Konings zeedienst, is doorgegaan, geene gelegenheid gehad heeft om zig op letteroefeningen toetteleggen. Na dit verſlag van mijzelven moeten de leezers de ſierlijkheid van eenen fraaien ſchrijver

ver of de konst van eenen boeken-maaker van beroep van mij niet verwagten, maar zij zullen mij, hoop ik, beschouwen als een' eenvoudig man, die met ijver zijn best doet in den dienst van zijn land en die voorgenoomen heeft zijne verrigtingen, zoo goed als hij kan, te verhaalen.

Kanaal van PLYMOUTH
den 7 July 1776.

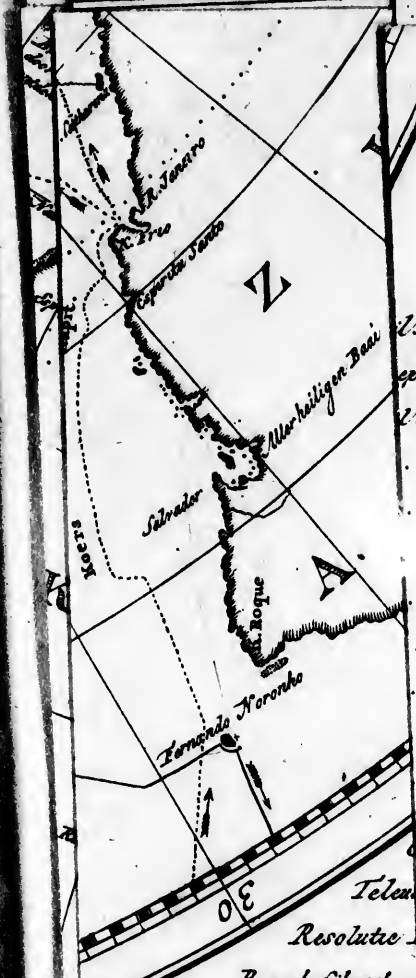

...	12-23 241-12
...even ...	28-03 242-47
...	17-24 241-39
...	18-47 239-28
...	19-26 237-56
...	19-28 238-04
...	19-20 238-30
...	19-11 240-06
...	19-18 240-34
...	19-00 241-06
...	25-22 233-22
...	25-36 246-30
...	24-28 244-56
Telem ...	24-20 241-06
Resolutie ...	9-33½ 239-08¾
Paasch Eiland op ...	27-05½ 209-46¾
Masafuero } Volge ...	33-45 80-22
Juan Fernandez } van d ...	33-45 77-22
Kaap Koorn ...	55-58 67-46

KAART

VERTOONENDE DE KOERSEN VAN EN

door KAPITEIN

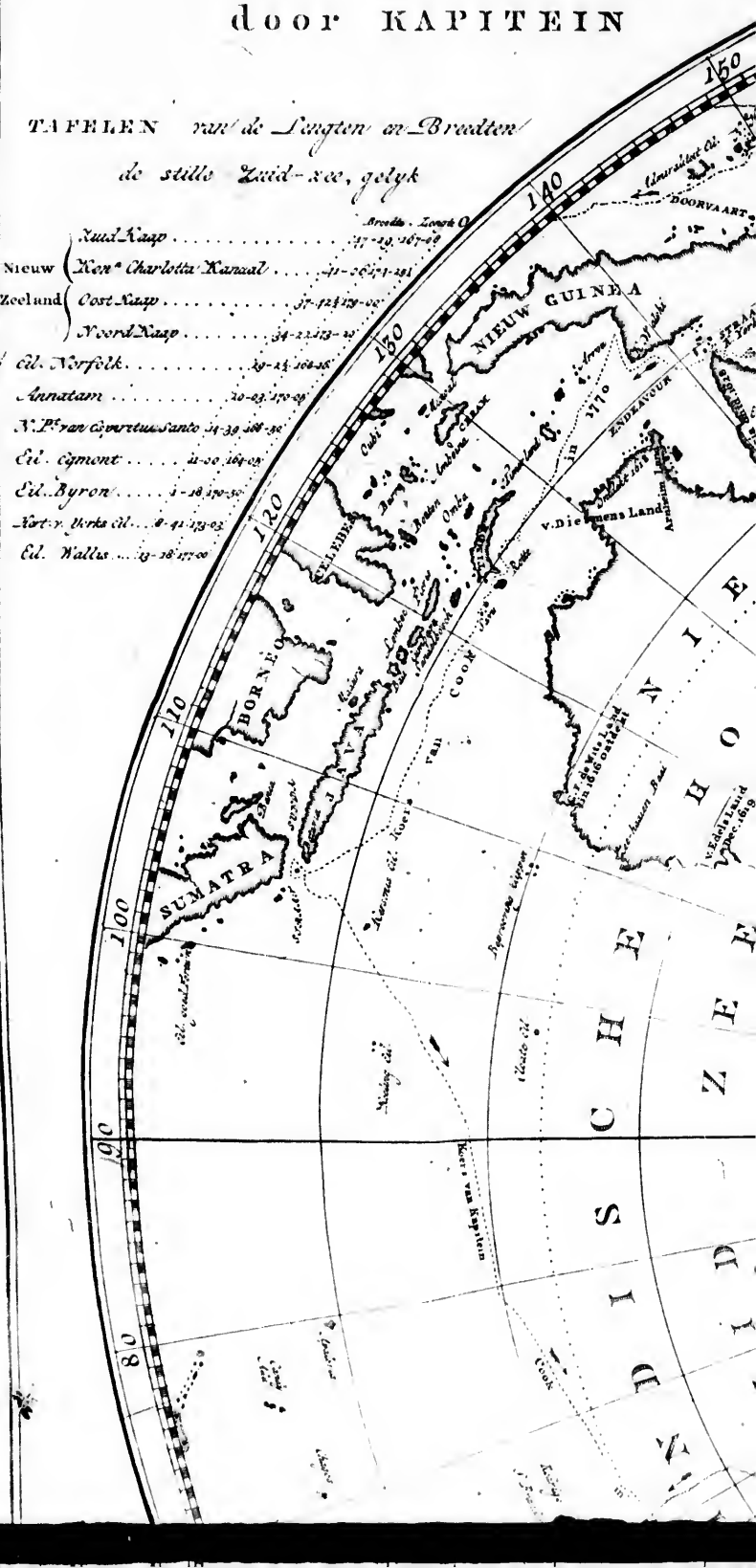

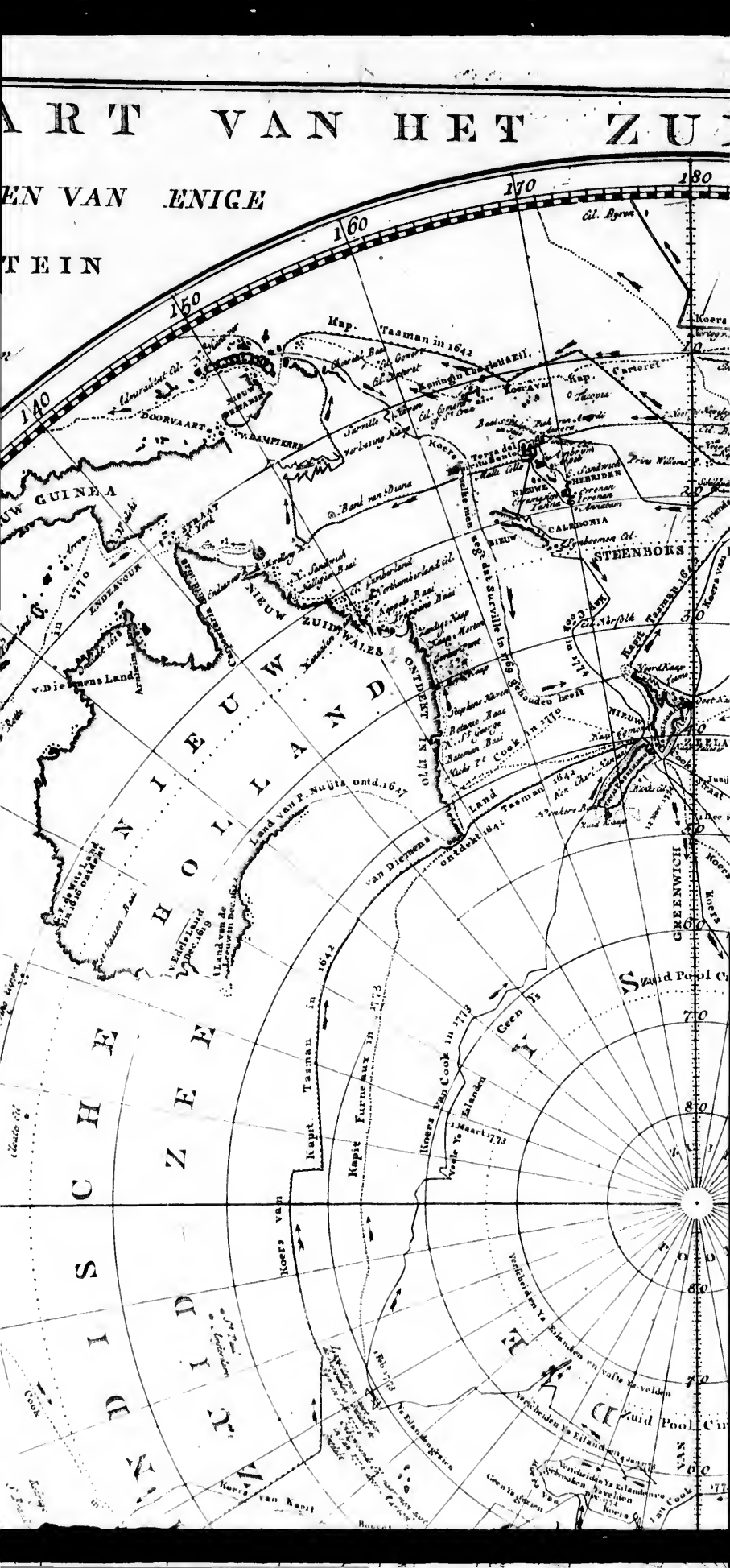
ART VAN HET ZU
EN VAN ENIGE
TEIN
180
170
160
150
140
Kap. Tasman in 1642
Carteret
Koers
DOORVAART
STRAAT
NIEUW GUINEA
ENDEAVOUR
NIEUW ZUIDWALES
ONTDEKT IN 1770
NIEUW HOLLAND
Land van P. Nuijts ontd. 1627
Land
Tasman 1642
van Diemens
Ontdekt 1642
STEENBORS
CALEDONIA
NIEUWE HEBRIDEN
Kook Tasman 1643
GREENWICH
Zuid Pool
Kapit. Tasman in 1642
Kapit Furneaux in 1773
Koers Van Cook in 1773
Geen Ys
Verscheiden Ys Eilanden en vaste Ys velden
Zuid Pool Cir
ZUIDELIJKE ZEE
Koers van Kant
Cook

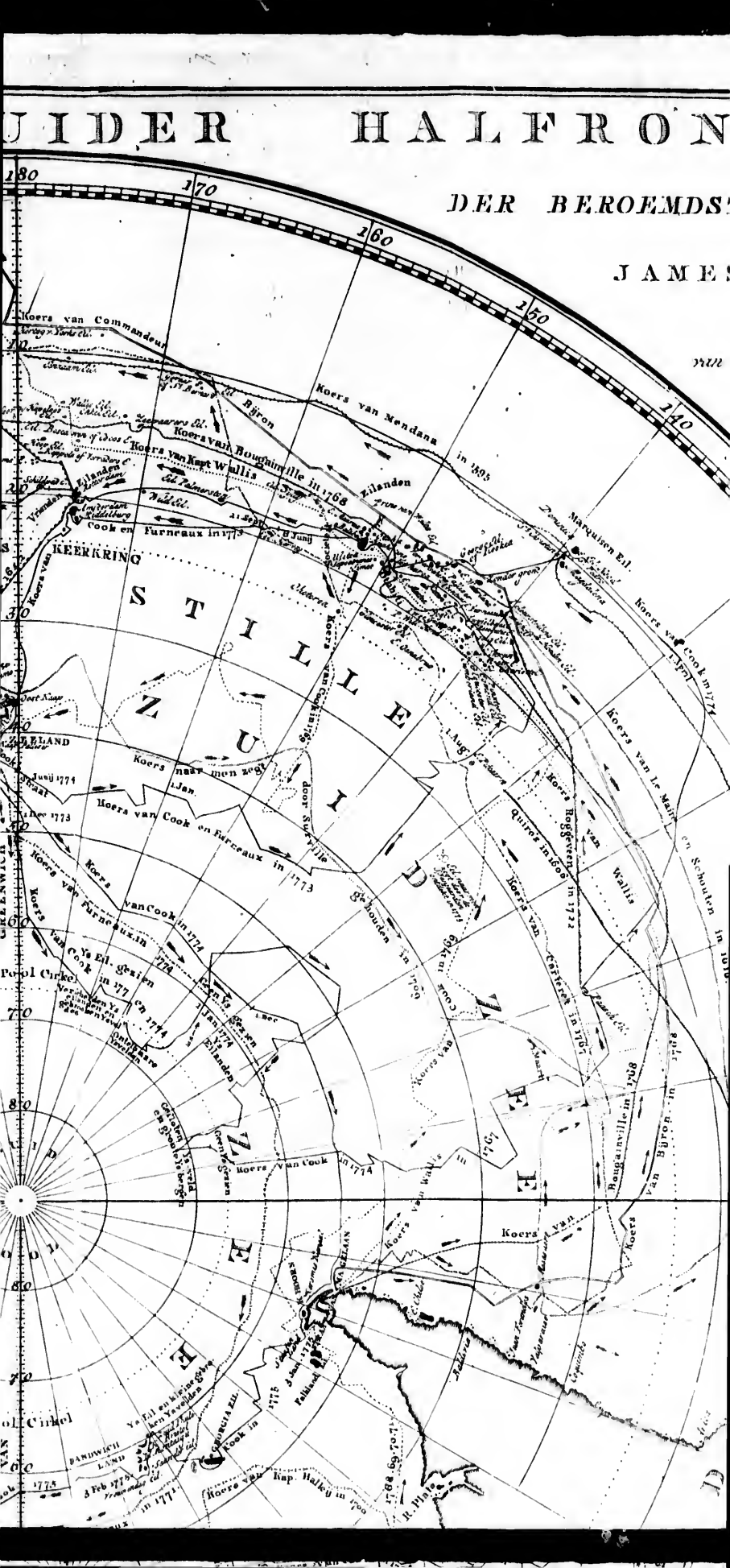
UIDER HALFRON
DER BEROEMDS
JAMES
180
170
160
150
140
KEERKRING
STILLE
ZUID
ZEE
Koers van Commandeur
Koers van Mendana in 1595
Koers van Cook en Furneaux in 1773
Koers van Cook in 1774
Koers van Wallis
Koers van Bougainville in 1768
Koers van Le Maire en Schouten in 1616
Koers van Quiros in 1606
Koers van Roggeveen in 1722
Koers van Carteret in 1767
Koers van Byron in 1765
Eilanden
Marquisen Eil.
Pool Cirkel
Koers van Kap Halley in 1700
Koers van Kap Hoorn in 1616
Koers van Bougainville in 1768
Koers van Byron in 1765

FRONDE

BEROEMDSTE ZEE REIZIGERS

JAMES COOK

van de laatst ontdekte Eilanden in
zy op de kaart geplaatst zyn

	Breedte	Lengte W.
Otahite, Noord punt	17° 29'	148° 35'
Oheteroa	22° 27'	150° 47'
Gloucester Eil.	20° 35'	146° 23'
Osnabrug Eil.	22° 00'	141° 34'
Prins van Wales Eil.	15° 00'	148° 00'
Mauke Eil.	17° 48'	142° 10'
Aiten Eil.	17° 13'	214° 8'
Avontuur Eil.	17° 01'	144° 30'
Furneaux Eil.	17° 05'	143° 20'
Freyselbaar Eil.	17° 20'	141° 33'
Vogel Eil.	17° 48'	143° 35'

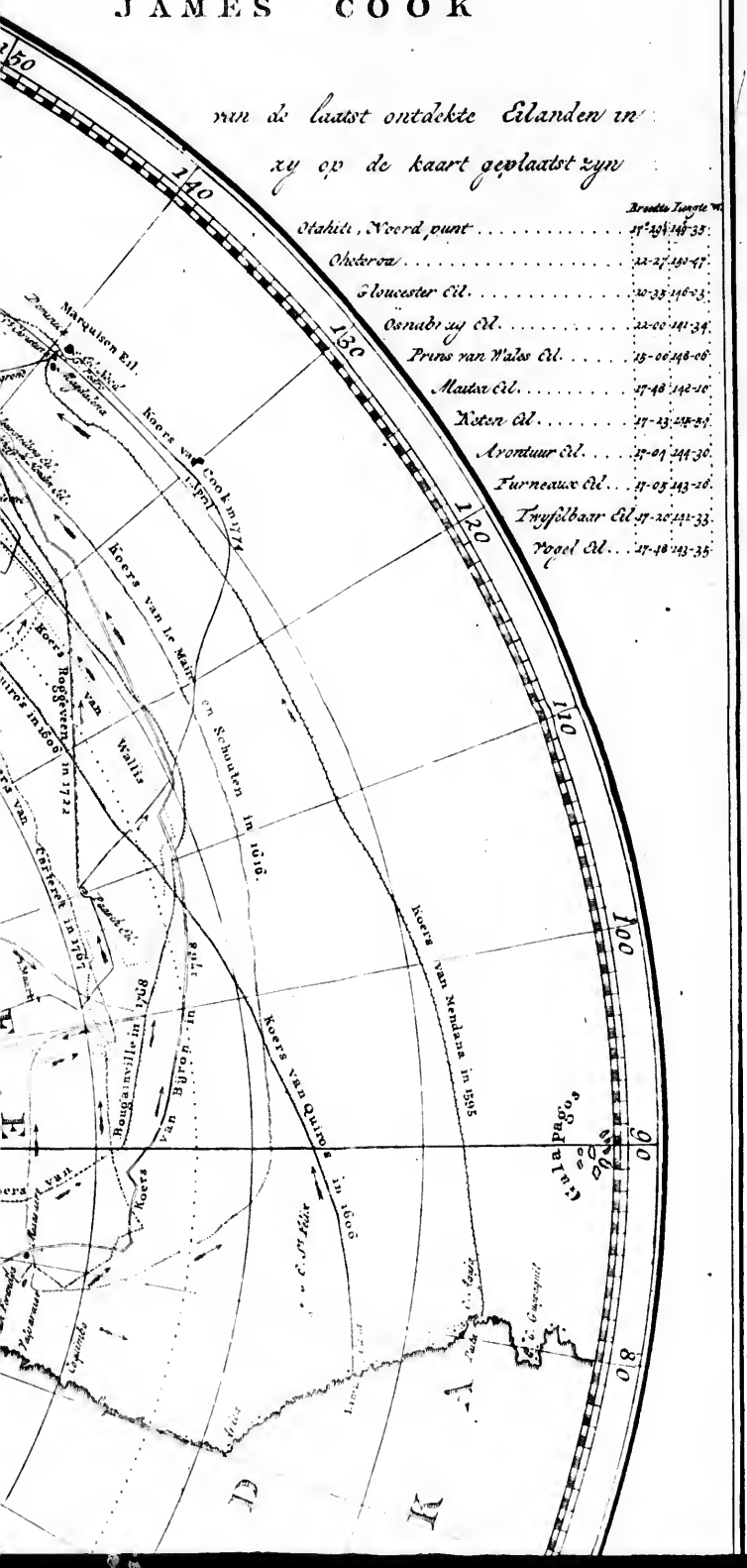

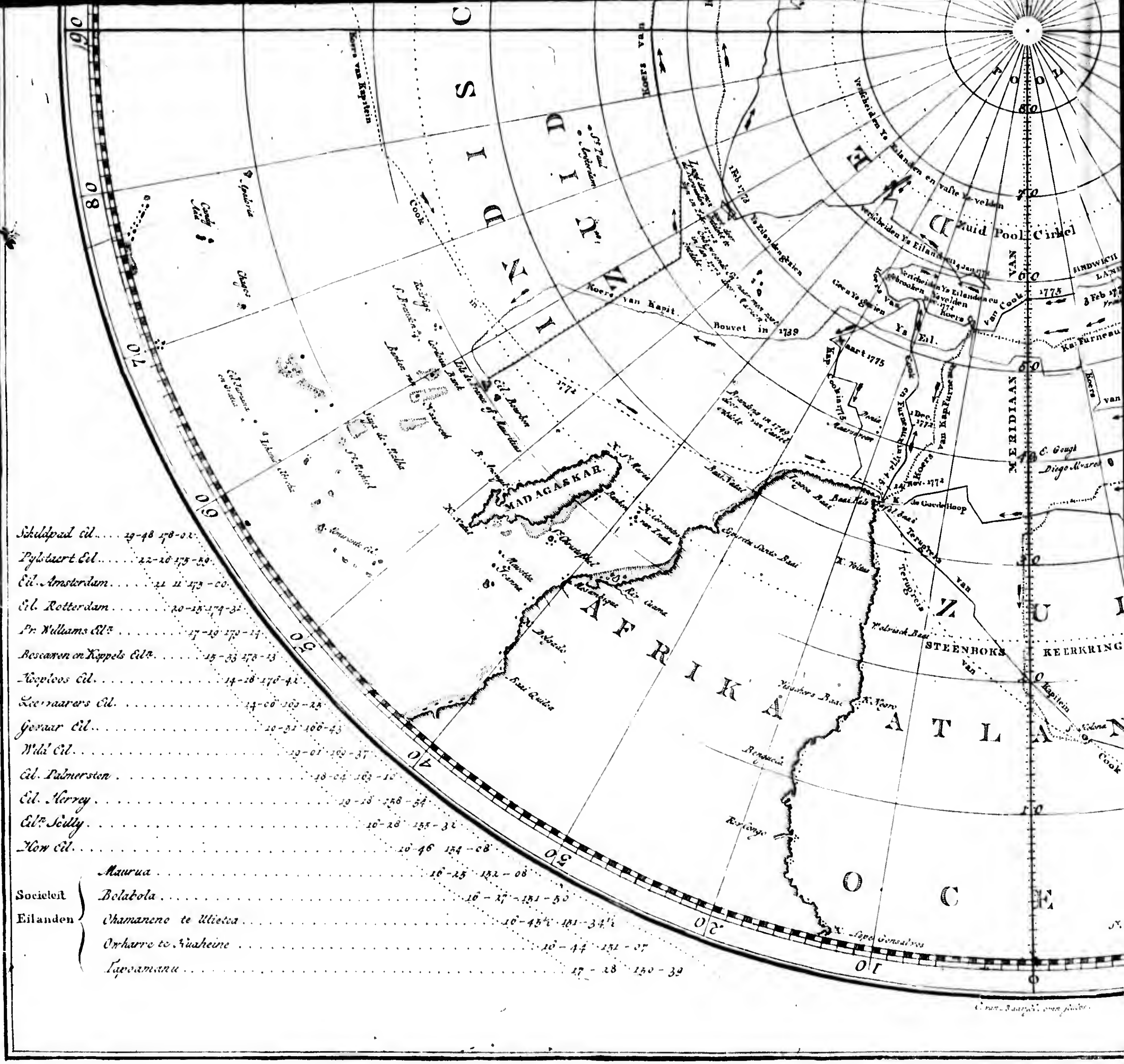

MADAGASKAR
AFRIKA
ATLAN
OCE
ZUID
Zuid Pool Cirkel
MERIDIAAN VAN
STEENBOKS KEERKRING
Bouvet in 1739
Koers van Kapit.
Eil. Bourbon
Mauritius
Schildpad Eil. 19-48 178-02
Pylstaert Eil. 22-26 175-59
Eil. Amsterdam 21 11 175-00
Eil. Rotterdam 20-15 174-31
Pr. Williams Eil. 17-19 179-14
Boscawen en Keppels Eil. 15-53 176-13
Hoeploos Eil. 14-18 176-41
Zeevaarers Eil. 14-00 169-25
Gevaar Eil. 20-51 166-43
Wild Eil. 19-01 169-37
Eil. Palmerston 18-04 163-10
Eil. Herrey 19-18 158-54
Eil. Scilly 16-28 155-32
How Eil. 16-46 154-08
Societeit Eilanden
Maurua 16-25 152-08
Bolabola 16-27 151-50
Ohamaneno te Ulietea 16-45½ 151-34½
Owharre te Huaheine 16-44 151-07
Tapoamanu 17-28 150-39

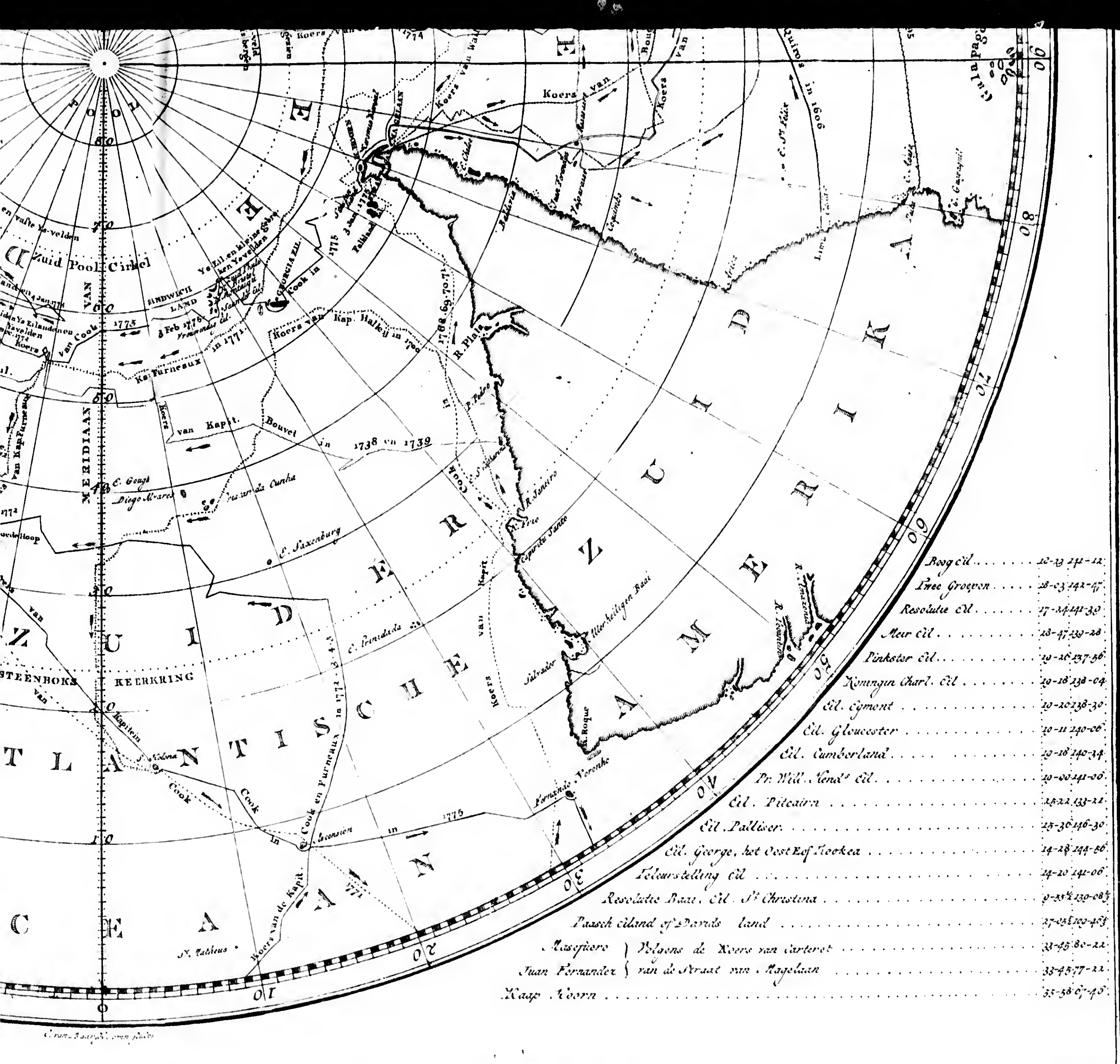

Zuid Pool Cirkel
MERIDIAAN VAN
SANDWICH LAND
GEORGIA EIL.
Falkland
Koers van Kap. Halley in 1700
Koers van Kapt. Bouvet in 1738 en 1739
Koers van Furneaux in 1771
R. Plata
R. Janeiro
C. Frio
Espiritu Santo
Allerheiligen Baai
Salvador
C. Roque
Fernando Veronha
Ascension
S.ᵗ Helena
S.ᵗ Matheus
C. Gough
Diego Alvarez
Tristan da Cunha
C. Saxenburg
C. Trinidada
STEENBOKS KEERKRING
ZUID AMERICA
ZUID ATLANTISCHE OCEAAN
Koers van Kapitein Cook
Cook en Furneaux in 1772
Koers van de Kapit.
Boog eil. 18-23 241-12
Twee Groeven 18-03 242-47
Resolutie eil 17-24 241-30
Meir eil 23-47 239-28
Pinkster eil 19-26 237-56
Koningin Charl. eil 19-18 238-04
Eil. Egmont 19-20 238-30
Eil. Gloucester 19-11 240-06
Eil. Cumberland 19-18 240-34
Pr. Will. Hend.ˢ eil 19-00 241-06
Eil. Pitcairn 25-22 133-21
Eil. Palliser 15-36 146-30
Eil. George, het Oost Eof Kookea 14-28 144-56
Teleurstelling eil 14-20 141-06
Resolutie Baai, Eil. S.ᵗ Christina 9-55½ 139-08½
Paasch eiland of Davids land 27-05½ 109-46½
Massafuero } Volgens de Koers van Carteret 33-45 80-22
Juan Fernandez } van de Straat van Magelaan 33-45 77-22
Kaap Hoorn 55-58 67-45

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

EERSTE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Vertrek van Deptford. *Aankomst te* Funchal *op het Eiland* Madera. *Vertrek van daar en aankomst te* St. Jago. *Vertrek van* St. Jago *en aankomst aan de* Kaap de Goede Hoop. *Verrigtingen aldaar en bijzonderheden van dien tocht.*

Den negenden April des jaars 1772 gong ik van *Deptford* onder zeil, maar kwam niet verder dan *Woolwich*, daar ik door de oostlijke winden tot den twee en twintigsten dier maand wierd opgehouden, wanneer ik met het schip tot *Long*

Reach afzakte, daar de *Avontuur* des anderen daags bij mij kwam. Hier kreegen beiden de ſchepen hun geſchut, kruid en verdere krijgsbehoeften en de zee-ſoldaaten aan boord.

Den tienden Mey verlieten wij *Long Reach* met last om *Plymouth* aantedoen, maar in het afzakken van de rivier bevonden wij de *Reſolutie* zeer rank, hetgeen ons noodzaakte te *Sheernesſ* binnen te loopen, om hier in te voorzien, door enige veranderingen in de boven-werken te maaken. De baazen van de werf kreegen bevel om terſtond hand aan het werk te ſlaan en Lord SANDWICH en HUGH PALLISER kwamen zelve zien of het wel zoodanig verholpen wierde dat het tedeeg aan het oogmerk beantwoordde.

Den twee en twintigſten Juny was het ſchip wederom in ſtaat om in zee te gaan; ik zeilde dan van *Sheernesſ*, en den derden July voegde ik mij bij de *Avontuur* in het kanaal van *Plymouth*. Den avond te vooren ontmoeteden wij op de hoogte van dat kanaal Lord SANDWICH in het jagt de *Augusta* (zijnde hij op zijne terugreis van het bezoeken van alle de ſcheeps-timmerwerven) met het fregat de *Glorie* en de ſloep de *Hazard*. Wij begroeteden dien Lord met zeventien ſchooten en kort daarop gaf hij en de Heer HUGH PALLISER ons het laatſte blijk van de groote zorgvuldigheid, met welke zij deeze uitrusting gade ſloegen; zij kwamen zelve bij mij aan boord, om ver-

verzeekerd te zijn dat alles naar mijn wensch gemaakt was en dat het ſchip naar mijn genoegen zeilde.

Ik ontvong te *Plymouth* mijnen laſtbrief, gedagtekend den vijf en twintigſten Juny, waarbij ik last kreeg om de *Avontuur* onder mijn bevel te neemen, zoo ſpoedig ik kon naar het eiland *Madera* te zeilen, aldaar voorraad van wijn in te neemen en dan naar de *Kaap de Goede Hoop* te ſtevenen, daar ik het ſcheepsvolk moest ververſchen en den voorraad en behoeften in moest neemen, welke ik zoude mogen nodig hebben. De Kaap verlaatende, moest ik zuidwaarts ſtevenen en tragten de *Beſnijdenis-Kaap* of Kaap *Circumciſion* te vinden, welke de Heer BOUVET gezegd heeft op de 54° Zuider Breedte en op omtrent 11° 20′ Ooster Lengte van *Greenwich* te liggen: Zoo ik die Kaap ontdekte, moest ik onderzoeken of zij een gedeelte van het vast land ware, dat de aandacht der aardrijksbeſchrijvers en van voorige reizigers zoo zeer had bezig gehouden, dan wel een gedeelte van een eiland. Zoo zij bleek het eerſte te zijn, dan moest ik mij naarſtig bezig houden met zoo groot eene uitgeſtrektheid van hetzelve opteneemen als ik konde en ik moest 'er zoodanige aantekeningen van maaken en waarneemingen op doen, die voor de ſcheepvaart, of voor den koophandel van nut zouden kunnen wezen, of zouden kunnen ſtrekken tot bevordering van de

kennis der natuur. Ik kreeg ook last om het vernuft, den aart, de geſteldheid, en het getal der inwooneren, zoo 'er aldaar gevonden wierden, waarteneemen en door alle behoorlijke middelen vriendſchap en verbond met hun te maaken, hun geſchenken doende van hetgeen zij het hoogst zouden waardeeren, hen uitnodigende tot koophandel en hun allerleie beleefdheid en achting betoonende. In dit onderzoek moest ik volharden en of oostwaarts of westwaarts ontdekkingen tragten te doen, naar de gelegenheid het verkieslijkst zoude maaken, het op de hoogst mogelijke breedte houdende en mijne ontdekkingen zoo na aan de Zuid-pool voortzettende als doenlijk ware, zoo lang de ſtaat der ſchepen, de gezondheid van het volk, en de voorraad van proviand zulks zouden toelaaten, zorg draagende zoo veel van het laatſte over te houden, dat ik in ſtaat zoude zijn eene bekende haven te bereiken, daar ik nieuwen voorraad zoude inneemen om naar Engeland terug te keeren. Doch zoo de *Beſnijdenis-Kaap* bevonden wierd ſlechts een gedeelte van een eiland te zijn, of zoo ik die Kaap niet vinden konde, moest ik in het eerſte geval het eiland behoorlijk opneemen en dan zuidwaarts ſtevenen, zoo lang ik oordeelde dat 'er kans was om het vast land te vinden, dat ik in het laatſte geval insgelijks moest doen, en dan moest ik oostwaarts aan zeilen om verder naar dat vast land te zoeken,

zoo wel als om de eilanden te ontdekken, welke in dat ondoorzogt gedeelte van het zuider halfrond zouden mogen liggen, altijd op hooge breedten blijvende en mijne bovengenoemde ontdekkingen zoo nabij de Pool voortzettende als mogelijk ware, tot dat ik den aardbol zoude rond gevaaren hebben, waarna ik naar de *Kaap de Goede Hoop* moest ſtevenen en van daar naar *Spithead*.

Wanneer het jaargetijde het, geduurende het vervolgen van deeze ontdekkingen, gevaarlijk voor mij zoude maaken op hooge breedten te blijven, moest ik mij naar de eene of andere bekende plaats noordwaarts begeeven, om mijn volk te ververſchen en de ſchepen te vertimmeren en weder naar het Zuiden ſtevenen, zoo dra het jaargetijde het zoude toelaaten. In alle onvoorziene gevallen had ik volmagt om naar mijn eigen believen te handelen en, in geval de *Reſolutie* mogt blijven, of buiten ſtaat geraaken, moest ik de reis aan boord van de *Avontuur* vervolgen.

Ik gaf kapitein FURNEAUX een affchrift van deezen lastbrief met bevel om dien ter uitvoer te brengen en, in gevalle hij van mij geſcheiden wierd, bepaalde ik het eiland *Madera* voor de eerſte plaats van onze zaamenkomst, *Port Praya* op het eiland *St. Jago* voor de tweede, de *Kaap de Goede Hoop* voor de derde en *Nieuw-Zeeland* voor de vierde.

Geduurende ons oponthoud te *Plymouth* deeden

den de Heeren WALES en BAYLEY, de twee ſterrekundigen, waarneemingen op het eiland *Drake*, ten einde de breedte, de lengte en den waaren tijd te bepaalen, om de tijd-meeters en zee-uurwerken aan den gang te helpen. Zij bevonden de Breedte te zijn 50° 21′ 30″ N. en de Lengte 4° 20′ W. van *Greenwich*, welke, in deeze reisbeſchrijving, overal moet verſtaan worden de eerſte meridiaan te zijn, van waar de Lengte Oost en West gerekend wordt tot 180° naar iedere ſtreek. Den tienden July wierden de uurwerken aan den gang gebragt in tegenswoordigheid van de twee ſterrekundigen, kapitein FURNEAUX, de eerſte luitenants van de ſchepen en mij, en aan boord gebragt. De twee, die aan boord van de *Avontuur* waren, waren gemaakt door den Heer ARNOLD, gelijk ook een van die op de *Reſolutie*; maar het ander was door den Heer KENDAL gemaakt, in alle opzigten volgens dezelfde beginzelen als de tijd-meeter van HARRISON. De kapitein, de eerſte luitenant en de ſterrekundige aan boord van ieder ſchip hadden elk ſleutels van de kasten, waarin de uurwerken hongen en moeſten 'er altoos bij zijn, als zij opgewonden en met elkanderen vergeleken wierden, of, zoo iemand van hun, ſomtijds, door ziekte of afwezigheid of om andere noodzaaklijke bezigheden, niet wel tegenswoordig konde zijn, dan een ander officier. Denzelfden dag wierd het ſcheepsvolk van beiden

den de ſchepen, volgens gebruik in den zeedienst, twee maanden gagie vooruit betaald en tot meerdere aanmoediging op deeze buitengewoone reis, betaalde men hun ook de gagie, die zij verdiend hadden tot den agt en twintigſten der maand Mey. Dit ſtelde hen in ſtaat om zig van noodwendigheden tot deeze reis te voorzien.

Den dertienden, des morgens ten zes uuren, gong ik uit het kanaal van *Plymouth* onder zeil, in gezelſchap van de *Avontuur* en den negen en twintigſten 's avonds ankerden wij op de reede van *Funchal* aan het eiland *Madera* (1). Den volgenden morgen groette ik de bezetting met elf ſchooten, die onmiddelijk beantwoord wierden. Kort daarop voer ik naar den wal, verzeld van kapitein FURNEAUX, de twee Heeren FORSTER en den Heer WALES. Aan land ſtappende wierden wij ontvangen, van wegens den Vice-Conſul, door den Heer SILLS, die ons naar het huis van den Heer LOUGHNANS, den grootſten Engelſchen koopman van de ſtad, bragt. Deeze Heer verkreeg niet alleen verlof voor den Heer FORSTER om op het eiland naar planten te zoeken, maar bezorgde ons ook alles wat wij nodig hadden en wilde volſtrekt dat wij ons, geduurende ons verblijf aldaar, van zijn huis zouden bedienen.

De ſtad *Funchal*, de hoofdſtad van het eiland, ligt omtrent in het midden van de zuidlijke zijde,

in het diepst van de baai van dien naam, op 32° 33′ 34″ Noorder Breedte en 17° 12½′ Wester Lengte. De Lengte wierd afgeleid uit waarneemingen op de maan, door den Heer WALES gedaan, en op de ſtad overgebragt door middel van het uurwerk van KENDAL, dat de lengte op 17° 10′ 14″ aanwees. Geduurende ons verblijf alhier wierd het volk van beiden de ſchepen op verſch rundvleesch en uien onthaald en daar wierd eene zekere hoeveelheid van de laatſte tot voorraad op zee onder hetzelve uitgedeeld.

Na dat wij voorraad van water, wijn en andere noodwendigheden ingenoomen hadden, verlieten wij *Madera* op den eerſten Augustus, en ſtevenden zuidwaarts met een fraai koeltjen uit het N. O. Den vierden voeren wij voorbij *Palma*, een van de *Kanariſche Eilanden* (2). Het is zoo hoog, dat het van twaalf of veertien mijlen afſtands kan gezien worden en ligt op 28° 38′ Noorder Breedte en op 17° 58′ Wester Lengte. Des anderen daags zagen wij het eiland *Ferro* en voeren het op den afſtand van veertien mijlen voorbij. Ik giste dat het op 27° 42′ Noorder Breedte en op 18° 9′ Wester Lengte ligt (3).

Ik maakte nu drie vaten bier van het verdikt mout-ſap. De evenredigheid, die ik gebruikte, was van omtrent tien deelen water tegens een deel ſap. Vijftien van de negentien halve vaten verdikt vogt, die wij aan boord hadden, waren van

bier

bier gemaakt, dat met hop gekookt was voor het verdikt wierd; de andere vier waren gemaakt van bier, dat en met hop gekookt was en gegist had, voor het verdikt wierd. Dit laatſte vereischt geene andere toebereiding om goed tot gebruik te zijn dan met koud water gemengd te worden, van agt tot twaalf deelen water op een deel ſap (of in zulk eene andere evenredigheid als best goeddunkt) en dan toegeſtopt te worden en in weinige dagen is het ſterk en drinkbaar. Maar de andere ſoort moet, na op dezelfde wijze met water gemengd te zijn, met gist gisten, op de gewoone wijze van brouwen; ten minſten men dagt zoo. De ondervinding leerde ons egter dat dit niet altijd nodig is; want beiden ſoorten waren op deezen tijd door de hitte van het weder en de beweeging van het ſchip in de ſterkſte gisting en hadden tot hier toe alle onze poogingen om dit te ſtuiten te leur geſteld. Als dit ſap kon belet worden te gisten, zou het zeekerlijk een allernuttigst artijkel op zee zijn (*).

Naardien ik bevond dat onze voorraad van water niet genoegzaam was om ons tot de *Kaap de Goede Hoop* te brengen zonder het volk op een klein

(*) Misſchien zou de gisting geſtuit zijn geworden, als men 'er tweemaal overgehaalde brandewijn bij gedaan hadde.

FORSTER.

klein rantſoen te ſtellen, beſloot ik *St. Jago* aantedoen, om mij daarvan te voorzien. Den negenden, des morgens ten negen uuren, ontwaarden wij het eiland *Bonavista* in het Zuidwesten. Des anderen daags lieten wij het eiland *Mayo* aan onze regterhand liggen en denzelfden avond ankerden wij in *Port Praya*, aan het eiland *St. Jago*, op agttien vademen water. De oostlijke punt van de baai lag O., de westlijke punt *Z.* W. $\frac{1}{2}$ *Z.* en het kasteel N. W. van ons. Ik zond terſtond eenen officier, om verlof te verzoeken om water in te neemen en ververſchingen te koopen, dat toegeſtaan wierd. Bij de terugkomst van den officier begroetede ik het fort met elf ſchooten, op belofte dat dezelve met even zoo veele zouden beantwoord worden. Doch door eenen misſlag, gelijk men voorgaf, wierd de begroeting ſlechts met negen ſchooten beantwoord, waarover de Gouverneur zig den volgenden dag ontſchuldigde. Den veertienden in den avond, ons water aan boord en een voorraad van ververſchingen, als varkens, geiten, hoenderen en vrugten opgedaan hebbende, ſtaken wij in zee en vervolgden onze reis.

Port Praya is eene kleine baai, omtrent het midden van de Zuid-zijde van het eiland *St. Jago*, op 14° 53′ 30″ Noorder Breedte en 23° 30′ Wester Lengte liggende. Zij kan gekend worden, bijzonderlijk als men van het Oosten koomt,

aan

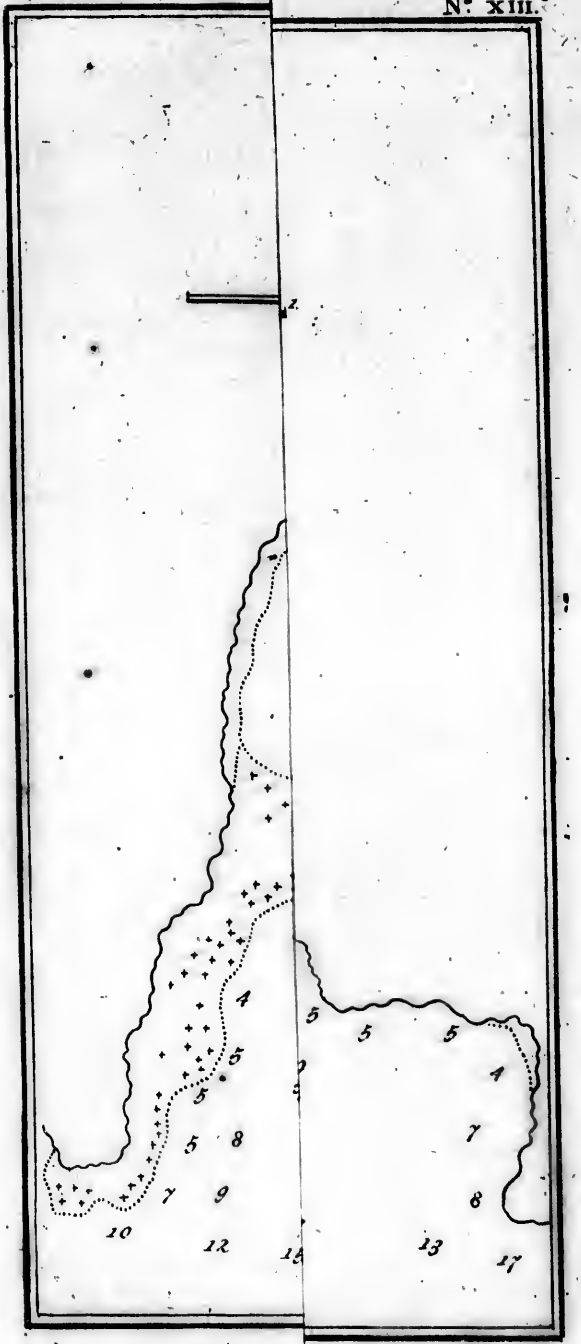
4
5
5
5
5
5
5
4
5
8
7
9
7
8
10
12
13
17

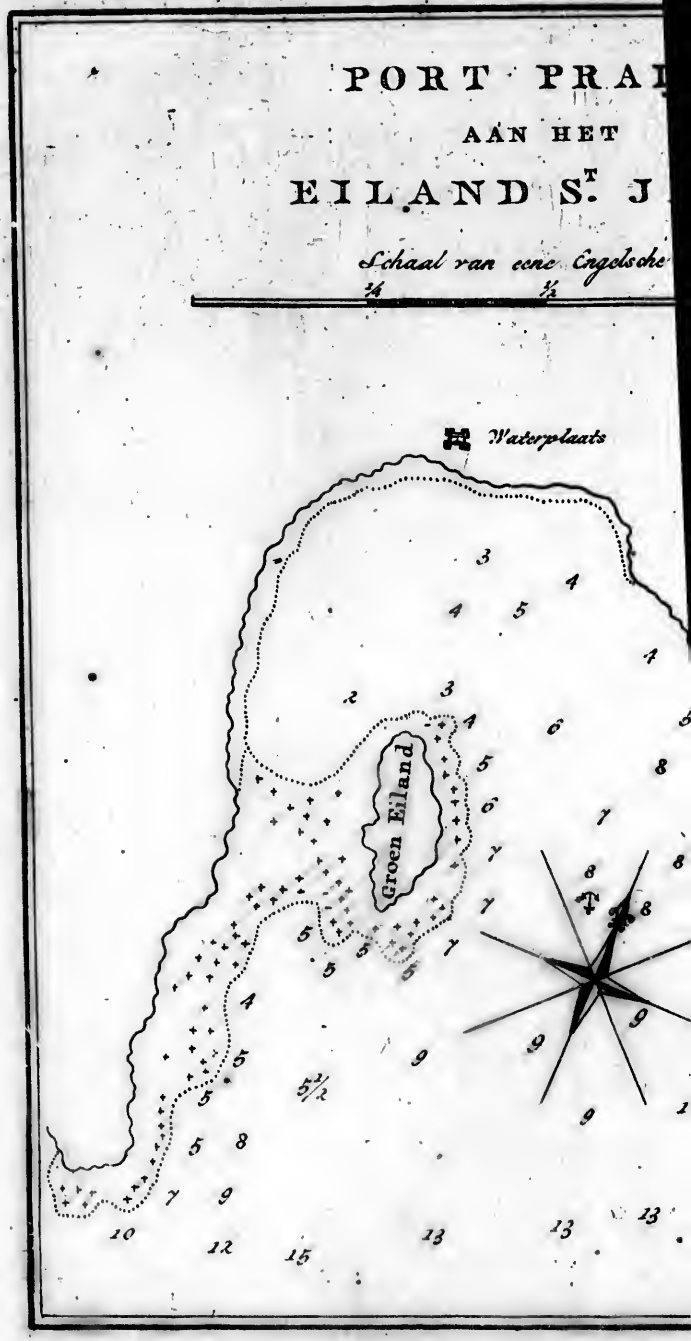
PORT PRA
AAN HET
EILAND S.T J
Schaal van eene Engelsche
Waterplaats
Groen Eiland

RT PRAIJA
AAN HET
AND S.T JAGO

al van eene Engelsche Myl.

½ ¾ 1

Waterplaats

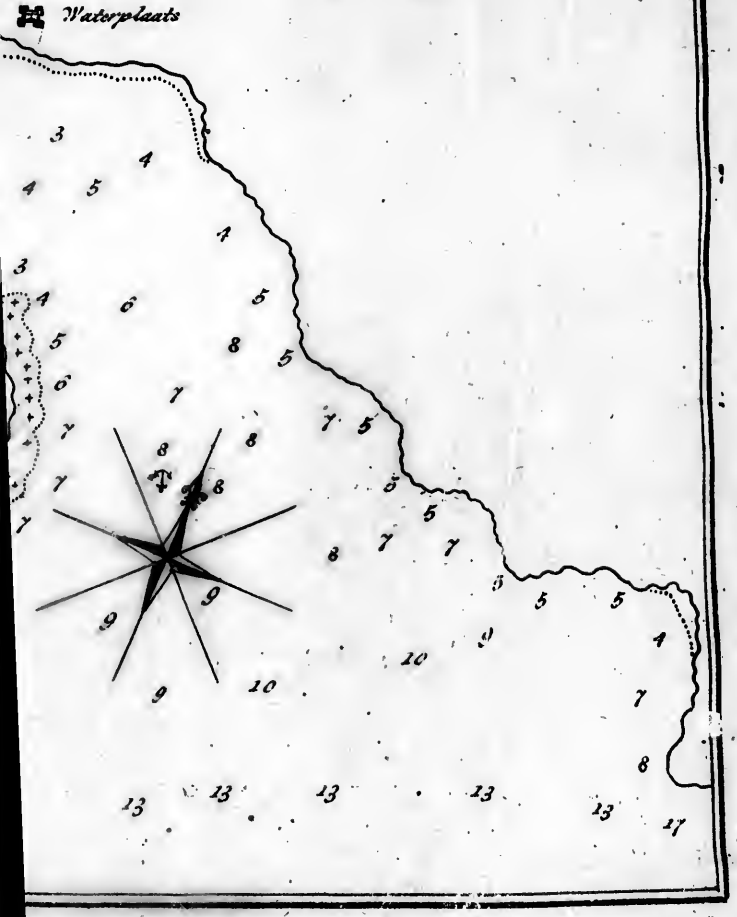

aan den zuidlijkſten berg op het eiland, die rond en ſpits van kruin is en wat binnens lands ligt in de ſtreek van West van de haven. Dit teken is te meer nodig, omdat 'er omtrent eene mijl meer oostlijker eene kleine bogt is, met een zandig ſtrand agter in dezelve, eene valei en kokosnooten-boomen 'er agter, welken vreemdelingen voor *Port Praya* zouden kunnen aanzien, gelijk wij zelve deeden. De twee punten, die den mond van de baai van *Port Praya* vormen, zijn vrij laag en liggen in de rigting van W. Z. W. en O. N. O. eene halve mijl van elkanderen. Digt aan de westlijke punt liggen blinde klippen, waarop de zee aanhoudend ſtaat te branden. De baai loopt N. W. in, omtrent eene halve mijl en de diepte is van veertien tot vier vademen. Groote ſchepen behooren niet in minder dan agt vademen te ankeren, op welke diepte het zuid einde van het *Groen Eiland* (een klein eiland dat onder den westlijken wal ligt) westlijk zal liggen. Men haalt het water in eene put, die agter het ſtrand in het diepst van de baai is. Het water is vrij goed, maar ſchaarsch en het is moeijelijk te haalen, omdat 'er eene zwaare golf op ſtrand ſlaat. De ververſchingen, die hier te krijgen zijn, zijn oſſen, varkens, geiten, ſchaapen, hoenderen en vrugten. De geiten zijn ſoorten van antelopes en buitengemeen mager en de oſſen, varkens en ſchaapen zijn niet veel beter. De oſſen moeten

met

met geld gekogt worden; de prijs is twaalf ſpaanſche dalers het ſtuk, tuſſchen twee honderd en vijftig en drie honderd ponden zwaar. Andere dingen kan men van de inwooneren bekoomen in ruiling voor oude klederen enz. Maar het recht van oſſen te verkoopen behoort bij uitſluiting eene maatſchappij van kooplieden toe, welke men dat voorrecht vergund heeft en die een makelaar hebben, die daar ter plaatſe woont. Het kasteel ſchijnt enkel gebouwd te zijn tot verdediging van de baai en is daar toe wel gelegen, zijnde op eene hoogte geſtigt, die aan het eind van de baai, ter regterhand, regt uit zee oprijst (4).

Zoo dra wij uit *Port Praya* waren, kreegen wij eene friſſe koelte uit het N. N. O. die met vlaagen woei, verzeld van regen-buien; maar den volgenden dag bedaarde de wind, de regen hield op en de wind liep naar het zuiden; hij was egter veranderlijk en ongeſtadig geduurende verſcheiden dagen, met donker, betrokken weder en regen-buien (5).

Den negentienden in den agtermiddag viel een van de timmermans-maats over boord en verdronk. Hij ſtond aan de zijde van het ſchip om een van de luiken intezetten, en was, naar men giste, van daar in zee gevallen, want men zag hem niet dan op het tijdſtip dat hij onder de agterſteven zonk, wanneer onze poogingen om hem te redden te laat waren. Dit verlies gevoelden

wij

wij merklijk geduurende de reis, alzoo hij een geſchikt man en een goed werkman was. Den volgenden dag, op den middag, ſtortte de regen op ons neder, niet in druppen, maar met ſtraalen. De wind was te gelijken tijd veranderlijk en buijig, waarom het volk op het dek moest zijn, zoo dat 'er weinige in beiden de ſchepen waren of zij waren doornat. Wij haalden 'er egter voordeel uit, alzoo het ons gelegenheid gaf om alle onze ledige water-vaten te vullen. Deeze zwaare regen bragt eindelijk eene dood ſtilte voort, die vier en twintig uuren aanhield, wanneer zij van een koeltjen uit het Z. W. gevolgd wierd. Het bleef verſcheiden dagen tusſchen deeze ſtreek en het Zuiden ſtaan met vlaagen tusſchen beiden, verzeld van regen en heet drukkend weder. De kwik ſtond in de thermometers op den middag gewoonlijk op 79 tot 82 graaden.

Den zeven en twintigſten ſpraken wij met kapitein FURNEAUX, die ons zeide dat een van zijne onder-officieren overleden was. Op deezen tijd hadden wij geen eenen zieken aan boord, ſchoon wij alles van dien aart te vreezen hadden van den regen, dien wij gehad hadden, die veel ziekten veroorzaakt in warme luchtſtreeken. Om dit voortekoomen nam ik, volgens den raad, dien mij de Heer HUGH PALLISER en kapitein CAMPBELL gegeeven hadden, alle nodige voorzorgen door het ſchip te luchten en te droogen

met

met vuuren tusſchen deks, rook en diergelijke; en door het volk te noodzaaken hunne koolen te luchten, hunne klederen te wasſchen en te droogen, zoo dikwijls 'er gelegenheid toe was. Het verwaarloozen van deeze dingen veroorzaakt eene onaangenaame reuk beneden, beſmet de lucht en mist zelden ziekten te veroorzaaken, maar vooral bij heet en nat weder (6).

Wij begonnen nu enige van die vogelen te zien, die men zegt dat nooit verre van land vliegen, dat is, fregat-vogelen (7), keerkring-vogelen, meeuwen enz. Daar kon evenwel, zoo veel wij wisten, geen land nader bij zijn dan tagtig mijlen.

Den dertigſten op den middag, zijnde op 2° 35′ Noorder Breedte en 7° 30′ Wester Lengte en de wind ten Oosten van het Zuiden geloopen zijnde, lieten wij het wenden en ſtevenden Z. W. Op de Noorder Breedte van 0° 52′ en op 9° 25′ Wester Lengte hadden wij eenen dag ſtilte, die ons gelegenheid gaf om den ſtroom met eene ſloep waarteneemen. Wij vonden dat hij een derde van ne Engelſche mijl in een uur noordwaarts liep. Vij hadden ook reden om dit te verwagten uit het verſchil, dat wij dikwijls vonden tusſchen de waargenoomen breedte en die, welke het log opleverde, en het uurwerk van KENDAL toonde ons dat hij ook naar het Oosten ſtrekte. Dit wierd volkoomen bevestigd door de waarneemingen op

de

de maan, wanneer het bleek dat wij 3° o′ meer oostlijk waren dan de gemeene rekening. Toen wij den ſtroom waarnamen, ſtond de kwik in de thermometer in de open lucht op $75\frac{1}{2}$° en toen wij hem in de zee even onder water hielden, op 74°; maar toen wij denzelven tagtig vademen hadden laaten zinken (daar hij vijftien minuuten bleef) ſtond hij, toen hij opgehaald was, op 66°. Wij peilden ondertusſchen zonder grond te vinden met eene lijn van twee honderd en vijftig vademen (8).

De ſtilte wierd opgevolgd door een ligt koeltjen uit het Z. W., dat langzaamerhand naar het Zuiden liep en eindelijk ten Oosten van het Zuiden, met helder ſtil weder. Eindelijk, op den agtſten September, paſſeerden wij de linie op 8° Wester Lengte, waarbij de plegtigheid van dompelen enz., die bij deeze gelegenheid in gebruik is, niet wierd vergeeten (9).

De wind liep nu meer en meer naar het Oosten en, eene friſſe bramzeils koelte waaiende, bragt hij ons in den tijd van agt dagen tot op de Zuider Breedte van 9° 30′ en op de Wester Lengte van 18°. Het weder was aangenaam en wij zagen dagelijks enige van die vogelen, welke men als tekenen van enig nabij zijnde land beſchouwt, als gekken, fregat-vogelen, keerkring-vogelen en meeuwen. Wij gisten dat zij van het eiland

St.

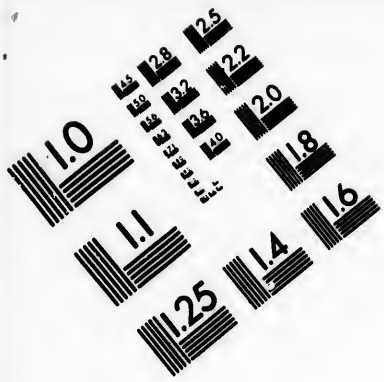

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

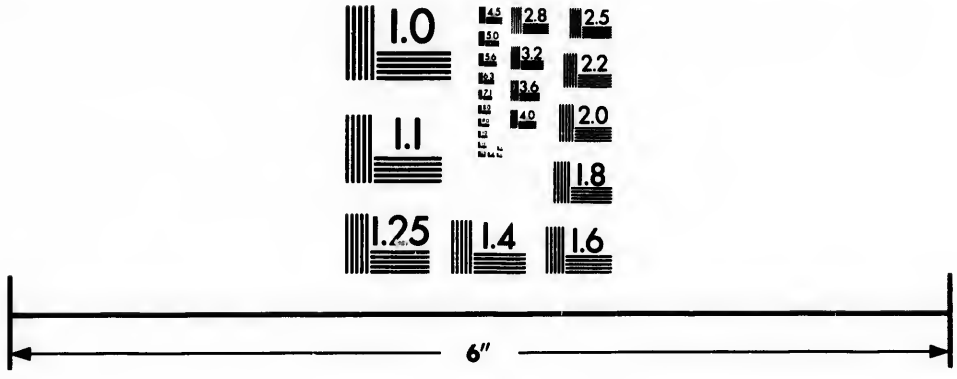

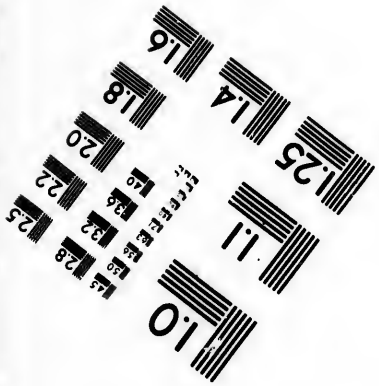

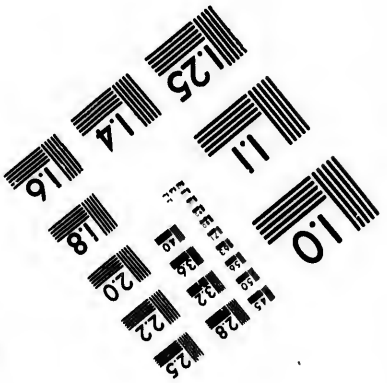

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.8
2.5
2.2
2.0
1.8
1.0

St. Matheus of *Aſcenſion* kwamen, welke eilanden wij op eenen korten afſtand moeten voorbij gevaaren zijn.

Den zeven en twintigſten op 25° 29′ Breedte en op 24° 54′ Lengte ontdekten wij een zeil in het Westen, dat ons agter op volgde. Het was een ſnaauw, en liet of de Portugeeſche of de St. Georges vlag waaien, alzoo de afſtand te groot was om die twee van elkanderen te onderſcheiden, en ik verkoos niet haar intewagten om digter bij te zijn of haar te praaien (10).

Nu begon de wind veranderlijk te worden. Eerst liep hij Noordlijk, daar hij twee dagen bleef ſtaan met mooi weder. Daarna liep hij rond door het Westen naar het Zuiden, daar hij nog twee dagen ſtaan bleef en, na enige weinige uuren ſtilte, ſchoot hij in het Z. W. Maar hier bleef hij niet lang voor hij Z. O., O. en ten Noorden van O. liep; hij waaide fris door met vlaagen en regenbuien.

Met deeze winden vorderden wij weinig en zonder iets aanmerklijks te ontmoeten tot den elfden October, wanneer, ten 6^{u} 24^{m} 12^{s}, volgens het uurwerk van KENDAL, de maan omtrent vier vingeren verduiſterd opkwam; wij maakten ons terſtond gereed om het eind van de eclips waartenemen; het wierd waargenoomen

Door

	u.	m.	s.
Door mij met eenen gewoonen verrekijker ten	6	53	51
Door FORSTER	6	55	23
Door WALES met een quadrant telescoop	6	54	57
Door PICKERSGILL met een drie voets verrekijker	6	55	30
Door GILBERT met het bloot oog	6	53	24
Door HERVEY met een quadrant telescoop.	6	55	34
Middelbaare uitkomst volgens het uurwerk	6	54	46½
Het Uurwerk agter van den ſchijnbaaren tijd	0	3	59
Schijnbaare tijd; het eind van de eclips	6	58	45½
Dito te Greenwich	7	25	0
Verſchil in de Lengte	0	26	14½
Dat is	6°	33′	30″

Kort daarop was de Lengte door WALES waargenoomen.

Door de ☽ en α van Aquila	5° 51′	gemiddeld	6° 13′ 0″
Door de ☽ en Aldebaran	6 35		
Volgens KENDALS uurwerk (*)		7° 9′ 0″	

Den

(*) Dus ſtaat 'er in de vierde Engelſche uitgave; maar in de tweede uitgave ſtaat 6° 53½′. VERTAALER.

Den volgenden morgen, weinig wind hebbende, zetteden wij eene sloep uit om te beproeven of 'er een stroom ware, maar wij vonden geenen. Van deezen tijd tot den zestienden hadden wij den wind tusschen het N. en O. met een labber koeltjen. Wij hadden enigen tijd niet meer van de bovengemelde vogelen gezien en waren nu verzeld van albatrossen, pintados (*), groote zwarte onweêrs-vogelen en eenen kleinen graauwen onweêrs-vogel, kleiner dan eene duif. Hij heeft eenen witachtigen buik en eenen graauwen rug met eene zwarte streep 'er over van de eene tip der vleugelen tot de andere. Deeze vogelen bezogten ons somtijds in groote vlugten. Zij zijn, zoo wel als de pintados, zuidlijke vogelen en worden, geloof ik, nooit binnen de keerkringen of ten noorden van de evennachtslijn gevonden.

Den zeventienden zagen wij een zeil in het N. W. oostwaarts stevenende, dat de Hollandsche vlag opheiste. Het bleef ons twee dagen gezelschap houden, maar den derden dag zeilden wij het uit het gezigt.

Op den een en twintigsten ten 7^{u} 30^{m} 20^{s} V. M. was onze Lengte, door twee afstanden van de zon en maan waargenomen, 3° 4′ 30″ Oost; KENDALS uurwerk wees te zelfden tijd 7° 22′. On-

(*) Ziet Eerste Reis D. II, bladz. 291, noot (a).

VERTAALER.

Onze Breedte was 35° 20′ Zuid. De wind was nu oostlijk en bleef zoo aanhouden tot den drie en twintigsten, wanneer hij N. en N. W. liep na enige uuren stilte; geduurende welke wij eene sloep uitzetteden, met welke de Heer FORSTER enige albatrossen en andere vogelen schoot, welke wij des anderen daags aten en die wij zeer goed vonden. Wij zagen ook een zee-kalf, of, gelijk sommige dagten, eenen zee-leeuw, die waarschijnlijk een bewooner zal geweest zijn van een van de eilanden van *Tristian de Cunha*, alzoo wij nu omtrent op derzelver breedte en omtrent 5° ten Oosten van dezelve waren.

De wind bleef slechts twee dagen N. W. en Z. W. en liep toen Z. O., zoo als hij nog twee dagen bleef, waarna hij in het N. W. bleef staan, dat ons ter bestemder plaats bragt. Toen wij het land naderden, begonnen de zee-vogelen, die ons tot hier toe verzeld hadden, ons te verlaaten, ten minsten zij kwamen niet meer in zulke groote menigten. Wij zagen ook geene meeuwen, noch den zwarten vogel, gemeenlijk de Kaapsche Hen genaamd, tot wij omtrent in het gezigt van de *Kaap* waren. Wij peilden ook geen grond voor dat *Pinguin-Eiland* twee of drie mijlen N. N. O. van ons af was, daar wij vijftig vademen water hadden; niet dat men niet verder van het land grond zoude kunnen peilen; maar ik ben zeer zeeker dat men niet zeer verre westwaarts van de

Kaap grond vind; want wij hadden geen grond met eene lijn van twee honderd en tien vademen, vijf en twintig mijlen ten Westen van de *Tafel-Baai*, ook niet op den afſtand van vijf en dertig en vier en zestig mijlen. Ik peilde deeze drie reizen om eene bank te vinden, die men mij gezegd had dat ten Westen van de *Kaap* ligt, maar hoe verre kon ik niet te weeten koomen.

Mij was voor mijn vertrek uit Engeland door ſommige, die genoeg met de vaart tuſſchen Engeland en de *Kaap de Goede Hoop* bekend waren, gezegd dat ik in een verkeerd jaargetijde vertrok en dat ik omtrent en onder de linie veel ſtilten zoude hebben. Dit mag misſchien in ſommige jaaren zoo zijn; maar het is niet algemeen waar; wij hadden integendeel naauwlijks enige ſtilten, maar een ſtijven *Z.* W. wind op diezelfde breedten, daar men die ſtilten verwagt. Wij ontmoeteden ook geene van die orkaanen, van welke andere reizigers zoo veel geſprooken hebben. Hetgeen zij egter gezegd hebben van den ſtroom, die naar de kust van *Guinea* loopt, als men die kust nadert, is waar; want van toen wij *St. Jago* verlieten tot dat wij op de Noorder Breedte van $1^{\circ}\frac{1}{2}$ gekoomen waren, dat elf dagen was, wierden wij door den ſtroom 3° lengte oostlijker gevoerd dan onze rekening. Wij vonden aan den anderen kant, na dat wij de linie gepaſſeerd waren en den *Z.* O. paſſaat gekregen hadden, altoos bij waarneeming,

dat

dat het ſchip de rekening vooruit liep, hetgeen ons voorkwam aan eenen ſtroom te moeten worden toegeſchreven, die tusſchen het Z. en W. liep. Maar over het geheel ſcheenen de ſtroomen in deezen loop elkanderen opteweegen; want bij onze aankomst aan de *Kaap* was het verſchil van de lengte, volgens eene bloote berekening, van ons vertrek uit Engeland af gehouden, zonder dat die eens verbeterd was geweest, ſlechts drie vierden van een graad minder dan die bij waarneeming.

Den negen en twintigſten, ten twee uuren na den middag, kreegen wij het land van de *Kaap de Goede Hoop* in het gezigt. De *Tafel-Berg*, die over de *Kaap-ſtad* ligt, was O. Z. O. twaalf of veertien mijlen van ons. Hij was voor een groot deel met wolken bedekt, anders zouden wij dien, door zijne hoogte, van eenen veel grooteren afſtand gezien hebben. Wij haalden nu alle zeilen bij, die wij konden, denkende nog voor den donker in de baai te zullen koomen; maar toen wij zagen dat dit niet mogelijk was, minderden wij zeil en hielden den nacht door af en aan. Tusſchen agt en negen uuren wierd de zee, zoo verre ons gezigt reiken kon, in eens, als het ware, verlicht, of, zoo als de zee-lieden zeggen geheel in vuur. Deeze vertooning van de zee is tot eenen zekeren graad zeer gemeen, maar de oorzaak is niet zoo algemeen bekend. De Heer BANKS en Doc-

tor SOLANDER hadden mij overtuigd dat het door water-inſekten veroorzaakt wierd; doch de Heer FORSTER ſcheen dit gevoelen niet toegedaan te zijn. Ik liet dan enige putſen water langs het ſchip ſcheppen, dat wij vol van eene ontelbaare menigte kleine bol-ronde inſekten vonden omtrent van de grootte van eene gemeene ſpeldenknop en geheel doorſchijnende. Daar was geen twijfel of zij waren leevende dieren, als zij in hun eigen element waren, alſchoon wij geen leven in hun beſpeuren konden. De Heer FORSTER, wiens zaak het is dingen van deezen aart naauwkeuriger te beſchrijven, was nu wel overtuigd van de oorzaak van deeze zee-verlichting (11).

Eindelijk kwam de dageraat en bragt ons fraai weder; de *Tafel-Baai* ingezeild zijnde, in gezelſchap van de *Avontuur*, kwamen wij in vijf vademen water ten anker; wij vertuiden N. O. en Z. W., terwijl de *Groene Punt* aan den weſtlijken hoek van de baai N. W. ten W. en de kerk met de valei tusſchen den *Tafel-Berg* en het *Suikerbrood* of den *Leeuwenkop* in malkander Z. W. ten Z. van ons af waren, en wij op den afſtand van eene Engelſche mijl van de landing-plaats bij het fort lagen.

Wij hadden niet zoo haast het anker laaten vallen of wij kreegen een bezoek van den havenmeeſter of adſiſtent, enige andere bedienden van de Compagnie en den Heer BRANDT. Deeze laat-

laatſte bragt dingen mede, die niet misſen konden aangenaam te zijn voor perſoonen, die uit zee kwamen. De boodſchap van den adſiſtent was om, volgens gewoonte, te vraagen welke ſchepen het waren, onderzoek te doen naar de gezondheid van het volk, en bijzonderlijk of de kinder-pokjens aan boord waren, eene ziekte, die zij, op de *Kaap*, boven alle andere vreezen, waarom 'er ook altoos een heelmeeſter bij is.

Mijne eerſte zorg na dat ik geankerd had was eenen officier naar den Gouverneur, den Baron VAN PLETTENBERG, te zenden, om hem kennis van onze aankomst te geeven en van de redenen, die mij deeze plaats deeden aandoen. De officier ontvong een zeer beleefd antwoord en, bij zijne wederkomst, groeteden wij de plaats met elf ſchooten, die beantwoord wierden. Kort daarop gong ik zelf aan wal den Gouverneur opwagten, verzeld van kapitein FURNEAUX en de twee Heeren FORSTER. Hij ontvong ons zeer beleefd en beloofde mij allen toevoer, dien de plaats kon opleveren. Ik vernam van hem dat twee Franſche ſchepen van *Mauritius*, omtrent agt maanden te vooren, land ontdekt hadden op 48° Zuider Breedte en in de middaglijn van dat eiland, langs welk zij veertig Engelſche mijlen gezeild waren, tot dat zij aan eene baai gekoomen waren, welke zij wilden inloopen, wanneer zij 'er van af gedreven en van elkanderen geſcheiden

den wierden door eene ſterke wind-vlaag, na dat zij enige van hunne ſloepen en volk, die zij afgezonden hadden om de baai te peilen, verloren hadden. Een van de ſchepen, namelijk *La Fortune*, kwam kort daarna aan *Mauritius*, en de kapitein wierd naar Frankrijk gezonden met een bericht van deeze ontdekking. De Gouverneur verhaalde mij ook dat, in Maart te vooren, twee andere Franſche ſchepen van het eiland *Mauritius* de *Kaap* aangedaan hadden op hunnen togt naar de Zuid-zee, daar zij ontdekkingen gongen doen, onder bevel van den Heer MARION. AOTOUROU, de man, dien de Heer DE BOUGAINVILLE van *Otahiti* had medegebragt, zou met den Heer MARION naar zijn land gekeerd zijn, als hij nog in het leven ware geweest.

Na dat wij den Gouverneur en enige andere voornaame perſoonen van de plaats bezogt hadden, namen wij onzen intrek ten huize van den Heer BRANDT, de gewoone woonplaats van de meeſte officieren der Engelſche ſchepen. Deeze Heer ſpaart moeite noch kosten om zijn huis aangenaam te maaken voor degeenen, die hem met hun gezelſchap vereeren en om hun alles wat zij nodig hebben te verſchaffen. Ik overlegde met hem hoe de ſchepen best van levensmiddelen en alle andere noodwendigheden te voorzien, en hij begon onverwijld dezelve aanteſchaffen, terwijl het zee-volk aan boord bezig was met het wand

klaar

klaar te maaken en de timmerlieden met de zijden en de dekken van de ſchepen te kaleſaaten.

De Heeren WALES en BAYLEY bragten alle hunne werktuigen aan den wal, ten einde ſterrekundige waarneemingen te doen, om te zien hoe de uurwerken liepen en tot andere einden. De uitkomst van enige deezer waarneemingen toonden dat KENDALS uurwerk boven alle verwagting voldaan had, naardien het de lengte van deeze plaats tot binnen eene minuut tijds van de lengte, zoo als die in het jaar 1761 door de Heeren MASON en DIXON was waargenoomen, aanwees.

Drie of vier dagen na ons kwamen 'er twee Nederlandſche Oost-Indiſche ſchepen uit Holland alhier aan, na eene reis van tusſchen vier en vijf maanden, waarin het een door de ſcheurbuik en andere rot-ziekten, honderd en vijftig, en het ander een en veertig mannen had verloren. Zij zonden, bij hunne aankomst, veel volk in een droevigen ſtaat naar het zieken-huis. Het is aanmerkenswaerdig dat een van deeze ſchepen *Port Praya* had aangedaan en het verlaaten had eene maand voor wij aldaar aankwamen, en egter waren wij drie dagen voor hetzelve hier. De Hollanders op de *Kaap*, die bevonden hadden dat hun zieken-huis te klein was om alle hunne zieken te bergen, gongen nu een nieuw bouwen aan

het oost-einde van de ſtad, van welke de eerſte ſteen met groote plegtigheid gelegd wierd terwijl wij hier waren.

Naardien het volk van beiden de ſchepen bij onze aankomst zeer gezond was, meende ik mij maar eenen zeer korten tijd aan de *Kaap* optehouden. Dan, alzoo het brood, dat wij nodig hadden, nog gebakken en de drank, dien ik aldaar ſchaarsch vond, uit verſchillende deelen van het land verzameld moest worden, was het de agttiende November eer wij alles aan boord hadden en de twee en twintigſte voor wij in zee konden ſteeken. Geduurende dit verblijf kreeg het volk van beiden de ſchepen alle dagen versch rundvleesch of ſchaapen-vleesch, versch gebakken brood, en zoo veele groenten als zij lustten. De ſchepen wierden gekalfaat en geverwd en, in alle opzigten, in zulk eenen goeden ſtaat geſteld als toen zij uit Engeland zeilden. Daar kwam enige verandering onder de officieren van de *Avontuur*. De Heer SHANK, de eerſte luitenant, in eenen ſlegten ſtaat van gezondheid geweest zijnde van toen wij uit *Plymouth* zeilden af en niet bevindende dat hij hier beter wierd, verzogt mij het ſchip te mogen verlaaten en naar huis te keeren tot herſtelling van zijne gezondheid. Naardien zijn verzoek wel gegrond ſcheen, gaf ik hem daartoe verlof en ſtelde den Heer KEMP in zijne plaats als eerſten luitenant aan en den Heer BURNEY,

eenen

eenen van mijne adelborſten als tweeden luitenant, in des Heeren KEMPS plaatſe.

De Heer FORSTER, die al zijnen tijd tot naſpeuringen van natuurlijke hiſtorie en kruidkunde beſteedde, ontmoette eenen Zweed, den Heer SPARMAN, die iets van deeze weetenſchappen verſtond, hebbende zig onder LINNAEUS geoefend. Alzoo hij gaerne de reis met ons doen wilde, hield de Heer FORSTER ſterk bij mij aan hem aan boord te neemen, meenende dat hij hem van grooten dienst zoude kunnen zijn in den loop van de reis. Ik bewilligde 'er eindelijk in en hij kwam bij ons te ſcheep als een helper van den Heer FORSTER, die zijne verteering aan boord betaalde en hem nog daarenboven een jaarlijks inkoomen toelegde.

De Heer HODGES hield zig hier bezig met een gezigt van de *Kaap*, de ſtad, en de omliggende ſtreeken in olie-verw te ſchilderen, dat behoorlijk wierd ingepakt en, met nog enige andere ſchilderijen, aan den Heer BRANDT gelaaten, om met het eerſte ſchip, dat naar Engeland zoude zeilen, aan de admiraliteit gezonden te worden.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van de Kaap de Goede Hoop *naar de* Zuid-pool. *Naſpeuringen naar een zuidlijk land.*

Na dat ik nu eindelijk alle mijne zaaken aan de *Kaap* verrigt en afſcheid genoomen had van den Gouverneur en enige van de voornaamſte amptenaaren, die mij met eene zeer verpligtende bereidwilligheid alle hulp verleend hadden, die ik verlangen konde, begaven wij ons den twee en twintigſten November aan boord en des namiddags ten drie uuren ligteden wij het anker en gongen onder zeil met den wind N. ten W. Zoo dra het anker geligt was, begroeteden wij het kasteel met vijftien ſchooten, die onmiddelijk beantwoord wierden, en, na enige gangen gedaan te hebben, geraakten wij ten zeven uuren de baai uit, op welken tijd de ſtad vier Engelſche mijlen Z. O. van ons af lag. Hierop ſtuurden wij den geheelen nacht westwaarts om vrij van het land te geraaken, hebbende den wind N. N. W. en N. W. met vlaagen van regen verzeld, hetwelk ons verpligtte onze topzeilen te reeven. De zee was weder enigen tijd verlicht op dezelfde wijze als den

nacht

nacht voor wij in de *Tafel-Baai* gekoomen waren.

Zoo dra wij in volle zee waren, rigtede ik mijne koers naar *Beſnijdenis-Kaap*. De wind bleef in het N. W. met eene labber koelte tot den vier en twintigſten, wanneer hij naar het Oosten liep. Op den middag van deezen dag waren wij op de Zuider Breedte van 35° 25′ en 29′ ten Westen van de *Kaap* en hadden overvloed van albatrosſen rondom ons, van welke wij verſcheiden met haaken en lijnen vongen, die veelen van het volk wel ſmaakten, ſchoon zij te deezen tijd met versch ſchaapen-vleesch opgedischt wierden (1). Alzoo ik begreep dat wij weldra in de koude zouden koomen, liet ik lange broeken geeven aan degeenen, die dezelve nodig hadden, en ik gaf elken van het volk het dikke flanellen wambuis en broek, welke de Admiraliteit voor hun had mede gegeeven.

De wind bleef twee dagen oostlijk en woei eene labber koelte, die ons tot op de Breedte van 39° 4′ en 2° Lengte ten Westen van de *Kaap* bragt, zijnde den thermometer op $52\frac{1}{2}°$. Nu liep de wind W. en Z. W., zettede zig op den negen en twintigſten in het W. N. W. en groeide aan tot een ſtorm, die, met nu en dan eens wat bedaarder weder, aanhield tot den zesden December (2), wanneer wij op de Zuider Breedte van 48° 41′ en op de Ooster Lengte van 18° 24′ waren.

ren. Deeze ſtorm, die van regen en hagel verzeld was, woei ſomtijds met zulk eene hevigheid, dat wij geene zeilen konden voeren, waardoor wij verre oostwaarts van onze voorgenoomen koers gedreven wierden, zoo dat ik geene kans meer zag om *Beſnijdenis-Kaap* te bezeilen. Maar het grootst ongeluk dat ons trof was het verlies van een groot gedeelte van ons leevend vee, dat wij van de *Kaap* medegenoomen hadden en dat uit ſchaapen, verkens en ganzen beſtond. En inderdaad deeze ſchielijke overgang van warm zagt weder tot eene zwaare koude en vogtigheid deed ieder in het ſchip aan; want nu was de kwik in den thermometer tot 38° gezakt, terwijl zij aan de *Kaap* gemeenlijk op 67° of hooger ſtond. Ik vermeerderde thans het rantſoen van ſterken drank van het volk een weinig, door hun een ſlok te geeven als ik het nodig achtte en ik beval kapitein FURNEAUX hetzelfde te doen. De nacht was helder en ſtil en het was ook de eenigſte, dien wij zoodanig gehad hadden zedert ons vertrek van de *Kaap*; den volgenden morgen gaf de opkoomende zon ons zulke vleiende hoop op eenen fraaien dag, dat wij aangemoedigd wierden om alle de reeven uit de top-zeilen los te maaken en de bramraas bij te haalen, om ons beste voordeel te doen met eene friſſe koelte uit het Noorden. Wij wierden egter weldra in onze hoop te leur geſteld; want voor agt uuren was de helderheid van de

lucht

lucht veranderd in eene dikke mist, verzeld van regen. Wijl de wind ſteeds toenam, waren wij genoodzaakt het groot zeil digt te maaken, alle de reeven in onze top-zeilen te leggen en onze bram-raas te ſtrijken. De barometer was op deezen tijd ongemeen laag, hetgeen eenen naderenden ſtorm voorſpelde en dit gebeurde ook; want ten een uur na den middag woei de wind, die N. W. was, zoo hard, dat wij genoodzaakt waren alle onze zeilen te bergen, de bram-ſtengen te ſtrijken en de blinde raa intehaalen, en ik vond goed voor den wind te wenden, en bij te leggen, onder een bezaans ſtag-zeil met de boeg om de N. O., wijl het ſchip het over deezen boeg beter tegens de zee kon uithouden, die verbaazend hoog liep (3).

Des anderen daags, zijnde den agtſten, 's morgens, wendden wij en legden het over den anderen boeg; de ſtorm was een weinig bedaard, maar de zee liep te hoog om meer zeil te voeren dan het ſtag-zeil van de fokke-ſteng. Des avonds, op de Zuider Breedte van 49° 40′ en 1° ½ Ooster Lengte van de *Kaap* zijnde, zagen wij twee pinguins en enig zee- of rots-wier, dat ons deed peilen, zonder grond te vinden met honderd vademen. Ten agt uuren na den middag wendden wij voor den wind om en lagen met de boegen N. O. tot drie uuren in den morgen van den negenden, wanneer wij wederom zuidwaarts voor den wind

om

om wendden, terwijl de wind met vlaagen woei, van ſneeuwbuien verzeld. Ten agt uuren, het weder wat bedaarder zijnde, deed ik ſein aan de *Avontuur* van zeil te maaken en kort daarop maakten wij ook zeil onder onze onder-zeilen en met dubbel gereefde top-zeilen. In den avond haalden wij de top-zeilen en het groot zeil in en lagen bij, onder de fok en de bezaan, op welken tijd de thermometer op 36° ſtond. De wind, die nog N. W. was, woei eene ſtijve koelte met eene zeer hooge zee. In den nacht hadden wij eene vrij ſterke vorst met ſneeuw.

In den morgen van den tienden maakten wij zeil met onze onderzeilen en geheel gereefde top-zeilen en deeden de *Avontuur* ſein om zeil te maaken en vooruit te zeilen. Ten agt uuren zagen wij een ijs-eiland ten Westen van ons (4), zijnde toen op 50° 40′ Zuider Breedte en 2° 0′ ten O. van de *Kaap de Goede Hoop*. Kort daarop bedaarde de wind en wij deeden alle de reeven uit de top-zeilen, hongen de blinde raa uit en zetteden de bram-ſteng weêr op. Naardien het weder dampig wierd, riep ik de *Avontuur* door een ſein onder mijne agterſteven; naauwlijks had hij daaraan voldaan of de mist groeide zoo ſterk aan, van ſneeuw met regen verzeld, dat wij een ijs-eiland, waarop wij regt aan hielden, niet zagen, voor wij 'er minder dan eene Engelſche mijl van af waren. Ik giste dat het omtrent vijftig voeten hoog

en

en eene halve Engelſche mijl in omtrek groot was; het was van boven plat en de zijden waren loodregt, terwijl de zee 'er zeer hoog tegens brak. Kapitein FURNEAUX zag dit ijs in het eerst voor land aan en loefde 'er van af, tot ik hem door een ſein terug riep. Alzoo het weder mistig was, was het nodig niet voorzigtigheid voortteſtevenen; wij reefden dan onze top-zeilen en peilden, maar vonden geen' grond met honderd en vijftig vademen. Wij hielden het zuidwaarts met den wind N. tot den nacht, dien wij beſteedden met korte gangen te doen, dan den eenen weg en dan den anderen met klein zeil; de thermometer ſtond geduurende deeze laatſte vier en twintig uuren van 36½ tot 31 graaden.

Den elfden, des morgens met den dageraat, ſtevenden wij zuidwaarts met den wind W., hebbende eene friſſe koelte, verzeld van regen met ſneeuw. Op den middag waren wij op de Zuider Breedte van 51° 50′ en op de Ooster Lengte van 21° 3′, daar wij enige witte vogelen zagen, omtrent van de grootte van duiven, met zwartachtige pooten en ſnavels. Ik had die nog nooit gezien en de Heer FORSTER kende dezelve niet. Ik denk dat zij van het geſlacht der onweërs-vogelen zijn en in deeze bevrozen zeeën t'huis behooren. Deezen dag zeilden wij tusſchen twee ijs-eilanden door, die op eenen kleinen afſtand van elkanderen lagen (5).

In den nacht liep de wind N. W., dat ons in ſtaat ſtelde Z. W. te ſtuuren. Den twaalfden hadden wij weder dik mistig weder met regen en ſneeuw, zoo dat wij genoodzaakt waren met zeer veel voorzigtigheid te zeilen ter oorzaake van de ijs-eilanden. Wij voeren deezen dag zes derzelve voorbij; ſommige waren ten naaſten bij twee Engelſche mijlen in omtrek en zestig voeten hoog, en egter was de kragt en hoogte der golven zoo groot, dat de zee geheel over dezelve heen ſloeg. Dit gaf eene vertooning, die voor enige oogenblikken behaaglijk voor het oog was; maar als wij aan het gevaar dagten, wierd onze geest met ſchrik vervuld; want zoo een ſchip tegens een van deeze eilanden dreef, als de zee hoog liep, zou het in een' oogenblik aan ſtukken ſlaan. Toen wij onder de ijs-eilanden geraakten, verlieten ons de albatrosſen, dat is, wij zagen ſlechts eenen nu en dan; ook vertoonden zig onze andere medgezellen de onweêrs-vogelen, ſcheerwaters of zwarte onweêrs-vogelen, de kleine graauwe vogelen, graauw-witte onweêrs-vogelen (*Fulmars*) niet in zulke groote getalen, terwijl 'er daarentegens pinguins begonnen te koomen. Wij zagen deezen dag twee van deeze vogelen (6).

De wind liep in den nacht naar het Westen en bleef eindelijk in het Z. W. ſtaan met eene friſſe koelte, vergezeld van regen met ſneeuw, die op onze zeilen en op ons wand bevroos, zoo als zij viel,

zoo

zoo dat overal ſtukken ijs aan hongen. Wij bleeven zuidwaarts aan ſtevenen, voeren tot agttien ijs-eilanden voorbij en zagen nog meer pinguins. Den dertienden op den middag waren wij op de Zuider Breedte van 54°, dat de Breedte van *Beſnijdenis-Kaap* is, door BOUVET in het jaar 1739 ontdekt; maar wij waren toen 10° Lengte ten Oosten van hetzelve, dat is op deeze breedte omtrent honderd en agttien mijlen. Wij ſtevenden Z. Z. O. tot agt uuren 's avonds, terwijl de lucht nog dik en mistig bleef met regen met ſneeuw. Van den middag tot deezen tijd vertoonden zig twintig ijs-eilanden van verſchillende uitgeſtrektheid, zoo in hoogte als in omtrek, aan ons gezigt; ten agt uuren peilden wij, maar vonden geen grond met eene lijn van honderd en vijftig vademen.

Nu wendden wij en deeden een' gang noordwaarts tot middernacht, wanneer wij wederom zuidwaarts hielden, en den veertienden 's morgens ten half zeven wierden wij geſtuit door een onmeetlijk veld van laag ijs, aan welk wij geen eind konden zien, noch Oost, noch West, noch Zuid. Op verſchillende plaatſen van dit ijs-veld waren eilanden of bergen van ijs, gelijk die, welke wij in zee drijvende hadden gevonden, en ſommige aan boord dagten dat zij ook land zagen over het ijs in het Z. W. ten Z. Ik dagt het ook zelf, maar ik veranderde van gedagten, toen ik deeze

ijs-bergen en de verſchillende vertooning, die zij maakten, als zij door de dampige lucht gezien wierden, naauwkeuriger gade ſloeg; want het was te deezen tijd dampig en betrokken aan den gezigt-einder, zoo dat een voorwerp, dat verre af was, niet duidlijk kon gezien worden. Thans ons op 54° 50′ Zuider Breedte en op 21° 34′ Ooster Lengte bevindende en den wind N. W. hebbende, ſtevenden wij langs den zoom van het ijs, Z. Z. O. en Z. O. ſtuurende, volgens de ſtrekking van de noord-zijde van hetzelve, daar wij veele walvisſchen, pinguins, enige witte vogelen, onweêrs-vogelen en andere vogelen zagen (7).

Ten agt uuren lagen wij bij onder eene punt van het ijs, daar wij ſlegt water hadden en ik zond om kapitein FURNEAUX, die bij mij aan boord kwam. Na dat wij bepaald hadden waar wij elkanderen weder zouden vinden, in gevalle wij geſcheiden wierden en enige andere zaaken geregeld hadden, om te beter bij elkaêr te kunnen blijven, keerde hij naar zijn ſchip en wij gongen weder onder zeil en ſtevenden langs het ijs. Wij vischten enige ſtukken op, die ons zoet water gaven. Op den middag hadden wij eene goede waarneeming en bevonden ons op 54° 55′ Zuider Breedte.

Wij bleeven Z. O. ſtevenen langs den zoom van het ijs tot een uur, wanneer wij aan eene punt kwamen, die wij Z. Z. W. om loefden, terwijl de

de zee zig in die ſtreek vrij van ijs vertoonde. Dan, na dat wij vier mijlen over deezen boeg gezeild hadden met het ijs aan ſtuurboord, bevonden wij ons geheel omſingeld; want het ijs ſtrekte zig van N. N. O. rondom door het W. en Z. naar het O. uit in eene enkele vaste klomp. De lucht was vrij helder en egter konden wij 'er geen eind aan zien. Ten vijf uuren loefden wij oostlijk op, den wind N. met eene labber koelte, om uit het ijs te geraaken. De uiterſte oostlijke punt van hetzelve lag, ten agt uuren, O. ten Z. over welke zig eene vrije zee vertoonde. Wij beſteedden egter den nacht met korte gangen te doen met klein zeil. De thermometer ſtond deeze laatſte vier en twintig uuren op van 32 tot 30 graaden.

Den volgenden dag, zijnde den vijftienden, hadden wij den wind N. W. met eene ſlappe koelte, dik mistig weder en veel ſneeuw; de thermometer ſtond van 32° tot 27°, zoo dat onze zeilen en ons wand overal met ijs behangen waren. De mist was ſomtijds zoo dik, dat wij de lengte van het ſchip niet van ons af konden zien en het was zeer moeijelijk de veele ijs-eilanden, die ons omringden, te vermijden. Op den middag, ſlechts weinig wind hebbende, heiſten wij eene ſloep uit om den ſtroom te onderzoeken, dien wij bevonden zuid-ooſtwaarts te loopen, omtrent drie vierde van eene Engelſche mijl in een uur. Op dien zelfden tijd ſtond een thermometer, die in de open

lucht op 32° ſtond, even in de zee gedompeld, op 30° en na vijftien of twintig minuuten honderd vademen diep gezonken geweest te zijn; opgehaald zijnde, op 34°, dat maar 2° boven het vriespunt is. Onze Breedte was op deezen tijd 55° 8′ (8).

De dikke mist bleef tot twee uuren in den agtermiddag van den volgenden dag aanhouden, toen zij wat opklaarde en wij ſtevenden zuidwaarts, zijnde den wind nog in het N. W., met eene labber koelte. Wij hadden niet lang zuidwaarts gezeild of wij ontmoeteden het groot ijs-veld, dat zig van Z. Z. W. tot O. uitſtrekte. Wij ſtevenden nu langs deszelfs zoom, maar loefden, toen de nacht kwam, noordwaarts met den wind W. N. W., met eene labber koelte van ſneeuw verzeld.

Den zeventienden, des morgens ten zeven uuren, ſtevenden wij wederom zuidwaarts; maar ik was andermaal genoodzaakt het draagende te houden, om het ijs, langs welks zoom wij tuſſchen O. en Z. Z. W. ſtuurden, in elke baai of opening loevende, in hoop van eenen doorgang naar het Zuiden te vinden; maar wij vonden overal het ijs geſloten. Wij hadden eene labber koelte uit het N. W. met ſneeuw-buien. Op den middag waren wij, bij waarneeming, op de Zuider Breedte van 55° 16′. In den avond was de lucht helder en ſtil. Wij zagen geduurende dee-

zen

zen dag veele walvisschen, een zee-kalf, pinguins, enige van de witte vogelen, eene andere soort van onweêrs-vogel, die bruin en wit is en niet veel van den gewoonen onweêrs-vogel verschilt, en enige andere soorten, die ik alreeds heb opgegeeven. Wij vonden den zoom van het los ijs meer aanstukken dan gewoonlijk en het strekte zig tot op enigen afstand buiten het groot veld uit, zoodanig dat wij het grootste gedeelte van den dag 'er door zeilden, en de hooge ijs-eilanden, die aan de andere zijde van ons waren, waren ontelbaar. Ten agt uuren peilden wij, maar vonden geen grond met eene lijn van twee honderd en vijftig vademen. Daarna loefden wij digt bij den wind noordwaarts op, alzoo wij zien konden dat het ijs-veld zig tot in het N. O. uitstrekte. Maar dit was de noordlijke punt nog niet, want ten elf uuren waren wij genoodzaakt te wenden om dezelve te mijden.

Den volgenden morgen ten twee uuren stuurden wij wederom noordwaarts met den wind uit het N. W. ten W., meenende dat wij het ijs over deezen boeg te boven zouden zeilen; maar wij hadden het slechts twee uuren over denzelven gehouden, wanneer wij ons geheel omsingeld vonden, zijnde toen op 55° 8' Breedte en 24° 3' Lengte. Den wind meer noordlijk loopende, wendden wij en stevenden westwaarts met alle de zeilen, die wij voeren konden, hebbende eene fris-

ſe koëlte en heldere lucht, welke laatſte egter maar van korten duur was; want ten zes uuren wierd het dampig en kort daarop was 'er eene dikke mist; de wind liep naar het N. O., ſtak op, en bragt ſneeuw met regen mede, die aan het wand bevroos, zoo dra zij gevallen was. Wij waren nu in ſtaat om vrij van het ijs-veld te geraaken, maar wierden ondertusſchen onder de ijseilanden gesleept op eene wijze, die even gevaarlijk was en het was zeer bezwaarlijk dat wij 'er vrij van geraakten.

Hoe gevaarlijk het is in eene dikke mist tusſchen deeze drijvende klippen (als ik dezelve zoo noemen mag) te zeilen, is het egter nog beter dan in dezelfde omſtandigheden tusſchen onmeetlijke ijs-velden bezet te zijn. Het grootſte gevaar dat men in het laatſte geval te vreezen heeft is dat men in het ijs vast geraake, eenen toeſtand, die zeer ſchrikbaarende zou zijn. Ik had twee mannen aan boord, die op Groenland gevaaren hadden; de een had met een ſchip negen en de ander zes weeken in zulk ijs bezet geweest, dat zij gepakt ijs noemen. Dat zijlieden ijs-velden noemen is dikker en het geheel veld, hoe groot het ook zij, beſtaat uit een ſtuk, daar integendeel dit ijs, dat ik, om deszelfs ontzaglijke uitgeſtrektheid, ijs-velden noem, uit veele ſtukken van verſchillende grootte, zoo in dikte als oppervlakte, van dertig tot veertig voeten vierkant, tot

drie

drie of vier voeten vierkant oppervlakte, beſtaat, in welke het digt op een gepakt en op ſommige plaatſen op een gehoopt is. Dit zou, naar mijne gedagten, voor de zijde van een ſchip, dat 'er niet behoorlijk tegens gewapend ware, te hard bevonden worden. Hoe lang het hier mag gelegen hebben of nog liggen zal is niet gemaklijk te bepaalen. Zulk ijs vindt men in de Groenlandſche zeeën den geheelen zomer en ik geloof dat het daar in den zomer niet kouder kan zijn dan hier: dit zij zoo het wil, het is zeeker dat wij geen dooi-weder hadden; integendeel ſtond de kwik in den thermometer van FAHRENHEIT gemeenlijk onder het vriespunt, ſchoon het in het midden van den zomer was.

Men is, over het algemeen, van gedagten dat het ijs, van welk ik zoo even geſprooken heb, in baaien en rivieren gevormd wordt. In deeze vooronderſtelling waren wij geneigd te gelooven dat het land niet verre af ware en dat het zelfs in het Zuiden agter het ijs lag, dat ons alleen belettede het te naderen. Naardien wij nu meer dan dertig mijlen langs den zoom van het ijs gezeild hadden zonder eene opening naar het Zuiden te vinden, beſloot ik dertig of veertig mijlen oostwaarts te ſtevenen, dan te tragten zuidwaarts te zeilen en, zoo ik geen land vond, of geene andere beletſelen ontmoetede, dan te tragten agter het ijs te koomen en de zaak buiten allen twijfel te beſlisſen.

Met dit inzigt hielden wij het Noord-Westwaarts met den wind N. O. en N. en dik mistig weder, met ſneeuw, en regen met ſneeuw, tot des avonds ten zes uuren, wanneer de wind N. W. liep en wij het lieten wenden en oostwaarts ſtuurden, terwijl wij veele ijs-eilanden van verſchillende grootten en enige losſe ſtukken ontmoeteden: de thermometer ſtond van 30° tot 34°; het weder was zeer dampig met ſneeuw en regen met ſneeuw en merklijker kouder dan de thermometer ſcheen aantteduiden, zoodanig dat al het volk klaagde. Om hen in ſtaat te ſtellen dit weder beter te weêrſtaan, liet ik de mouwen van hunne wambuizen, die zoo kort waren dat hunne armen bloot waren, met baai verlengen en liet voor elken man eene muts van dezelfde ſtof maaken, met zeildoek, die hun zeer te pas kwamen.

Naardien ſommige van het volk enige teekenen van den ſcheurbuik ſcheenen te vertoonen, begonnen de heelmeesters hun elken dag verſch mout-ſap te geeven, van de mout, die wij tot dat oogmerk aan boord hadden. Een man in het bijzonder was zeer ſcorbutiek en egter had hij reeds enigen tijd van de conſerf van citroenen en oranjen gebruikt, zonder er baat bij te vinden. Aan den anderen kant zeide mij kapitein FUNNEAUX dat hij twee mannen had, die, ſchoon reeds verre in die kwaal gevorderd, nu, om zoo te ſpreeken, geheel er door geneezen waren.

Wij

Wij bleeven oostwaarts ſtevenen tot den een en twintigſten, 's morgens ten agt uuren, wanneer wij, op 53° 50′ Breedte en 29° 24′ Ooster Lengte zijnde, zuidlijk oploefden met den wind West, eene friſſe koelte en dampig weder, met ſneeuw. In den avond gong de wind leggen en het weder klaarde op, zoo dat wij enige mijlen rondom ons zien konden, zijnde op de Zuider Breedte van 54° 43′ en op de Ooster Lengte van 29° 30′.

Ten tien uuren, veele ijs-eilanden vooruit ziende en het weder mistig wordende, met ſneeuw, lieten wij het voor den wind wenden en ſtuurden noordwaarts tot drie uuren 's morgens, wanneer wij wederom zuidwaarts ſtuurden. Ten agt uuren helderde het weder op en de wind liep W. Z. W., met welken wij alle zeilen bij zetteden die wij konden en zuidwaarts ſtevenden, hebbende nooit minder dan tien of twaalf ijs-eilanden in het gezigt.

Des anderen daags hadden wij den wind uit het Z. W. en Z. Z. W., eene labber koelte, met nu en dan ſneeuw en hagel-buien. In den morgen, zijnde op de Zuider Breedte van 55° 20′ en op de Ooster Lengte van 31° 30′, heiſten wij eene ſloep uit om te zien of 'er een ſtroom ware; maar wij vonden 'er geenen. De Heer FORSTER, die mede in de ſloep gong, ſchoot enige van de kleine graauwe vogeltjens, van welke ik geſprooken heb, die van het onweers-vogelen geſlacht en

om-

omtrent van de grootte van eene kleine duif waren. Hun rug en de boven-zijde van hunne vleugelen, hunne pooten en ſnavels zijn blaauwachtig graauw van kleur. Hun buik, en het onderſte van hunne vleugelen zijn wit, een weinig met blaauw getint. Het bovenſte van hunne ſlagpennen is donker blaauw, met zwart getint. Daar is eene ſtreep van vederen, die bijna van die kleur zijn, langs het bovenſte gedeelte van hunne vleugelen en dwarsch over den rug een weinig boven den ſtaert. Het eind van de ſtaert-pennen is ten naaſten bij van dezelfde kleur. Hunne ſnavels zijn veel breeder dan bij alle andere vogelen van dat geſlacht, die ik ken en hunne tongen zijn aanmerklijk breed. Deeze blaauwe onweêrs-vogelen, gelijk ik hen noemen zal, worden nergens gezien dan in het zuider halfrond van omtrent 28° en hooger. De thermometer ſtond nu in de open lucht op 33°, in de zee digt bij de oppervlakte op 32° en op 34°½ toen hij opgehaald was en zes minuuten in het ophaalen was onder weg geweest van honderd vademen diepte, daar hij geduurende zestien minuuten was verbleven.

Den vier en twintigſten woei de wind van uit het N. W. tot uit het N. O. met eene labber koelte en ſchoon betrokken weder. Op den middag waren wij, volgens onze waarneeming, op de Zuider Breedte van 56° 31′ en op de Ooster Lengte van 31° 19′, terwijl de thermometer op 35° ſtond.

ſtond. Mij bij een ijs-eiland bevindende, dat omtrent vijftig voeten hoog was en vier honderd vademen omtreks had, zond ik den ſtuurman met de jol om te zien of 'er ook water van af liep. Hij keerde binnen kort terug met bericht dat 'er geen droppel of enige ſchijn van dooi was. In den avond zeilden wij door veel drijf-ijs of velden van los ijs, die in de rigting van Z. O. en N. W. lagen; wij hadden te zelfden tijd verſcheiden van zulke eilanden in het gezigt.

Den vijf en twintigſten liep de wind uit het N. O. door het O. naar het Z. en het woei eene labber koelte, met welke wij W. Z. W. ſtevenden en op den middag bevonden wij ons op 57° 50′ Zuider Breedte en op 29° 32′ Ooster Lengte. Het weder was ſchoon en nevelachtig; de lucht ſcherp en koud met ſterke vorst. En alſchoon het hier nu midden in den zomer was, twijfel ik zeer of de dag wel kouder ware in enig gedeelte van Engeland. De wind bleef zuidlijk, woei eene friſſe koelte met ſchoon betrokken weder tot den volgenden dag omtrent den middag, wanneer wij eene heldere zonneſchijn hadden en bij waarneeming bevonden dat wij op de Zuider Breedte van 58° 31′ en op de Ooster Lengte van 26° 57′ waren.

Geduurende de laatſte vier en twintig uuren voeren wij door verſcheiden velden van los gebrooken ijs. Zij waren gemeenlijk ſmal, maar

van

van eene aanmerklijke lengte in de ſtrekking van N. W. en Z. O. Het ijs was zoo digt in malkander, dat het ſchip 'er naauwlijks door kon. De ſtukken waren plat, van vier tot zes of agt duimen dik en ſcheenen van dat ſlag van ijs te zijn, dat gemeenlijk in baaien of rivieren gevormd wordt. Andere waren weêr verſchillende, en de ſtukken vormden verſcheiden takken als honigraaten, juist als koraal-roſſen en vertoonden zulk eene verſcheidenheid van figuuren dat men het naauwlijks kan begrijpen.

Wij gisten dat dit ijs van het groot veld, dat wij laatst verlaaten hadden, ware afgebrooken; ik had beſlooten ten Zuiden van, of agter dat veld te zeilen, zoo het mogelijk ware, om vast te weeten of het al of niet aan enig land vast ware, gelijk men gegist had. Met dit inzigt hield ik het westwaarts, met eene labber koelte uit het Z. en Z. Z. W. en kort na zes uuren 's avonds zagen wij enige pinguins, dat ons deed peilen; maar wij vonden geen' grond met honderd en vijftig vademen (9).

Des morgens van den zeven en twintigſten zagen wij meer los ijs, maar niet veele eilanden, en die, welke wij zagen, waren ſlechts klein. Den dag ſtil en aangenaam en de zee vlak zijnde, heiſten wij eene ſloep uit, uit welke de Heer FORSTER een pinguin en enige onweêrs-vogelen ſchoot. Deeze pinguins verſchillen niet van die, wel-

welke men in andere deelen van de waereld ziet, uitgezonderd in enige kleine bijzonderheden, die natuurkundigen alleen kunnen onderſcheiden. Sommige van de onweêrs-vogelen waren van de blaauwe ſoort, maar verſchilden van de bovengenoemde daarin dat zij geenen breeden ſnavel hadden, en de tippen van hunne ſtaert-vederen waren wit, in plaats van donker blaauw. Doch of dit ſlechts het onderſcheid tuſſchen het mannetjen en het wijfjen ware was eene zaak, waarin het onze natuurkundigen niet eens waren. Wij waren nu op de Zuider Breedte van 58° 19′ en op de Ooster Lengte van 24° 39′ en namen de gelegenheid van de ſtilte waar om te peilen; maar wij vonden geen grond met eene lijn van twee honderd en twintig vademen. Het bleef ſtil tot des avonds ten zes uuren, wanneer 'er een ligt koeltjen uit het Oosten op kwam, dat naderhand tot eene friſſe koelte aangroeide.

In den morgen van den agt en twintigſten deed ik ſein aan de *Avontuur* om zig vier Engelſche mijlen van mij aan ſtuurboord te verwijderen en op deeze wijze bleeven wij W. Z. W. aan houden tot des agtermiddags ten vier uuren, wanneer het dampig weder, met ſneeuw-buien verzeld, het voor ons noodzaaklijk maakte digter bij elkanderen té koomen. Kort daarna reefden wij onze top-zeilen, zijnde aan alle kanten van ijs-eilanden omringd. In den morgen van den negen en

twin-

twintigſten deeden wij de reeven weder uit de zeilen en haalden de bram-zeilen bij, terwijl wij ſteeds onze koers westwaarts vervolgden en verſcheiden pinguins ontmoeteden. Op den middag bevonden wij ons, volgens waarneeming, op de Breedte van 59° 12′ en op de Ooster Lengte van 19° 1′, dat drie graaden westlijker is dan wij waren toen wij eerst het ijs-veld ontmoeteden, zoo dat het vrij klaar is dat het aan geen land vast was, gelijk wij gegist hadden.

Naardien ik het beſluit genoomen had westwaarts te ſtevenen tot de middaglijn van *Beſnijdenis-Kaap*, mits wij geene beletzelen ontmoeteden, naardien de afſtand niet meer dan tagtig mijlen en de wind gunſtig was en alzoo de zee tamelijk vrij van ijs ſcheen, zond ik om kapitein FURNEAUX om hem dit bekend te maaken, en na het middagmaal vertrok hij weder naar zijn ſchip. Ten een uure ſtuurden wij naar een ijs-eiland, met oogmerk om, zoo 'er enig los ijs rondom was, wat van hetzelve aan boord te neemen en het tot zoet water te maaken. Ten twee uuren legden wij bij digt onder lij van het eiland, daar wij niet vonden dat wij nodig hadden, maar wij zagen zes en tagtig pinguins op hetzelve. Dit ſtuk ijs was omtrent eene halve Engelſche mijl in omtrek en honderd voeten en meer hoog; want wij lagen enige minuuten onder hetzelve met alle de zeilen ſlap. De zijde, waarop de pinguins waren, liep

ſchuinsch

ſchuinsch van de zee op, zoo dat zij 'er op konden kruipen.

Het is een aangenoomen gevoelen dat de pinguins nooit verre van land gaan en dat zij een zeeker teken zijn dat 'er land in de nabuurſchap is. Dit zal misſchien doorgaan daar geene ijs-eilanden zijn; maar daar deeze gevonden worden, kunnen die vogelen, gelijk ook veele andere, welk zig gemeenlijk digt bij land blijven onthouden, eene roest-plaats op deeze eilanden vindende, door dezelve zeer verre van land gebragt worden. Men zal egter zeggen dat zij op het land moeten gaan om te broeden, dat waarſchijnlijk de wijfjens aldaar waren, en dat wij hier alleen de mannetjens zagen. Dit zij zoo het wil, ik zal voortgaan met melding van deeze vogelen te maaken, zoo dikwijls wij die zagen en elk eenen voor zig zelven laaten oordeelen.

Wij bleeven westwaarts koers houden met eene labber koelte uit het O. N. O., zijnde het weder ſomtijds vrij helder en op andere tijden dik en dampig met ſneeuw. De thermometer ſtond zedert enige dagen van 31° tot 36°. Des anderen daags 's morgens, zijnde den dertigſten, ten negen uuren, ſchooten wij eenen van de witte vogelen, waarop wij eene ſloep in het water lieten vallen om hem te haalen, en ſchooten bij die gelegenheid een pinguin, die elf en een half ponden woog. De witte vogel was van het onweers-

vogelen geſlacht; de ſnavel, die vrij kort is, is van eene kleur tusſchen zwart en donker blaauw en hunne pooten en voeten zijn blaauw. Ik geloof dat zij dezelfde ſoort van vogelen zijn, welke BOUVET zegt gezien te hebben, toen hij op de hoogte van *Beſnijdenis-Kaap* was.

Wij bleeven onze wester koers houden tot agt uuren 's avonds, wanneer wij N. W. ſtuurden, de ſtreek waarin ik rekende dat die Kaap lag. Te middernacht ontmoeteden wij los ijs, dat ons kort daarop noodzaakte te wenden en zuidlijk te ſtuuren. Den een en dertigſten, 's morgens ten half drie uuren, hielden wij 'er weder naar toe, met oogmerk om enig ijs in te neemen; maar dit wierd ondoenlijk bevonden; want de wind, die N. O. geweest was, liep nu Z. O., wies tot eene friſſe koelte aan en maakte zulk eene hooge zee, dat het zeer gevaarlijk voor de ſchepen was in het ijs te blijven. Het gevaar wierd daarna nog grooter, toen wij in het Noorden een ontzagchelijk veld ontdekten, dat zig van het N. O. door het O. tot het Z. W. ten W. uitſtrekte verder dan het gezigt reiken kon. Naardien wij 'er niet boven twee of drie Engelſche mijlen vandaan, en door los ijs omringd waren, was 'er geen tijd om ons te bedenken. Wij lieten het terſtond voor den wind wenden, haalden de ſchooten aan, loefden zuidlijk op en raakten 'er dra vrij van, maar niet zonder verſcheiden harde ſtooten ontvangen te heb-

hebben van de losse stukken, die van de grootste waren, en tusschen welke wij een zee-kalf zagen. In den agtermiddag verhief de wind zig zoo sterk, dat wij genoodzaakt waren de top-zeilen digt te maaken en de bram-raas te strijken. Ten agt uuren wendden wij en stuurden oostwaarts tot middernacht, wanneer wij, op de Zuider Breedte van 60° 21′ en op de Ooster Lengte van 13° 32′ zijnde, weder westwaarts stuurden.

Des anderen daags, zijnde den eersten January 1773, tegens den middag, verslapte de wind, zoo dat wij top-zeilen met alle de reeven konden voeren; maar het weder bleef nog dik en dampig, met sneeuw en regen met sneeuw, die aan het wand bevroos, zoo dra het viel en het geheel en al met ijzel versierde, terwijl de thermometer over het algemeen beneden het vriespunt stond. Dit weder bleef aanhouden tot den volgenden dag omtrent den middag, op welken tijd wij op 59° 12′ Zuider Breedte en 9° 45′ Ooster Lengte waren, daar wij enige pinguins zagen.

De wind was nu naar het Westen geloopen en was zoo bedaard, dat wij twee reeven uit de top-zeilen konden doen. In den agtermiddag kreegen wij de maan in het gezigt, welker gelaat wij slechts eens gezien hadden zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop*, waaruit men kan oordeelen welk weder wij gehad hadden zedert wij die plaats verlaaten hadden. Wij verzuimden niet

de gelegenheid waartenemen van verſcheiden waarneemingen van de zon en de maan te doen. De lengte, welke wij 'er uit afleidden, was 9° 34′ 30″ O., terwijl KENDALS uurwerk op dien tijd 10° 6′ O. opgaf en de breedte was 58° 53′ 30″ Z.

Deeze is omtrent de Lengte, op welke men *Beſnijdenis-Kaap* ſtelt, en toen de zon ondergong, waren wij omtrent vijf en negentig mijlen ten Zuiden van de Breedte, waarop men zegt dat zij ligt. De lucht was nu zoo helder, dat wij het land op veertien of vijftien mijlen afſtand zonden hebben kunnen zien. Het is dan zeer waarſchijnlijk dat hetgeen BOUVET voor land aanzag niet anders was dan ijs-bergen, van los ijs of ijs-velden omringd. Wij waren zelfs ongetwijfeld door deeze ijs-bergen bedrogen toen wij het eerst een ijs-veld ontmoeteden; ook was het geene onwaarſchijnlijke giſſing dat dat ijs aan land vast was. De waarſchijnlijkheid was egter nu grootlijks verminderd, zoo niet geheel voorbij; want de ruimte tuſſchen den noordlijken zoom van het ijs, langs welken wij zeilden, en onze koers weſtwaarts, toen wij ten Zuiden van hetzelve waren, was nergens meer dan honderd mijlen en op ſommige plaatſen geene zestig groot. Doch de kaart zal dit beter opheldren. De lucht bleef niet langer helder dan tot den volgenden morgen ten drie uuren, wanneer 'er eene dikke mist, ſneeuw en

re-

regen met ſneeuw op volgden. De wind liep ook N. O. en woei eene friſſe koelte, met welke wij Z. O. koers hielden, en nam zoodanig toe dat wij voor den middag alle de reeven in de top-zeilen hadden. De wind draaide nog meer N. en bleef eindelijk in het N. W. ſtaan, terwijl 'er ſomtijds tusſchen beiden eene heldere lucht was.

Onze koers was nu O. ¼ N. tot des anderen daags op den middag, wanneer wij op de Zuider Breedte van 59° 2′ en ten naaſten bij op dezelfde middaglijn waren, als toen wij, vijf dagen te vooren, het laatſte ijs-veld ontmoeteden, zoo dat wij, als het op dezelfde plaats gebleven was, nu in het midden van hetzelve zouden moeten geweest zijn, daar wij integendeel zelfs geen ijsveld zagen. Wij kunnen niet onderſtellen dat een zoo groot ijs-veld als dit in zulk eenen korten tijd konde vernield worden; het moet dan noordwaarts gedreven zijn, en dit maakt het waarſchijnlijk dat 'er geen land onder deeze middaglijn is tusſchen de breedten van 55° en 59°, daar wij onderſteld hadden dat land leggen zoude, gelijk wij hier boven gezegd hebben.

Naardien wij nu ſlechts over een gedeelte van de zee zeilden, daar wij reeds te vooren geweest waren, nam ik mijne koers O. Z. O. ten einde meer naar het Zuiden te koomen. Wij hadden het voordeel van eene friſſe koelte en het nadeel van eene dikke mist, veel ſneeuw en ſneeuw met

regen, die, zoo als het viel, gelijk gewoonlijk, aan ons wand bevroos, zoo dat alle touwen met het fraaiſte doorſchijnend ijs bedekt was, dat ik ooit gezien heb. Dit was een vrij aangenaam gezigt voor het oog, maar deelde den geest een denkbeeld mede van veel zwaarer koude dan 'er wezenlijk plaats had; want het weder was vrij zagter dan het enigen tijd te vooren geweest was en de zee minder met ijs bezet. Maar het ergſte was dat het ijs de touwen, zeilen en blokken zoodanig ſtijf maakte, dat zij zeer ſlegt te behandelen waren. Ons volk kwam nogtans deeze zwaarigheid met eene onbezweken ſtandvastigheid te boven en weêrſtond deeze ſcherpe koude veel beter dan ik verwagt had.

Wij bleeven O. Z. O. ſtuuren met eene friſſe koelte uit het N. W. met ſneeuw en ſneeuw met regen verzeld, tot den agtſten, toen wij op de Zuider Breedte van 61° 12′ en op de Ooster Lengte van 31° 47′ waren. In den agtermiddag voeren wij meer ijs-eilanden voorbij dan wij zedert enige dagen gezien hadden. Zij waren ons ook nu zoo gemeenzaam geworden dat wij 'er dikwijls voorbij voeren zonder 'er eens acht op te ſlaan; maar meermaalen zonder die te zien, uit hoofde van het dampig weder. Des avonds ten negen uuren kwamen wij aan een, om hetwelk eene menigte los ijs dreef. Naardien de wind maatig en het weder vrij ſchoon was, minderden wij zeil

en

P.J. Klauber, fecit.

klomp drijv 73

J. S. Klauber, fecit.

Gezigt van eenen grooten Ys-klomp drijv

klomp drijvende in de ZUID-ZEE 9. Jan. 1773.

en hielden af en aan, met inzigt om een gedeelte aan boord te neemen, als het weder licht wierd. Maar des morgens ten vier uuren, ons aan lij van dit ijs bevindende, lieten wij het afvallen naar een ijs-eiland aan lij van ons, om welk enig los ijs dreef, dat wij 'er gedeeltelijk van af zagen breeken. Hier maakten wij een bijlegger, heiften drie ſloepen uit en vischten, in omtrent vijf of zes uuren, zoo veel ijs op, dat wij 'er vijftien vaten goed zoet water van hadden. De ſtukken, die wij ophaalden, waren hard en vast als eene rots; ſommige waren zoo groot, dat wij genoodzaakt waren dezelve met houweelen te breeken, eer zij in de ſloepen konden gehaald worden.

Het zout water, dat aan het ijs was, was zoo weinig dat men het niet proeven kon en was 'er geheel af gelekt, toen het een weinig tijds op het dek gelegen had; het water, dat het ijs opleverde, was volmaakt zoet en goed van ſmaak. Wij braken een gedeelte van het ijs aan ſtukken en deeden het in vaten; wij ſmolten een gedeelte in de ketels en vulden de vaten met het water, dat 'er van kwam en een gedeelte hielden wij op het dek tot ons gebruik. Het ſmelten en ſtouwen van het ijs is wat laſtig en neemt enigen tijd weg; maar anders is het de ſpoedigſte wijze van water in te neemen, die ik ooit ontmoet heb.

Deezen voorraad van water aan boord genomen hebbende en de *Avontuur* omtrent twee derden

zoo veel (dat wij zeer benodigd hadden) twijfelde ik, nu wij het ijs eens gebrooken hadden, niet of zij zouden meer kunnen krijgen, zoo dikwijls wij daar gebrek aan hadden. Ik nam dan, zonder aarseling, mijne koers meer zuidwaarts, met eene labber koelte uit het N. W. naar gewoonte van sneeuw-buien verzeld. Den elfden 's morgens, wanneer wij ons op de Zuider Breedte van 62° 44′ en op de Ooster Lengte van 37° bevonden, was de afwijking van de kompasnaald 24° 10′ W. en den volgenden morgen, op de Zuider Breedte van 64° 12′ en op de Ooster Lengte van 38° 14′, was zij, op drie kompassen waargenoomen, niet meer dan 23° 52′ W. Op deeze hoogte zagen wij enige pinguins en, nabij een ijs-eiland zijnde, van welk enige stukken ijs afgebrooken waren, heisten wij twee sloepen uit en namen zoo veel van hetzelve aan boord dat wij 'er alle onze ledige vaten mede konden vullen, en de *Avontuur* deed hetzelfde. Terwijl men hier mede bezig was, schoot de Heer FORSTER eene albatros, welkers vederen tusschen bruin en donker graauw waren, terwijl de kop en de bovenzijde van de wieken meer naar het zwart helden en hij had witte oogleden. Wij begonnen deeze vogelen te zien omtrent den tijd toen wij eerst ijseilanden ontmoeteden en zedert waren wij altijd van enige verzeld geweest. Deeze en de donker bruine soort met eenen geelen snavel waren de

eenig-

eenigſte albatrosſen, die ons nu niet verlaaten hadden.

Des agtermiddags ten vier uuren heiſten wij de ſloepen weder binnen boord en zeilden Z. O. met een labber koeltjen uit het Z. ten W. verzeld van ſneeuw-buien.

Den dertienden, ten twee uuren na den middag, wierd het ſtil. Wij namen de gelegenheid waar om eene ſloep uittezetten om den ſtroom waarteneemen, die wij bevonden dat N. W. liep, met de ſnelheid van ten naaſten bij een derde van eene Engelſche mijl elk uur. Terwijl men den ſtroom waarnam, wierd 'er een thermometer van FAHRENHEIT in de zee nedergelaaten tot op honderd vademen diepte, daar hij twintig minuuten bleef. Toen hij opgehaald wierd, ſtond de kwik op twee en dertig graaden, dat het vriespunt is. Enigen tijd daarna in zee even onder water gehouden zijnde, rees hij tot $33^{\circ}\frac{1}{2}$ en in de open lucht tot 36°. De ſtilte bleef aanhouden tot vijf uuren 's avonds, wanneer zij opgevolgd wierd door een ligt koeltjen uit het Z. en Z. O., met welk wij N. O. koers zetteden met alle onze zeilen bij.

Hoewel het ſchoon weder bleef, was egter de lucht, als gewoonlijk, betrokken. Des anderen daags 's morgens egter, ten negen uuren, was het helder en wij waren in ſtaat om verſcheiden afſtanden tusſchen de zon en de maan waarteneemen,

welker middelbaare uitkomst 39° 30′ 30″ Ooster Lengte gaf, KENDALS uurwerk gaf, te zelfden tijd, 38° 27′ 45″ op, dat 1° 2′ 45″ ten Westen van de waarneemingen is, terwijl het integendeel op den derden deezer maand eene halve graad ten Oosten van dezelve was.

In den avond bevond ik de afwijking, door middel van azimuths, met GREGORYS kompas genoomen	28°	14′	0″
Door middel van zes azimuths met een van Doctor KNIGHT . .	28	32	0
En met een ander van denzelfden	28	34	0

Onze Breedte was op deezen tijd 63° 57′ en onze Lengte 39^{u} 38$\frac{1}{2}^{m}$ Oost.

Den volgenden morgen, zijnde den vijftienden, wanneer wij op de Zuider Breedte van 63° 33′ waren, wierd de Lengte door de volgende perſoonen aldus waargenoomen:

Door mij, zijnde het gemiddelde van zes afſtanden van de zon en maan . . .	40°	1′	45″ O.
Door den Heer WALES dito.	39	29	45
Door denzelfden dito . . .	39	56	45
Door luitenant CLERKE dito.	39	38	0

Door

Door den Heer GILBERT dito.	39°	48′	45″ O.
Door den Heer SMITH dito.	39	18	15
Gemiddeld	39	42	12
KENDALS uurwerk gaf . .	38	41	30

Dat ten naaſten bij hetzelfde verſchil is als den voorigen dag. Doch de Heer WALES en ik namen elk zes afſtanden van de zon en maan waar met telescoopen aan onze ſextanten, welke de lengte ten naaſten bij als het uurwerk opgaven. De uitkomſten waren als volgt:

Door den Heer WALES . .	38°	35′	30″ O.
Door mij	38	36	45

Het is voor mij onmogelijk te zeggen of deeze dan wel de voorige nader bij de waarheid koomen; ook kan ik geene waarſchijnlijke reden van zoo groot een verſchil geeven. Men kan zeekerlijk door de telescoop met meer naauwkeurigheid waarneemen dan met het bloot oog, als het ſchip ſtil genoeg ligt. Het gebruik van den telescoop valt in het eerst moeijelijk, maar een weinig gewoonte zal het gemaklijk maaken. Door middel van het uurwerk zullen wij in ſtaat zijn de grootſte dwaaling te ontdekken, waaraan deeze wijze van de lengte op zee waartenеemen onderhevig is, dat, op zijn hoogst, niet meer dan anderhalve

ve graad is en zelfs, over het algemeen, veel minder zal bevonden worden. Zoo groot is de verbetering, welke de ſcheepvaart ontvangen heeft van de ſterrekundigen en wiskundige werktuigenmaakers van deeze eeuw, van de eerſte door de onſchatbaare tafelen, welke zij het algemeen hebben medegedeeld onder opzigt van het komptoir van de Lengte en vervat in de ſterrekundige Ephemeriden, en van de laatſte door de groote naauwkeurigheid, met welke zij de werktuigen vervaerdigen, zonder welke de tafelen voor een groot gedeelte haar nut zouden verliezen. De voorgaande waarneemingen zijn gedaan door vier verſchillende ſextanten van verſchillende konſtenaaren. De mijne was gemaakt door den Heer BIRD, een van den Heer WALES door den Heer DOLLOND, de ander en die van den Heer CLERKE door den Heer RAMSDEN, gelijk ook die van de Heeren GILBERT en SMITH, die met hetzelfde werktuig waarnamen.

Wij hadden nu vijf ſchoone dagen agter elkanderen gehad. Dit was ons, behalven dat het ons gelegenheid gaf om de voorgemelde waarneemingen te doen, in veele andere opzigten van zeer grooten dienst en kwam op eenen zeer gepasten tijd, want eene goede hoeveelheid zoet water of ijs, dat hetzelfde was, aan boord hebbende, was het volk in ſtaat om hunne klederen en linnen te waſchen en te droogen, iets dat men op alle lange

ge reizen niet genoeg kan in acht neemen. De wind woei, geduurende deezen tijd, met tusschen koelten en het weder was zagt; egter rees de kwik in den thermometer nooit boven 36° en zakte dikwijls tot op het vriespunt.

In den agtermiddag, slechts weinig wind hebbende, legde ik bij onder een ijs-eiland en ik zond eene sloep uit om enig ijs op te visschen. In den avond verhief de wind uit het Oosten en was verzeld met sneeuw-buien en dik dampig weder, dat het grootst gedeelte van den zestienden aanhield. Naardien wij weinig ijs ontmoeteden, stuurden wij zuidwaarts en loefden digt aan den wind op en des avonds ten zes uuren, zijnde op de Zuider Breedte van 64° 56′ en op de Ooster Lengte van 39° 35′ vond ik de afwijking van het kompas van GREGORY 26° 41′ West te zijn. Op deezen tijd was de beweeging van het schip zoo sterk, dat ik niet in staat was met enige van de kompassen van Doctor KNIGHT waar te neemen.

Naardien de wind onveranderlijk in het O. en O. ten Z. staan bleef, bleef ik zuidwaarts stuuren en op den zeventienden, tusschen elf en twaalf uuren, passeerden wij den Zuid-pool-cirkel op de Lengte van 39° 35′ O.; want wij waren, op den middag, volgens onze waarneeming, op de Zuider Breedte van 66° 36′ 30″. Het weder was nu vrij helder geworden, zoo dat wij verscheiden mijlen in de rondte van ons af konden zien en egter

ter waren wij zedert den morgen ſlechts een ijseiland gewaar geworden. Doch omtrent vier uuren na den middag, terwijl wij zuidwaarts ſtuurden, zagen wij de geheele zee, om zoo te ſpreeken, met ijs bedekt, van de ſtreek van Z. O. rond door het Zuiden tot in het Westen.

In deeze ruimte zagen wij agt en dertig ijs-eilanden, groot en klein, behalven eene menigte los ijs, zoo dat wij genoodzaakt waren voor het een ſtuk op te loeven en voor het ander het draagende te houden en, terwijl wij zuidwaarts bleeven voortſtevenen, vermeerderde het zoodanig, dat wij, een kwartier voor zeven uuren, wanneer wij op de Zuider Breedte van 67° 15′ waren, niet verder voort konden, zijnde het ijs in het Zuiden geheel geſloten, in de gantſche uitgeſtrektheid van O. tot W. Z. W., zonder den minſten ſchijn van enige opening. Dit ontzagchelijk veld beſtond uit verſchillende ſoorten van ijs, gelijk hooge bergen, losſe of gebroken ſtukken digt op een gepakt en gelijk de Groenlands-vaarers, geloof ik, ijs-velden noemen. Daar lag een veld van deeze ſoort van ijs ten Z. O. van ons, dat zoo groot was, dat ik uit de mast het eind niet zien kon. Het was ten minſten zestien of agttien voeten hoog en ſcheen overal van eene vrij gelijke hoogte en oppervlakte. Wij zagen hier veele walvisſchen bij het ijs ſpeelen en twee dagen te voren hadden wij verſcheiden vlugten bruine en wit-

te

te pintados of onweêrs-vogelen, die wij *Zuidpool-onweêrs-vogelen* noemden, omdat zij in die ſtreeken ſchijnen te woonen, gezien. Zij zijn ongetwijfeld van het geſlacht der onweêrs-vogelen, zijn in alle opzigten van gedaante als pintados en verſchillen van dezelve alleen in kleur. De kop en het voorſte gedeelte van het lijf zijn bruin en het agterſte gedeelte van het lijf, den ſtaert en de tippen der wieken, zijn wit. De witte onweêrsvogel vertoonde zig ook in grooter getal dan te vooren, gelijk ook enige weinige donker graauwe albatrosſen en onze volſtandige medgezel de blaauwe onweêrs-vogel; maar de gemeene pintados waren geheel en al verdwenen, zoo wel als veele andere ſoorten, die in laager breedten gemeen zijn.

✣ ✣ ✣
✣ ✣
✣

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de nafpeuringen naar een Zuidlijk Land tusfchen de middaglijn van de Kaap de Goede Hoop *en* Nieuw-Zeeland. *Scheiding der twee Schepen. Aankomst van de Refolutie in de* Donkere Baai *aan* Nieuw-Zeeland.

Toen ik dit ijs ontmoetede, kwam het mij niet raadzaam voor nog verder zuidwaarts te ftevenen, bijzonderlijk nu de zomer reeds half voorbij was en het zou enigen tijd vereischt hebben agter het ijs om te zeilen, zoo het al doenlijk geweest ware, dat egter twijfelachtig is. Ik nam dan het befluit terftond naar het land te gaan zoeken, dat laatstlijk door de Franfchen ontdekt was, en, alzoo de wind nog O. ten Z. bleef, was ik genoodzaakt noordwaarts terug te keeren over een gedeelte van de zee, dat mij reeds bekend was en dat ik daarom zou gewenscht hebben te vermijden. Maar dit was ondoenlijk, alzoo de koers, die wij gezeild hadden, weinig meer dan Noord was. In den nacht verhefte de wind tot eene ftijve koelte van fneeuw met regen verzeld, en noodzaakte ons eene dubbele reef in onze top-zeilen te leggen. Des anderen daags, omtrent den middag, verflapte de koelte, zoo dat wij alle onze

reeven konden misſen; maar de wind bleef nog in zijne oude ſtreek ſtaan.

In den avond, op de Zuider Breedte van 64° 12′ en op de Ooster Lengte van 40° 15′, kwam een vogel van die, welke wij op onze eerſte reis *Egmond-haven kennen* (*) genoemd hebben, om de groote menigte van dezelve, die men aan de *Egmond-haven* bij de *Falklands Eilanden* ontmoet, verſcheiden maalen over het ſchip zweeven, verliet ons toen en vloog noord-oostwaarts weg. Het is een korte dikke vogel omtrent zoo groot als een groote kraai, donker bruin of van eene chocolaat kleur, met eene witachtige ſtreep onder elken vleugel in de gedaante van eene halve maan. Men heeft mij gezegd dat deeze vogelen in groote menigte gevonden worden aan de Eilanden *Fero*, ten Noorden van Schotland en dat zij nooit verre van land vliegen. Het is zeeker dat ik hen te vooren nooit verder dan veertig mijlen van land gezien heb; maar ik herinner mij niet immer minder dan twee bij elkanderen gezien te hebben, terwijl hier ſlechts een' enkele was, die, met de ijs-eilanden, verre van land kan gekoomen zijn.

Ten negen uuren, wanneer de wind O. N. O. liep, wendden wij en ſtuurden Z. Z. O.; doch den

(*) Ziet Eerſte Reis, D. II, bladz. 51 en 259.

VERTAALER.

den twintigſten, ten vier uuren in den morgen, keerde hij naar zijne oude ſtreek terug en wij hervatteden onze koers noordwaarts. Wij zagen deezen morgen eenen van de bovengenoemde vogelen, waarſchijnlijk denzelfden, dien wij den avond te vooren gezien hadden, alzoo wij nog bijna op dezelfde plaats waren. Naar maate de dag vorderde nam de wind toe, met dik dampig weder en ſneeuw met regen gemengd, dat ons eindelijk noodzaakte alle de reeven in onze top-zeilen te leggen en onze bram-raas te ſtrijken. Maar in den avond verflaauwde de wind, zoo dat wij ongereefde top-zeilen en de bram-raas op konden voeren. Het dampig weder en ſneeuw met regen vermengd bleef aanhouden.

In den agtermiddag van den een en twintigſten, zijnde op 62° 24′ Zuider Breedte en op 42° 19′ Ooster Lengte, zagen wij eene witte albatros met zwart getipte vleugelen en een pintado. De wind was nu zuidlijk en zuid-westlijk met eene friſe koelte. Wij ſtuurden 'er N. O. mede tegens eene zeer hooge zee, die geene nabijheid van enig land in die ſtreek aanduidde en daar moeſten wij het egter verwagten. Den volgenden dag hadden wij bij tuſchenpoozen fraai weder; de wind was maatig en wij voerden onze lei-zeilen. In den morgen van den drie en twintigſten waren wij op 60° 27′ Zuider Breedte en op 45° 33′ Ooster Lengte. De ſneeuw-buien bleeven aanhouden en het we-

weder was zoo koud, dat het water in onze water-vaten op het dek verſcheiden nachten te vooren bevrozen was geweest.

Naardien wij bij tuſſchenpoozen helder weder hadden, liet ik de ſchepen naast elkanderen op den afſtand van vier Engelſche mijlen ſtevenen, ten einde alles, dat op onzen weg mogt liggen, te beter te ontdekken. Wij bleeven op deeze wijze tot des avonds ten zes uuren voortzeilen, wanneer het dampig weder en de ſneeuw-buien ons noodzaakten zig weder bij den anderen te voegen.

Wij bleeven onze koers N. O. houden tot des morgens ten agt uuren, wanneer de wind door het Westen en Noorden naar het N. O. ten O. geloopen zijnde, wij voor den wind wendden en N. W. koers hielden. Het was eene friſe koelte, en egter vorderden wij weinig tegens eene hooge zee, die uit het Noorden kwam. Wij begonnen nu enige van die ſoorten van onweêrs-vogelen te zien, die bij de zeelieden zoo wel bekend zijn onder den naam van *Scheer-waters*, en wij waren op 58° 10′ Breedte en op 50° 54′ Ooster Lengte. In den agtermiddag liep de wind ten Zuiden van het Oosten en des avonds ten agt uuren groeide hij aan tot een' ſtorm, met dik dampig weder en ſneeuw-buien met regen gemengd.

Geduurende den nacht voeren wij onder ons voor-zeil en groot bram-zeil met alle de reeven 'er in; des anderen daags morgens met den dage-

raat voegden wij 'er nog de voor- en bezaans-top-zeilen bij. Ten vier uuren wierd het ſtil, maar wij hadden eene verbaazende hooge zee uit het N. O. en alles wat het ſlegtſte weder kan maaken bij elkanderen, namelijk ſneeuw, natte hagel en regen bleef met de ſtilte aanhouden tot des avonds ten negen uuren; toen klaarde het weder op en wij kreegen een koeltjen uit het Z. O. ten Z. Hier mede ſtuurden wij N. ten O. tot des anderen daags 's morgens ten agt uuren, zijnde den zeven en twintigſten, wanneer ik de ſchepen verre van malkanderen liet zeilen en N. N. O. ſtuurde, met alle zeilen bij, hebbende eene friſe koelte uit het Z. ten W. en helder weder.

Op den middag waren wij, volgens onze waarneeming, op de Zuider Breedte van 56° 28′ en, omtrent ten drie uuren in den agtermiddag, wanneer de zon en maan zig bij tuſſchenpoozen vertoonden, wierd derzelver affland door de volgende perſoonen waargenoomen; en de Lengte, die 'er uit afgeleid wierd, was als volgt:

Door den Heer WALES (het gemiddelde uit twee reekſen) . .	50″ 59′ O.
Door luitenant CLERKE . . .	51 11
Door den Heer GILBERT . .	50 14
Door den Heer SMITH . . .	50 50
Volgens het uurwerk van KENDAL	50 50

Des

Des avonds ten zes uuren, wanneer ik op 56°. 9′ Zuider Breedte was, deed ik sein aan de *Avontuur* om onder mijnen agterstéven te koomen en des anderen daags 's morgens ten agt uuren zond ik haar op den uitkijk aan stuurboord van mij, hebbende nu eene frisse koelte uit het Westen en vrij helder weder. Doch dit duurde niet lang; want ten twee uuren in den agtermiddag wierd de lucht dampig en betrokken; de wind groeide aan tot eene frisse koelte, woei met vlaagen van sneeuw, sneeuw met regen gemengd en stofregen verzeld. Nu deed ik de *Avontuur* sein onder mijnen agterstéven koomen en legde nog eene reef in elk top-zeil. Ten agt uuren geide ik het groot mars-zeil op en liep den geheelen nacht onder de fok- en twee bram-zeilen; onze koers was N. N. O. en N. O. ten N. met eene sterke koelte uit het N. W.

Den negen en twintigsten, op den middag, deeden wij eene waarneeming op 52°. 29′ Zuider Breedte, zijnde het weder fraai en vrij helder. Maar in den agtermiddag wierd het weder zeer dik en dampig met regen en de koelte nam zoo sterk toe, dat wij genoodzaakt waren onze bramraas te strijken, alle de reeven in de bram-zeilen te leggen en die eindelijk te bergen. Wij besteedden een gedeelte van den nacht, die zeer duister en stormachtig was, met eenen gang naar het Z. W. te doen en in den morgen van den dertigsten

ſtevenden wij weder noord-oostwaarts, zijnde den wind N. W. en N. met eene zeer friſſe koelte, die verſcheiden van onze kleine zeilen ſcheurde. Deezen dag zagen wij geen ijs, waarſchijnlijk door de dikke dampige lucht. Ten agt uuren 's avonds wendden wij en hielden westwaarts onder onze onderzeilen; doch, alzoo de zee hoog liep, maakten wij geene betere koers dan Z. Z. W.

Den volgenden morgen ten vier uuren was de wind wat verſlapt en W. ten Z. ingekrompen. Wij ſtevenden weder noordwaarts met onze onderzeilen en dubbel gereefde top-zeilen, hebbende eene zeer hooge zee uit het N. N. W., dat ons maar weinig hoop gaf van het land, dat wij zogten, te zullen vinden. Wij waren op den middag op 50° 50′ Zuider Breedte en op 58° 48′ Ooster Lengte en kort daarop zagen wij twee ijs-eilanden. Een derzelve voeren wij zeer digt voorbij en bevonden dat het brak of aan ſtukken viel, door het kraaken dat het deed, dat zoo ſterk was als de ſlag van een vierponder. Daar was een goed deel los ijs rondom hetzelve en, zoo het weder gunſtig geweest ware, zou ik bijgelegd en een gedeelte van hetzelve opgevischt hebben. Na dat wij dit voorbij waren, zagen wij 'er geene tot wij weder zuidwaarts ſtevenden.

Het donker dampig weder bleef aanhouden en de wind bleef onveranderlijk in het N. W. ſtaan, zoo dat wij onze koers niet beter konden maaken dan

dan N. O. ten N. en deeze koers hielden wij tot den eerſten February des agtermiddags ten vier uuren. Als toen op de Breedte van 48° 30′ en op de Ooster Lengte van 58° 7′, omtrent in den meridiaan van het eiland *Mauritius* en daar wij verwagten moeſten het land, dat men zeide door de Franſchen in 1772 ontdekt te zijn, te zullen vinden, van welk wij op deezen tijd geen het minſte teken gewaar wierden, wendden wij den ſteven naar het Oosten (1).

Nu deed ik ſein aan de *Avontuur* zig op den afſtand van vier Engelſche mijlen aan ſtuurboord van mij te houden. Ten half zeven deed kapitein FURNEAUX ſein dat hij mij ſpreeken wilde en toen hij onder mijnen agterſteven was gekoomen, berigtte hij mij dat hij zoo even eene groote drift zee- of rots-wier gezien had, om welke verſcheiden vogelen vloogen, zijnde duikers. Deeze waren zeekerlijk tekenen van de nabijheid van land; maar of het in het Oosten of Westen lag' was voor ons onmogelijk te weeten. Mijn voorneemen was geweest het op deeze breedte te houden tot vier of vijf graaden lengte ten Westen van den meridiaan, waarin wij thans waren en dan mijne naſpeuringen naar het Oosten voorttezetten; doch de Westen en Noord-Westen winden, die wij geduurende de vijf voorgaande dagen gehad hadden, beletteden mij dit ter uitvoer te brengen.

De aanhoudende hooge zee, welke wij de laat-

ſte dagen gehad hadden uit het N. O., N. N. W, en W., liet mij geene reden over om te gelooven dat 'er land van enige uitgeſtrektheid in het Westen lag. Wij bleeven dan oostwaarts ſtuuren, ſlechts enige en weinige uuren in den nacht bijleggende en in den morgen hervatteden wij onze koers vier Engelſche mijlen Noord en Zuid van den anderen verwijderd, alzoo het dampig weder ons niet toeliet ons verder van malkanderen te houden. Wij voeren voorbij twee of drie kleine ſtukken rots-wier en zagen twee of drie vogelen, bekend bij den naam van eier-vogelen; maar wij beſpeurden geene andere tekenen van land. Op den middag deeden wij waarneemingen op 48° 36′ Zuider Breedte en op 59° 35′ Ooster Lengte. Naardien wij maar enige weinige Engelſche mijlen verder zuidwaarts zien konden en alzoo het niet onmogelijk was dat 'er niet verre af in die ſtreek land ware, gaf ik bevel Z. $\frac{1}{2}$ O. te ſtuuren en deed de *Avontuur* ſein van te volgen, alzoo zij door deeze wending agter geraakte. Het weder bleef dampig tot des avonds ten half zeven uuren, wanneer het opklaarde, zoo dat wij in ſtaat waren vijf mijlen rondom ons te zien.

Nu op de Zuider Breedte van 49° 13′ zijnde, zonder het minſte teken van land te zien, wendde ik voor den wind en ſtuurde weder oostwaarts; kort daarop ſprak ik met kapitein FURNEAUX. Hij zeide mij dat hij dagt dat het land ten N. W.

van

van ons lag, alzoo hij eens opgemerkt had dat de zee effen was, toen de wind uit die ſtreek waaide. Alſchoon dit niet overeenkwam met de waarneemingen, die wij op de zee gemaakt hadden, beſloot ik egter dit ſtuk optehelderen, zoo de wind mij toeliet in eenen behoorlijken tijd westwaarts te koomen (2).

Den derden, des morgens ten agt uuren, op de Zuider Breedte van 48° 56′ en op de Ooster Lengte van 60° 47′ en meer dan 3° ten Oosten van den meridiaan van *Mauritius* zijnde, begon ik te wanhoopen land in het Oosten te zullen vinden en beſloot, alzoo de wind nu Noorden geloopen was, in het Westen naar hetzelve te zoeken. Ik wendde dan en ſtevende westwaarts met eene friſſe koelte; deeze nam zoodanig toe dat wij nog voor den avond niet meer dan twee onderzeilen konden voeren en eindelijk genoodzaakt waren onder de fok bijteleggen, hebbende eene verbaazende hooge zee uit het W. N. W., niettegenſtaande de kragt van den wind uit het N. ten W. kwam. Den volgenden morgen ten drie uuren verminderde de wind; wij haalden de zeilen dan bij en bleeven westwaarts oploeven tot den zesden 's morgens ten tien uuren.

Wij waren nu op 48° 6′ Zuider Breedte en op 58° 22′ Ooster Lengte en de wind ſtond naar allen ſchijn vast in het W. N. W. Geene waarſchijnlijkheid ziende van land te zullen ontmoeten, liet

ik af van oploeven en deed het oostwaarts een weinig zuidlijk afvallen, terwijl ik overtuigd was dat, zoo 'er hier omstreeks enig land is, het slechts een eiland van weinig uitgestrektheid kan zijn. En het was even zoo waarschijnlijk dat ik het naar het Oosten als naar het Westen zoude vinden.

Terwijl wij hier oploefden, namen wij alle gelegenheden waar om de afwijking van de kompasnaald waarteneemen en bevonden dezelve van 27° 50′ tot 30° 26′ West te zijn. Waarschijnlijk is het gemiddelde van deeze twee uitersten naast aan de waarheid, alzoo het meest overeenstemt met de afwijking aan boord van de *Avontuur* waargenoomen. Bij het doen van deeze waarneemingen bevonden wij dat, als de zon aan stuurboord van het schip ware, de afwijking minst was, en als zij aan bakboord ware, grootst. Het was de eerste reis niet dat wij deeze waarneeming gedaan hadden, zonder in staat te zijn 'er reden van te geeven. Den zevenden des morgens ten vier uuren deed ik de *Avontuur* sein vier Engelsche mijlen van mij aan stuurboord te blijven en bleef O. Z. O. stuuren. Alzoo het een fraaie dag was, liet ik alle de kooien en de plunje van het volk op het dek uitspreiden om te luchten en het schip tusschen deks schoon maaken en berooken. Op den middag stuurde ik eene streek meer zuidlijk, zijnde op 48° 49′ Zuider Breedte en op 61° 48′ Ooster Leng-

Lengte. Des avonds ten zes uuren riep ik de *Avontuur* tot mij en nam tegelijk verſcheiden azimuths, die 31° 28′ Wester afwijking opleverden. Deeze waarneemingen konden egter niet met de grootſte naauwkeurigheid gedaan worden, ter oorzaake van het ſlingeren van het ſchip, door eene zeer hooge westlijke deining veroorzaakt.

Den voorigen avond hadden wij bruine meeuwen of Egmond-Haven-Hennen gezien en deezen morgen vertoonde zig weder eene. In den avond en verſcheiden maalen in den nacht hoorde men pinguins en in den morgen van den agtſten met den dageraat zag men verſcheiden van dezelve en tweeërleie ſoorten van duikers, naar allen ſchijn zulke als men gewoonlijk op de kust van Engeland vindt. Dit deed ons peilen; maar wij vonden geen' grond met eene lijn van twee honderd en tien vademen. Wij waren nu op de Zuider Breedte van 49° 53′ en op de Ooster Lengte van 63° 39′. Dit was ten agt uuren. Op deezen tijd was de wind door het N. O. naar het Oosten omgeloopen, woei eene ſterke koelte en was verzeld van dampig weder, dat kort daarop in eene dikke mist veranderde en de wind liep tegelijk naar het Noord-Oosten.

Ik hield het bij den wind over bakboord en bleef om het half uur een kanon losſen tot op den middag, wanneer ik ſein deed om te wenden en zulks ook deed. Doch, alzoo noch dit ſein, noch

een

een van de voorige door de *Avontuur* beantwoord wierden, hadden wij maar al te veel reden om te denken dat wij geſcheiden waren, ſchoon wij niet in ſtaat waren te zeggen hoe het gekoomen was. Ik had kapitein FURNEAUX last gegeeven, ingeval hij van mij mogt geſcheiden geraaken, drie dagen te kruiſen ter plaatſe daar hij mij laatst gezien had. Ik bleef dan korte gangen maaken en om het half uur een ſtuk kanon afvuuren tot den negenden in den agtermiddag, wanneer wij, het weder opgeklaard zijnde, verſcheiden mijlen rondom ons zien konden en bevonden dat de *Avontuur* niet binnen de grenzen van onzen gezigt-eindor was. Wij waren op deezen tijd omtrent twee of drie mijlen ten Oosten van de plaats daar wij ons bevonden hadden, toen wij haar laatst zagen, en hielden het westwaarts met eene zeer ſterke koelte uit het N. N. W., verzeld van eene hooge zee uit dezelfde ſtreek. Dit, met eene verheffing van wind, noodzaakte ons bij te leggen tot den volgenden morgen ten agt uuren, geduurende welken tijd wij niets van de *Avontuur* vernamen, ſchoon het weder vrij helder was en wij den geheelen nacht waren voortgegaan met kanonſchooten te doen en valſche vuuren te branden. Ik gaf het dan op om naar haar te zoeken, haalde de zeilen bij, en ſtuurde Z. O. met eene zeer friſſe koelte uit het W. ten N., verzeld van eene hooge zee uit dezelfde ſtreek.

Ter-

Terwijl wij hier heen en weder voeren, zagen wij dikwijls pinguins en duikers, hetwelk ons deed gisſen dat het land niet verre af lag; maar in welke ſtreek was ons onmogelijk te zeggen. Naar maate wij zuidwaarts vorderden, verlooren wij de pinguins en de meeſte duikers en ontmoetten, als gewoonlijk, veele albatroſſen, blaauwe en groote zwarte onweêrs-vogels of ſcheer-waters en andere.

Den elfden op den middag, en op 51° 15′ Zuider Breedte en op 67° 20′ Ooster Lengte, ontmoetteden wij wederom pinguins en zagen een' eier-vogel, dien wij ook voor een teken van de nabijheid van land houden. Ik bleef Z. O. ſtuuren met eene friſſe koelte uit het N. W., verzeld van eene lange holle deining en menigvuldige regen- hagel- en ſneeuw-buien. Den twaalfden, in den morgen, op de Zuider Breedte van 52° 32′ en op de Ooster Lengte van 69° 47′ zijnde, was de afwijking van de kompas-naald 31° 38′ West. In den avond op de Breedte van 53° 7′ en op de Lengte van 70° 50′ was zij 32° 33′, en den volgenden morgen, op de Breedte van 53° 37′ en op de Lengte van 72° 10′, was zij 33° 8′ West. Tot dus verre hadden wij aanhoudend een groot aantal pinguins om ons ſchip gehad, die ſcheenen te verſchillen van die, welke wij bij het ijs gezien hadden, zijnde kleiner met roodachtige ſnavels en bruinachtige koppen. Het zien van zoo veele van dee-

deeze vogelen gaf ons enige hoop van land te zullen vinden en deed ons verſchillende giſſingen maaken omtrent de plaats daar het lag. De groote Wester deining, die nog bleef aanhouden, maakte het onwaarſchijnlijk dat 'er enig land van groote uitgeſtrektheid in het Westen lag. Het was ook niet zeer waarſchijnlijk dat 'er enig land in het Noorden zoude liggen, alzoo wij ſlechts honderd zestig mijlen ten Zuiden van TASMANS koers in 1642 waren en ik giste dat kapitein FURNEAUX die plaats zoude onderzoeken, gelijk ook geſchiedde. In den avond zagen wij eene bruine meeuw, die in de ſtreek van N. O. ten O. wegvloog en den volgenden morgen zag men een' zeehond, maar geen pinguins. In den avond, wanneer wij op de Zuider Breedte van 55° 49′ en op de Ooster Lengte van 75° 52′ waren, was de afwijking 34° 48′ West en in den avond van den vijftienden, op de Zuider Breedte van 57° 2′ en op de Ooster Lengte van 79° 56′, was zij 38° West. Deezen dag zag men vijf zee-honden en enige weinige pinguins, 't welk ons deed peilen zonder met eene lijn van honderd en vijftig vademen grond te vinden.

Den zestienden, 'smorgens met den dageraat, zagen wij een ijs-eiland in het Noorden, naar 't welk wij ſtuurden, met oogmerk om enig ijs aan boord te neemen; maar den wind in die ſtreek loopende, konden wij dit niet ter uitvoer brengen.

gen. Wij waren nu op 57° 8′ Zuider Breedte en op 80° 59′ Ooster Lengte en hadden twee ijs-eilanden in het gezigt. Wij zagen deezen morgen een' pinguin, die van dezelfde ſoort ſcheen als die welke wij voorheen digt bij het ijs gezien hadden. Maar wij waren nu zoo dikwerf door deeze vogelen bedroogen geweest, dat wij dezelve, en andere zee-vogelen, die in hooge breedten vliegen, even min als zeekere tekenen van de nabijheid van land konden beſchouwen.

De wind bleef niet lang in het Noorden ſtaan, maar liep naar het O. ten N. O. en woei eene labber koelte, met welke wij zuidwaarts ſtevenden, hebbende dikwijls buien van ſneeuw en regen met ſneeuw vermengd. Maar in den nacht hadden wij ſchoon weder en eene ſtille heldere lucht; tuſſchen middernacht en drie uuren 's morgens zag men licht in de lucht even als dat, 't welk men in het Noorder halfrond ziet en dat onder den naam van Noorder Licht bekend is, maar ik had nooit gehoord dat men nog een Zuider Licht gezien had. De officier die de wagt had nam waar dat het ſomtijds in krullende ſtraalen en in eene kringvormige gedaante uitſchoot; dan was deszelfs licht zeer ſterk en de vertooning fraai. Hij kon niet bemerken dat het enige bijzondere ſtreek hield, want het vertoonde zig op verſchillende tijden op onderſcheiden plaatſen van de lucht en verſpreidde zijn licht door den gantſchen dampkring.

Ten

Ten negen uuren 's morgens lieten wij het afzakken naar een ijs-eiland, dat wij op den middag bereikten. Het was ten vollen eene halve mijl in omtrek groot en ten minſten twee honderd voeten hoog, maar daar was weinig los ijs bij. Doch terwijl wij in bedenking waren of wij onze ſloepen al of niet zouden uitzetten om enig ijs optevisſchen, brak 'er eene groote menigte van het eiland af. Hierop heiſten wij de ſloepen uit en gongen aan het werk om enig ijs in te neemen. De ſtukken ijs, groot en klein, die van het eiland afgeraken, dreeven, naar ik zag, ſterk naar het Westen, dat is, zij verlieten het eiland in die rigting en waren, in weinige uuren, wijd en zijd in zee verſpreid. Dit wierd, gelijk ik niet twijfel, veroorzaakt door eenen ſtroom, die in die ſtreek liep; want de wind kon ſlechts weinig uitwerking op het ijs doen, vooral naardien 'er eene groote holle zee uit het Westen liep. Deeze omſtandigheid belemmerde ons grootlijks in het opvisſchen van ijs; het gelukte hun egter voor agt uuren omtrent negen of tien tonnen binnen boord te krijgen, wanneer wij de ſloepen weder inheiſten en oostwaarts, een weinig zuidlijk, ſtevenden, met eene friſſe koelte uit het Zuiden, die, kort daarop, naar het Z. Z. W. en Z. W. liep, met fraai maar betrokken weder. Deeze koers bragt ons tusſchen veele ijs-eilanden, zoo dat wij met veel voorzigtigheid moeſten voortſteevenen.

In

In den nacht daalde de kwik in den thermometer tot twee graaden beneden het vriespunt en het water in de bakken op het dek was bevrozen. Naardien ik de hoogte van den thermometer in deeze laatste dagen niet heb opgegeeven, zal ik nu aanmerken dat, naar maate wij noordwaarts ſtevenden, de kwik trapswijze tot 45 graaden rees, en weder daalde, naar maate wij zuidwaarts vorderden, tot op de hoogte als ik heb opgegeeven, en zij rees op het midden van den dag niet hooger dan tot op 34 of 35 graaden.

In den morgen van den agttiendeh, wanneer wij op 57° 54′ Zuider Breedte en op 83° 14′ Ooster Lengte waren, was de afwijking van de kompas-naald 39° 33′ West. In den avond, op 58° 2′ Zuider Breedte en op 84° 35′ Ooster Lengte, was zij ſlechts 37° 8′ West, hetgeen mij deed denken dat zij aan het afneemen was. Maar in den avond van den twintigſten, op 58° 47′ Zuider Breedte en op 90° 56′ Ooster Lengte, nam ik negen azimuths met Doctor KNIGHTS kompas, die 40° 7′ afwijking opgaven, en nog negen met GREGORYS kompas, die 40° 15′ Westlijke afwijking opleverden.

Deezen dag, op den middag, omtrent op de zoo even gemelde Lengte en Breedte zijnde, meenden wij dat wij in het Z. W. land zagen. De ſchijn was zoo groot, dat wij niet twijfelden of het was 'er wezenlijk en dus wendden wij om 'er

naar toe te laveeren, hebbende een ſlap koeltjen uit het Zuiden en helder weder. Wij wierden egter weldra uit onze dooling geholpen en bevonden dat het maar wolken waren, die in den avond geheel verdweenen en ons eenen vrijen horizont lieten, zoo dat wij zeer verre rondom ons zien konden, in welke ruimte niets te zien was dan ijs-eilanden.

In den nacht maakte het Zuider Licht eene zeer ſchitterende en heldere vertooning. Eerst wierd het in het Oosten een weinig boven den horizont gezien en het verſpreidde zig in korten tijd over den gantſchen hemel (3).

Den een en twintigſten, in den morgen, weinig wind en eene ſlegte zee hebbende, twee gunſtige omſtandigheden om ijs in te neemen, ſtuurde ik naar het grootst ijs-eiland, dat voor ons was, 't welk wij omtrent den middag bereikten. Wij waren te deezer tijd op 59° Zuider Breedte en op 92° 30' Ooster Lengte, hebbende omtrent twee uuren te vooren drie of vier pinguins gezien. Alhier eene groote menigte los ijs vindende, gaf ik bevel om twee ſloepen uittezetten en zond dezelve af om een gedeelte van hetzelve in te neemen. Terwijl dit verrigt wierd, keerde het eiland, dat niet minder dan eene halve Engelſche mijl in omtrek en drie of vier honderd voeten boven de oppervlakte der zee hoog was, ten naaſten bij het onderst boven. Deszelfs hoogte wierd door

door deeze omſtandigheid op het oog noch vergroot, noch verminderd. Zoo dra wij zoo veel ijs aan boord hadden genoomen als wij bergen konden, heiſten wij de ſloepen in en maakten zeil naar het Z. O. met eene labber koelte uit het N. ten O., verzeld van ſneeuw-buien en donker betrokken weder. Wij hadden op deezen tijd maar weinig ijs-eilanden in het gezigt, maar den volgenden dag zagen wij 'er zelden minder dan twintig of dertig tegelijk.

De wind liep langzaamerhand naar het Oosten en, eindelijk, in het O. ten Z. blijvende ſtaan, woei hij eene friſſe koelte. Met deeze ſtevenden wij zuidwaarts tot agt uuren 's avonds van den drie en twintigſten, op welken tijd wij op 61° 52′ Zuider Breedte en op 95° 2′ Ooster Lengte waren. Nu wendden wij en beſteedden den nacht, die zeer ſtormachtig, betrokken en dampig was, en waarin veel ſneeuw en ſneeuw met regen gemengd viel, met het doen van korte gangen. Aan alle zijden van gevaar omringd zijnde, was het natuurlijk dat wij naar het dag-licht wenschten; maar, toen het aanbrak, diende het alleen om onze vrees te vergrooten, door de zwaare ijs-bergen, die wij in den nacht voorbij gevaaren waren zonder die te zien, aan ons gezigt te vertoonen.

Deeze ongunſtige omſtandigheden en de donkere nachten, in dit gevorderd jaargetijde, benamen mij geheel den moed om een beſluit, dat ik

genoomen had, om andermaal den Zuid-pool-cirkel doortevaaren, ter uitvoer te brengen. Wij wendden dan, 's morgens ten vier uuren, den ſteven noordwaarts met eene zeer ſtijve koelte uit het O. Z. O., met ſneeuw en regen met ſneeuw gemengd en eene zeer hooge zee uit dezelfde ſtreek, die groote verwoeſting onder de ijs-eilanden aanregtede. Deeze omſtandigheid, verre van ons gunſtig te zijn, vermeerderde grootlijks de ſtukken, die wij te vermijden hadden. De groote ſtukken, die van de ijs-eilanden afbreeken, zijn veel gevaarlijker dan de eilanden zelve. De laatſte zijn zoo hoog uit het water, dat men die gemeenlijk zien kan voor men 'er digt bij is, tenzij het weder zeer dampig en donker is, daar de andere in den nacht niet kunnen gezien worden voor zij onder den boeg van het ſchip zijn. Deeze gevaaren waren ons egter nu zoo gewoon geworden, dat de vrees, die zij veroorzaakten, van geenen langen duur was en wierden enigermaate vergoed door den voorraad van zoet water, welken deeze eilanden ons zeer van pas opleverden (want zonder dat zouden wij in groote verlegenheid geraakt zijn) en ook door hunne ſchilderachtige vertooning, die nog fraaier wierd door het ſlaan en ſchuimen van de golven in de merkwaerdige holen en grotten, welke in veele van dezelve gevormd wierden, terwijl het geheel een gezigt opleverde, dat den geest met bewondering en ſchrik vervulde:

en

en waarvan alleen door de hand van eenen bekwaamen ſchilder een denkbeeld kan gegeeven worden (*). Tegens den avond ſtilde de wind en wij hadden in den nacht twee of drie uuren ſtilte, die gevolgd wierd door een ſlap koeltjen uit het Westen, met welk wij oostwaarts ſtuurden, met alle zeilen die wij voeren konden, terwijl wij veele ijs-eilanden ontmoeteden.

Wij zagen deezen nacht eene bruine meeuw en den volgenden morgen nog eene. Wij hadden de laatſte dagen weinige vogelen gezien en geene andere dan albatrosſen, groote zwarte en blaauwe onweêrs-vogelen. Het is aanmerklijk dat wij geen eenen witten noch zuid-onweêrs-vogel zagen zedert wij laatst tusſchen het ijs gekoomen waren. Alſchoon de wind den geheelen dag in het W. en N. W. bleef, hadden wij eene zeer hooge zee uit het Oosten, waaruit wij beſlooten dat 'er die koers uit geen land digt bij kon zijn. In den avond, wanneer wij ons op 60° 51′ Zuider Breedte en op 95° 41′ Ooster Lengte bevonden, was de afwijking van de kompas-naald 43° 6′ West en den volgenden morgen, zijnde den zes en twintigſten, om-

(*) Wij voeren een voorbij, dat van buitengemeene grootte was en in het midden een gat had, naar een grot gelijkende, dat door en door gong, zoo dat men 'er den dag door zag. Andere geleeken naar kerktorens.

FORSTER.

omtrent anderhalven graad meer oostwaarts gevorderd zijnde, was zij 41° 30′, welke beiden waarneemingen door verſcheiden azimuths berekend wierden.

Wij hadden den geheelen agtermiddag fraai weder; maar de wind was veranderlijk en liep door het Noorden naar het Oosten om. Met deezen wind ſtevenden wij Z. O. en O. tot des agtermiddags ten drie uuren, wanneer wij, op 61° 21′ Breedte en op 97° 7′ Lengte, wendden en O. en N. ſtevenden, alzoo de wind naar het Zuiden bleef loopen. In den avond verhief hij tot eene ſterke koelte en woei met vlaagen, van ſneeuw en ſneeuw met regen en dik dampig weder verzeld, dat ons weldra alle de reeven in de topzeilen deed leggen.

Tusſchen den zes en twintigſten 's morgens en den volgenden dag op den middag vervielen wij onder verſcheiden ijs-eilanden, van welke zoo veel was afgebrooken, dat de zee rondom ons met de ſtukken geheel bedekt was, hetgeen het voortzeilen enigzints gevaarlijk maakte. Op den middag waren wij 'er egter geheel vrij van. In den avond verſlapte de wind en liep Z. W., maar het weder klaarde niet op voor des anderen daags 's morgens, wanneer wij alle onze zeilen konden voeren en ſlechts weinige ijs-eilanden ontmoeteden, die ons hinderden. Waarſchijnlijk had de wind, die voor enige dagen gewaaid had, een

groot

groot gedeelte vernield. De wind was, toen hij van het O. naar het Z. W. liep, van zulk eene zwaare holle zee verzeld geweest, dat ik zeeker was dat 'er geen land van enige aanmerklijke uitgeſtrektheid tuſschen deeze twee ſtreeken, binnen honderd en honderd en vijftig mijlen van de plaats daar wij waren, leggen konde.

De middelbaare hoogte van den thermometer was op den middag, enige dagen geleden, omtrent 35 graaden geweest, hetwelk wat hooger was dan hij gemeenlijk op dezelfde breedte omtrent eene maand of vijf weeken te vooren ſtond; bij gevolg was de lucht wat warmer. Als het weder wezenlijk warm was, was de wind niet alleen ſterker, maar de buien waren menigvuldiger, met bijna aanhoudend mistig, vuil, nat weder. De dieren zelve, welke wij aan boord hadden, gevoelden 'er de uitwerkingen van. Negen biggen, welke eene zog in den morgen geworpen had, waren voor viér uuren in den agtermiddag van de koude geſtorven, ondanks alle de zorg, die wij voor dezelve droegen. Door dezelfde oorzaak had ik, zoo wel als verſcheiden van mijn volk, winter-vingeren en toonen; zoodanig was het zomer-weder dat wij hadden.

De wind bleef veranderlijk, van het Zuiden naar het Westen loopende, en woei eene friſſe koelte tot in den avond; toen verſlapte hij en kort daarop kwam 'er een koeltjen uit het Noor-

den, dat ſpoedig naar het N. O. en N. O. ten O. liep van eene dikke mist, ſneeuw, regen en ſneeuw met regen gemengd, verzeld. Met deezen wind en dit weder voeren wij voort in eene *Z.* O. koers, tot des anderen daags, zijnde den eerſten Maart, 's namiddags ten vier uuren, wanneer het ſtil wierd, en bijna vier en twintig uuren lang bleef. Wij waren nu op de Zuider Breedte van 60° 36′ en op 107° 54′ Lengte, en hadden eene ontzagchelijke hooge zee uit het *Z.* W. en tegelijk eene andere uit het *Z.* of *Z. Z.* O. Het ſlaan van de golven tegens elkanderen deed het ſchip zeer ſterk ſlingeren en op en nedergaan; maar eindelijk kreeg de Noord-Wester golf de overhand. De ſtilte bleef aanhouden tot den volgenden dag op den middag, wanneer zij gevolgd wierd van een labber koeltjen uit het Z. O., dat daarna verhefte en *Z.* W. liep. Met dit windjen ſtuurden wij N. O. ten O. en O. ten N. met alle zeilen, die wij konden bijzetten.

Den derden in den agtermiddag, op 60° 13′ Breedte en op 110° 18′ Lengte zijnde, was de afwijking 39° 4′ West; maar de waarneemingen, waardoor dezelve dus bepaald wierd, waren juist niet te best, alzoo wij genoodzaakt waren ons te behelpen met degeene, die wij doen konden geduurende de zeer weinige en korte tusſchenpoozen, wanneer de zon zig vertoonde. Deezen dag wierden 'er enige pinguins gezien, maar niet zoo

veel

veele ijs-eilanden als gewoonlijk. Het weder was ook zagter, schoon zeer veranderlijk; de thermometer stond van 36 tot 38 graaden. Wij bleeven eene N. W. zee houden, schoon de wind veranderlijk was en door het W. en N. naar het N. O. liep, vergezeld van donkere regenachtige sneeuw en stofregen.

Wij vervolgden onze koers naar het Oosten, wat zuidlijk tot den vierden des agtermiddags ten vier uuren, wanneer (terwijl wij op 60° 37′ Breedte en op 113° 24′ Lengte waren) de wind in eens Z. W. en Z. W. ten Z. liep. Ik gaf last om O. ten N. ½ N. te stuuren; doch in den nacht stuurden wij O. ½ Z. om den wind, die Z. Z. W. was, wat meer op zijde te hebben, om te beter te kunnen terug keeren, in gevalle wij in den duister enig gevaar mogten ontmoeten; want wij hadden geen' tijd om bij te leggen.

In den morgen van den vijfden stuurden wij O. ten N. met alle zeilen bij die wij voeren konden; wij voeren voorbij een ijs-eiland en veele kleine brokken en ten negen uuren schoot de wind, die zedert enigen tijd niet lang op een punt was blijven staan, in eens in het Oosten en woei eene labber koelte; wij stevenden 'er noordwaarts mede en waren nu op de Breedte van 60° 44′ en op de Lengte van 116° 50′. De Breedte was berekend naar de middag-hoogte van de zon, die zig nu en dan, enige minuuten, vertoonde tot 's ag-

termiddags ten drie uuren. De lucht was ook over het algemeen zoo bewolkt en het weder zoo dik en dampig, dat wij zeer weinig vrugt van de zon en maan hadden, en zeer zelden derzelver aanschijn zagen. En egter, onder deeze omstandigheden, kon het weder zedert enige dagen niet zeer koud genaamd worden; het geleek egter in het minst niet naar zomer weder, volgens mijne denkbeelden van zomer in het Noorder halfrond tot 60° Breedte, dat omtrent zoo verre noordwaarts is als ik geweest ben.

In den avond hadden wij drie ijs-eilanden in het gezigt, die alle groot waren, bijzonderlijk een, dat het grootst was van alle, die wij tot nog toe gezien hadden. De zijde, die naar ons toe gekeerd was, scheen eene Engelsche mijl lang te zijn; zoo dat waar is, kon het niet minder dan drie mijlen in omtrek hebben. Zoo als wij het in den nacht voorbij voeren, hoorden wij een aanhoudend gekraak, dat ongetwijfeld veroorzaakt wierd door stukken, die 'er af braken; want in den morgen van den zesden was de zee, op enigen afstand in de rondte, met groote en kleine stukken bedekt, en het eiland zelf scheen zoo groot niet als des avonds te vooren. Het kon niet minder dan honderd voeten hoogte hebben en egter was de onstuimige kragt en hoogte der golven, die 'er tegens braken, op het eensklaps ontmoeten van zulk eenen wederstand zoo groot, dat zij nog

veel

veel hooger ſloegen. Wij waren in den avond op 59° 58′ Zuider Breedte en op 118° 39′ Ooster Lengte. Den zevenden was de wind veranderlijk in de ſtreeken van N. O. en Z. O., met ſneeuw en regenachtige ſneeuw verzeld, tot in den avond. Toen wierd het weêr ſchoon, de lucht helderde op en de nacht was zeer aangenaam, gelijk ook de morgen van den volgenden dag, die in helderheid van lucht en zagtheid en ſtilheid van weder voor geenen behoefde te wijken, dien wij gehad hadden zedert wij de *Kaap de Goede Hoop* verlaaten hadden. Hij was zoo als men in deeze zee weinig ziet en, dat hem nog aangenaamer maakte, wij hadden geen een ijs-eiland in het gezigt. De kwik in den thermometer reês tot 40 graaden. De Heer WALES en de ſtuurman deeden enige waarneemingen op de maan en ſterren, die ons overtuigden dat, zoo onze Breedte 59° 44′ was, onze Lengte 121° 9′ moest wezen. Ten drie uuren in den agtermiddag wierd de ſtilte gevolgd van een koeltjen uit het Z. O. De lucht wierd te gelijker tijd in eens verduiſterd en ſcheen eenen aanaderenden ſtorm te voorſpellen, die ook kwam; want, in den avond, ſchoot de wind in het Zuiden, woei met vlaagen, van regen en regenachtige ſneeuw, en eene verbaazende hooge zee verzeld. Alleen voor ons zelven hebbende te zorgen, lieten wij het twee of drie ſtreeken afvallen en liepen eenen goeden gang O. N. O. onder onze

ze twee onder-zeilen en top-zeilen met alle reeven.

Deeze wind bleef aanhouden tot den tienden des avonds, en toen verſlapte hij; de wind ſchoot West en wij hadden, geduurende den nacht, fraai weder en ſlechts weinig wind, verzeld van eene ſcherpe vorst. Des anderen daags 's morgens, wanneer wij op 57° 56′ Zuider Breedte en op 130° Ooster Lengte waren, liep de wind N. O. en woei eene friſſe koelte, met welke wij Z. O. ſtevenden, hebbende dikwijls buien van ſneeuw en regenachtige ſneeuw en eene lange holle zee uit het Z. Z. O. en Z. O. ten Z. Deeze holle zee bedaarde niet dan twee dagen na dat de wind, die dezelve veroorzaakt had, niet alleen was gaan leggen, maar verſchoten was en een goed gedeelte van dien tijd fris uit tegen overgeſtelde ſtreeken gewaaid had. Die dit aandachtig overweegt zal moeten beſluiten dat 'er geen land naar het Zuiden kan liggen dan dat op eenen grooten afſtand zoude moeten zijn.

Alſchoon 'er in die ſtreek zoo weinig te verwagten was, bleeven wij egter zuidwaarts ſtevenen tot den twaalfden, des 's morgens ten drie uuren, wanneer wij door eene kalmte opgehouden wierden, zijnde toen op 58° 56′ Zuider Breedte en op 131° 26′ Ooster Lengte. Na enige uuren ſtilte kwam 'er een windjen op uit het Westen, met welk wij oostwaarts ſtevenden. De Z. Z. O.

zee

zee nu geſtild zijnde wierd opgevolgd door eene andere uit het N. W. ten W. Het weder bleef deezen geheelen dag zagt en de kwik rees tot 39½°. In den avond wierd het ſtil en het bleef zoo tot den dertienden, 's morgens ten drie uuren, wanneer wij den wind uit het O. en Z. O. kreegen met eene friſſe koelte, van ſneeuw en regenachtige ſneeuw verzeld. In den agtermiddag wierd het ſchoon weder en de wind liep Z. en Z. Z. W. In den avond, op 58° 59′ Breedte en op 134° Lengte, was het weder zoo helder aan den horizont, dat wij verſcheiden mijlen rondom ons zien konden. Wij hadden maar weinig wind geduurende den nacht, enige ſneeuw-buien en eene zeer ſcherpe vorst. Toen de dag aanbrak, wakkerde de wind aan uit het Z. O. en Z. Z. O. en kort daarna helderde de lucht op en het weder wierd helder en ſtil; maar de lucht bleef koud en de kwik in den thermometer rees ſlechts eene graad boven het vriespunt.

Het helder weder gaf den Heer WALES gelegenheid om enige waarneemingen op de zon en maan te doen. Derzelver uitkomſten op den middag overgebragt, wanneer onze Breedte 58° 22′ was, gaven ons 136° 22′ Ooster Lengte. KENDALS uurwerk gaf op denzelfden tijd 134° 42′ en dat van ARNOLD dezelfde. Deeze was de eerſte en eenigſte reis, dat zij dezelfde lengte aanweezen, zedert wij uit Engeland vertrokken waren.

ren. Het grootst verschil egter tusschen dezelve, zedert wij de Kaap verlaaten hadden, was niet veel meer dan twee graaden geweest.

Het bedaard, en ik mogt schier zeggen, aangenaam weder, dat wij de laatste twee of drie dagen bij tijden hadden, deed mij wenschen dat wij enige graaden zuidlijker waren en brágt mij zelfs in verzoeking om den steven daarhenen te wenden; maar welhaast hadden wij een weder, dat ons deed zien dat wij ten vollen ver genoeg waren, en dat de tijd naderde dat deeze zeeën niet te bevaaren zouden zijn zonder eene scherpe koude te ondervinden, waaraan wij, om het in het voorbijgaan te zeggen, vrij wel gewend waren. In den agtermiddag wierd de lucht schielijk betrokken; de wind liep door het Z. W. naar het W. om en woei met sterke vlaagen, verzeld van dikke zwaare buien van hagel en sneeuw, die ons dek, zeilen en wand aanhoudend bedekte, tot den vijftienden, 'savonds ten vijf uuren. Toen bedaarde de wind en liep Z. O.; de lucht helderde op en de avond was zoo stil en helder, dat wij verscheiden mijlen rondom ons zien konden, zijnde ons gezigt alleen bepaald door den horizont.

Wij waren nu op 59° 17′ Zuider Breedte en op 170° 12′ Ooster Lengte, en hadden zulk eene zwaare holle zee uit het W. Z. W., dat wij verzeekerd konden zijn in die streek geen land agter ons gelaaten te hebben. Ik was ook wel verzeekerd

kerd dat 'er geen land in het Zuiden lag, binnen 60° Breedte. Wij hadden eene ſcherpe vorst in den nacht, die merkwaerdig door het Zuider Licht verlicht was.

Den zestienden 's morgens ten tien uuren, zoo dra de zon zig vertoonde, op de Zuider Breedte van 58° 51′, was onze Lengte 144° 10′ Oost. Dit goed weder was, als gewoonlijk, van korten duur. In den agtermiddag van deezen dag hadden wij weder dikke ſneeuw-buien, maar het was bij tusſchenpoozen vrij helder en in den avond, op 58° 58′ Zuider Breedte en op 144° 37′ Ooster Lengte, bevond ik de afwijking van de kompas-naald door verſcheiden azimuths 31′ Oost te zijn.

Ik was niet weinig verheugd in ſtaat te zijn dit punt van de lijn, waarop de kompas-naald geene afwijking heeft, met zoo veel juistheid te bepaalen; want eene halve graad beſchouw ik zoo veel als niets, zoo dat de ſnijding van de Lengte en Breedte, die ik zoo even heb opgegeeven, als dat punt mag gerekend worden, zonder merklijken misſlag; want de lijn kan voorzeeker ſlechts zeer weinig ten Westen van hetzelve loopen.

Ik bleef oostwaarts, wat zuidlijk, ſtuuren met eene friſſe koelte uit het Z. W. tot des anderen daags 's morgens ten vijf uuren, wanneer ik, op 59° 7′ Zuider Breedte en op 146° 53′ Ooster Lengte zijnde, N. O. hield en op den middag N., alzoo ik het beſluit genoomen had de hooge zuid-

zuidlijke breedten te verlaaten en naar *Nieuw-Zeeland* te ſtevenen om de *Avontuur* op te zoeken en mijn volk te ververſchen. Ik had ook enige gedagten en zelfs een verlangen om de Oostkust van *Van Diemens-Land* te bezoeken, om zeeker te weeten of het aan de kust van *Nieuw-Zuid-Wales* vast ware.

In den nacht van den zeventienden liep de wind N. W. en woei met vlaagen, verzeld van dik dampig weder en regen. Dit hield den geheelen volgenden dag aan, wanneer de lucht in den avond, toen wij op 56° 15′ Breedte en op 150° Lengte waren, opklaarde en wij de afwijking door verſcheiden azimuths 13° 30′ Oost bevonden. Kort daarop haalden wij met de log-lijn een ſtuk rotswier op, dat in een ſtaat van verrotting en met lepaden bedekt was. In den nacht was het Zuider Licht zeer helder.

Den volgenden morgen zagen wij eenen zeehond en omtrent den middag enige pinguins en nog meer rots-wier, zijnde wij nu op 55° 1′ Breedte en op 152° 1′ Ooster Lengte. Op de Breedte van 54° 4′ zagen wij ook eene bruine meeuw en enig wier. De zee-lieden hebben dit alles als zeekere tekenen van de nabijheid van land beſchouwd; ik kan dit gevoelen egter niet beveſtigen. Wij wisten op deezen tijd van geen land, en het is zelfs niet waarſchijnlijk dat 'er land zij, dat nader bij is dan *Nieuw-Holland* of *Van Die-*

mens-

mens-Land, van welk wij twee honderd en zestig mijlen af waren. Wij hadden op dienzelfden tijd verſcheiden bruin-viſſchen, die om het ſchip ſpeelden, in eenen van welke de Heer COOPER een harpoen wierp, dan, alzoo het ſchip zeven knoopen liep, brak, na dat wij hem enige minuuten voortgeſleept hadden, de ſteel, voor wij het ſchip in zijne vaart konden doen verſlappen.

Alzoo de wind, die tuſſchen het Noorden en Westen ſtaan bleef, mij niet toeliet *Van Diemens-Land* aantedoen, zettede ik mijne koers naar *Nieuw-Zeeland* en, geene vrees voor enig gevaar hebbende, liet ik niet na zoo veel zeil te voeren als ik konde, zoo bij nacht als bij dag, terwijl ik het voordeel had van eene zeer ſterke koelte, die verzeld was van dampig regenachtig weder en eene zeer hooge zee uit het W. en W. Z. W. Wij ontmoeteden nog nu en dan eenen zee-hond, bruine meeuwen en zee-wier.

In den morgen van den twee en twintigſten liep de wind naar het Zuiden en bragt ſchoon weder mede. Op den middág bevonden wij ons op de Breedte van 49° 55′ en op de Lengte van 159° 28, hebbende eene zeer hooge zee uit het Z. W. De kwik was, zedert drie dagen, in den thermometer tot 46 graaden gerezen en het weder was zeer zagt. Zeven of agt graaden Breedte hadden een verbaazend verſchil in de gemaatigdheid van

de lucht gemaakt, hetwelk wij met een aangenaam genoegen gevoelden.

Wij bleeven met eenen goeden voortgang noord-oostwaarts vorderen, hebbende eene ſtevige koelte van tuſſchen het Zuiden en het Oosten en zeehonden, bruine meeuwen, eier-vogelen, zeewier enz. ontmoetende en geſtadig eene zeer hooge zee uit het Z. W. hebbende. Den vijf en twintigſten, des 'amorgens ten tien uuren, kreeg men *Nieuw-Zeeland*, uit den top van de maſt, in het gezigt en op den middag van het dek; het ſtrekte zig van N. O. ten O. tot O. uit, op den afſtand van tien mijlen. Alzoo ik voorneemens was in de *Donkere Baai* of in eene andere haven, die ik zoude kunnen vinden, op het zuidlijk gedeelte van *Tavai Poenammoo* te ankeren, ſtuurden wij naar land met alle zeilen bij, die wij voeren konden, hebbende het voordeel van eene friſſe koelte uit het Westen en vrij helder weder. Dit laatſte was niet van langen duur; want, ten half vijf uuren, was het land, dat niet meer dan vier Engelſche mijlen van ons af was, om zoo te ſpreeken, geheel in eene dikke mist verduiſterd. Wij waren nu voor den ingang van eene baai, die ik verkeerd voor de *Donkere Baai* had aangezien, zijnde misleid door enige eilanden, die in derzelver mond liggen.

Alzoo ik met zulk dampig weder niet in durfde loopen op eene plaats, daar wij alle vreemd waren,

ten, en enige branding en gebrooken grond voor uit zag, wendde ik in vijf en twintig vademen water en hield het naar zee met eenen Noord-Westen wind. Deeze baai ligt aan de Zuid-Oost zijde van de *West-Kaap* en kan gekend worden aan een wit klif op een van de eilanden, dat in den ingang van de baai ligt. Dit gedeelte van de kust zag ik op mijne voorige reis slechts op eenen grooten afstand en wij zagen het nu onder zoo veele ongunstige omstandigheden, dat, hoe minder ik 'er van zegge, hoe minder misslagen ik begaan zal. Wij hielden naar zee, onder onze onderzeilen en top-zeilen met alle reeven 'er in, tot des nachts ten elf uuren, wanneer wij voor den wind wendden en noordwaarts stevenden, hebbende eene zeer hooge en onregelmaatige zee. Des anderen daags 's morgens ten vijf uuren verslapte de wind en wij hielden naar land; ten agt uuren lag de *West-Kaap* O. ten N. ½ N. van ons; wij stuurden 'er naar toe en zeilden omtrent den middag de *Donkere Baai* in. Wij vonden in den ingang vier en veertig vademen water en eenen zandigen grond; de *West-Kaap* lag Z. Z. O. en *Vijf-vingeren-punt* of de Noordlijke punt van de baai Noord. Hier hadden wij eene zwaare golf die uit het Z. W. in viel. De diepte van het water verminderde tot veertig vademen, daarna peilden wij weder geenen grond met zestig vademen. Wij waren egter te verre gevorderd om terug te keeren

ren en zeilden daarom voort, niet twijfelende of wij zouden wel anker-grond vinden; want wij waren in deeze baai alle vreemdelingen; op mijne eerſte reis had ik dezelve ſlechts ontdekt en eenen naam gegeeven.

Na dat wij de baai omtrent twee mijlen opgezeild waren en verſcheiden van de eilanden, die in dezelve liggen, voorbij zijnde, legde ik bij en heiſte twee ſloepen uit, van welke ik eene met eenen officier agter eene punt aan bakboord zond om eene anker-plaats te zoeken. Hij vond er eene en gaf het door een ſein te kennen. Toen volgden wij met het ſchip en ankerden in vijftig vademen water, zoo digt bij het land, dat wij het met eene paerden-lijn bereiken konden. Dit was op vrijdag den zes en twintigſten, des agtermiddags ten drie uuren, na honderd en zeventien dagen in zee geweest te zijn, in welken tijd wij drie duizend zes honderd en zestig mijlen gezeild hadden, zonder eene eenige reis land in het gezigt te hebben.

Men kan met reden vermoeden dat, na een zoo lang verblijf op zee, op eene hooge zuidlijke Breedte, veele van mijn volk aan de ſcheurbuik ziek moeſten liggen. Het tegendeel was evenwel waar. Ik heb reeds gezegd dat wij degeenen, die van deeze kwaal aangedaan waren, zoet ongegist bier of gekookte mout-ſap gegeeven hadden. Dit had in zoo verre de verlangde uitwerking dat wij

ſlechts

ſlechts eenen man aan boord hadden, die men kon zeggen dat zeer ziek aan deeze kwaal was, welke hoofdzaaklijk veroorzaakt was door eene kwaade geſteldheid van het lighaam en eenen zaamenloop van andere ongemakken. Wij ſchreeven den algemeenen goeden ſtaat van gezondheid bij het volk niet geheel aan de gekookte mout toe, maar ook aan het dikwerf luchten van het ſchip en het zuiveren van hetzelve door vuuren enz. Wij moeten ook bekennen dat de vleeschnat-koekjens en de zuur-kool 'er enig deel aan hadden. Deeze laatſte kan niet genoeg worden aanbevoolen.

Na dat het ſchip vast gemeerd was, was mijne eerſte zorg eene ſloep met volk uit te zenden om te viſſchen; ondertuſſchen doodden enige van de Heeren eenen zee-hond van veele, die op eene klip zaten, welke ons een versch maal verſchafte,

✤ ✤ ✤

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in de Donkere Baai. Ontmoetingen met de inboorlingen.

Naardien de plaats, daar wij geankerd waren, mij niet aanstond, zond ik den luitenant PICKERSGILL over naar de Zuid-Oost zijde van de baai om eene betere te zoeken en ik gong zelf naar de over-zijde met hetzelfde oogmerk; ik vond 'er eene kleine zeer gemaklijke haven, maar buiten dat niets aanmerkenswaerdigs. De Heer PICKERSGILL berichtede, bij zijne terugkomst, dat hij eene goede haven gevonden had, die alle vereischten bezat. Naardien ik de ligging van deeze beter vond dan die, welke ik zelf had opgespeurd, besloot ik mij in den morgen daarhenen te begeeven. Die met de sloep uit visschen waren hadden eene zeer goede vangst en keerden met zoo veel visch terug, dat 'er voor al het volk genoeg was voor hun avondmaal en in den morgen vongen zij in weinige uuren genoeg voor het middagmaal (1). Dit gaf ons eene ontwijfelbaare hoop dat wij van dit artijkel overvloedig zouden voorzien worden. De kusten en de bosschen scheenen ook niet ontbloot van wild gevogelte, zoo dat wij hoopten met gemak te zullen kun-

kunnen genieten dat, in onzen toeſtand lekkernijen kon genaamd worden. Dit deed mij beſluiten mij enigen tijd in deeze baai optehouden om haar geheel opteneemen, alzoo niemand ooit voor mij hier of ergens op de zuidlijke deelen van dit land aangeland was.

Den zeven en twintigſten, 's morgens ten negen uuren, gongen wij onder zeil met een ligt koeltjen uit het Zuid-Westen en over werkende naar *Pickersgills-haven*, voeren wij 'er in door een kanaal, naauwlijks tweemaal zoo breed als het ſchip en meerden het ſchip in eene kleine kreek voor en agter zoo digt aan den wal, dat wij dien met eene brug of ſtellaadjen bereiken konden, welke de natuur, om zoo te ſpreeken, voor ons bereid had in eenen grooten boom, welkers eind of top ons boord bereikte. Daar was hier zoo gemaklijk brand- en ander hout te krijgen, dat onze raas in de takken der boomen verward geraakten en omtrent drie honderd voeten van onzen agterſteven was eene fraaie beek van zoet water. Ons dus gelegd hebbende, begonnen wij plaatſen in de boſſchen opteruimen om de werktuigen van den ſterrekundigen, onze ſmits om het ijzer-werk te verſmeeden, tenten voor de zeilenmaakers en kuipers om de zeilen in te lappen en de water-vaten in te kuipen, optezetten; wij begonnen onze ledige water-vaten te losſen en te vullen, en brandhout te kappen, alle noodzaak-

lijke bezigheden. Wij begonnen ook hier te brouwen van de takken en bladeren van een' boom, die veel naar den zwarten pijnboom van Amerika gelijkt. Naar de kennis, die ik van dien boom had en deszelfs gelijkenis naar den pijnboom, gistte ik dat hij, als men 'er verdikt ſap van mout en ſuiker-ſchuim bij deed, een zeer gezond bier geeven en het gebrek van groenten vergoeden zoude welke deeze plaats niet opleverde en de uitkomst leerde dat ik mij niet bedrogen had.

Nu ik van het verdikt mout-ſap geſprooken heb, zal het niet ongepast zijn den leezer hier te berichten dat ik 'er verſcheiden proeven op genoomen had zedert mijn vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* en dat ik bevonden had dat het in eene koude luchtſtreek boven alle verwageing voldeed. Het ſap, in warm water verdund, in evenredigheid van twaalf deelen water bij een deel ſap, maakte een zeer goed en wel ſmaakend dun bier. Enig ſap, dat de Heer PELHAM zelf bereid had, kon zestien deelen water lijden. Als men van warm water gebruik maakt ('t geen ik denk dat men altijd doen moet) en het op eene warme plaats houdt, als het weder koud is, zal men geene moeite hebben om het aan het gisten te krijgen. Een weinig grond-ſap van ſterk of dun bier zal zoo goed werken als gist.

De weinige ſchaapen en geiten, die wij nog overig hadden, ſcheenen zoo goed voedzel niet te

zul-

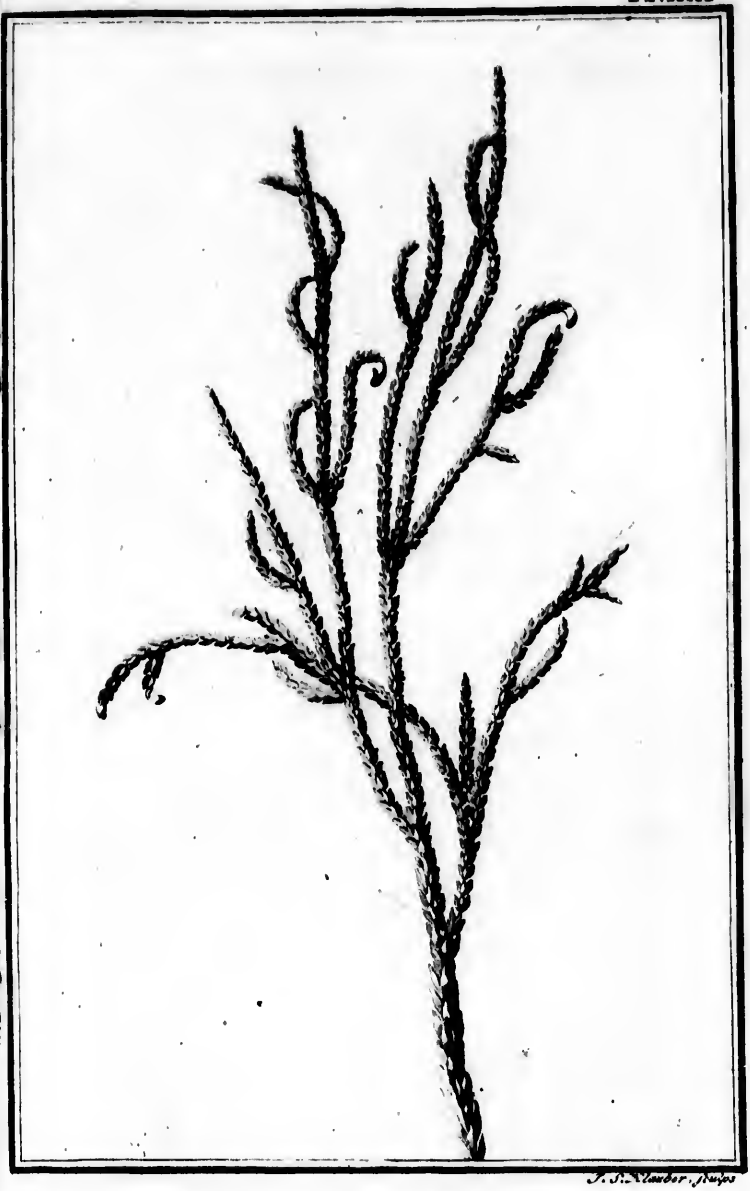

De zwarte Pijnboom van NIEUW-ZEELAND.

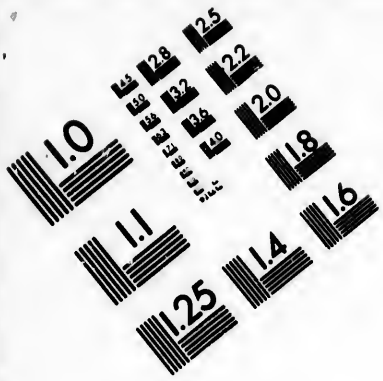

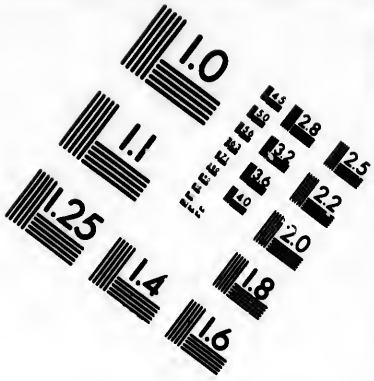

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

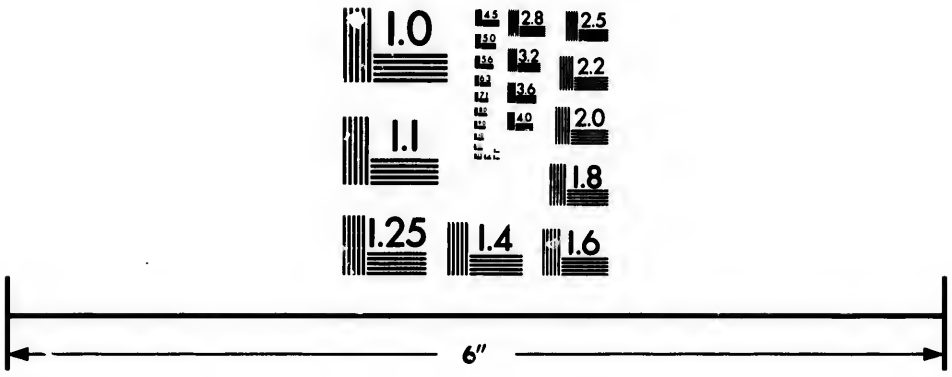

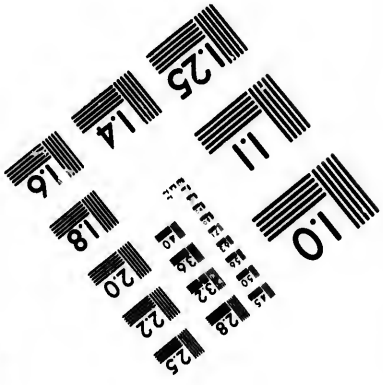

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

zullen vinden als wij, want daar was hier geen gras dan dat grof en hard was. Het was evenwel zoo slegt niet of wij verwagtten dat zij het met groote gretigheid zouden verslinden en waren dus de te meer verwonderd te zien dat zij het niet wilden proeven; zij scheenen ook niet te graag naar de bladeren van tederer planten. Bij nader onderzoek vonden wij dat hunne tanden los stonden en dat verscheiden hunner alle andere tekenen van eenen verouderden zee-scheurbuik hadden. Van vier ooien, en twee rammen, die ik van de Kaap had medegenomen, met oogmerk om dezelve in dit land aan wal te zetten, had ik slechts een ram en drie ooi kunnen behouden en deeze waren zelfs in zulk eenen slegten staat, dat het twijfelachtig was of zij bij herstellen zouden, schoon men alle mogelijke zorg voor hun gedraagen had.

Den agt en twintigsten gingen enige van de officiers in eene kleine sloep de baai op, om te schieten, maar in weinigen tijd ontdekkende, keerden zij voor den middag terug om mij daarvan bericht te geeven, want tot hier toe hadden wij geen het minste spoor van menschen gezien. Zij waren pas even aan boord, wanneer 'er eene kano om eene punt eens Engelschen mijls van ons van daan kwam, maar aanstonds weder agter de punt terug keerde buiten ons gezigt, waarschijnlijk om eene regen-hui, welke toen viel, want zoo dra die voorbij was, kwam de kano weder te voorschijn

en naderde tot binnen eene ſnaphaan-ſchoot van het ſchip. Daar waren zeven of agt menſchen in. Zij bleeven enigen tijd naar ons ſtaaren en keerden toen terug; alle vriendſchap-tekenen, welke wij doen konden, konden hen niet overhaalen om nader te koomen. Na het middagmaal nam ik twee ſloepen en gong naar hen zoeken in den inham, daar zij eerst gezien waren, van verſcheiden van de officieren en de Heeren verzeld. Wij vonden de kano (ten minſten eene kano) op den wal gehaald, bij twee kleine hutten, daar verſcheiden vuur-plaatſen waren, enige visch-netten, enige visch, die op ſtrand lag, en enige in de kano (a); maar wij zagen geene menſchen; zij waren waarſchijnlijk in de bosſchen gegaan. Na ons eenen korten tijd aldaar opgehouden, en enige leggemingen, ſpiegeltjens, glazen-koraalen enz. aldaar nedergelegd te hebben, gongen wij weder in de ſloep en roeiden naar het diepst van den inham, daar wij niets aanmerkenswaardigs vonden. Bij onze terugkomst gongen wij weder op dezelfde plaats aan wal, maar zagen nog geen volk. Zij konden egter niet verre af zijn, alzoo wij den rook van vuur rooken, ſch wij het niet zagen. Maar ik wilde niet ver... zoeken, of hen dwingen tot eene onderhandeling, die zij ſcheenen te willen vermijden, alzoo ik wel wist dat de weg, om daar toe te koomen, was den tijd en de plaats aan hun overtelaaten. Het

ſcheen

scheen niet dat 'er iets van hetgeen ik aldaar gelaaten had aangeraakt was; ik legde 'er egter nu eene bijl bij en keerde tegens den avond naar boord.

Den negen en twintigsten regende het met buien tot in den agtermiddag, wanneer enige officieren langs de baai op wandelden, terwijl de Heer FORSTER en zijn gezelschap aan het zoeken van planten waren. Beiden gezelschappen keerden in den avond terug, zonder iets aanmerkenswaerdigs ontmoet te hebben, en de twee volgende dagen moesten wij alle aan boord blijven om het regenachtig en stormend weder.

Den eersten April gong ik, in den agtermiddag, verzeld van verscheiden van onze Heeren, zien of 'er ook van de dingen, die ik voor de Indianen nedergelegd had, iets weggenoomen ware. Wij vonden alles nog in de kano en het scheen dat 'er sedert niemand geweest was. Na enige vogelen geschoten te hebben, waar onder een eend met blaauw-graauwe vederen en eenen zagten snavel, keerden wij in den avond naar het schip terug.

Den anderen daags, toen het een aangenaame morgen was, voeren de luitenants CLERKE en GOOREUMAN en de twee Heeren FORSTER in eene sloep de baai op, om naar de voortbrengzelen der natuur te zoeken en ik, luitenant PICKERSGILL en de Heer HODGES, gongen de noordwest zijde van de baai bezien. Onder weg deden

den

den wij de *Zee-honden-klip* aan en hoorden drie zee-honden; op een van deeze moesten wij lang jagt maaken. Na dat wij verscheiden eilanden voorbij gevaaren waren, kwamen wij aan de noordelijkste en westlijkste armen van de baai, zoo als die door het land van *Vyf-vingeren-punt* gevormd worden. In het diepst van deezen arm of inham vonden wij veele eenden, bosch-hoenderen en ander wild gevogelte, van welke wij enige schooten en ten tien uuren 's avonds keerden wij naar boord, daar het ander gezelschap reeds verscheiden uuren voor ons aangekoomen was, hebbende eene vrij slegte jagt gehad. Zij hadden eenen zwarten hond medegenoomen, dien wij aan de *Kaap* opgedaan hadden en die, op de eerste schoot die wij deeden, in het bosch liep en 'er niet weder uit wilde koomen. De drie volgende dagen waren regenachtig, zoo dat niemand van ons het land in gong.

Den zesden, 's morgens vroeg, gongen enige officieren uit schieten in den *Ganzen-inham*, de plaats, daar ik den tweeden geweest was, en ik, met de twee Heeren FORSTER en HODGES, vertrokken om de baai verder op te neemen. Mijne aandacht was gerigt op de noord zijde, daar ik eenen fraaien ruimen inham ontdekte in welkers bodem eene zoet-water rivier is, aan de west zijde zijn verscheiden fraaie kleine watervallen, en de kanten zijn zoo steil, dat het schip

digt

digt genoeg aan wal zoude kunnen liggen om 'er het water door eenen slang in te brengen. In deezen inham schooten wij veertien eenden, behalven andere vogelen, hetgeen mij denzelven den naam van *Eenden-inham* deed geeven.

Toen wij in den avond op onze terugreis waren, hadden wij eene korte onderhandeling met drie van de inboorlingen, eenen man en twee vrouwen. Zij waren de eerste die zigzelve vertoonden op de noord-oost-punt van het *Indiaanen Eiland*, dat bij deeze gelegenheid dien naam verkreeg. Wij zouden voorbij gevaaren zijn zonder hen te zien, zoo de man ons niet gepraaid had. Hij stond met zijne knods in de hand op de punt van eene rots en agter hem, aan den zoom van het bosch, stonden de twee vrouwen, elke met eene speer. De man kon niet nalaaten groote tekenen van vrees te laaten blijken, toen wij de rots met onze sloep naderden. Hij hield evenwel stand, en hij bewoog zig niet om enige dingen, die wij hem op het land toe wierpen, opteraapen. Eindelijk stapte ik aan wal, gong naar hem toe, omhelsde hem en bood hem aan hetgeen ik bij mij had, waardoor ik zijne vrees terstond deed verdwijnen. Kort daarop kwamen de twee vrouwen, de Heeren, die bij mij waren, en enige van de matroozen, bij ons. Wij bleeven omtrent een half uur te zaamen praaten, zonder egter veel van malkanderen te verstaan, terwijl de

jong-

jongſte der twee vrouwen verre het grootſte aandeel aan het geſprek had. Dit deed een' van de matroozen zeggen dat de vrouwen in alle deelen van de waereld eene goede tong hadden. Wij booden hem visch en gevogelte aan, die wij in onze ſloep hadden, maar zij wierpen die weder in de ſloep, terwijl zij ons te verſtaan gaven dat zij zulke dingen niet nodig hadden; de avond die viel noodzaakte ons afſcheid van hun te neemen, wanneer de jongſte van de twee vrouwen, welker vlugheid van tong alles te boven ging wat ik ooit gehoord had, ons een' dans ſchonk; maar de man bekeek ons met veel aandacht. Enige uuren daarna kwamen wij aan boord, en het ander gezelſchap keerde ook terug, na eene ſlegte jagt gehad te hebben.

Des anderen daags 's morgens gaf ik den inboorlingen een tweede bezoek, van de Heeren FORSTER en HODGES verzeld, verſcheiden dingen met mij neemende, die ik hun aanbood en die zij met groote onverſchilligheid aannamen, uitgezonderd bijlen en groote ſpijkers; deeze waardeerden zij het meest. Deeze zaamenkomst viel op dezelfde plaats voor als die van den voorigen avond en nu zagen wij het geheele huisgezin. Het beſtond uit den man, zijne twee wijven (gelijk wij onderſtelden) de jonge vrouw, van welke reeds geſprooken is, een jongetjen van omtrent veertien jaaren en drie kleine kindertjen, van wel-

J. J. Audubon delp.

Donkeye-Ba

Inboorlingen van de Donkere B

Donkere-Baai op NIEUW-ZEELAND.

welke het jongſte aan de boort was. Zij zagen 'er alle wel uit, uitgezonderd eene vrouw, die eene groote wen aan haare onderlip had, die haar zeer lelijk ſtond en zij ſcheen om die reden door den man groeilijks verwaarloosd te worden. Zij geleidden ons naar hunne wooning, die niet verre in het bosch ſtond en uit twee geringe hutten, van boomsbast gemaakt, beſtond. Hunne kano, die eene kleine dubbele was, even groot genoeg om het geheel gezin van de eene plaats naar de andere te brengen, lag in eene kleine kreek bij de hutten. Gedurende ons verblijf tekende de Heer HODGES de meeſte van hun uit, hetwelk hem door hen den naam van *Toe-Toe* deed geeven, welk woord wij gisten dat tekenen of ſchilderen beteekent. Toen wij afſcheid namen, boodt het hoofd van het gezin mij een ſtuk doek of kleeding van hun eigen maakzel en enige andere beugelingen aan. In het eerst dagt ik dat hij het gaf als een tegengeſchenk voor de geſchenken, die ik hem gedaan had; maar hij hielp mij weldra uit mijne dooling door te kennen te geeven dat hij een van de kleeden uit onze ſloep verlangde. Ik vatte zijne meening en liet 'er hem een maaken van roode baai, zoo dra ik aan boord kwam, daar het regenachtig weder mij den volgenden dag ophield.

Den negenden, toen het ſchoon weder was, deeden wij den inboorlingen een ander bezoek en

wij

wij gaven onze nadering te kennen door hun toe te roepen, maar zij antwoordden ons niet en kwamen ons, als naar gewoonte, op den hals niet te gemoet. Weldra zagen wij de reden; want wij vonden hen in hunne wooningen alle gekleed of bezig om zig te kleeden in hunne allerbeste klederen, met hun hair gekemd en gezalfd, op de kruin van hunne hoofden opgebonden en met witte vederen beftooken. Sommige droegen eene vlegt van vederen om hunne hoofden, en alle hadden bosfen witte vederen in hunne ooren gestooken: dus gekleed en alle overeind staande, ontvingen zij ons met groote beleefdheid. Ik bood het hoofd van het gezin het kleed aan dat ik voor hem had laaten maaken; dat hem zoo wel scheen te behaagen dat hij zijn *Pattapatteu* uit zijnen gordel nam en mij gaf. Na een kort verblijf namen wij affcheid en het overige van den dag besteed hebbende aan het verder opneemen van de baai, keerden wij met den avond naar boord terug (3).

Naardien 'er de twee volgende dagen zeer zwaare regen viel, wierd 'er geen werk gedaan; maar de dag van den twaalfden was helder en fijn en gaf ons eene bekwaame gelegenheid om onze zeilen en linnen te droogen, twee dingen, die zeer nodig waren, alzoo wij geen goed weder genoeg daartoe gehad hadden zedert wij in deeze baai gekoomen waren. De Heer FORSTER en zijn

zijn gezelschap nam deezen dag ook waar om planten te zoeken.

Omtrent tien uuren kreegen wij een bezoek van het gezin inboorlingen. Ziende dat zij het schip met groote omzigtigheid naderden, voer ik hun te gemoet in eene sloep, die ik verliet toen ik bij hen gekoomen was, en ik stapte in hunne kano over. Egter kon ik hen niet overhaalen om tegens het schip te koomen liggen, en was eindelijk genoodzaakt hen hunnen eigen zin te laaten volgen. Eindelijk gongen zij aan land in eene kleine kreek digt bij ons en kwamen daarna en gongen op het strand neder zitten regt over het schip, digt genoeg om met ons te spreeken. Ik liet den doedelzak speelen en den trommel met het fluitjen gaan. Op den doedelzak en het fluitjen sloegen zij geen acht, maar de trommel wekte enigzints hunne aandacht; niets kon hen egter beweegen aan boord te koomen; maar zij traden met veel gemeenzaamheid in gesprek (waarvan weinig verstaan wierd) met de officieren en matroozen, die tot hen kwamen, en zij betoonden sommigen meer achting dan anderen en die hadden wij reden te gelooven dat zij voor vrouwen aanzagen. Eenen man in het bijzonder betoonde de jonge vrouw eene buitengewoone genegenheid, tot dat zij zijne kunne ontdekte, waarna zij hem niet nabij haar wilde laaten koomen. Of die ware omdat zij hem eerst voor eene van haare

kunne had aangezien, dan of de man, om zig te ontdekken, enige vrijheid met haar genoomen had, over welke zij dus haar ongenoegen wilde toonen, weet ik niet te zeggen.

In den agtermiddag bragt ik den Heer HODGES bij eenen grooten waterval, die, aan de zuid-zijde van de baai, van eenen hoogen berg valt, omtrent eene mijl boven de plaats daar wij lagen (4). Hij maakte 'er eene tekening van op papier en ſchilderde dien naderhand in olie-verw, hetgeen in eens eene betere beſchrijving van dezelve geeft dan ik met woorden kan doen (*). Aan den voet van deezen waterval lagen groote hoopen ſteenen, die afgebrooken en door den ſtroom van het nabij gelegen gebergte af gevoerd waren. Deeze ſteenen waren van verſchillende ſoorten; geene derzelve egter bevattede, naar gedagten van den Heer FORSTER, die ik geloof dat een bevoegd rechter is, metaalen of andere mijnſtoffen. Ik nam egter monſters van elke ſoort mede, naardien het gantſche land, dat is het rotsachtig gedeelte van hetzelve uit deeze ſteenen en uit geene andere ſcheen te beſtaan. Deeze waterval is op de oostlijke punt van eenen inham, twee Engelſche mijlen zuid-westwaarts liggende, dien

(*) Het gezigt van deezen waterval is niet voor de oorſpronglijke uitgave gegraveerd. VERTAALER.

dien ik *Waterval-Bogt* noemde. Daar is goede ankergrond in en men kan 'er zig van andere noodwendigheden voorzien. Aan den ingang ligt een eiland, en men kan ter weder-zijde van hetzelve invaaren, de doorgang aan de oost-zijde is verre de breedſte. Een weinig boven het eiland en digt aan den Zuid-Ooster wal zijn twee klippen, die bij hoog water onder ſtaan. Het was in deezen inham dat wij de inboorlingen eerst zagen.

Toen ik des avonds aan boord kwam, bevond ik dat onze vrienden, de inboorlingen, hun verblijf omtrent drie honderd voeten van onze waterplaats genoomen hadden, dat een groot blijk was van het vertrouwen, dat zij in ons ſtelden. Deezen avond voeren enige officiers naar de noordzijde van de baai over om te gaan ſchieten, den kleinen kotter bij zig hebbende, om hen van de eene plaats naar de andere overtevoeren.

Den volgenden morgen gong ik met den Heer FORSTER in de pinas de eilanden en klippen optekenen, die in den mond van de baai liggen. Ik begon eerst met die, welke aan de Zuid-Oost zijde van *Anker-Eiland* waren. Hier vond ik eenen zeer naauwen inham, die voor alle winden beſchut was en dien wij *Namiddagmaal-bogt* noemden, omdat wij 'er ons middagmaal hielden met kreeften, aan een aangenaam beekjen, door de boomen voor den wind en de zon beſchut. Na

den maaltijd roeiden wij de bogt uit naar de buitenſte eilanden, daar wij veele zee-honden zagen, van welke wij veertien doodden en mede namen; wij zouden 'er nog veele gekregen hebben, als de golf ons niet belet had op alle de klippen veilig te landen (5). Den volgenden morgen gong ik weder uit om het verdere opteneemen, van den Heer FORSTER verzeld. Ik meende wederom aan wal te gaan op de zee-honden eilanden, maar daar liep zulk eene hooge zee dat ik 'er niet bij kon koomen. Wij roeiden met enige moeite naar zee en de Zuid-West-punt van *Anker-Eiland* om. Het was zeer gelukkig dat ik bijgeval deeze koers nam, want wij vonden de ſloep van onze jagers drijvende en vatteden haar op het tijdſtip dat zij tegens de rotſen zoude zijn verbrijzeld geworden. Ik behoefde niet lang te gisſen hoe zij daar kwame en ik was in het geheel niet bedugt voor de Heeren, die met dezelve uitgegaan waren: na ons ververscht te hebben met hetgeen wij hadden te eeten en te drinken, en de ſloep in eene kleine kreek vast gelegd te hebben, gongen wij naar de plaats daar wij gisten dat zij waren; wij bereikten dezelve omtrent ten zeven of agt uuren 'savonds en vonden hen op een klein eiland in *Ganzen-inham*, daar wij, alzoo het laag water was, met onze ſloep niet in konden koomen voor de vloed kwam. Alzoo de vloed niet voor 'smorgens ten drie uuren inviel,

land-

landden wij op een kaal ſtrand, niet weetende waar eene betere plaats te vinden en, enigen tijd daarna vuur gemaakt en enige viſch gebraaden hebbende, deeden wij een hartig avondmaal, hebbende tot ſaus eene goede appetijt; toen legden wij ons te ſlaapen, hebbende een ſteenachtig ſtrand tot bed en de hemel tot bedekzel. Eindelijk liet het getij ons toe de jagers aftehaalen; wij gongen met hun in de ſloep en voeren naar de plaats, daar wij hunne boot gelaaten hadden, die wij weldra bereikten, hebbende een fraai koeltjen wind in ons voordeel, met regen verzeld. Toen wij aan de kreek kwamen, die aan de Noord-West zijde van *Anker-Eiland* lag, vonden wij 'er eene ontzagchelijke menigte blaauwe onweêrs-vogelen, ſommige vliegende, andere in de bosſchen, in holen in den grond, onder de wortelen der boomen en in de ſpleeten der rotſen, daar wij hen niet krijgen konden en daar wij gisten dat zij hunne jongen hadden. Alzoo 'er bij dag geen een te zien was, is het waarſchijnlijk dat de oude op dien tijd buiten in zee zijn om aas te zoeken, dat zij in den avond aan hunne jongen brengen. Het geluid, dat zij maakten, was als het kwaaken van veele kikvorſchen. Zij waren, geloof ik, van de ſoort met den breeden ſnavel, die niet zoo veel in zee gezien worden als de andere. Zij zijn hier egter in groote menigten en, alzoo zij in den nacht veel herom vloogen, zagen enige van onze

Heeren hen in het eerst voor vledermuizen aan. Na dat wij de jagers in hunne boot gezet hadden, keerden wij alle naar het ſchip, dat wij ten zeven uuren in den morgen bereikten, niet weinig vermoeid van onzen togt. Hier hoorde ik dat onze vrienden de inboorlingen in den nacht in hunne wooning waren terug gekeerd, waarſchijnlijk voorziende dat 'er regen op handen was, die ook deezen geheelen dag aanhield.

Den vijftienden, wanneer het weder opgeklaard en ſchoon geworden was, vertrok ik 's morgens met twee ſloepen om de Noord-West zijde van de baai verder opteneemen, verzeld van de twee Heeren FORSTER en verſcheiden van de officieren, welke ik in de eene ſloep naar den *Ganzen-inham* zond, daar wij voorneemens waren den nacht door te brengen, terwijl ik met de andere ſloep de havenen en eilanden, die op mijnen weg lagen, gong onderzoeken (6). Ik ſchoot omtrent een twintig ſtuks wilde vogelen en vong genoeg visch voor ons gantsch gezelſchap. Een weinig voor den donker onze beſtemde plaats bereikende, vond ik dat alle de Heeren aan het ſchieten van eenden waren. Zij kwamen egter dra terug, niet met wild overlaaden. De koks hadden nu hun werk verrigt, waartoe weinig konst vereischt wierd, en na een hartig maal van hetgeen de dag had opgeleverd, legden wij ons neder ter ruste; maar droegen zorg des anderen daags 's morgens

gens vroeg op te ſtaan, om nog eens eene kans op de eenden te waagen, voor wij den inham verlieten.

Wij maakten ons dan, met het krieken van den dageraat, tot den aanval gereed. Degeene, die de plaats te vooren opgenoomen hadden, plaatſten zig gevoeglijk, terwijl ik met nog een in de ſloep bleef en naar het diepſt van den inham roeide, om het wild op te jaagen, dat wij zoo wel deeden dat wij, uit verſcheiden honderden eenden, maar een voor ons behielden en alle de overige naar degeene, die beneden geplaatst waren, toe joegen. Daarop gong ik in het diepſt van den inham aan land en liep dwars over de ſmalle landengte, waardoor hij van de zee geſcheiden is, of liever van eenen anderen inham, die omtrent eene Engelſche mijl uit zee in loopt en voor de Noorden winden open legt. Hij had egter al het voorkoomen van eene goede haven en veilige ankerplaats. Boven in dien inham is een fraai zandig ſtrand, daar ik een onzagchelijk getal boschhoenderen vond, van welke ik tien koppels mede bragt, die mij beloonden voor de moeite van de land-engte over te gaan door de natte bosſchen, tot aan mijn middel in het water. Omtrent negen uuren kwamen wij alle bij een, wanneer wij zagen hoe ieder geſlaagd was, dat geenzints aan onze verwagting voldeed. Het is waar, de morgen was zeer ongunſtig om uit ſchieten te

gaan, alzoo het bijna al den tijd, dat wij uit waren, regenachtig was. Na het ontbijt vertrokken wij om naar het ſchip terug te keeren, dat wij des avonds ten zeven uuren bereikten, met omtrent zeven dozijnen wilde vogelen en twee zeehonden, meest geſchoten toen ik herom roeide en de havenen en inhammen, die ik op mijnen weg vond, opnam; elke plaats leverde iets op, voornamelijk voor ons, bij welke niets te onpas kwam.

Den zeventienden regende het den geheelen dag; maar den agttienden was het helder en ſchoon weder: in den avond kreegen wij weder een bezoek van onze vrienden de inboorlingen (7) en den volgenden morgen lieten de man en zijne dogter zig overhaalen om aan boord te koomen, terwijl de andere in de kano uit visſchen gongen. Voor zij aan boord kwamen, toonde ik hun onze geiten en ſchaapen, die aan land waren, en welke zij eenen oogenblik met eene ſoort van ſtomme ongevoeligheid bezagen. Hierop bragt ik hen bij de brug; maar voor de man 'er zijnen voet op zettede om in het ſchip te koomen, nam hij een groen takjen in de hand, met welk hij verſcheiden maalen op den boord van het ſchip ſloeg, terwijl hij eene aanſpraak of een gebed uitſprak. Toen dit gedaan was, wierp hij den tak in de rusten en kwam aan boord. Deeze gewoonte en, als het ware, wijze van vrede te maaken (8) is

bij

bij alle de natieën in de Zuid-zee, die ik gezien heb, in gebruik.

Ik nam hen beiden mede naar beneden in de kajuit, daar wij aan het ontbijt waren. Zij gongen met ons aan tafel zitten, maar wilden niet van ons eeten proeven. De man moest weeten waar wij sliepen en zelfs in alle hoeken van de kajuit snuffelen, en hij bezag alles met enige verwondering; maar het was niet mogelijk zijne aandacht een enkelen oogenblik bij eene zelfde zaak te bepaalen. De werken van konst vertoonden zig aan hem in hetzelfde licht en waren even verre boven zijn begrip. Dat hen meest trof was het getal en de sterkte van onze dek-balken en andere deelen van het schip. De man bood mij, voor hij aan boord kwam, een stuk doek en eene bijl van groene talk aan; den Heer FORSTER gaf hij ook een stuk doek en het meisjen schonk een stuk aan den Heer HODGES. Deeze gewoonte van geschenken te doen, voor zij enige ontvangen hebben, is gemeen bij de inboorlingen van de eilanden in de Zuid-zee, maar ik had dit nooit te vooren in *Nieuw-Zeeland* gezien. Van alle de verschillende dingen, die ik mijnen gast schonk, waren bijlen en groote spijkers in zijn oog de waerdigste. Deeze wilde hij nooit uit zijne handen geeven als hij die eens gevat had, terwijl hij veele andere dingen ergens zorgloos neder legde of ten minsten agter liet (9).

Zoo dra ik van hun ontſlaagen kon geraaken, wierden zij in de conſtapels kamer gebragt, daar ik hen liet, en ik vertrok met twee ſloepen om den bodem van de baai te onderzoeken; ik in de eene, verzeld van de Heeren FORSTER en HODGES, en de luitenant COOPER in de andere. Wij voeren langs de Zuid-zijde op en kwamen bij het ondergaan van de zon, zonder iets merkwaerdigs ontmoet te hebben, aan het diepſt van de baai, daar wij ons nacht-verblijf namen op de eerſte plaats daar wij landen konden, want de ondiepten beletteden ons geheel aan het eind te koomen (10).

Des morgens met den dageraat nam ik twee mannen met mij in de kleine ſloep, en gong met den Heer FORSTER het vlak land aan het eind van de baai bezigtigen, waar omtrent wij den nacht doorbragten. Wij gongen aan de eene zijde aan land en gelaſtten de ſloep aan de andere zijde bij ons te koomen; maar wij hadden niet lang aan land geweest of wij zagen enige eenden, die, door de ſtruiken kruipende, onder ſchot kwamen, en wij doodden 'er een' van. Zoo dra wij geſchoten hadden, zetteden de inboorlingen, die wij nog niet ontdekt hadden, op twee of drie plaatſen digt bij ons, een ijslijk geſchreeuw op. Wij riepen hun op onze beurt toe, en begaven ons tegelijk naar onze ſloep, die wel eene halve Engelſche mijl van wal was. De inboorlingen blee-

bleeven met hun geſchreeuw aanhouden, maar volgden ons niet; en wij bevonden naderhand dat zij dit niet konden doen, omdat 'er een tak van de rivier tuſchen hen en ons was; wij vonden ook hun getal niet groot genoeg naar het gerugt dat zij gemaakt hadden. Zoo dra wij aan onze ſloep gekoomen waren en bevonden dat 'er eene rivier was, die diep genoeg voor ons zoude zijn, roeide ik 'er in en wierd wel dra door den Heer COOPER met de andere ſloep gevolgd. Met deeze verſterking voer ik de rivier op en ſchoot wilde eend-vogelen, die 'er in groote menigten waren, en wij hoorden onder weg nu en dan de inboorlingen in de bosſchen. Eindelijk vertoonden 'er zig twee op de oevers van de rivier, een man en eene vrouw, en de laatſte wapperde iets wits met haare hand als een teken van vriendſchap (11). Alzoo de Heer COOPER digt bij hen was, riep ik hem toe dat hij aan land zou gaan, alzoo ik het getij moest waarneemen om zoo hoog optevaaren als mogelijk was, dat niet veel verder dan eene halve Engelſche mijl was, wanneer ik geſtuit wierd door den ſterken ſtroom en door groote ſteenen, die in het bed der rivier lagen (12).

Bij mijne terugkomst vernam ik dat de inboorlingen, ziende dat hij niet aan wal kwam, toen zij hem verwagteden, weder in de bosſchen gegaan waren; maar nu verſcheenen 'er twee andere

aan

aan den overkant. Ik deed mijn best om met hun te ſpreeken, maar ik kon daar niet toe koomen; want, toen ik den wal naderde, weeken zij ſteeds dieper in de bosſchen, die zoo dik waren dat wij hen niet meer zien konden. Het vallend water noodzaakte mij mij uit de rivier te begeeven naar de plaats, daar wij den nacht doorgebragt hadden. Daar ontbeeten wij, waarna wij te ſcheep gongen om naar het ſchip terug te keeren; maar zoo als wij wilden vertrekken, zagen wij twee mannen aan den overkant, die ons toeriepen, dat mij noopte om naar hen over te roeijen. Ik ſtapte met twee andere ongewapend aan land, terwijl de twee inboorlingen omtrent drie honderd voeten van den waterkant ſtonden, elk met eene ſpeer in zijne hand. Als wij met ons drie naderden, gongen zij terug; maar ſtonden ſtil, als ik alleen nader bij kwam.

Het leed eenen kleinen tijd eer ik hen konde overhaalen om hunne ſpeeren afteleggen. Eindelijk deed het een van hun en kwam mij te gemoet met eene gras-plant in zijne hand, van welke hij mij een eind in de hand gaf, terwijl hij het ander vast hield. Op deeze wijze ſtaande, begon hij eene aanſpraak, van welke ik geen woord verſtond; dan zweeg hij eenen langen tijd, naar ik gis, op een antwoord van mij wagtende, want, als ik dan ſprak, dan gong hij weder voort. Zoo dra deeze plegtigheid voorbij was, die niet lang

duur-

duurde, omhelsden wij elkanderen. Toen nam hij zijn *hahou* of kleed van zijn lijf en legde het mij op de schouderen, waarna de vrede vast scheen gesloten te zijn. Het maakte hen nu in het geheel niet bevreesd dat 'er meer volk bij ons kwam; integendeel, zij omhelsden elk eenen, die aan kwam.

Ik schonk elk' hunner een bijltjen en een mes, alzoo ik niets anders bij mij had; mogelijk waren deeze de beste dingen die ik hun geeven kon; zij waren ten minsten de nuttigste. Zij wilden dat wij mede naar hunne wooning zouden gaan, ons zeggende dat zij ons wat te eeten zouden geeven, en het speet mij dat het getij en andere omstandigheden ons niet wilden toelaaten hunne nodiging aanteneemen. Wij zagen nog meer volk aan den zoom van het bosch, maar geen van hun kwam bij mij; deeze waren waarschijnlijk hunne wijven en kinderen. Toen wij afscheid namen, volgden zij ons naar onze sloep en, ziende de snaphaanen over de agtersteven leggen, deeden zij tekenen dat men die weg zoude neemen; zoo dra dit geschied was, kwamen zij aan de sloep en hielpen ons dezelve van wal stooten. Wij moesten nu wel op hen pasen, want zij wilden alles wegneemen dat binnen hun bereik was, uitgezonderd de snaphaanen. Zij droegen zorg deeze niet aanteraaken, alzoo zij geleerd hadden door de slagting, die zij ons onder het wild gevogelte hadden

zien

zien maaken, dezelve als werktuigen des doods te beſchouwen.

Wij zagen geene kanos of andere booten bij hen; twee of drie ſtukken hout, aan elkanderen vastgebonden, dienden hun daartoe en waren ook genoeg voor de vaart op de rivier, op welker oevers zij woonden. Daar was visch en gevogelte in zulk eenen overvloed, dat zij niet verre behoefden te gaan om hun voedzel te zoeken en zij hebben maar weinig nabuuren, die hen zouden kunnen ſtooren. Alle de Nieuw-Zeelanders, die hier waren, bedroegen, geloof ik, niet meer dan drie huisgezinnen.

Het was middag toen wij van deeze twee mannen affcheid namen, en naar de Noord-zijde van de baai af voeren, die ik onder weg opnam, gelijk ook de eilanden, die in het midden liggen. De avond overviel ons egter en noodzaakte mij eenen arm onbezogt te laaten en naar het ſchip te ſpoeden, dat wij ten agt uuren bereikten. Daar hoorde ik dat de man en zijne dogter den voorigen dag tot den middag aan boord waren gebleven en dat hij, van ons volk verſtaan hebbende welke dingen door ons in *Waterval-inham*, de plaats daar wij hen eerst gezien hadden, gelaaten waren, 'er om gezonden had en dezelve had laaten haalen. Hij en zijn gezin bleeven digt bij ons tot deezen dag, wanneer zij alle vertrokken en wij zagen hen niet weder, dat te zonderlinger was, omdat hij

ons

ons nooit met leêge handen verliet. Hij kreeg van den eenen en anderen niet minder dan negen of tien bijltjens, drie of vier maalen zoo veele groote ſpijkers, behalven veele andere dingen. Voor zoo verre als deeze dingen in *Nieuw-Zeeland* rijkdommen genaamd kunnen worden, is hij de rijkſte man in dat land; want hij bezit thans meer bijlen en bijltjens dan 'er buiten deeze in het geheele land zijn.

In den agtermiddag van den een en twintigſten gong ik met een gezelſchap naar de eilanden op de zee-kalveren jagt. De branding was zoo ſterk, dat wij ſlechts op eene plaats aan land konden koomen, daar wij 'er tien doodden. Deeze dieren dienden ons tot drie einden; de vellen gebruikten wij voor ons wand; het vet verſchafte olie voor onze lampen en het vleesch aten wij op. De afval van deeze dieren is zoo goed als die van een varken en het vleesch van ſommige is weinig minder dan gebraaden lapjens van oſſen-vleesch. Den volgenden dag wierd 'er niets aanmerkenswaerdigs verrigt.

Den drie en twintigſten, in den morgen, gongen de Heeren PICKERSGILL, GILBERT en twee andere naar de *Waterval-bogt*, om eenen van de bergen te beklimmen, welkers top zij ten twee uuren in den agtermiddag bereikten, gelijk wij zien konden aan het vuur, dat zij maakten. In den avond kwamen zij weêr aan boord en berichteden dat 'er binnen 's lands niets te zien

was

was dan dorre bergen, met zwaare hooge ſteilten, door valeien of liever afgronden, vreeslijk om te zien, geſcheiden. Aan de Zuid-Oost zijde van *West-Kaap*, vier mijlen in zee, ontdekten zij een rif van klippen, waarop de zee zeer hoog brak. Ik denk dat deeze klippen dezelfde zijn, welke wij zagen in den avond dat wij eerst het land ontwaarden (13).

Nog vijf van de ganzen overig hebbende die wij van de *Kaap de Goede Hoop* hadden medegenoomen, gong ik den volgenden morgen met dezelve naar den *Ganzen-inham* (om die reden zoo genaamd) en zettede die daar neder. Ik verkoos deeze plaats om twee redenen; vooreerst zijn 'er geene inwooneren om hen te ſtooren en ten tweede is hier het meeſte voedzel, waarom ik niet twijfel of zij zullen broeden en kunnen met den tijd zig over het geheele land verſpreiden en ten vollen aan het oogmerk, dat ik met hen daar te laaten had, beantwoorden. Wij bragten den dag met ſchieten in en omtrent den inham door en kwamen 's avonds, omtrent tien uuren, weder aan boord. Een van ons gezelſchap ſchoot een witten reiger, die naauwkeurig overeenkwam met de beſchrijving, welke PENNANT in zijne *Britisch Zoology* geeft van de witte reigers, die nu in Engeland zijn, of 'er voorheen gevonden wierden.

Den vijf en twintigſten was de agtſte fraaie dag, dien

dien wij nu agter malkanderen gehad hadden, eene omſtandigheid, die, geloof ik, zeer ongemeen is op deeze plaats, vooral in dit jaargetijde. Dit fraai weder gaf ons gelegenheid om het verder benodigde hout en water inteneemen, het wand in orde te brengen, het ſchip te kalfaaten en het in ſtaat te ſtellen om zee te kiezen. Het fraai weder was egter nu voorbij; want het begon deezen avond te regenen en hield daar mede aan, zonder ophouden, tot den volgenden middag, wanneer wij de touwen los wierpen, het ſchip uit de kreek voor anker wonden en met eene paerden-lijn aan den wal vast maakten.

Den zeven en twintigſten was het dampig weder met regen-buien. In den morgen vertrok ik, verzeld van den Heer PICKERSGILL en de twee Heeren FORSTER, om den arm, of den inham, welken ik den dag, dat ik van het bovenſt van de baai terug keerde, ontdekte, te onderzoeken. Na denzelven omtrent twee mijlen op, of liever nederwaarts geroeid te hebben, bevond ik dat hij gemeenſchap had met de zee en eenen beteren uitgang voor ſchepen, die naar het Noorden moeſten, opleverde dan die, welken ik ingekoomen was. Na dat wij deeze ontdekking gedaan en ons met gebraaden visch en wild gevogelte verſcherſcht hadden, vertrokken wij naar het ſchip en kwamen des avonds ten elf uuren aan boord, laatende nog twee armen, die wij ontdekt hadden

en die oostwaarts inliepen, onbezogt. Op deezen togt schooten wij vier en veertig vogelen, schol-aaksters, eenden enz., zonder eenen voet uit onzen weg te gaan, of meer tijd te verliezen dan om hen opteraapen.

Den agt en twintigsten de tenten en alle andere scheeps-behoeften aan boord genoomen hebbende, wagtten wij alleen maar naar eenen goeden wind, om de haven uit te zeilen en door het *Nieuw-Kanaal* in zee te loopen. Toen alles van wal aan boord was, stak ik het kreupelhout enz. in brand, om een stuk van den grond, dien wij beslaagen hadden, opteruimen, dat ik des anderen daags 's morgens liet omspitten en met verscheiden soort van tuin-zaaden bezaaide. De grond beloofde niet veel goeds, maar het was de beste dien wij vinden konden. Des agtermiddags ten twee uuren ligteden wij het anker met een fraai koeltjen uit het Zuid-Westen en zeilden de baai op naar het *Nieuw-Kanaal*. In korten tijd, na dat wij 'er door gezeild waren tusschen het oostlijk eind van *Indiaanen-Eiland* en het westlijk eind van het *Lang-Eiland*, wierd het stil, dat ons noodzaakte in drie en veertig vademen water ten anker te koomen, onder de noord-zijde van het laatste eiland.

In den morgen van den dertigsten ligteden wij weder het anker met een ligt koeltjen uit het Westen, dat, met alle onze sloepen vooruit om te boog-

boegſeeren, naauwlijks ſterk genoeg was om den vloed dood te zeilen; want na tot 's avonds ten zes uuren gewerkt te hebben en niet verder kunnende koomen dan vijf Engelſche mijlen van onze laatſte anker-plaats, ankerden wij onder de noord-zijde van het *Lang-Eiland*, niet meer dan drie honderd voeten van land, aan hetwelk wij eene paerden-lijn vast maakten.

Den eerſten Mey, met het krieken van den dageraat, gongen wij weder onder zeil en tragteden aan het opper te koomen, hebbende een ligt koeltjen de baai af. In het eerst wonnen wij wat; maar op het laatst ſtilde het koeltjen, wanneer wij weldra meer verlooren dan gewonnen hadden en genoodzaakt waren in eene bogt te vaaren, aan de noord-zijde van *Lang-Eiland*, daar wij op negentien vademen water in eenen modderigen grond ankerden: in deeze bogt vonden wij twee hutten, die niet lang geleden bewoond geweest waren en bij dezelve twee zeer groote vuur-haarden of ovens, even gelijk die welke zij op de *Societeit-Eilanden* hebben. In deeze bogt wierden wij opgehouden door ſtilte, met aanhoudenden regen verzeld tot den vierden in den agtermiddag, wanneer wij, met hulp van een klein koeltjen uit het Z. W. het rak, of het kanaal, naar zee ten einde kwamen. Toen verliet ons het windjen en wij ankerden onder de oost-punt voor een zandig ſtrand in dertig vademen water; maar dee-

ze anker-plaats had niets dat zig aanbeval gelijk die, van welke wij kwamen, die alles had wat voordeelig was (14).

In den nacht hadden wij enige zwaare windvlaagen, met regen, hagel en ſneeuw en enigen donder verzeld. De dageraat vertoonde ons alle de bergen en heuvelen met ſneeuw bedekt. Ten twee uuren in den agtermiddag kwam 'er een klein koeltjen uit het Z. Z. W., dat ons, met hulp van onze ſloepen, het kanaal af naar onze voorgenoomen anker-plaats bragt, daar wij, ten agt uuren, ankerden in zestien vademen water en ons met eene paerden-lijn aan den wal vast meerden onder de eerſte punt aan ſtuurboord, als men uit zee koomt, voor welke wij door de punt gedekt waren.

In den morgen van den zesden zond ik den luitenant PICKERSGILL met de twee Heeren FORSTER om den tweeden arm, die naar het Oosten inloopt, te onderzoeken, terwijl ik door verkouwdheid aan boord moest blijven. Ik liet ondertuſschen alles van tuſschen deks naar boven brengen, het dek tedeeg ſchoon maaken en zuiveren met vuuren, eene zaak, die nooit lang uitgeſteld moet worden bij nat vogtig weder. Het fraai weder, dat deezen geheelen dag had aangehouden, wierd in den nacht gevolgd van eenen ſtorm uit het N. W., die in ſterke vlaagen woei, met regen verzeld en die ons noodzaakte onze

bram-

bram-raas en onder-raas te ſtrijken en nog eene paerden-lijn aan den wal vast te maaken. Het ſlegte weder bleef den gantſchen dag en den volgenden nacht aanhouden, waarna het ſtil wierd met ſchoon weder.

Den agtſten, ten zeven uuren 's morgens, kwam de Heer PICKERSGILL met zijne reisgezellen in niet al te goeden ſtaat van gezondheid terug. Hij was aan het boven-eind van den arm, dien hij onderzoeken moest, geweest en giste dat hij omtrent agt Engelſche mijlen in liep. Daar is goede anker-plaats, hout, zoet water, gevogelte en visch. Ten negen uuren vertrok ik om het ander kanaal, of het digst aan zee is, te onderzoeken en beval den ſtuurman GILBERT het kanaal naar zee te gaan opneemen, terwijl die aan boord alles in gereedheid bragten om te vertrekken. Ik voer het kanaal op tot 's agtermiddags ten vijf uuren, wanneer het ſlegt weder mij noodzaakte terug te keeren eer ik aan het eind geweest was. Alzoo dit kanaal ten naaſten bij op eene lijn met de zee-kust liep, was ik van gedagten dat het misſchien gemeenſchap hadde met *Twijfelachtige-Haven* of het een of ander kanaal naar het Noorden. De ſchijn was egter hier tegens en het ſlegte weder verhinderde mij het ſtuk te onderzoeken, ſchoon het in weinige uuren geſchieden kon. Ik was 'er omtrent tien Engelſche mijlen in en dagt dat ik het eind zag: ik vond aan

de noord-zijde drie inhammen, in welke, gelijk ook aan de zuid-zijde, tusschen het groot land en de eilanden, die omtrent vier Engelsche mijlen diep in den inham liggen, goede anker-grond is, en hout, water en wat men nog meer verwagten kan, als visch en wild gevogelte; van de laatste schooten wij, op deezen togt, drie dozijnen. Na een zeer harde roeijing tegens wind en regen, kwamen wij des avonds omtrent negen uuren aan boord zonder eene drooge draad aan ons lighaam.

Dit slegt weder hield egter niet langer aan dan den volgenden morgen, wanneer het fraai wierd en de lucht opheldérde. Doch alzoo wij geen wind hadden om naar zee te gaan, gongen wij in twee partijen uit schieten; ik, verzeld van de twee Heeren FORSTER en enige andere, voeren naar den arm, in welken ik daags te vooren geweest was, en het ander gezelschap gong naar de inhammen en eilanden, door den Heer GILBERT ontdekt, toen hij uit was geweest en daar hij veel wild gevogelte gevonden had. Wij hadden eenen fraaien dag en des avonds kwamen wij alle weder aan boord; ik met mijn gezelschap hadden eene goede jagt; maar het ander had weinig opgedaan.

Den geheelen voormiddag van den tienden hadden wij sterken wind uit het Westen, van zwaare regen-buien verzeld en met zulke rukwinden van over de hoogten koomende aan waaien, dat het

voor

voor ons niet raadzaam was onder zeil te gaan. In den agtermiddag was de wind meer bedaard en het wierd zelfs fraai weder, waarom ik, de Heer COOPER en enige andere in de ſloepen naar de klippen voeren, die aan deezen mond van de baai liggen, om zee-honden te dooden. Het weder was niet al te gunſtig voor deeze jagt en de zee liep hoog, zoo dat het moeijelijk was te landen; wij doodden 'er egter tien; maar hadden ſlechts tijd om vijf mede te brengen, met welke wij aan boord kwamen.

Des anderen daags 's morgens, terwijl wij onder zeil gongen, zond ik eene ſloep om de andere vijf zee-honden te haalen. Ten negen uuren ligtede wij het anker met een ligt koekjen uit het Z. O. en liepen in zee, de ſloep onder weg opvangende. Het was middag eer wij vrij van het land waren, op welken tijd wij waarnamen dat wij op 45 34 30″ Zuider Breedte waren; de mond van de baai lag Z. O. ten O. en *Zee-breeker Eilanden* (de buitenſte eilanden, die aan de Zuid-punt van den mond van de baai liggen) lagen Z. Z. O. op den afſtand van drie Engelſche mijlen; de zuidlijkſte of *Vyf-vingeran-punt* lag Z. 42° W. en het noordlijkst land N. N. O. Op deeze plaats hadden wij eene ontzagchelijke zwaare zee uit het Z. W., die met groot geweld brak op alle de ſtranden, die 'er voor bloot lagen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Onderrigtingen om in en uit de Donkere Baai *te zeilen. Beſchrijving van het omliggende land, deszelfs voortbrengzelen en inwooneren. Sterre- en zeevaartkundige Waarneemingen.*

Naardien ik op weinige plaatſen in *Nieuw-Zeeland* geweest ben, die de nodige ververſchingen zoo overvloedig opleveren als de *Donkere Baai*, zal eene korte beſchrijving van dezelve en van het omliggend land van nut kunnen wezen voor toekoomende zee-vaarers, zoo wel als aangenaam voor den nieuwsgierigen leezer. Want alſchoon dit land verre van het handel-drijvend gedeelte van de waereld ligt, kunnen wij egter geenzints zeggen welk gebruik men in toekoomende eeuwen zal maaken van de ontdekkingen, die in de onze gedaan zijn. De leezer weet reeds dat 'er twee ingangen in deeze baai zijn. De zuidlijke ingang ligt ten Noorden van *West-Kaap* op de Zuider Breedte van 45° 48'. Hij wordt ten Zuiden gevormd door het land van de *Kaap* en ten Noorden door *Vyf-vingeren-punt*. Deeze punt is aanmerklijk door verſcheiden puntige klippen, die omtrent dezelve liggen, die, uit zekeren ſtand gezien, enige gelijkenis hebben met de vijf vin-

ge-

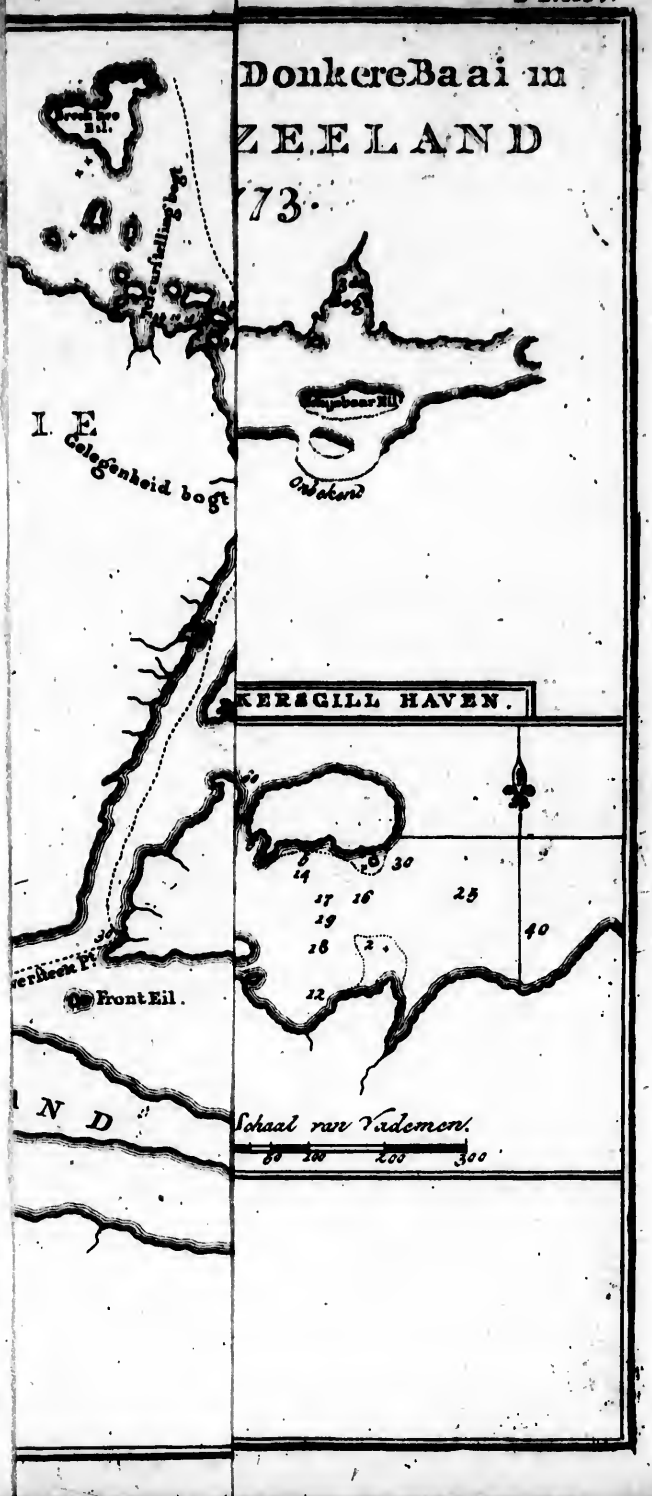
Donkere Baai in
ZEELAND
73.
I. E
Gelegenheid bogt
Onbekend
KERSGILL HAVEN.
Front Eil.
Schaal van Vademen.

Vlissingen Punt
Papeghai Eil.
Ancker Eiland
Kleine
Zeekalven Eil.
Vele Eilanden
Niemands Eil.
Zuid Punt
Schuilhoek
Thrum Cap
Waterval hoek

Kermorans Riv.
Kermorans bogt
Papeghai Eil.
Duif Eil.
Sloep Kanaal
Oorschulpen bogt
Kleine Nav.en Eil.
RESOLUTIE
EILAND
Vaste Punt
Thrum Cap
Indiaanen bogt
Stand Eil.
West Punt
Pickersgill Haven
Wulpen Eil.
Kleine Kreek
Waterval bogt
Walerval
Smalle Kreek
Plouding Kreek
LANG EILAND
Overlaet Pt.
Schaal van Engelsche Mylen
1
2
3
4
5
6

geren van eens menſchen hand, waarvan zij dan ook haaren naam heeft. Het land van deeze punt is nog aanmerklijker door de weinige gelijkheid, die het heeft met de andere omliggende landen, zijnde een ſmal ſchier-eiland, Noord en Zuid liggende van eene tamelijke en even gelijke hoogte en geheel met bosch bedekt.

Langs deezen ingang de baai intezeilen is in het geheel niet moeijelijk, want ik weet niet dat 'er gevaar is of het wijst zig van zelf; de ergſte zwaarigheid is de diepte van het water, die niet toelaat te ankeren, dan in de bogten en havenen en zeer digt aan den wal en dit laatſte kan zelfs op veele plaatſen niet geſchieden. De anker-plaatſen zijn evenwel talrijk genoeg en zoo veilig als gemaklijk. *Pickersgills-haven*, daar wij lagen, is niet minder dan enige andere baai voor twee of drie ſchepen geſchikt: zij ligt aan den zuiderwal, over het westlijk einde van *Indiaanen-Eiland*, welk eiland van de andere onderkend kan worden door deszelfs ligging digter bij dien wal. Daar is een doorgang in de haven ter wederzijde van het eiland, dat 'er voor ligt. De meeſte ruimte is aan de boven- of oost-zijde, maar men moet acht ſlaan op eene blinde klip, digt bij het vast land, regt over dit eind van het eiland, digt langs het eiland houden en dan zal men niet alleen de klip vermijden, maar zelfs in anker-grond blijven. De volgende plaats aan deeze zijde is de

Waterval-bogt, daar plaats genoeg is voor eene vloot ſchepen en ook een doorgang naar binnen ter wederzijde van het eiland, dat in den mond ligt; men moet zorg draagen eene blinde klip te vermijden, die digt bij den zuid-oostlijken wal, een weinig boven het eiland, ligt. Deeze klip, zoo wel als die in *Pickersgills-haven*, kan ter halver eb gezien worden

Het is nodeloos alle de anker-plaatſen in deeze ruime baai optenoemen; eene of twee aan elke zijde zal genoeg zijn. Zij, die met meerdere bekend willen zijn, hebben ſlechts de hier bijgevoegde kaart te raadpleegen, die zij kunnen vertrouwen, alzoo 'er geene gebreken van belang in zijn. Denzulken, die deeze baai aandoen en daarna naar het Zuiden beſtemd zijn, zou ik liever *Gemaklijke Haven* aanraaden. Om deeze haven in te zeilen, zoo houd digt langs de binnen-zijde van het land van *Vyf-vingeren-punt*, tot dat gij aan het eind van de eilanden, die over het midden van dat lang liggen, zijt. Vaar om de noordlijke punt van deeze eilanden en gij zult de haven in het Oosten voor u hebben. Maar de kaart zal een genoegzaame loots zijn, niet alleen om in deeze, maar ook in alle de andere anker-plaatſen te zeilen, zoo wel als om door te zeilen van den noordlijken naar den zuidlijken ingang. Ik zal egter enige onderrigtingen voor deeze vaart geeven. Als gij den zuidlijken ingang in koomt,

zoo

zoo houd langs den zuider-wal tot gij het westlijk eind van *Indiaanen-Eiland* ontmoet, dat gij kennen zult, niet alleen door deszelfs schijnbaare maar wezenlijke nabijheid aan het land. Van deeze plaats zal het zig vertoonen als eene punt, die de baai in twee armen verdeelt. Laat dit eiland aan stuurboord en vervolg uwe koers de baai in, die O. ten N. $\frac{1}{2}$ N. is, zonder u ter regter- of slinkerhand te wenden. Als gij regt over of boven het oostlijk eind van dit eiland zijt, zult gij de baai van eene aanmerklijke breedte vinden en gij zult zien dat zij hooger op door twee uitsteekende punten vernaauwd wordt. Drie Engelsche mijlen boven de eene, aan de noord-zijde en regt over twee kleine eilandjens, is de uitgang naar zee, of naar den noorder-mond en deeze ligt omtrent in de streek van N. ten W. en Z. ten O.

De noordlijke mond ligt op 45° 38′ Zuider Breedte en vijf mijlen ten Noorden van *Vyf-vingeren-punt*. Om deezen mond wel te zien, zal het nodig zijn het land tot op enige Engelsche mijlen te naderen, alzoo al het land van binnen en ter wederzijde van eene aanmerklijke hoogte is. Deszelfs ligging kan egter op eenen grooter afstand gezien worden, naardien hij onder de eerste steile bergen ligt, welke ten Noorden van het land van *Vyf-vingeren-punt* oprijzen. De zuidlijkste van deeze bergen is aanmerklijk, hebbende op zijne kruin twee kleine heuveltjens. Als deeze

ze berg in het Z. Z. O. van u af ligt, zult gij voor den mond zijn, aan welks zuid-zijde verſcheiden eilanden liggen. Het westlijkſte en buitenſte is het aanmerklijkſte, zoo in hoogte als in uitgeſtrektheid; en dit eiland heb ik *Breek-Zee-Eiland* genoemd, omdat het deeze opening zoo kragtig beſchut voor het geweld van de zuidwestlijke zee, waaraan de andere mond zoo zeer is blootgeſteld. Bij het inzeilen laat gij dit eiland, zoo wel als alle de andere, in het Zuiden liggen. De beste anker-plaats is in den eerſten of noordlijken arm, die aan bakboord is, als men in zeilt, in eenen van de inhammen of agter de eilanden, die onder den zuid-ooster-wal liggen.

Het land is zeer bergachtig, niet alleen omtrent de *Donkere Baai*, maar door dit geheel zuidlijk gedeelte van deeze westlijke kust van *Tavai Poenammoo*. Men vindt zelden een gezigt met ſteiler en ruuwer bergen; want binnens lands ziet men niets dan de toppen der bergen van eene verbaazende hoogte en beſtaande uit rotſen, die geheel dor en kaal zijn, uitgezonderd daar zij met ſneeuw bedekt zijn. Maar het land dat aan de zee-kust grenst en alle de eilanden zijn digt met bosch bedekt, bijna tot aan den zoom van het water. De boomen zijn van verſchillende ſoorten van die in andere deelen van dit land gemeen zijn en waren goed voor den ſcheeps-timmerman, huis-timmerman, kabinet-werker en voor veele andere ge-

gebruiken. Uitgezonderd in de rivier de *Theems* heb ik geen ſchooner timmerhout in geheel *Nieuw-Zeeland* gezien: zoo hier als in die rivier is de grootſte de Pijnboom, gelijk wij dien noemde om de gelijkenis van zijn loof met den Amerikaanſchen Pijnboom, ſchoon het hout zwaarer is en grooter gelijkenis heeft met den Pik-pijnboom. Veele van deeze boomen zijn van zes tot agt en tien voeten in omtrek en van zestig tot tagtig of honderd voeten in lengte, groot genoeg voor de groote mast van een ſchip van vijftig ſtukken.

Daar zijn hier, even als in alle andere deelen van *Nieuw-Zeeland*, veele ſpecerijachtige boomen en heeſters, meest van het myrten-geſlacht; maar onder alle deeze verſcheidenheid heb ik geenen gevonden, welke vrugten droeg, die goed om te eeten waren.

De bosſchen zijn op veele plaatſen zoo overgroeid met bosch-touw, dat het naauwlijks mogelijk is 'er door te koomen. Ik heb 'er verſcheiden gezien die vijftig of zestig vademen lang waren (1).

De grond beſtaat uit eene diepe zwarte aarde, baarblijklijk beſtaande uit gewasſen die vergaan zijn en zoo mul, dat hij op elken tred onder de voeten weg zinkt; en dit is misſchien de reden waarom men zoo veele groote boomen vind, die omverre gewaaid zijn, zelfs in het digtst der bosſchen.

ſchen. De geheele grond is onder de boomen met mos en varen bedekt, van welke 'er eene groote verſcheidenheid is; maar buiten de vlas- of hennip-plant, en enige weinige andere planten, zijn 'er zeer weinige kruiden en wij vonden geene die eetbaar waren dan omtrent een handvol waterkers en omtrent dezelfde hoeveelheid celerij. Dat de *Donkere Baai* in den grootſten overvloed heeft is visch; eene ſloep met zes of agt mannen vong met de hoek en lijn alle dagen genoeg om al het ſcheepsvolk te ſpijzen. En de verſcheidenheid is bijna zoo groot als de overvloed, en zelfs van die ſoorten als aan de noordlijker kust gemeen zijn; maar ſommige zijn beter van hoedanigheid, bijzonderlijk de kole-visch, gelijk wij hem noemden, die grooter en fijner van ſmaak is dan alle die ik te vooren gezien had en die, naar gedagten van de meeſte aan boord, de grootſte lekkernij was, welke de zee ons opleverde. De ſchulpviſchen zijn mosſelen, kokhaanen, mantels en kreeften en veele andere ſoorten, alle dezulke als op veele andere deelen van de kust gevonden worden. De eenigſte tweeſlachtige dieren zijn zeekalven. Deeze worden in groote menigten omtrent deeze baai gevonden op de kleine klippen en eilanden aan de zee-kust.

Wij vonden hier vijf verſchillende ſoorten van eend-vogelen, ſommige van welke ik mij niet herinner ergens elders gezien te hebben. De groot-

J. S. Klauber fculpsit.

De NIEUW-ZEELANDSCHE VLAS of HENNIP-PLANT.

grootſte zijn zoo groot als een Moscoviſche eend, met eene zeer fraaie veelkleurige tekening van vederen, waarom wij die de *geſchilderde Lend* noemde; beiden mannetjen en wijfjen hebben eene groote witte vlek op elken vleugel; de kop en hals van het wijfjen is wit, maar alle de andere vederen, zoo wel als die op den kop en den hals van den waard, zijn van eene donkere verwisſelende kleur. De tweede ſoort heeft bruine vederen met helder groene vederen in de vleugelen en zijn omtrent zoo groot als een Engelſche tamme eend. De derde ſoort is de blaauw-graauwe eend, van welke hier boven melding is gemaakt of de fluitende eend, gelijk ſommige haar noemden naar het fluitend geluid, dat zij maakte. Dat bij deeze ſoort het aanmerklijkſte is, is dat de punten van hunne bekken zagt en van eene vleschachtige of, eigenlijker gezegd, kraakbeenige zelfſtandigheid is. De vierde ſoort is wat grooter dan een taling en geheel zwart, uitgezonderd dat het mannetjen enige witte vederen in zijne vleugelen heeft. Van deeze ſoort zijn 'er maar weinige en wij zagen dezelve nergens anders dan in de rivier aan het boven-eind van de baai. De laatſte ſoort gelijkt veel naar een taling en is, naar men mij gezegd heeft, in Engeland zeer gemeen. Het ander gevogelte, zoo zee- als land-vogelen, zijn dezelfde die in het gemeen in andere deelen van dit land gevonden worden, uitgezonderd de

blaau-

blaauwe onweêrs-vogel, van welken te vooren melding gemaakt is, en de water- of bosch-hoenderen. Deeze laatſte, ſchoon hier talrijk genoeg, zijn zoo ſchaarsch op andere plaatſen dat ik die niet eens gezien heb. De reden zal misſchien zijn dat zij, alzoo zij niet vliegen kunnen, de zoomen van de bosſchen bewoonen en op het zee-ſtrand aazen en zij zijn zoo mak of dom, dat zij ons ſtil ſtonden aantekijken tot dat wij hen met een' ſtok dood ſloegen. De inboorlingen zullen hen misſchien, om zoo te ſpreeken, uitgeroeid hebben; zij zijn eene ſoort van rallen, omtrent zoo groot als en veel gelijkende naar eene gemeene boeren hen; de meeſte zijn vuil zwart of donker bruin van kleur en zijn zeer goed om te eeten in eene pastij of *fricasſée*. Onder de kleine vogelen moet ik niet vergeeten te ſpreeken van den lel-vogel, den poy-vogel en den waaier-ſtaert, om hunne zonderlingheid, vooral omdat ik vind dat in de beſchrijving van mijne eerſte reis niet van dezelve geſprooken is.

De lel-vogel, dus genaamd omdat hij twee lellen onder aan zijn' bek heeft zoo groot als die van eenen kleinen boeren haan, is grooter, voornamelijk in lengte, dan een Engelſche merel. Zijn ſnavel is kort en dik en zijne vederen van eene donkere lood-kleur; zijne lellen zijn dof geel en bijna oranje van kleur.

De poy- of orlietten-vogel is kleiner dan de

lel-

DE POIJ-OF ORLETTEN-VOGEL.

lel-vogel. De vederen zijn van een fraai blaauw, behalven die van zijnen hals, die van een zeer fraai zilver-graauw zijn en twee of drie korte witte, die aan het gelid van den vleugel zijn. Onder aan zijne keel hangen twee kleine bosjens van gekrulde sneeuw-witte vederen, zijne *poyes* genoemd, dat in het Otahitisch oor-ringen beteken, waarom wij deezen vogel dien naam gaven, die niet minder aanmerklijk is om de schoonheid van zijne vederen dan om zijn zoet gezang. Zijn vleesch is ook allerlekkerst en was de grootste lekkernij, welke ons de bosschen opleverden.

Van den waaier-staert zijn verschillende soorten; maar de aanmerklijkste is naauwlijks grooter van lijf dan eene goede hazelnoot, en egter spreidt hij een' staert uit van de allerschoonste vederen, ten vollen drie vierden van eenen halven cirkel en van ten minsten vier of vijf duimen straals (2).

Drie of vier dagen na dat wij in *Pickersgills-haven* gekoomen waren, en terwijl wij de bosschen opruimden om onze tenten optezetten enz., zagen drie of vier van ons volk een viervoetig dier; doch alzoo geen twee hunner dezelfde beschrijving van hetzelve gaven, kan ik niet zeggen van welk geslacht het zij. Alle kwamen daarin overeen dat het omtrent zoo groot als eene kat was, met korte pooten en muis-vaal van kleur. Een der matroozen, en die het het best zag, zeide dat het eenen ruigen staert had en van alle de

dieren die hij kende meest naar den jakhals geleek. Het waarſchijnlijkſte is dat het van een nieuw geſlacht zij. Dit zij zoo het wil, wij zijn ten minſten nu verzeekerd dat dit land niet zoo geheel van viervoetige dieren ontbloot is als wij eerst gedagt hadden.

De ſchadelijkſte dieren alhier zijn de kleine zwarte zand-vliegen, die zeer talrijk en zoo lastig zijn, dat zij alles, wat ik van dien aart ooit ontmoet heb, te boven gaan. Overal daar zij bijten veroorzaakt het eene zwelling en zulk eene ondraaglijke jeuking, dat het niet mogelijk is dat men zig van krabben onthoude, dat eindelijk zweeren veroorzaakt als de kinderpokken.

De bijna aanhoudende regen mag ook onder de ongemakken van deeze baai gerekend worden, ſchoon zij misſchien alleen in dit jaargetijde plaats heeft; egter ſchijnt de ligging van het land en de groote hoogte en nabijheid van de bergen het in alle tijden een regenachtig land te moeten maaken. Ons volk, dat dagelijks aan den regen was blootgeſteld, kreeg 'er geen ongemak van; integendeel wierden die ziek en ongeſteld geweest waren, toen wij 'er in kwamen, dag aan dag beter en al het volk wierd weldra ſterk, dat alleen aan de gezondheid dier plaats en de verſche levensmiddelen, die zij opleverde, kan toegeſchreven worden. Het bier bragt 'er zeekerlijk niet weinig aan toe. Ik heb reeds aangemerkt dat wij het

eerst

eerst van een afkookzel van pijnboomen-bladeren maakten; maar ziende dat deeze alleen het bier te veel zaamentrekkende maakten, mengden wij 'er naderhand even veel van de thee-plant bij (een naam, welken die plant in mijne voorige reis gekregen heeft, omdat wij haar toen als thee dronken, gelijk wij ook nu deeden) die de zaamentrekkende hoedanigheid van de eerste gedeeltelijk vernietigde en het bier zeer smaaklijk maakte, zoo dat ieder, die aan boord was, 'er veel van hield. Wij brouwden het op dezelfde wijze als het bier van pijnboomen-bladeren en men gaat daarin aldus te werk. Maak eerst een sterk afkookzel van de kleine takjens van de pijn-boomen en van de thee-planten, door dezelve drie of vier uuren te kooken, of tot dat de bast gemaklijk van de takken kan afgeschild worden; neem dezelve dan uit de ketel en doe 'er eene behoorlijke hoeveelheid suiker-schuim in; vijf en veertig flesen (tien *gallons*) van dezelve zijn genoeg voor een ton van duizend en tagtig flesen (twee honderd veertig *gallons*) bier; laat dit mengzel even kooken; doe het dan in de vaten en 'er eene gelijke hoeveelheid koud water bij, min of meer, naar maate het afkookzel sterk is, of naar uwen smaak: als het laauw is, doe 'er dan wat grond-sop van bier, of, als gij het hebt, gist, of iets anders dat gisting veroorzaaken zal, bij, en in weinig dagen zal het bier goed zijn om gedronken te worden. Als

'er twee- of driemaal in de vaten gebrouwen is, zal het bier gemeenlijk van zelf gisten, vooral als het warm weder is. Alzoo ik verdikt ſap van mout aan boord had en het tot geen beter einde wist te gebruiken, gebruikten wij het met ſuikerſchuim of ſuiker, op dat deeze twee artijkelen verder mogten ſtrekken; want van de eerſte had ik maar een vat en van de laatſte kon ik weinig miſſen voor deeze brouwerij. Hadde ik geweeten, hoe wel dit bier gelukt zoude zijn en van welk een groot nut het voor het volk zoude wezen, zou ik 'er mij beter van voorzien hebben. Het is waar ik was 'er gedeeltelijk van afgeſchrikt door eene proef, op mijne voorige reis genoomen, die toen niet gelukte, hetgeen, gelijk ik nu geloof, door de eene of andere verkeerde handelwijze moet gekoomen zijn.

Elk die de minſte kennis heeft aan de Amerikaanſche pijnboomen zal den boom, dien ik met dien naam genoemd heb, vinden. Daar zijn drie ſoorten van, die, welke de kleinſte bladeren en donkerſte kleur heeft, is de ſoort, met welke wij brouwden, maar zeekerlijk zullen zij alle drie daar toe dienen kunnen. De thee-plant is een kleine boom of heeſter met eene bloem met vijf witte bloem-bladeren in de gedaante van die van eene roos, met kleinere van dezelfde ſoort tuſſchen beiden en twintig of meer meel-draadjens. De boom groeit ſomtijds tamelijk hoog en is gemeen-

DE DERDE MYRTE.

meenlijk van onderen kaal en heeft veele kleine takjens die naar de kruin digt bij malkanderen groeijen. De bladeren zijn klein en ſpits als die van de myrten; hij draagt een droog rondachtig zaad-huisjen en groeit gemeenlijk op drooge plaatſen digt bij het ſtrand. De bladeren wierden, gelijk ik reeds aangemerkt heb, bij veele van ons als thee gebruikt, die een zeer aangenaam bitter en eene geur hadden, als zij versch waren, maar die iets van beiden verliezen, als zij gedroogd worden. Als wij die ſterk lieten aftrekken, gaf zij ſommigen van ons neigingen tot braaken op dezelfde wijze als groene thee.

De bewooners van deeze baai zijn van hetzelfde ras van menſchen als die in de andere deelen van dit land, ſpreeken dezelfde taal en hebben ten naaſten bij dezelfde gewoonten. Deeze hebben egter de gewoonte van geſchenken te doen voor zij giften ontvangen, waarin zij nader bij de Otahitiers koomen dan de overige van hunne landslieden. Wat drie of vier gezinnen (want ik geloof niet dat 'er meer zijn) konde aanlokken om zig zoo verre van die maatſchappij van hunne overige mede-ſchepzelen aftezonderen is niet gemaklijk te raaden. Uit het ontmoeten van inwooneren te deezer plaatſe ſchijnt het waarſchijnlijk dat 'er over dit geheel zuidlijk eiland menſchen verſpreid zijn. Maar de veele ſpooren van hun op verſchillende plaatſen van deeze baai, vergele-

ken met het getal van die wij daadlijk zagen, toont dat zij een zwervend leven leiden; en, zoo men uit den ſchijn en de omſtandigheden mag oordeelen, leeven zij, hoe weinige zij ook in getal zijn, niet in volkoomen vriendſchap, het een gezin met het ander; want zoo zij dat deeden, waarom zouden zij zig dan niet tot de eene of andere maatſchappij vormen? iets dat niet alleen den mensch natuurlijk eigen, maar zelfs bij het ſtomme vee in zwang is (3).

Ik zal deeze beſchrijving van de *Donkere Baai* met enige waarneemingen beſluiten, door den Heer WALES gedaan en mij medegedeeld. Hij vond door eene groote menigte verſchillende waarneemingen dat de Breedte van zijne waarneeming-plaats in *Pickersgills-haven* 45° 47′ 26½″ Zuid en, door middel van verſcheiden afſtanden van de maan en de zon, dat de Lengte van dezelve 166° 18′ Oost was, dat omtrent eene halve graad minder is dan zij op mijne kaart in de voorige reis getekend ſtaat. Hij bevond, door middel van drie verſchillende kompas-naalden, dat de afwijking van de naald 13° 49′ Oost en de duiking van de Zuid-pool 70° 5¼′ was. Hij bevond dat het bij volle en nieuwe maanen hoog water was ten 10ᵘ 57′ en dat het getij bij volle maan agt voeten rees en daalde en bij nieuwe maan vijf voeten en agt duimen. Dit verſchil in het rijzen van de getijen bij nieuwe en volle maan,

is

is enigzints buitengemeen en wierd waarſchijnlijk op deezen tijd voortgebragt door de eene of andere toevallige oorzaak, als winden enz.; doch, dit zij zoo het wil, ik ben wel verzeekerd dat 'er geen misſlag in de waarneemingen was.

Onderſteld dat de lengte van de waarneemingplaats zij als boven, dan zal de uitzing van KENDALS uurwerk in lengte 1ᵘ 48′ *minus* zijn en van dat van ARNOLD 39′ 25″. Het eerſte wierd bevonden 6″, 461 op een' dag op den middelbaaren tijd vooruit te loopen en het ander 99″, 361 te vertraagen. Volgens deezen loop moeſten wij 'er de lengte mede bepaalen tot 'er weder gelegenheid kwam dezelve te beproeven.

Ik moet aanmerken dat wij, de Lengte neemende met het uurwerk van KENDAL, onderſtelden dat het volgens den middelbaaren tijd gegaan had van de *Kaap de Goede Hoop*. Had men deszelfs gang aan de *Kaap* vereffend, dan zou het verſchil zoo groot niet geweest zijn.

ZESDE HOOFDSTUK.

Togt van de Donkere Baai *tot* Koningin Charlotte Kanaal. *Beſchrijving van enige water-hoozen. Ontmoeting van de twee ſchepen.*

Na dat ik, gelijk ik gezegd heb, de *Donkere Baai* had verlaaten, nam ik mijne koers langs de kust naar *Koningin Charlotte Kanaal*, daar ik verwagtede de *Avontuur* te zullen vinden (1). In deezen overtogt bejegende ons niets aanmerkenswaerdigs tot den zeventienden des agtermiddags ten vier uuren. Wij waren op dien tijd omtrent drie mijlen ten Westen van *Kaap Stephens*, hebbende eene labber koelte uit het W. ten Z. en helder weder, wanneer de wind in eens geheel gong leggen en de lucht eensklaps verduiſterd wierd door dikke donkere wolken, terwijl zij veel wind ſcheen te voorſpellen. Dit deed ons alle onze zeilen oprollen en kort daarop zagen wij zes water-hoozen. Vier derzelve reezen op en verdweenen tusſchen ons en de kust, dat is ten Zuid-Westen van ons; de vijfde was aan de andere zijde van ons; de zesde verſcheen eerst in het Z. W. op den afſtand van ten minſten twee of drie Engelſche mijlen van ons. Derzelver voortgaande beweeging was naar het Noord-Oosten, niet in eene

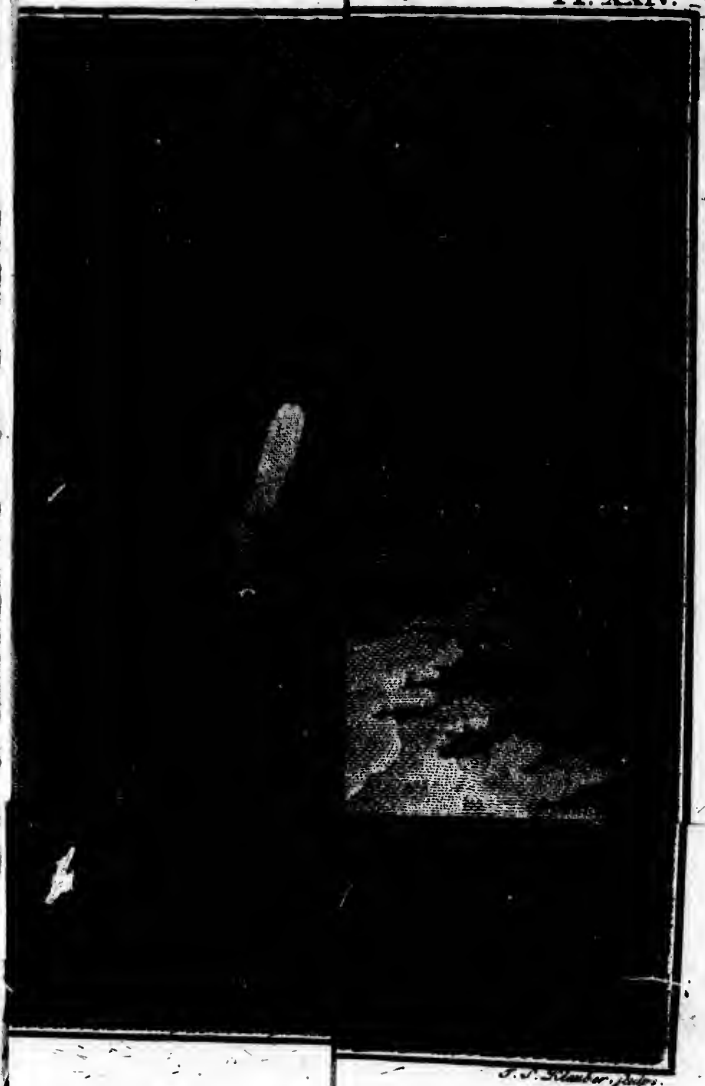

aan de Kust

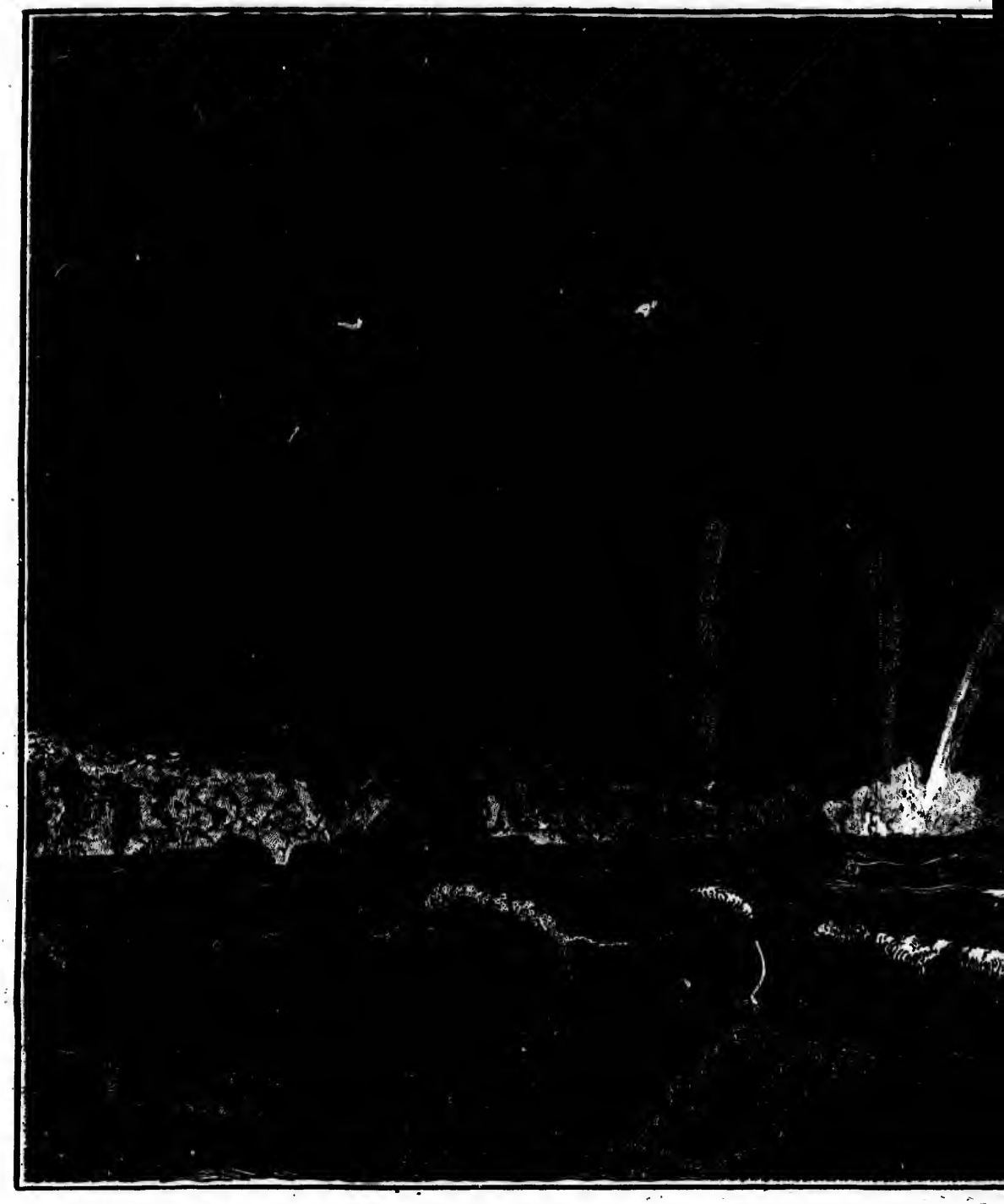

toch alt
dan geen
dat zij el
zende be
andere o

Gezigt van WATERHOOZEN aan

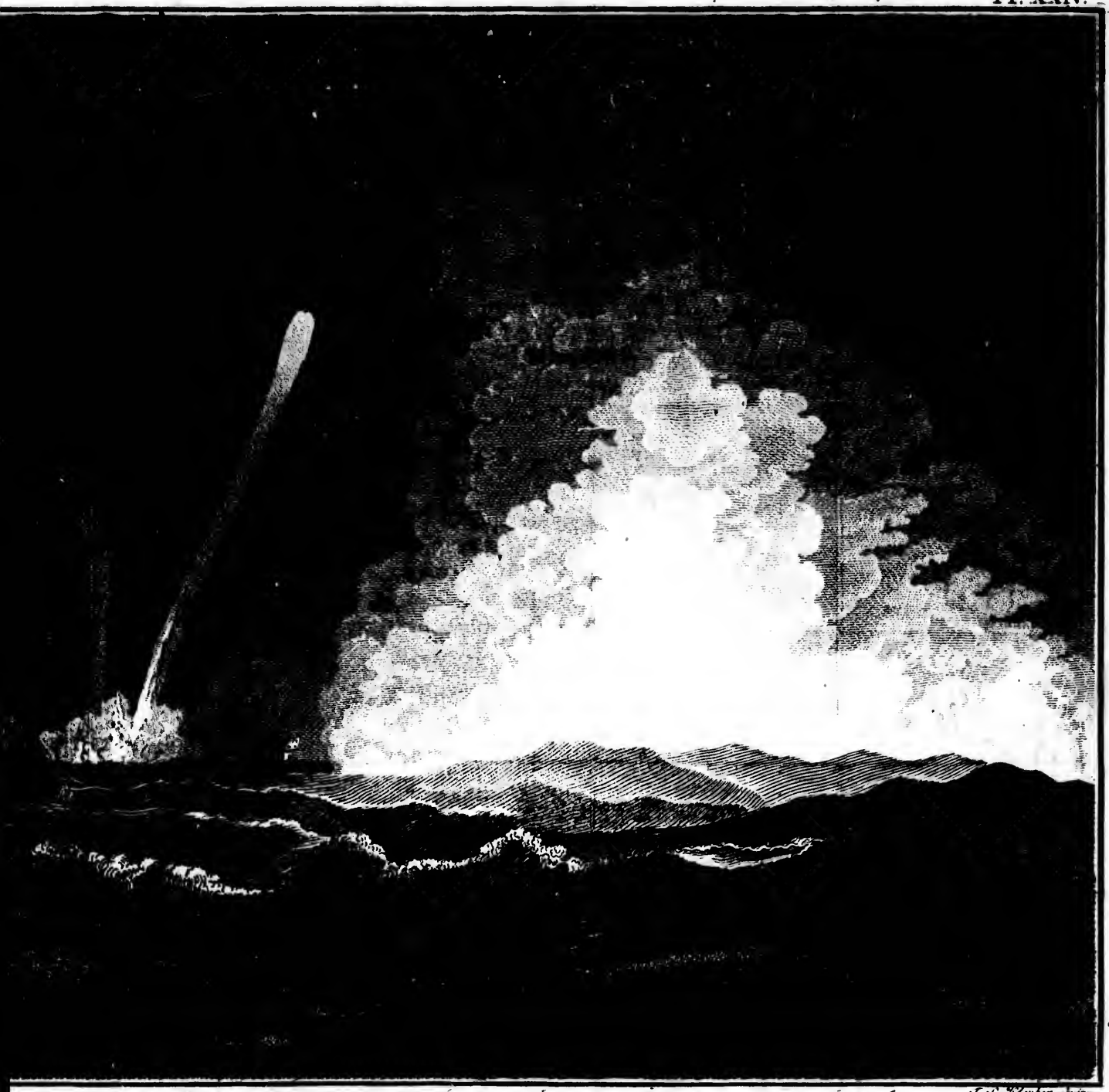

F. J. Klauber, junr.

OZEN aan de Kust van NIEUW-ZEELAND.

eene regte maar in eene kromme lijn en gong op minder dan twaalf roeden onzen agterſteven voorbij, zonder dat wij iets van derzelver uitwerking gevoelden. De middel-lijn van den voet van deeze hoos was, naar mijne gisſing, omtrent vijftig of zestig voeten; dat is, de zee was in die ruimte zeer beroerd en ſchuimde tot eene groote hoogte. Uit dit ſchuim vormde zig eene buis of een rond lighaam, door welk het water, of de lucht, of beiden in eene krullende ſtraal tot in de wolken wierd opgevoerd. Sommige van ons volk zeiden dat zij eenen vogel in die, welke digt bij ons was, gezien hadden, die rond draaide als een vlieger van een ſpit en zoo opgevoerd wierd. Geduurende den tijd, dat deeze hoozen duurden, hadden wij nu en dan ligte zugtjens wind uit alle ſtreeken van het kompas, met enige ligte regen-buien, die gemeenlijk in groote druppels vielen en het weder bleef enige uuren daarna dik en dampig met veranderlijke koeltjens. Eindelijk zettede zig de wind in zijne oude ſtreek en de lucht hernam haare voorige ſtilheid. Sommige van deeze hoozen ſcheenen, op verſchillende tijdſtippen, ſtil te ſtaan en dan weder ſnel, doch ongelijk voorttegaan, toch altijd in eene kromme lijn, dan deezen weg dan geenen, zoo dat wij eens of tweemaal zagen dat zij elkanderen voorbij trokken. Uit de oprijzende beweeging van den vogel, en verſcheiden andere omſtandigheden, kwam het ons zeer klaar

voor dat deeze hoozen door dwarlwinden veroorzaakt wierden en dat het water in dezelve met geweld naar boven gedreven wierd en niet uit de wolken daalde, gelijk ik ſommige heb hooren beweeren. Eerst beſpeurt men haar aan de hevige beroering en het oprijzen van het water; en terſtond daarop ziet men eene ronde kolom of buis, die uit de wolken daar boven gevormd wordt, die ſchijnt te daalen tot dat zij het beroerd water beneden ontmoet; ik zeg ſchijnt, omdat ik niet geloof dat het wezenlijk zoo is, maar dat de buis reeds geformeerd is door het beroerd water beneden en oprijst, ſchoon zij in het eerst te klein of te dun is om gezien te worden. Als de buis gevormd is of zigtbaar wordt, groeit derzelver ſchijnbaare dikte aan tot dat zij vrij dik is; dan neemt dezelve weder af en eindelijk breekt zij of wordt zigtbaar naar het onderst gedeelte. Kort daarop neemt de zee beneden haaren natuurlijken ſtaat weder aan en de buis wordt zagtjens opgetrokken in de wolken, daar zij verdwijnt. Dezelfde buis had ſomtijds eene loodregte en ſomtijds eene kromme of ſchuinſche rigting (2). Het best bericht, dat ik van water-hoozen geleezen heb, was in het Zeevaart-kundig Woordenboek van FALCONER, dat hoofdzaaklijk getrokken is uit de wijsgeerige Schriften van den ſchranderen Doctor FRANKLIN. Ik heb wel gehoord dat het afſchieten van een ſtuk kanon dezelve doet ver-

verdwijnen, en het ſpijt mij zeer dat ik 'er de proef niet van genoomen heb, alzoo wij nabij genoeg waren en een ſtuk gereed hadden; maar zoo dra het gevaar over was, dagt ik 'er niet meer om, terwijl ik te aandachtig naar deeze buitengemeene luchtverſchijnzelen ſtond te kijken. Toen dit gebeurde ſtond de barometer op 29° 75' en de thermometer op 56°.

Terwijl ik van *Kaap Vaarwel* naar *Kaap Stephens* zeilde, had ik een beter gezigt van de kust dan ik op mijne voorige reis, toen ik hier voorbij voer, gehad had en ik nam waar dat 'er, omtrent zes mijlen ten Oosten van de eerstgemelde *Kaap*, eene ruime baai is, die door eene laage land-punt voor de zee gedekt wordt. Deeze baai is, geloof ik, dezelfde, waarin kapitein TASMAN op den 18 December 1642 ankerde en die door hem de *Moordenaars-baai* genoemd is, omdat 'er enige van zijn volk door de inboorlingen vermoord wierden. De *Blinde Baai*, gelijk zij door mij in mijne voorige reis genoemd is, ligt ten Z. O. van deeze en ſchijnt verre zuidwaarts naar binnen 's lands te loopen, zijnde het gezigt in deeze ſtreek door geen land geſtuit. Den wind weder naar het Westen geloopen zijnde, gelijk reeds gezegd is, hervatteden wij onze koers oostwaarts en des anderen daags 's morgens, met het krieken van den dageraat, bevonden wij ons op de hoogte van *Koningin Charlotte Kanaal*, daar

wij

wij onze reisgezellin, de *Avontuur*, ontdekten aan de ſeinen, die zij ons deed, eene gebeurtenis, die ieder met een aangenaam genoegen vervulde. De friſſe westlijke wind verſlapte nu en wierd gevolgd van ligte koeltjens uit het Z. en Z. W., zoo dat wij 'er ons met de ſloepen in moeſten laaten boegſeeren. Terwijl wij zulks deeden, ontdekten wij eene klip, die wij op mijne voorgaande reis niet gezien hadden. Zij ligt in de rigting van Z. ten O. ½ O. vier Engelſche mijlen van den buitenſten van de *Twee Gebroeders* en op eene zelfde lijn met de *Witte Klippen* en het middenſte van *Lang-Eiland*. Zij is gelijk met de oppervlakte van de zee en overal rondom dezelve is diep water. Op den middag kwam luitenant KEMP van de *Avontuur* aan boord, van welken ik vernam dat zijn ſchip hier omtrent zes weeken gelegen had. Met hulp van een ligt koeltjen, onze ſloepen en het getij, kwamen wij des avonds ten zes uuren bij de *Avontuur* ten anker in de *Schips-bogt*, wanneer kapitein FURNEAUX aan boord kwam en mij het volgend verſlag van zijn wedervaaren, van den tijd dat wij geſcheiden waren tot mijne aankomst alhier, overgaf.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Verſlag van kapitein FURNEAUX *van zijn wedervaaren zedert het ſcheiden van de twee ſchepen tot derzelver ontmoeting in* Koningin Charlotte Kanaal. *Beſchrijving van* Van Diemens-Land.

Den zevenden February in den morgen, wanneer de *Reſolutie* omtrent twee Engelſche mijlen vooruit was, liep de wind naar het Westen en bragt eene zeer dikke mist voort, zoo dat wij haar uit het gezigt verlooren. Kort daarop hoorden wij een' kanon-ſchot, en wij dagten dat de ſlag aan bakboord was; wij loefden Z. O. op en ſtaken elk half uur een vier-ponder af; maar wij kreegen geen antwoord en zagen haar niet weder; toen hielden wij de koers, die wij geſtuurd hadden voor de mist op kwam. In den avond begon het ſterk te waaien en het was, bij tuſſchenpoozen, helderer, maar wij kwamen niets van haar te zien, dat ons zeer ongerust maakte. Toen wendden wij en ſtuurden westwaarts om te kruiſſen ter plaatſe daar wij haar laatst gezien hadden, volgens onze afſpraak, ingevalle van ſcheiding; maar den volgenden dag kwam 'er een zeer zwaare wind en dik weder, dat ons noodzaakte bij te leg-

leggen en ons daardoor beletteede de bedoelde plaats te bereiken. De wind egter bedaarder wordende en de mist enigzints opklaarende, kruiſten wij zoo nabij de plaats als wij koomen konden, drie dagen lang, wanneer ik, alle hoop van weder bij de *Reſolutie* te koomen opgeevende, weg ſtevende naar de winter-kwartieren, die nog veertien honderd zee-mijlen van mij af lagen, door eene geheel onbekende zee en ik verminderde het rantſoen van water tot op een kwart of pint daags.

Wij hielden het tuſſchen 52 en 53 graaden Zuider Breedte, hadden veele westlijke winden, harde vlaagen met rukwinden, ſneeuw en ſneeuw met regen vermengd, met eene lange holle zee uit het Z. W., zoo dat wij oordeelden dat 'er in die ſtreek geen land ligt. Na dat wij de Ooster Lengte van 95 graaden bereikt hadden, vonden wij dat de afwijking zeer ſterk verminderde; doch tot een naauwkeuriger bericht hiervan zal ik den leezer naar de tafel, aan het eind van dit werk, verwijzen.

Den zes en twintigſten in den nacht zagen wij een luchtverſchijnzel dat ongemeen helder was in het N. N. W. Het nam zijnen loop naar het Z. W. met een zeer groot licht in de lucht in het Zuiden, gelijk dat hetwelk in het Noorden onder den naam van Noorder-Licht bekend is. Wij zagen dat licht verſcheiden nachten ſchieten, en, dat aanmerkenswaerdig is, beſpeurden maar een

ijs-

ijs-eiland na dat wij van de *Reſolutie* geſcheiden waren tot dat wij land ontwaarden, ſchoon wij meeſtentijds twee of drie graaden ten Zuiden van de Breedte waren, waarop wij het eerst ijs zagen. Wij waren dagelijks verzeld van eene menigte zee-vogelen en zagen dikwijls bruin-visſchen, die aardig wit en zwart geſpikkeld waren.

Den eerſten Maart wierden wij verraſcht door het geroep van land, van den man uit de mast, en wel aan bakboord, dat ons zeer verheugde. Wij loefden 'er onmiddelijk naar toe, maar wierden tot onze ſpijt, binnen weinige uuren, te leur geſteld; want dat wij voor land aanzagen bleek niet anders te zijn dan wolken, die verdweenen toen wij 'er naar toe zeilden. Toen lieten wij het weder afvallen en ſtuurden koers naar het land, dat in de kaarten met den naam van *Van Diemens-Land* bekend ſtaat, door TASMAN in het jaar 1642 ontdekt en dat geplaatst wordt op 44° Zuider Breedte en op 140° Ooster Lengte, terwijl men onderſtelt dat het aan *Nieuw-Holland* vast is.

Den negenden, met aangenaam weder en weinig wind, omtrent ten negen uuren voor den middag, zijnde op de Zuider Breedte van 43° 37′ en, volgens waarneeming van de maan, op de Ooster Lengte van 145° 36′ en naar onze rekening op 143° 10′ Ooster Lengte van *Greenwich*, zagen wij het land in het N. N. O. omtrent agt of negen mijlen van ons. Het vertoonde zig tamelijk hoog,

en

en oneffen digt aan zee; de heuvelen meer landwaarts in maakten eene dubbele kust en waren veel hooger. Daar ſcheenen verſcheiden eilanden of gebrooken land naar het N. W. te liggen, gelijk de kust ſtrekte; maar door de wolken, die 'er over hongen, konden wij niet met zeekerheid bepaalen of het niet aan het groot land vast ware. Wij loefden 'er onmiddelijk naar toe en waren het op den middag tot op drie of vier mijlen genaderd. Eene punt, die veel naar het *Rams-hoofd* te *Plymouth* geleek, en die ik voor dezelfde houde, welke TASMAN de *Zuid-Kaap* noemt, lag vier mijlen ten Noorden van ons. Het land loopt van deeze *Kaap* regt oostwaarts; omtrent vier mijlen langs den wal liggen drie eilanden van twee Engelſche mijlen lang, en verſcheiden klippen, naar de *Meeuw-ſteen* gelijkende, bijzonderlijk eene, die wij ook zoo noemden, omtrent vier of vijf mijlen O. Z. O. ½ O. van de bovengemelde *Kaap*, van welke TASMAN niets gemeld of welke hij in zijne kaarten niet afgetekend heeft. Als gij deeze eilanden voorbij zijt, ligt het land, volgens het kompas, ten naaſten bij O. ten N. en W. ten Z. Het is eene ſteile kust, die verſcheiden baaien of anker-plaatſen ſchijnt te hebben, maar ik geloof dat 'er diep water is. Van de *Zuid-West-Kaap*, die op de Zuider Breedte van 43° 39′ en op de Ooster Lengte van 145° 50′ ligt, tot de *Zuid-Kaap*, die op de Zuider Breedte van

43°

43° 36′ en op de Ooster Lengte van 147° gelegen is, zijn 'er ten naaſten bij zestien mijlen en van agt en veertig tot zeventig vademen diepte, met zand en gebrooken ſchulpen drie of vier mijlen van de kust. Het land is alhier heuvelachtig en vol boomen, de kust rotsachtig en moeijelijk om te landen, omdat de wind hier aanhoudend uit het Westen waait, dat zulk eene branding geeft, dat het zand niet op het ſtrand kan blijven liggen. Wij zagen hier geene inwooneren.

Den tienden in den ogtend, wanneer het ſtil was en het ſchip omtrent vier Engelſche mijlen van land, zond ik den grooten kotter met den tweeden luitenant naar den wal, om te zien of 'er eene haven of goede baai ware. Kort daarop, wanneer het zeer ſterk begon te waaien, deed ik de ſloep verſcheiden maalen ſein van terug te koomen, maar zij hoorden en zagen 'er niets van; het ſchip was ondertusſchen drie of vier mijlen verre in zee, zoo dat wij niets van de ſloep zien konden, dat ons zeer veel ongerustheid verwekte, alzoo 'er eene zeer hooge zee liep. Ten half twee uuren na den middag keerde de ſloep, tot onze groote blijdſchap, behouden terug. Zij waren geland, maar met zeer veel moeite, en zagen verſcheiden plaatſen daar de Indiaanen geweest waren, en eene, die zij kort te vooren verlaaten hadden, daar zij vuur gemaakt hadden, en daar een groot getal paerl-oeſters-ſchulpen rondom

lagen, welke ſchulpen zij aan boord bragten met enige gebrande houten en groene takken. Daar was een pad van hier het bosch in, dat naar alle waarſchijnlijkheid naar hunne wooningen liep, maar het weder liet hun niet toe het in te gaan. De grond geleek zeer rijk; het land wel met bosch bedekt, bijzonderlijk aan de zijde van de bergen onder den wind; daar was overvloed van water, dat in fraaie watervallen van rotſen, twee of drie honderd voeten loodregt, in zee neder-ſtortte; maar zij zagen niet het minſte teken van eene plaats, daar men veilig konde ankeren. Zij heiſten de ſloep in en ſtevenden naar *Frederik Hendrik Baai;* wij voeren van den middag tot des namiddags ten drie uuren langs den wal O. ten N., wanneer wij regt over de westlijkſte punt van eene zeer diepe baai waren, door TASMAN *Storm-baai* genoemd. Tusſchen de westlijke en oostlijke punt van deeze baai liggen verſcheiden kleine eilanden en zwarte klippen, die wij de *Monnikken* noemden. Terwijl wij deeze baai over voeren, hadden wij zeer zwaare rukwinden en dik weder; bij tijden, wanneer het opklaarde, zag ik verſcheiden vuuren in het diepst van de baai, die omtrent twee of drie mijlen diep is, en, twijfel ik niet, goede anker-plaatſen heeft; dan, alzoo het weder zoo ſlegt was, vond ik het niet raadzaam dezelve in te zeilen. Van de *Monnikken* ſtrekt het land omtrent N. ten O. vier mijlen.

Wij

Wij hadden slegt water en hielden het digt langs den wal; hebbende eene regelmaatige diepte van twintig tot vijftien vademen water. Ten half zeven uuren loefden wij om eene hooge steile punt, daar de klippen naar gegroefde pijlaaren geleeken en hadden tien vademen water, en fraai zand, tot op eene halve Engelsche mijl van land. Ten zeven uuren, regt over eene fraaie baai zijnde, en weinig wind hebbende, kwamen wij ten anker met het vertui-anker in vier en twintig vademen, zandigen grond. Zoo als wij geankerd waren, zijnde het een fraaie heldere avond, hadden wij eene goede waarneeming van de ster *Antares* en de maan, die ons eene lengte gaf van 147° 34′ Oost, zijnde op de Zuider Breedte van 43° 20′. Wij hielden deeze baai eerst voor die, welke TASMAN *Frederik Hendrik Baai* genoemd heeft; maar bevonden naderhand dat de zijne vijf mijlen ten Noorden van deeze geplaatst is.

Des anderen daags 's morgens, met het aanbreeken van den dag, zond ik den stuurman naar den wal, om de baai te peilen en eene waterplaats te zoeken; hij kwam ten agt uuren terug, hebbende eene alleruitmuntendste haven gevonden, met eenen zuiveren grond van den eenen tot den anderen kant, van agttien tot vijf vademen water door de geheele baai, trapswijze afneemende, naar maate men den wal naderd. Wij ligtedden het anker en draaiden de baai in; alzoo de wind

westlijk en zeer flaauw was, hinderde zulks ons merklijk in het inzeilen. Des avonds ten zeven uuren ankerden wij in zeven vademen water met het vertui-anker, en vertulden met het werp-anker naar het Westen, zijnde de noordlijke punt van de baai N. N. O. ½ O. (die wij voor TASMANS punt houden) en de oostlijkſte punt (die wij *Pinguin-Eiland* noemden, naar eenen merkwaerdigen vogel van die ſoort, welken wij daar vongen) N. O. ten O. ¼ O. en de water-plaats W. ½ N., omtrent eene Engelſche mijl van wal ter wederzijde, en *Marias-Eiland*, dat omtrent vijf of zes mijlen van den wal ligt, aan beiden de punten ſluitende, zoo dat men geheel van land omringd is in eene zeer ruime haven.

Wij lagen hier vijf dagen, welke tijd beſteed wierd met hout en water inteneemen (dat gemaklijk te krijgen is) en met het wand te herſtellen. Wij vonden het land zeer aangenaam; de grond eene zwarte en rijke aarde, maar dun, het hangen der bergen met zwaare boomen bedekt, die zeer dik waren en zeer hoog groeijen eer zij in takken uitloopen. Zij zijn altijd groen en verſchillen van alle die ik ooit gezien heb; het hout is zeer broos en ſplijt gemaklijk; daar is weinig verſcheidenheid van ſoorten, want wij hebben maar tweeërleie gezien. De bladeren van de eene zijn lang en ſmal en het zaad, van welk ik een weinig bekwam, is van gedaante als een knoop

en

en heeft eene zeer aangenaame reuk. De bladeren van de andere zijn als die van de wijfjens-laurier en zij heeft een zaad als de witte doorn, met eene aangenaame ſpecerijachtige ſmaak en reuk. Uit de boomen, die wij tot brand-hout kapten, liep enige gom, welke de Heelmeeſter gom-lak noemde. De boomen zijn meest van onderen gebrand of gezengd, dat daardoor veroorzaakt wordt dat de inboorlingen het laag hout op de plaatſen, die zij meest bezoeken, in brand ſteeken, waardoor zij gemaakt hebben dat men gemaklijk door de bosſchen kan gaan. De land-vogelen, die wij zagen, zijn een vogel als een' raaf, enige van het kraaien-geſlacht, zwart, met de tippen der vederen van den ſtaert en de vleugelen wit, den ſnavel lang en zeer ſcherp, enige papegaaien en verſcheiden ſoorten van kleine vogeltjens; de zeevogelen zijn eenden, talingen en de brandgans. Ik moet niet vergeeten gewag te maaken van eenen grooten witten vogel, dien een van de Heeren ſchoot, omtrent van de grootte als eenen grooten kuikendief, van het adelaars-geſlacht. Wat de viervoetige dieren aanbelangt; wij zagen 'er ſlechts een, dat een oposſum was; maar wij zagen de mist van ſommige, die wij gisten van het hartengeſlacht te zijn. Visch is ſchaarsch in de baai; die wij vongen waren meest haaien, hond-visch en een visch, bij de matroozen *Minnemoeders* genaamd, naar den hond-visch gelijkende, maar

vol kleine witte vlekjens, en enige kleine vischen, de sprot niet ongelijk. De meiren, die brak zijn, waren vol forellen en verscheiden andere soorten van visschen, van welke wij enige met lijnen vongen, maar daar zij vol stronken van boomen waren, konden wij den zegen niet trekken.

Terwijl wij hier lagen, zagen wij verscheiden maalen rook en groote vuuren, omtrent agt of tien Engelsche mijlen in het land naar het Noorden; maar wij zagen geene van de inboorlingen, schoon zij dikwijls in deeze baai koomen, alzoo 'er verscheiden hutten stonden, waarin wij enige zakken en netten, van gras gemaakt, vonden, waarin zij, volgens mijn gedachten, hunnen voorraad en andere noodwendigheden draagen. In eene derzelve was een steen, waarmede zij vuur slaan en tonder van boom-bast gemaakt, maar van welken boom konden wij niet onderscheiden. Wij vonden in eene van hunne hutten eene van hunne speeren, die aan een eind gescherpt was, ik gis met eene schulp of eenen steen. Wij namen deeze dingen mede en lieten in derzelver plaats penningen, vuur-steenen, enige spijkers en een oud ledig vat met ijzeren hoepen. Zij schijnen geen een metaal te kennen. De takken, van welke hunne hutten gemaakt zijn, zijn of gebrooken of gespleten en met gras in eene ronde gedaante saamen gebonden, met het dikste eind in den

grond

grond gestooken, terwijl de dunne einden van boven in eene punt bij elkanderen koomen en met varen en bast gedekt, zoo armzalig gemaakt, dat zij naauwlijks tegens eene regen-bui dekken. In het midden is de haard-stede, omringd van hoopen met mossel- en paerl-oester-schulpen en kreeften-schaalen, die ik geloof dat hun voornaamste voedzel uitmaaken, schoon wij geene van dezelve vinden konden. Zij slaapen op den grond op droog gras rondom het vuur en ik geloof dat zij geene vaste woonplaats hebben, alzoo hunne huizen maar voor enige weinige dagen scheenen gebouwd te zijn, maar in kleine benden van plaats tot plaats omzwerven om de kost te zoeken, en dat zij geen ander doel hebben. Wij vonden nooit meer dan drie of vier hutten op eene zelfde plaats, en elke hut kon slechts drie of vier menschen bevatten en, dat aanmerklijk is, nooit zagen wij de minste tekenen van kano of boot, en men gelooft algemeen dat zij geene hebben, zijnde, naar wij over hen oordeelen konden, over het geheel een zeer onweetend en ellendig ras van volk, schoon inboorlingen van een land, dat in staat zou zijn alle noodwendigheden des levens voorttebrengen en onder eene luchtstreek, die de schoonste van de waereld is. Wij vonden geene de minste tekenen van mijnstoffen of metaalen.

Ons hout en water ingenoomen hebbende, zeilden wij uit de *Avontuur-Baai*, met voornee-

men om de kust langs te zeilen tot wij het land vinden zouden, dat door kapitein COOK gezien was en ontdekt zouden hebben of *Van Diemens-Land* aan *Nieuw-Holland* vast ware. Den zestienden voeren wij voorbij *Marias-Eilanden*, door TASMAN zoo genaamd; zij schijnen hetzelfde als het vast land te zijn. Den zeventienden, *Schoutens-Eiland* voorbij gevaaren zijnde, loefden wij naar het groot land en stevenden langs den wal op den afstand van twee of drie mijlen. Het land schijnt hier zeer dik bewoond, alzoo 'er aanhoudend vuur langs de kust was, terwijl wij voorbij zeilden. Het land hier omstreeks is veel aangenaamer, laag en effen; maar geen teken van haven of baai, waarin een schip veilig zou kunnen ankeren. Naardien het slegt weder was en sterk woei uit het Z. Z. O., konden wij geene sloep naar den wal zenden om gemeenschap met de inboorlingen te hebben. Op de Zuider Breedte van 40° 50′ wijkt het land weg naar het Westen, hetgeen, naar ik geloof, eene diepe baai maakt, alzoo wij van het dek op verscheidene plaatsen agter de eilanden, die 'er voor lagen, rook zagen opgaan, wanneer wij geen het minste teken van land uit de mast zien konden.

Van 40° 50′ tot 39° 50′ Zuider Breedte is niets dan eilanden en banken; het land is hoog, rotsachtig en dor. Den negentienden, op de Zuider Breedte van 40° 30′, omtrent eene halve Engel-

sche

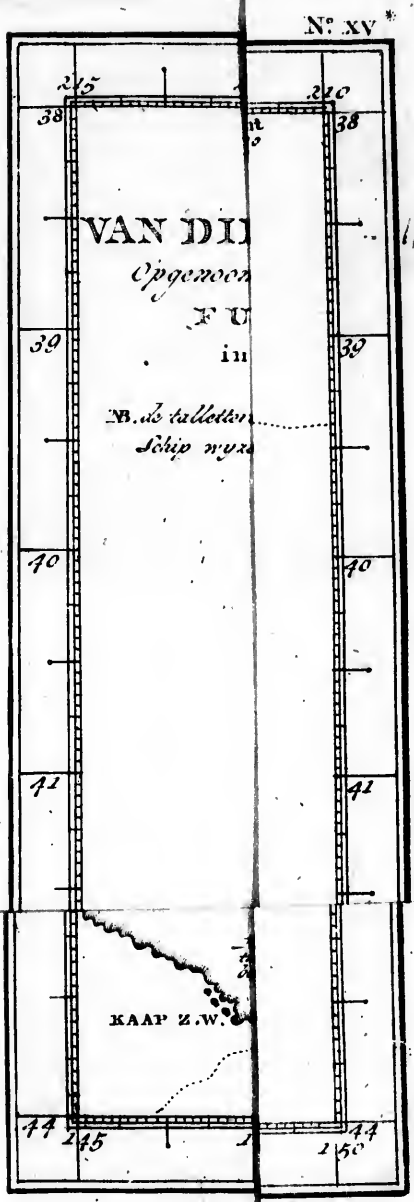
N°. XV
245
210
38
38
39
39
40
40
41
41
KAAP Z.W.
44
44
245
150

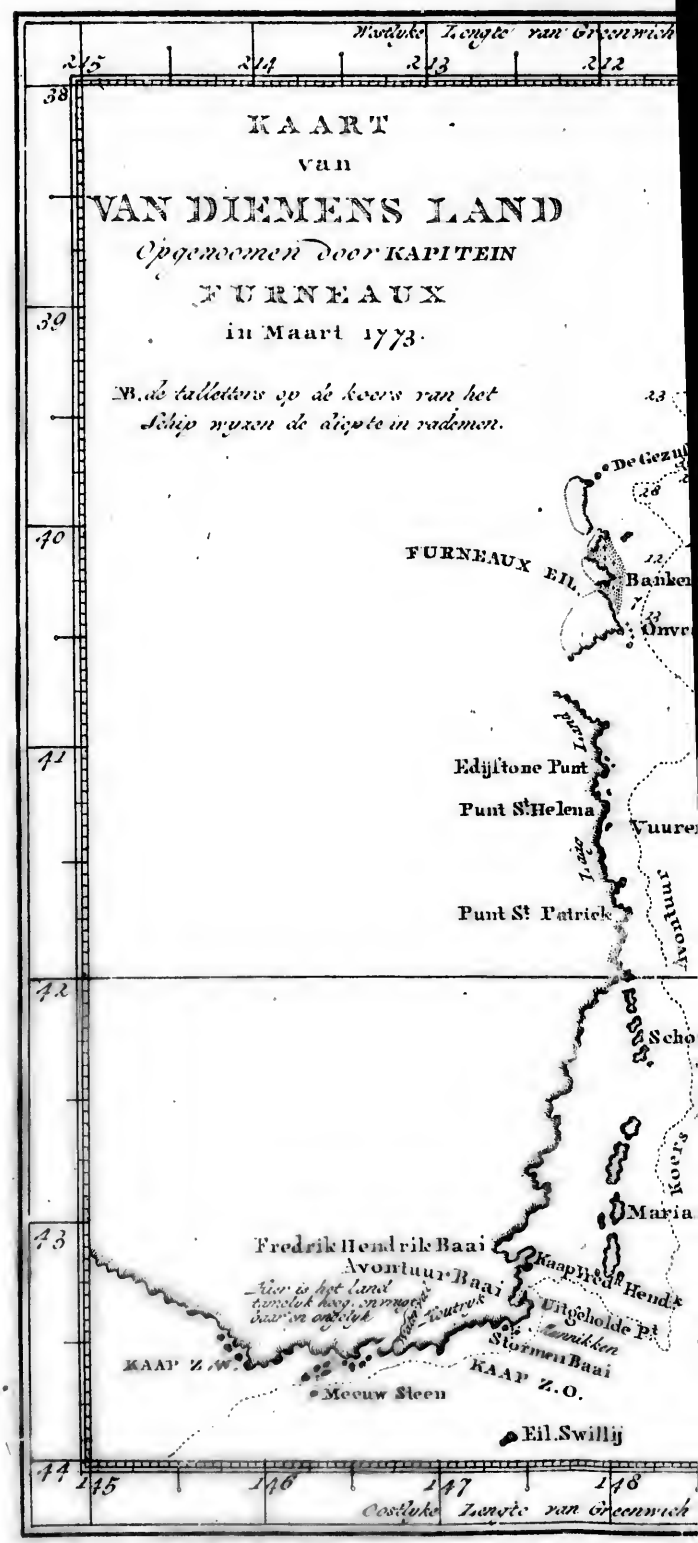
Westelyke Lengte van Greenwich
215
214
213
212
38
39
40
41
42
43
44
KAART
van
VAN DIEMENS LAND
Opgenomen door KAPITEIN
FURNEAUX
in Maart 1773.
NB. de tallettens op de koers van het Schip wyzen de diepte in vademen.
De Gezu
FURNEAUX EIL.
Banke
Onvr
Edijstone Punt
Punt St. Helena
Vuure
Punt St. Patrick
Scho
Maria
Fredrik Hendrik Baai
Avontuur Baai
Kaap Fred. Hendrik
Uitgeholde Pt
Stormen Baai
KAAP Z.W.
KAAP Z.O.
Meeuw Steen
Eil. Swillij
215
216
217
218
Oostelyke Lengte van Greenwich

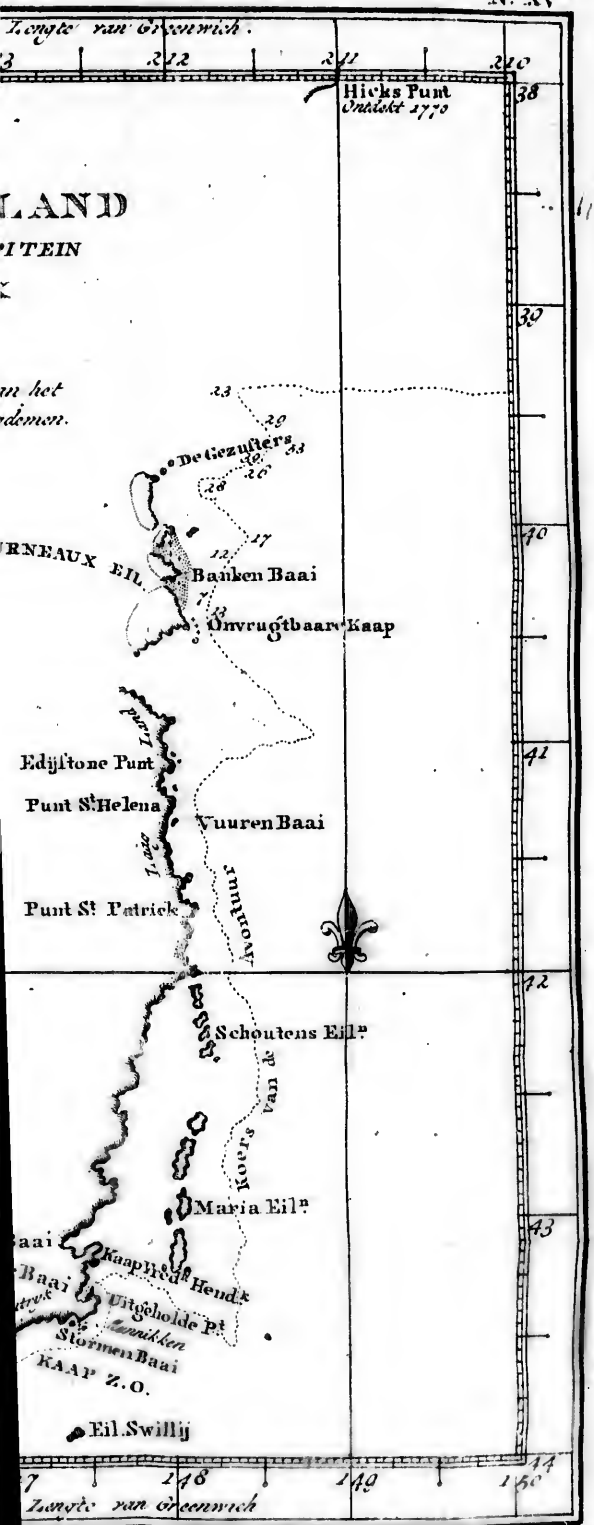
Lengte van Greenwich.
Hicks Punt
Ontdekt 1770
38
39
40
41
42
43
44
LAND
ITEIN
De Gezusters
Banken Baai
Onvrugtbaar Kaap
Edijstone Punt
Punt St. Helena
Vuuren Baai
Punt St. Patrick
Schoutens Eil.
Koers van de
Maria Eil.
Kaap Hend.
Uitgeholde Pt
Stormen Baai
KAAP Z.O.
Eil. Swillij
Lengte van Greenwich

lsche mijl naar den wal branding ziende, peilden wij en, flechts agt vademen water vindende, loefden wij terſtond af, kreegen dieper water tot vijftien vademen, lieten het toen weder afvallen, en hielden het weder langs de kust. Van 39° 50′ tot 39° Zuider Breedte zagen wij geen land, maar hadden eene regelmaatige diepte van vijftien tot dertig vademen. Toen wij noordwaarts aan ſtevenden, kreegen wij weder land in het gezigt op omtrent 39 graaden, waarna wij onze noordlijke koers verlieten, alzoo wij den grond zeer oneffen en op enigen afſtand flegt water zagen. Ik geloof dat het eene zeer gevaarlijke kust is om te naderen.

De kust van de *Avontuur-Baai* tot de plaats, van waar wij het naar *Nieuw-Zeeland* begonnen te zetten, ligt in de rigting van Z. $\frac{1}{2}$ W. en N. $\frac{1}{2}$ O. omtrent vijf en zeventig mijlen, en ik ben van gedagten dat 'er geene ſtraat tusſchen *Nieuw-Holland* en *Van Diemens-Land* is, maar wel eene zeer diepe baai. Ik zou nog verder noordwaarts geſtevend zijn, maar de wind ſterk uit het Z. Z. O. waaiende en het zig laatende aanzien dat hij naar het Oosten zoude omloopen, wanneer hij regt op het land aan zou gewaaid hebben, vond ik het raadzaamer de kust te verlaaten en naar *Nieuw-Zeeland* te ſtevenen (1).

Na dat wij *Van Diemens-Land* vaarwel gezegd hadden, hadden wij zeer ongeſtadig weder,

met regen en zeer zwaare wind-vlaagen. Den vier en twintigſten wierden wij verraſcht door eenen zeer geweldigen rukwind, die ons in den tijd van een uur van onze bram-zeilen tot enkel gereefde onder-zeilen bragt. De zee liep zeer hoog, zoo dat wij veel golven over het ſchip kreegen; eene derzelve vulde den grooten kotter met water en ſloeg de kleine ſloep van het touw los naar vooren in het ſchip, en het was niet dan met de grootſte moeite dat wij beletteden dat zij over boord ſloeg. Deeze bui duurde twaalf uuren, waarna wij bedaarder weder, met ſtilte tuſſchen beiden, hadden. Wij heiſten de ſloepen dikwijls uit om de ſtroomen naar te gaan en vonden in het algemeen eenen geringen ſtroom naar het W. Z. W. Wij ſchooten veele vogelen en hadden, over het geheel, goed weder; maar toen wij nabij land kwamen, wierd het verſcheiden dagen agtereen dik en vuil weder tot dat wij de kust van *Nieuw-Zeeland* in het gezigt kreegen op 40° 30' Zuider Breedte, hebbende vier en twintig graaden lengte gezeild, van de *Avontuur-Baai* af, in den tijd van vijftien dagen.

Wij hadden veele zuidlijke winden in deezen overtogt en ik was enigzins bedugt niet in ſtaat te zullen zijn de *Straat* te bezeilen, dat ons zoude genoodzaakt hebben naar *Georges-Eiland* te ſtuuren; ik zou daarom alle, die naar deeze landen zeilen, raaden het zuidwaarts te houden, voorna-

me-

melijk op het einde van het jaar, wanneer de Zuiden en Zuid-Oosten winden meest waaien.

Het land vertoonde zig, toen wij het eerst in het gezigt kreegen, hoog en vormde eenen verwarden hoop heuvelen en bergen. Wij ſtuurden langs de kust noordwaarts, maar wierden zeer in onzen vaart vertraagd door de golven, die uit het N. O. kwamen. Den derden April, op den middag, was *Kaap Vaarwel*, die de zuidlijke punt van den mond aan de west-zijde van de *Straat* is, O. ten N. ¼ N., volgens het kompas, op den afſtand van drie of vier mijlen. Omtrent ten agt uuren zeilden wij de *Straat* in en ſtuurden N. O. tot middernacht; toen legden wij bij tot het aanbreeken van den dag en peilden van vijf en veertig tot agt en vijftig vademen zand en gebrooken ſchulpen. Toen de dag aankwam, gongen wij onder zeil en ſtuurden Z. O. ten O. met ligte koeltjens. De berg *Egmont* N. N. O. op elf of twaalf mijlen afſtands en *Stephens-punt* Z. O. ½ O. zeven mijlen van ons. Op den middag lag de berg *Egmont* N. ten O. twaalf mijlen van ons, en *Stephens-Eiland* Z. O. vijf mijlen. In den agtermiddag wierpen wij het net over boord in vijf en zestig vademen, maar wij vongen niets dan enige weinige kleine mantels, twee of drie oeſters en gebrooken ſchulpen.

Terwijl wij oostwaarts ſtevenden naar *Koningin Charlotte Kanaal*, met een ligt koeltjen uit het

N.

N. W., in den morgen van den vijfden, en *Stephens-Eiland* vier mijlen Z. W. ten W. van ons af lag, vielen onze zeilen tegens door eenen ſterken oostlijken wind, dat ons noodzaakte zuidoostwaarts opteloeven en tegens den wind op te werken onder *Jackſons-punt*. De koers van *Stephens-Eiland* tot *Jackſons-punt* is ten naaſten bij Z. O. op het kompas en elf mijlen verre, terwijl de diepte van het water omtrent dertig tot twee en dertig vademen is met eenen zandigen grond. Terwijl wij laveerden, deeden wij verſcheiden kanon-ſchooten, maar zagen geene tekenen van inwooneren. In den agtermiddag, ten half drie, bevindende dat het getij het ſchip westwaarts dreef, ankerden wij met een werp-anker in negen en dertig vademen water, modder grond; *Jackſons-punt* lag Z. O. $\frac{1}{2}$ O. drie mijlen van ons; de oostlijke punt van eene opening (omtrent vier mijlen ten Westen van *Jackſons-punt* en die eene goede haven ſchijnt te zijn) Z. W. ten W. $\frac{1}{2}$ W. Ten agt uuren na den middag, wanneer het getij verſlapte, ligteden wij het anker en gongen onder zeil (hebbende, terwijl wij ten anker lagen, verſcheiden visſchen met den hoek en de lijn gevangen) en vonden dat het getij westwaarts liep met de ſnelheid van derdehalve knoop in een uur. Oostwaarts koers houdende, vonden wij geen' grond op zeventig vademen, twee mijlen N. N. W. van *Jackſons-punt*. Den

vol-

volgenden morgen ten agt uuren hadden wij het kanaal open voor ons; doch de wind ons tegen zijnde, waren wij genoodzaakt onder den westerwal op te laveeren, alzoo het getij daar sterk gaat, als het in het midden van het kanaal afloopt. Ten tien uuren, het getij af zijnde, was ik genoodzaakt met het plegt-anker ten anker te koomen in agt en dertig vademen water, digt bij enige witte klippen, zijnde toen *Jacksons-punt* N. W. ½ N., de noordlijkste van de *Gebroeders* O. ten Z. en het midden van *Ingang-Eiland* (dat aan de noord-zijde van de *Straat* ligt) N. O. Wij hadden 15° 30′ oostlijke afwijking in de *Straat*. Terwijl wij het kanaal inzeilden, zagen wij de toppen van hooge bergen met sneeuw bedekt, dat 'er het geheel jaar op blijft liggen. Toen het getij verslapte, ligteden wij het anker en zeilden het kanaal op, en den zevenden, omtrent vijf uuren, ankerden wij in *Schips-bogt*, op tien vademen water, modder grond, en vertuiden het schip met het plegt-anker naar het N. N. O. en het vertui-anker naar het Z. Z. W. In den nacht hoorden wij het gehuil van honden en volk op den ooster-wal schreeuwen.

De twee volgende dagen wierden doorgebragt met een stuk grond op het eiland *Motuara* schoon te maaken, om de tenten voor onze zieken optezetten (hebbende toen verscheiden van ons volk aan boord, die zeer van de scheurbuik aangedaan wa-

waren) als ook eene voor de zeilen-maakers en kuipers. Op den top van het eiland ſtond eene paal, die door het volk van de *Endeavour* was opgerigt, waarop deszelfs naam en de tijd van hun vertrek ſtond aangetekend.

Den negenden wierden wij bezogt door drie kanos met omtrent zestien inboorlingen en om hen aantemoedigen om ons visch en andere levensmiddelen te brengen, gaven wij hun verſcheiden dingen, met welke zij uitneemend in hun ſchik ſcheenen. Een van onze jonge Heeren, iets ziende dat beter ingepakt was dan gewoonlijk, had de nieuwsgierigheid om te zien wat het ware en bevond, tot zijne groote verwondering, dat het het hoofd van een, nog kort geleden, gedood mensch was. Zij waren zeer bedugt dat men het hun af zoude neemen en hij in het bijzonder, die 'er het meest belang bij ſcheen te hebben, ſidderde aan alle zijne leden, uit vrees van door ons geſtraft te zullen worden, alzoo kapitein COOK zijn groot afgrijzen van deeze onnatuurlijke daad had te kennen gegeeven. Zij ſtelden alle middelen in het werk om het hoofd te verbergen, door het van de eene hand in de andere te laaten gaan en tragten ons door tekenen te overtuigen dat 'er geen hoofd was, ſchoon wij het enige minuuten te vooren gezien hadden. Toen namen zij affcheid en voeren naar den wal.

Zij ſpraken dikwijls van TUPIA en, toen wij hun

hun zeiden dat hij dood was, ſcheenen ſommige hunner daar over zeer getroffen en wilden, voor zoo veel wij konden verſtaan, weeten of wij hem gedood hadden dan of hij eenen natuurlijken dood geſtorven ware. Uit deeze vraagen blijkt dat zij dezelfde bende zijn, welke kapitein COOK gezien heeft. In den agtermiddag keerden zij weder met visch en varen-wortel, die zij voor ſpijkers en andere beuzelingen verkogten, ſchoon zij het meeſte werk van de ſpijkers maakten. De man en vrouw, die het menſchen-hoofd hadden, kwamen niet weder mede. Eene naamlijst van woorden in hunne taal hebbende, noemden wij verſcheiden dingen met naam, dat hen ten uiterſten verwonderde. Zij zouden die gaerne gehad hebben en booden 'er eene groote menigte visch voor.

Des anderen daags 's morgens kwamen zij weder vijftig of zestig in getal, met hun opperſte aan het hoofd (zoo wij onderſtelden) in vijf dubbele kanos. Zij gaven ons hunne oorlogs-wapenen, ſteenen bijlen en klederen enz. voor ſpijkers en oude flesſchen, aan welke zij eene groote waarde hechteden. Daar kwamen verſcheiden opperhoofden bij ons aan boord, en het was met enige moeite dat wij hen goedſchiks uit het ſchip kreegen; maar toen 'er een ſnaphaan met een bajonet voor den dag kwam, ſprongen zij alle zeer ſchielijk in hunne kanos. Wij wierden dagelijks door

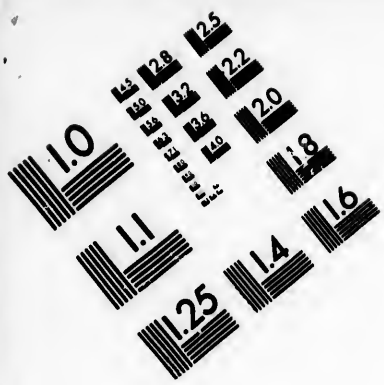
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12
13
14
16
18
20
22
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
220
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000
1100
1250
1400
1600
1800
2000
2200
2500
2800
3200
3600
4000
4500
5000
5600
6300
7100
8000
9000
10000
11000
12500
14000
16000
18000
20000
22000
25000
28000
32000
36000
40000
45000
50000
56000
63000
71000
80000
90000
100000
110000
125000
140000
160000
180000
200000
220000
250000
280000
320000
360000
400000
450000
500000
560000
630000
710000
800000
900000
1000000
1100000
1250000
1400000
1600000
1800000
2000000
2200000
2500000
2800000
3200000
3600000
4000000
4500000
5000000
5600000
6300000
7100000
8000000
9000000
10000000
11000000
12500000
14000000
16000000
18000000
20000000
22000000
25000000
28000000
32000000
36000000
40000000
45000000
50000000
56000000
63000000
71000000
80000000
90000000
100000000
110000000
125000000
140000000
160000000
180000000
200000000
220000000
250000000
280000000
320000000
360000000
400000000
450000000
500000000
560000000
630000000
710000000
800000000
900000000
1000000000
1100000000
1250000000
1400000000
1600000000
1800000000
2000000000
2200000000
2500000000
2800000000
3200000000
3600000000
4000000000
4500000000
5000000000
5600000000
6300000000
7100000000
8000000000
9000000000
10000000000
11000000000
12500000000
14000000000
16000000000
18000000000
20000000000
22000000000
25000000000
28000000000
32000000000
36000000000
40000000000
45000000000
50000000000
56000000000
63000000000
71000000000
80000000000
90000000000
100000000000
110000000000
125000000000
140000000000
160000000000
180000000000
200000000000
220000000000
250000000000
280000000000
320000000000
360000000000
400000000000
450000000000
500000000000
560000000000
630000000000
710000000000
800000000000
900000000000
1000000000000
1100000000000
1250000000000
1400000000000
1600000000000
1800000000000
2000000000000
2200000000000
2500000000000
2800000000000
3200000000000
3600000000000
4000000000000
4500000000000
5000000000000
5600000000000
6300000000000
7100000000000
8000000000000
9000000000000
10000000000000
11000000000000
12500000000000
14000000000000
16000000000000
18000000000000
20000000000000
22000000000000
25000000000000
28000000000000
32000000000000
36000000000000
40000000000000
45000000000000
50000000000000
56000000000000
63000000000000
71000000000000
80000000000000
90000000000000
100000000000000
110000000000000
125000000000000
140000000000000
160000000000000
180000000000000
200000000000000
220000000000000
250000000000000
280000000000000
320000000000000
360000000000000
400000000000000
450000000000000
500000000000000
560000000000000
630000000000000
710000000000000
800000000000000
900000000000000
1000000000000000
1100000000000000
1250000000000000
1400000000000000
1600000000000000
1800000000000000
2000000000000000
2200000000000000
2500000000000000
2800000000000000
3200000000000000
3600000000000000
4000000000000000
4500000000000000
5000000000000000
5600000000000000
6300000000000000
7100000000000000
8000000000000000
9000000000000000
10000000000000000
11000000000000000
12500000000000000
14000000000000000
16000000000000000
18000000000000000
20000000000000000
22000000000000000
25000000000000000
28000000000000000
32000000000000000
36000000000000000
40000000000000000
45000000000000000
50000000000000000
56000000000000000
63000000000000000
71000000000000000
80000000000000000
90000000000000000
100000000000000000
110000000000000000
125000000000000000
140000000000000000
160000000000000000
180000000000000000
200000000000000000
220000000000000000
250000000000000000
280000000000000000
320000000000000000
360000000000000000
400000000000000000
450000000000000000
500000000000000000
560000000000000000
630000000000000000
710000000000000000
800000000000000000
900000000000000000
1000000000000000000
1100000000000000000
1250000000000000000
1400000000000000000
1600000000000000000
1800000000000000000
2000000000000000000
2200000000000000000
2500000000000000000
2800000000000000000
3200000000000000000
3600000000000000000
4000000000000000000
4500000000000000000
5000000000000000000
5600000000000000000
6300000000000000000
7100000000000000000
8000000000000000000
9000000000000000000
10000000000000000000
11000000000000000000
12500000000000000000
14000000000000000000
16000000000000000000
18000000000000000000
20000000000000000000
22000000000000000000
25000000000000000000
28000000000000000000
32000000000000000000
36000000000000000000
40000000000000000000
45000000000000000000
50000000000000000000
56000000000000000000
63000000000000000000
71000000000000000000
80000000000000000000
90000000000000000000
100000000000000000000
110000000000000000000
125000000000000000000
140000000000000000000
160000000000000000000
180000000000000000000
200000000000000000000
220000000000000000000
250000000000000000000
280000000000000000000
320000000000000000000
360000000000000000000
400000000000000000000
450000000000000000000
500000000000000000000
560000000000000000000
630000000000000000000
710000000000000000000
800000000000000000000
900000000000000000000
1000000000000000000000
1100000000000000000000
1250000000000000000000
1400000000000000000000
1600000000000000000000
1800000000000000000000
2000000000000000000000
2200000000000000000000
2500000000000000000000
2800000000000000000000
3200000000000000000000
3600000000000000000000
4000000000000000000000
4500000000000000000000
5000000000000000000000
5600000000000000000000
6300000000000000000000
7100000000000000000000
8000000000000000000000
9000000000000000000000
10000000000000000000000
11000000000000000000000
12500000000000000000000
14000000000000000000000
16000000000000000000000
18000000000000000000000
20000000000000000000000
22000000000000000000000
25000000000000000000000
28000000000000000000000
32000000000000000000000
36000000000000000000000
40000000000000000000000
45000000000000000000000
50000000000000000000000
56000000000000000000000
63000000000000000000000
71000000000000000000000
80000000000000000000000
90000000000000000000000
100000000000000000000000
110000000000000000000000
125000000000000000000000
140000000000000000000000
160000000000000000000000
180000000000000000000000
200000000000000000000000
220000000000000000000000
250000000000000000000000
280000000000000000000000
320000000000000000000000
360000000000000000000000
400000000000000000000000
450000000000000000000000
500000000000000000000000
560000000000000000000000
630000000000000000000000
710000000000000000000000
800000000000000000000000
900000000000000000000000
1000000000000000000000000
1100000000000000000000000
1250000000000000000000000
1400000000000000000000000
1600000000000000000000000
1800000000000000000000000
2000000000000000000000000
2200000000000000000000000
2500000000000000000000000
2800000000000000000000000
3200000000000000000000000
3600000000000000000000000
4000000000000000000000000
4500000000000000000000000
5000000000000000000000000
5600000000000000000000000
6300000000000000000000000
7100000000000000000000000
8000000000000000000000000
9000000000000000000000000
10000000000000000000000000
11000000000000000000000000
12500000000000000000000000
14000000000000000000000000
16000000000000000000000000
18000000000000000000000000
20000000000000000000000000
22000000000000000000000000
25000000000000000000000000
28000000000000000000000000
32000000000000000000000000
36000000000000000000000000
40000000000000000000000000
45000000000000000000000000
50000000000000000000000000
56000000000000000000000000
63000000000000000000000000
71000000000000000000000000
80000000000000000000000000
90000000000000000000000000
100000000000000000000000000
110000000000000000000000000
125000000000000000000000000
140000000000000000000000000
160000000000000000000000000
180000000000000000000000000
200000000000000000000000000
220000000000000000000000000
250000000000000000000000000
280000000000000000000000000
320000000000000000000000000
360000000000000000000000000
400000000000000000000000000
450000000000000000000000000
500000000000000000000000000
560000000000000000000000000
630000000000000000000000000
710000000000000000000000000
800000000000000000000000000
900000000000000000000000000
1000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000
1250000000000000000000000000
1400000000000000000000000000
1600000000000000000000000000
1800000000000000000000000000
2000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000
2500000000000000000000000000
2800000000000000000000000000
3200000000000000000000000000
3600000000000000000000000000
4000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000
5000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000
6300000000000000000000000000
7100000000000000000000000000
8000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000
14000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50

2.5
2.2
2.0
1.8
1.0

door meer of min van hun bezogt, die ons overvloed van visch voor spijkers, glazen-koraalen en andere beuzelingen bragten en die zig zeer vreedzaam gedroegen.

Wij plaatsten den Sterrekundige met zijne werktuigen en eene genoegzaame wagt op een klein eiland, dat bij laag water aan *Motuara* vast is, de *Hippa* genoemd, daar een oud versterkt vlek was, dat de inboorlingen verlaaten hadden. Ons volk gong hunne huizen bewoonen en door dezelve van binnen een voet uittegraaven, maakten wij 'er zeer goede wooningen van. Dit gedaan zijnde, streeken wij onze tenten op *Motuara* en het schip dieper in de bogt naar den wester-wal gehaald hebbende, meerden wij het vast voor den winter. Toen zetteden wij onze tenten op digt bij de rivier of water-plaats en bragten al het hout, en al wat op het dek was, aan land, om het te laaten kalfaaten, wij herstelden het wand en wij gaven het schip eene winter-huid om de romp te bewaaren.

Den elfden Mey gevoelden wij twee sterke schokken van eene aardbeeving, maar wij leeden geene schade (2). Den zeventienden wierden wij verrascht door het schieten van het volk op de *Hippa* en de sloep afgezonden hebbende, had deeze, zoo dra zij voor den mond van het kanaal kwam, het vermaak van de *Resolutie* voor hetzelve te zien. Wij zonden terstond de sloepen af

om

om haar het kanaal in te helpen boegſeeren, alzoo het ſtil was. In den avond kwam zij omtrent eene halve Engelſche mijl van ons ten anker en des anderen daags 's morgens ligtede zij wederom anker en wond zig tuſſchen ons en het land. Op beiden de ſchepen was eene ongemeene blijdſchap over onze ontmoeting, na eene ſcheiding van veertien weeken.

AGTSTE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in* Koningin Charlotte Kanaal. *Aanmerkingen over de inwooneren van het land.

Weetende dat 'er in dit land lepelblad, celerij en andere kruiden gevonden worden, gong ik zelf, daags na mijne aankomst, met het krieken van den dag, uit om naar dezelve te zoeken en keerde, tegens den tijd van het ontbijt, met eene sloep vol van dezelve aan boord terug. Nu gerust zijnde, dat 'er genoeg van te krijgen was voor het volk van beiden de schepen, gaf ik bevel dat men die zoude kooken met tarwen-meel en soep-koekjens alle dagen voor het ontbijt, en met erweten en soep-koekjens voor het middagmaal, alzoo ik bij ondervinding wist dat deeze kruiden, dus toebereid, zeer goed zijn om alle scorbutieke ongemakken te geneezen (1).

Ik heb alreeds gezegd dat ik verlangde *Van Diemens-Land* te bezoeken, om te ontdekken of het aan *Nieuw-Holland* vast ware en ik zoude het ook voorzeker gedaan hebben, zoo de wind gunstig geweest ware. Dan, alzoo kapitein FURNEAUX dit vraagstuk grootendeels had opgehelderd, had ik daar niets te doen en besloot daarom onze naspeuringen oostwaarts voorttezetten

ten tusschen de Breedten van 41 en 46 graaden. Dit maakte ik kapitein FURNEAUX bekend en beval hem zijn schip klaar te maaken, om zoo spoedig mogelijk in zee te loopen.

Den twintigsten, des morgens, zettede ik, aan de water-plaats bij de tent van de *Avontuur*, den eenigsten ram en ooi, welke ik nog overig had van die ik van de *Kaap de Goede Hoop* had medegebragt om hier in dit land te laaten, aan wal. Kort daarop bezogt ik de tuinen, die kapitein FURNEAUX had laaten aanleggen en die hij met verscheiden gewassen beplant had, die alle in eenen bloeienden staat waren en die, zoo de inboorlingen op dezelve passen, hun zeer nuttig kunnen worden. Den volgenden dag zettede ik enige mannen aan het werk om eenen tuin op *Lang-Eiland* te maaken, die ik met tuin-zaaden, wortelen en andere gewassen beplantte (a).

Den twee en twintigsten, des morgens, wierden de ram en ooi, die ik met zoo veel zorg en moeite herwaarts gebragt had, beiden dood gevonden, hetwelk men meende veroorzaakt te zijn doordien zij van de eene of andere vergiftige plant zouden gegeeten hebben. Dus wierd mijne hoop van in dit land een ras van schaapen te planten, in eenen oogenblik verijdeld. Op den middag wierden wij, de eerste reis zedert mijne aankomst, door enige van de inboorlingen bezogt, die met ons het middagmaal hielden en dat zij verslonden

was niet weinig. In den avond wierden zij met geſchenken terug gezonden (3).

Den vier en twintigſten, vroeg in den morgen, zond ik den ſtuurman GILBERT af om te peilen rondom de klip, die wij, bij het inzeilen van het kanaal, ontdekt hadden. Ik, verzeld van de Heeren FURNEAUX en FORSTER, gong in eene ſloep naar de *West-Baai* uit ſchieten (4). Wij ontmoeteden onder weg eene groote kano, waarin veertien of vijftien perſoonen waren. Eene der eerſte vraagen, die zij deeden, was naar TUPIA (*) en, toen wij hun zeiden dat hij dood was, ſcheenen zij enige blijken van droefheid te geeven. Dit volk had kapitein FURNEAUX, toen hij eerst aankwam, dezelfde vraag gedaan en, toen ik des avonds weder aan boord kwam, zeide men mij dat 'er eene kano aan het ſchip geweest was, waarin volk was, dat vreemd ſcheen en dat ook naar TUPIA gevraagd had. De Heer GILBERT keerde laat in den avond terug, hebbende rondom de klip gepeild, die hij zeer klein en ſteil had gevonden.

Daar viel niets aanmerkenswaerdigs voor tot den negen en twintigſten, wanneer verſcheiden van de inboorlingen ons kwamen bezoeken en eene menigte visch medebragten, die zij voor ſpij-

(*) Deeze naam wordt als *Tupaia* uitgeſprooken.

ſpijkers en andere dingen vermangelden. Eenen van dit volk nam ik mede naar *Motuara* en toonde hem enige aardappelen, welke de Heer FANNEN, ſtuurman van de *Avontuur*, aldaar gepoot had. Daar ſcheen geen twijfel of zij zouden wel ſlaagen, en de man was 'er zoo wel mede in zijn' ſchik, dat hij uit zigzelven de aarde rondom de planten begon om te krabben. Wij bragten hem vervolgens naar de andere tuinen en toonden hem de knollen, de geele en witte peen-wortelen, die, met de aardappelen, hun van meer wezenlijken dienst zullen zijn dan alle de andere gewaſſen, die wij gezaaid hadden. Het was gemaklijk hun een denkbeeld van deeze wortelen te geeven, door dezelve te vergelijken met andere, die hun bekend waren.

Daar kwamen zig nu twee of drie gezinnen van dat volk digt bij ons nederzetten, die zig dagelijks bezig hielden met visſchen en ons van de vrugten van hunnen arbeid voorzagen, waarvan wij weldra de goede uitwerkingen gewaar wierden; want wij waren in het geheel niet zulke bedreven visſchers als zij, en onze wijzen van visſchen waren op verre na zoo goed niet als de hunne.

Den tweeden Juny, toen het ſchip ten naaſten bij gereed was om in zee te loopen, zond ik aan de oost-zijde van het kanaal eene geit en een' bok aan den wal. De bok was wat meer dan een jaar

oud, maar de geit was veel ouder. Zij had twee fraaie geitjens geworpen, kort voor wij in de *Donkere Baai* aangekoomen waren, die van koude geſtorven waren, gelijk reeds gezegd is. Ook zettede kapitein FURNEAUX in de *Menſchen-eeters-bogt* eenen beer en twee zoggen, die jongen droegen, aan land, zoo dat wij reden hebben om te hoopen dat dit land, met den tijd, van deeze dieren zal voorzien zijn, zoo zij niet door de inboorlingen gedood worden voor zij wild zijn geworden, want als dan hebben zij geen nood; doch alzoo de inboorlingen niet wisten dat wij die agter gelaaten hadden, zal het wel enigen tijd aanloopen eer zij ontdekt worden.

Op ons tochtjen naar het Oosten ontmoeteden wij den grootſten zee-hond, dien ik immer gezien had. Hij zwom boven water, en liet ons nabij genoeg koomen om op hem te ſchieten; maar te vergeefsch; want, na eene jagt van bijna een uur, waren wij genoodzaakt hem te verlaaten. Naar de grootte van dit dier was het waarſchijnlijk eene zee-leeuwin; het geleek zeer veel naar de afbeelding in de Reis van Lord ANSON; wij hadden eenen zee-leeuw gezien, toen wij op mijne eerſte reis het kanaal in voeren, hetgeen dit nog waarſchijnlijker maakte, en ik denk dat zij hun verblijf houden op de klippen, die in de *Straat* of omtrent de *Admiraliteit-Baai* liggen.

Den

Den derden zond ik eene sloep met den timmerman over naar de oost-zijde van het kanaal, om enige sparren te kappen, die wij nodig hadden. Toen zij terug keerde, wierd zij gejaagd door eene groote dubbele kano vol volk; maar met wat oogmerk was ons onbekend. Den volgenden morgen vroeg bragten enige van onze vrienden ons eenen grooten voorraad van visch. Een hunner wilde met ons mede gaan; maar naderhand, toen het 'er op aan kwam, veranderde hij van zin, gelijk ook enige andere deeden, die beloofd hadden met de *Ayontuur* mede te vaaren.

Men had zelfs gezegd dat sommige hunner hunne kinderen te koop hadden geveild; ik bevond egter dat dit een misverstand was. Het gerugt ontstond eerst aan boord van de *Ayontuur*, daar zij niets van hunne taal en gewoonten wisten. Het gebeurde zeer dikwijls dat dit volk hunne kinderen mede bragt en ons dezelve aanbood, in verwagting dat wij hun geschenken zouden doen; dit was mij den voorigen morgen gebeurd. Een man bragt zijnen zoon, eenen jongen omtrent negen of tien jaaren oud, mede en bood mij hem aan. Alzoo het gerugt, dat zij hunne kinderen wilden verkoopen, toen liep, dagt ik in het eerst dat hij wilde dat ik den jongen zoude koopen. Maar ik bevond eindelijk dat hij wilde dat ik hem een wit hemd zoude geeven, hetgeen ik deed. De jongen was zoo blijde met zijne nieuwe kleeding,

dat hij overal over het ſchip liep en zig aan ieder eenen, dien hij ontmoette, vertoonde. Deeze vrijheid mishaagde onzen ouden bok, die hem een' ſtoot met zijne hoornen gaf en hem agter over op het dek ſmeet. Hij zou hem nog een' ſtoot gegeeven hebben, zoo 'er niet enig volk tot zijne hulp ware toegeſchoten. Het ongeluk was egter in zijne oogen onherſtelbaar; het hemd was vuil en hij durfde niet bij zijn' vader in de kajuit koomen, tot dat de Heer FORSTER hem binnen bragt, wanneer hij eene droevige hiſtorie vertelde tegens *Gourey*, den grooten hond (want zoo noemden zij alle de viervoetige dieren) die wij aan boord hadden, en hij was niet te vreden te ſtellen tot zijn hemd gewaſſchen en gedroogd was. Dit geval, ſchoon in zigzelf zeer beuzelachtig, toont hoe ligt men zig omtrent de meening van dat volk kunne bedriegen en hun gewoonten toeſchrijven, die zij nooit, zelfs in gedagten, kenden.

Omtrent negen uuren kwam 'er eene groote dubbele kano, in welke twintig of dertig perſoonen waren, in het gezigt. Onze vrienden, die aan boord waren, ſcheenen zeer bevreesd te worden en zeiden ons dat het hunne vijanden waren. Twee hunner, de een met eene ſpeer en de ander met eene ſteenen bijl in de hand, klommen op de wapen-kist op de plegt, en daagden, in eene ſoort van taring, deeze vijanden uit, terwijl de an-

andere, die aan boord waren, in hunne kano ſprongen en naar den wal voeren, waarſchijnlijk om de vrouwen en kinderen in veiligheid te ſtellen (5).

Wat ik deed, ik kon de twee, die gebleven waren, niet overhaalen om deeze vreemdelingen aan boord te roepen; zij waren integendeel onvergenoegd dat ik zulks deed en wilden dat ik op hen zoude ſchieten. Het volk in de kano ſcheen zeer weinig acht te ſlaan op die aan boord, maar bleeven langzaam het ſchip naderen en kwamen eindelijk, na de gewoone plegtigheden verrigt te hebben, aan hetzelve leggen: men haalde toen het opperhoofd ligt over om aan boord te koomen en hij wierd door veele andere gevolgd, en onmiddelijk was de vrede van weêrskanten gemaakt. Het kwam mij ook niet voor dat dit volk enig voorneemen hadde om hunne broederen te bevegten. Ten minſten, zoo zij het hadden, waren zij verſtandig genoeg om te weeten dat dit de tijd noch de plaats was om vijandlijkheden te beginnen.

Eene van de eerſte vraagen, die deeze vreemdelingen deeden, was naar TUPIA, en, toen ik hun zeide dat hij dood was, drukte een of twee van hun hunne droefheid uit door eene ſoort van klaaggalm, die mij voorkwam meer gemaakt dan natuurlijk te zijn. Daar begon weldra een handel tusſchen hen en ons volk. Het was niet mogelijk

ons volk te beletten hunne klederen van hun lijf te verkoopen voor de geringste beuzelingen, voor dingen, die noch nuttig, noch merkwaerdig waren. Dit deed mij de vreemdelingen vroeger wegzenden dan ik anders zoude gedaan hebben. Toen zij vertrokken, voeren zij over naar *Motuara*, daar wij, met hulp van onze verrekijkers, vier of vijf kanos en verscheiden persoonen op den wal ontdekten. Dit deed mij met mijne sloep overvaaren, van den Heer FORSTER en eenen van de officieren verzeld. Wij wierden wel ontvangen van het opperhoofd en de geheele bende, die uit tusschen negentig en honderd persoonen bestond, zoo mannen en vrouwen als kinderen, hebbende zes kanos en al hun huisraad bij zig, hetgeen het waarschijnlijk maakte dat zij gekoomen waren om zig aan dit kanaal ter neder te zetten. Doch dit is slechts eene gissing; want het is bij hen zeer gemeen, al gaan zij niet verre af, dat zij allen hunnen eigendom met zig neemen, alzoo alle plaatsen hun eenerlei zijn, als zij hun slechts het nodig onderhoud opleveren, zoo dat men naauwlijks zeggen kan dat zij ooit van huis zijn, waaruit wij gemaklijk reden kunnen geeven van de verhuizing van die weinige gezinnen, welke wij in de *Donkere Baai* vonden (6).

Dus in kleine benden verspreid leevende en geen hoofd kennende dan de opperste van het gezin of de bende, wiens gezag maar zeer klein zal

zijn,

zijn, gevoelen zij verſcheiden ongemakken, aan welke wel geregelde maatſchappijen, onder een enkel hoofd, of onder enigen anderen regeeringvorm vereenigd, niet onderhevig zijn. Deeze maaken wetten en reglementen voor hun algemeen welzijn; zij zijn niet bedugt op de verſchijning van elken vreemdeling, en, als zij door eenen openbaaren vijand aangetast worden, of dezelve eenen inval bij hen doet, hebben zij ſterkten om zig in te bergen, daar zij zigzelve, hunnen eigendom en hun land met voordeel kunnen verdedigen. Dit ſchijnt de toeſtand van de meeſte inwooneren van *Eahei-nenauwe* te zijn, terwijl die van *Tayai-poenammoo*, een zwervend leven bij kleine benden leidende, van de meeſte deezer voordeelen verſtooken zijn, dat hen in eeuwigduurende ongerustheid houdt. Wij vonden hen gemeenlijk op hunne hoede, reizende en werkende, als het ware, met de wapenen in de handen. Zelfs de vrouwen zijn niet ontſlaagen van de wapenen te draagen, gelijk bleek uit mijne eerſte ontmoeting met het gezin in de *Donkere Baai*, daar elke van de twee vrouwen met eene ſpeer, niet minder dan agttien voeten lang, gewapend was.

Ik ben tot deeze aanmerkingen gebragt, door dat ik geen een aangezigt herkende van die ik hier over drie jaaren gezien had. En het bleek ook niet dat iemand van hun de minſte kennis aan mij had, of aan iemand van mijn volk, die toen ter

tijd

tijd met mij hier geweest waren. Het is dierhalven ten hoogsten waarschijnlijk dat het grootst gedeelte van het volk, die dit kanaal in het begin van het jaar 1770 bewoonde, zedert daarvandaan is gejaagd, of, uit zigzelf, naar ergens elders verhuisd is. Het is ten minsten zeeker dat hier nu geen derde gedeelte van de inwooneren was, die 'er toen waren. Hunne sterkte op de punt van *Motuara* was lang verlaaten geweest en wij vonden veele verlaaten wooningen in alle deelen van het kanaal. Wij kunnen hier egter niet zeeker uit besluiten dat deeze plaats weleer zeer volkrijk geweest zij; want elk gezin kan, tot zijn gemak, als zij van de eene plaats naar de andere trekken, meer hutten dan eene of twee gehad hebben.

Men zal misschien vraagen: zoo dit volk de *Endeavour* noch iemand van dat schip gezien heeft, hoe konden zij dan den naam van TUPIA kennen, of dingen bezitten (gelijk veele deeden) die zij alleen van dat schip konden gekregen hebben? Hierop moet ik antwoorden dat de naam van TUPIA zoo gemeen ware onder hen, toen de *Endeavour* hier was; dat het geen wonder zoude zijn zoo dezelve thans door het grootst gedeelte van *Nieuw-Zeeland* bekend was, en zoo gemeenzaam bij degeene, die hem nooit zagen, als bij hen, die hem gezien hadden. Zoo 'er hier schepen van andere natieën gekoomen waren, zouden zij bij dezelve ook naar TUPIA vernoomen

bij heb-

hebben. Op dezelfde wijze konden veele van de dingen, welke de *Endeavour* hier gelaaten had, nu in bezit zijn van perſoonen, die dat ſchip nooit gezien hadden. Ik kreeg van eenen van het volk, dat thans hier was, een oor-ſierſel van glas, zeer wel gevormd en gepolijst. Het glas moeten zij van de *Endeavour* bekoomen hebben (7).

Na omtrent een uur op *Motuara* met dit volk doorgebragt en enige geſchenken onder hen uitgedeeld, en het opperhoofd de tuinen, die wij aangelegd hadden, getoond te hebben, keerde ik naar boord terug en beſteedde het overige van 's Konings geboortedag tot het houden van een feest, hebbende kapitein FURNEAUX en alle zijne officieren ten eeten. Een dubbel rantſoen ſtelde de matroozen in ſtaat om in de algemeene vreugde te deelen.

Beiden ſchepen nu gereed zijnde om in zee te loopen, gaf ik kapitein FURNEAUX een ſchriftlijk bericht van de koers, die ik meende te houden, welke was oostwaarts te ſtevenen tusſchen de Zuider Breedten van 41° en 46°, tot ik op de Wester Lengte van 140° of 135° zou koomen; dan, als 'er geen land ontdekt was, naar *Otahiti* te zeilen; van daar wedet herwaarts langs den kortſten weg en, na alhier hout en water ingenoomen te hebben, zuidwaarts te ſtevenen, om alle de onbekende deelen der zee tusſchen de middaglijn van *Nieuw-Zeeland* en *Kaap Hoorn* te door-

doorzoeken. Ik bepaalde dan, in geval van ſcheiding voor wij *Otahiti* bereikten, dat eiland tot de plaats onzer bijeenkomst, daar hij mij wagten moest tot den twintigſten Auguſtus: zoo ik voor dien tijd niet bij hem kwame, moest hij zig weder naar *Koningin Charlotte Kanaal* ſpoeden, daar hij tot den twintigſten November moest wagten, waarna hij, zoo hij mij niet zag opdaagen, in zee moest loopen en de bevelen van de Admiraliteit ter uitvoer brengen.

Sommige zullen zig verwonderen dat ik het beſluit nam om, in het midden van den winter, tot 46° Zuider Breedte op ontdekkingen uittegaan. Doch ſchoon ik bekennen moet dat de winter geenzints gunſtig is voor het doen van ontdekkingen, kwam het mij evenwel noodzaaklijk voor dat 'er iets in dat ſaizoen gedaan zoude worden, ten einde het werk, waaraan ik arbeidde, te verminderen, uit vrees dat ik anders niet in ſtaat zoude zijn de ontdekking van het zuidlijk deel van de *Stille Zuid-zee* in den volgenden zomer te eindigen. Daarenboven, zoo ik enig land in mijne koers oostwaarts ontdekte, zou ik met den zomer gereed zijn om te beginnen het optenemen. Alle deeze aanmerkingen ter zijde gezet, had ik ook weinig te vreezen, hebbende twee goede ſchepen, wel van alles voorzien, en gezond volk. Waar zoude ik dan mijnen tijd beter beſteeden? Zoo ik niet meer deed, had ik ten minſten hoop

dat

dat ik in ſtaat zoude zijn de nakoomlingſchap te toonen dat deeze zeeën in het midden van den winter kunnen bevaaren worden en dat het doenlijk is, zelfs in dat ſaizoen, op ontdekkingen uittegaan.

Ik had geduurende ons verblijf in het kanaal opgemerkt dat het tweede bezoek aan dit land de zeden van de inboorlingen van beiden de kunnen geenzints verbeterd had. Ik had de vrouwen van *Nieuw-Zeeland* altoos beſchouwd als kuiſcher dan de Indiſche vrouwen in het gemeen. Welke gunſten enige van haar het volk van de *Endeavour* verleend mogen hebben, geſchiedde het egter gemeenlijk in het geheim en de mannen ſcheenen 'er niet veel belang in te ſtellen. Maar nu verhaalde men mij dat zij 'er eenen ſchandelijken handel mede dreeven en dat zij voor eenen grooten ſpijker of iets anders, waarop zij prijs ſtellen, de vrouwen noodzaakten zig overtegeeven, of zij wilden of niet, en zelfs zonder de afzondering, welke de betamelijkheid vereischte.

De Heer WALES liet, geduurende ons verblijf alhier, geene gelegenheid voorbijgaan, gelijke hoogten van de zon waartenemen, om te zien hoe de uurwerken gingen. De uitkomst van zijnen arbeid toonde dat het uurwerk van KENDAL 9", 5 's daags vooruit liep en dat die van ARNOLD 94", 158 's daags op den middelbaaren tijd vertraagde.

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Koers van Nieuw-Zeeland *tot* Otahiti. *Beschrijving van enige laage eilanden, denklijk dezelfde, welke door* DE BOUGAINVILLE *gezien zijn.*

Den zevenden, des morgens ten vier uuren, den wind gunstiger vindende, smeeten wij de touwen los en ten zeven uuren ligteden wij het anker en liepen in zee in gezelschap van de *Avontuur*. Wij waren niet zoo haast het kanaal uit of wij kreegen den wind Zuid, zoo dat wij door de *Straat* moesten laveeren. Omtrent den middag begon de eb in ons voordeel te gaan, hetwelk onze gangen voordeeliger maakte, zoo dat des avonds ten vijf uuren *Kaap Pallifer* op het eiland *Eaheinomauwe* Z. Z. O. ¼ Z. en *Kaap Koamaroo* of de zuid-oost-punt van het kanaal N. ten W. ½ W. van ons af lagen; kort daarop wierd het stil en, de vloed ons tegen zijnde, dreef ons sterk noordwaarts terug. Een weinig voor hoog water wierd de kalmte gevolgd van een koeltjen uit het Noorden, dat weldra tot eene sterke koelte aanwies. Deeze bragt ons met de eb, den volgenden morgen ten agt uuren, geheel de *Straat* door, *Kaap*

Pal-

Palliſer was nu O. N. O. van ons en op den middag N. ten W. zeven mijlen (1).

Deezen dag, op den middag, het uurwerk van ARNOLD willende opwinden, weigerde de ſnek te druaien, zoo dat wij, na veele vergeefſche pogingen, genoodzaakt waren het af te laaten loopen.

Toen ik de *Straat* uit was, rigtede ik mijne koers Z. O. ten O., hebbende eene labber koelte, doch veranderlijk, tuſſchen het Noorden en het Westen. Alzoo de Zuid-Oosten winden, die laatst gewaaid hadden, eene deining uit die ſtreek veroorzaakt hadden, die in enige dagen niet ſtilde, hadden wij weinig hoop van in die ſtreek land te zullen ontmoeten. Wij bleeven egter Z. O. ſtuuren en paſſeerden op den elfden de middaglijn van 180 graaden en kwamen dus in de Wester Lengte, volgens mijne rekening.

Den zestienden, 's morgens ten zeven uuren, den wind Z. O. geloopen zijnde, wendden wij en loefden N. O., zijnde nu op 47° 7′ Zuider Breedte en op 173° Wester Lengte. Op deeze plaats hadden wij eene zwaare deining uit het Noord-Oosten.

De wind bleef uit het Z. O. en Z. Z. O. waaien en bloos bij tuſſchenpoozen fris door, verzeld van ſomtijds fraai, ſomtijds regenachtig weder tot den twintigſten, op welken dag, zijnde wij op de Zuider Breedte van 44° 30′ en op de Wester Leng-

te van 165° 45′, de wind West liep, eene labbere koelte waaide en van fraai weder verzeld was. Met dit koeltjen ſtuurden wij O. ten N., O. ten Z. en O. tot den drie en twintigſten op den middag, wanneer wij, op de Zuider Breedte van 44° 38′ zijnde, enige uuren kalmte hadden. Deeze kalmte wierd gevolgd van wind uit het Oosten, met welken wij noordwaarts ſtevenden (2). De wind nam toe en woei met rukwinden, van regen verzeld, dat ons eindelijk alleen tot onze onder-zeilen bragt en den volgenden dag, des agtermiddags ten twee uuren, waren wij genoodzaakt onder de fok bij te leggen, hebbende eenen zeer harden wind uit het O. N. O. en eene hooge zee uit dezelfde ſtreek.

Den vijf en twintigſten, des morgens ten zeven uuren, den wind wat bedaard zijnde, maakten wij weder zeil onder onze onder-zeilen en in den agtermiddag zetteden wij de bram-zeilen met alle reeven bij. Te middernacht, den wind meer noordlijk geloopen zijnde, wendden wij en loefden zuid-oostwaarts, zijnde, te deezen tijd, op de Zuider Breedte van 42° 53′ en op de Wester Lengte van 163° 20′.

Wij bleeven zuid-oostwaarts loeven met eene friſſe koelte en fraai weder tot den volgenden dag des agtermiddags ten vier uuren, wanneer wij wederom N. O. ſtevenden tot middernacht tuſſchen den zeven- en agt en twintigſten. Toen hadden

wij

wij enige weinige uuren kalmte, die gevolgd wierd van zwakke koeltjens uit het Westen. Wij waren nu op 42° 32′ Zuider Breedte en op 161° 15′ Wester Lengte. De wind bleef niet lang westlijk, voor hij door het Noorden naar het Oosten keerde en tusschen Z. O. en N. O. staan bleef, terwijl hij egter niet sterk waaide.

Den tweeden July, op 43° 3′ Zuider Breedte en op 156° 17′ Wester Lengte zijnde, hadden wij weder eene kalmte, die den wind weder naar het Westen terug deed loopen, maar dit duurde niet langer dan te vooren; want den volgenden dag liep hij wederom O. en Z. O. en woei bij tijden fris door, en met rukwinden, van regen verzeld.

Den zevenden, op 41° 22′ Zuider Breedte en op 150° 12′ Wester Lengte zijnde, hadden wij twee uuren kalmte, wanneer de Heer WALES aan boord van de *Avontuur* gong, om de uurwerken te vergelijken, en hij bevond dat zij gelijk waren, als men het verschil van de snelheid van hunnen gang 'er af rekende, een waarschijnlijk, zoo niet zeeker, bewijs dat zij goed gongen zedert wij in deeze zee waren.

Op deeze kalmte volgde een Zuiden wind, tusschen welke streek en die van het N. W. hij staan bleef geduurende de zes volgende dagen, doch niet sterk waaiende. Hij was egter verzeld van eene zwaare holle zee uit het Z. W. en W., een teeken dat 'er geen groot land in die streek

nabij was. Wij ſtuurden nu O. wat Z. en op den tienden, op 43° 39′ Zuider Breedte en op 144° 43′ Wester Lengte zijnde, bevond men de afwijking van het kompas, door verſcheiden azimuts, niet meer dan drie graaden Oost te zijn; maar den volgenden morgen wierd zij 4° 5′ 30″ bevonden, en in den agtermiddag 5° 56′ Oost. Denzelfden dag, op den middag, waren wij op 43° 44′ Zuider Breedte en op 141° 56′ Wester Lengte.

Den twaalfden, des morgens ten negen uuren, wierd de Lengte waargenoomen als volgt:

Door mij, eerſte reeks van waarneemingen . . .	139°	47′	15″
Door mij, tweede reeks. .	140	7	30
Door WALES, eerſte reeks.	141	22	15
Door WALES, tweede reeks.	140	10	0
Door CLERKE	140	56	45
Door GILBERT	140	2	0
Gemiddeld	140	24	17½ W.

Dit verſchilde ſlechts 2½ graad van mijne rekening. Den volgenden morgen, op 43° 3′ Breedte en op 139° 20′ Wester Lengte zijnde, hadden wij verſcheiden waarneemingen van de maan, welke met die van den voorigen dag overeenſtemden, als men den weg, dien het ſchip in dien tijd had afgelegd, mede rekende. In den agtermiddag hadden wij, enige uuren, ligte veranderlijke windjens,

jens, omtrent ſtilte, waarna wij den wind uit het N. O. kreegen, fris en met rukwinden waaiende, verzeld van donker betrokken weder en enigen regen.

Wij loefden naar het Z. O. tot vijf uuren in den agtermiddag van den veertienden, wanneer wij, op 43° 15′ Breedte en 137° 39′ Wester Lengte zijnde, wendden en onder onze onder-zeilen noordwaarts ſtevenden, hebbende eenen zeer harden wind met ſterke rukwinden, van regen verzeld, tot den volgenden dag omtrent den middag, wanneer hij op eene ſtilte uitliep. Wij waren op deezen tijd op 42° 39′ Breedte en op 137° 58′ Wester Lengte. In den avond wierd de kalmte gevolgd door een koeltjen uit het Z. W., dat kort daarop tot eene friſſe koelte aanwies en in het Z. Z. W. bleef ſtaan; wij ſtuurden met hetzelve N. O. ½ O. Op de Breedte van 41° 25′ en op 35° 58′ Wester Lengte zagen wij een blok hout in zee drijven, dat met lepaden bedekt ſcheen, zoo dat wij niet konden giſſen hoe lang het in zee mag geweest zijn, of van waar of van hoe verre het gekoomen ware.

Wij bleeven N. O. ½ O. ſtuuren voor eenen zeer ſterken wind, die met vlaagen woei, verzeld van regen- en hagel-buien en eene zeer hooge zee uit dezelfde ſtreek tot den zeventienden op den middag. Zijnde toen op de Breedte van 39° 44′ en op 133° 32′ Wester Lengte, dat anderhalven graad

oostlijker was dan ik voornoemens ware geweest te zeilen; omtrent in het midden zijnde tusschen mijne koers noordwaarts in het jaar 1769 en mijne terugvaart zuidwaarts in hetzelfde jaar (gelijk uit de kaart zal blijken) en geene tekenen van land ziende, stuurde ik noord-oostwaarts, met inzigt om dat gedeelte van de zee, dat tusschen de zoo even gemelde koersen ligt, te doorzoeken, tot de Breedte van 27 graaden, eene ruimte, die, zoo veel ik wist, nog door geenen voorigen zeevaarer was bezogt geweest.

Den negentienden, op 36° 34′ Breedte en 133° 7′ Wester Lengte zijnde, stuurden wij N. ¼ W., hebbende nog het voordeel van eene sterke koelte uit het Zuiden, die des anderen daags naar het Z. O. en O. liep, sterk en bij vlaagen woei, verzeld van regen en dik mistig weder. Dit hield aan tot des avonds van den een en twintigsten, wanneer de koelte verslapte, het weder opheldere en de wind naar het Z. en Z. O. keerde.

Wij waren nu op 32° 30′ Breedte en op 133° 40′ Wester Lengte, van deeze plaats namen wij onze koers N. N. W. tot des anderen daags 's middags, wanneer wij eene streek westlijker stuurden, zijnde nu op 31° 6′ Breedte en op 134° 12′ Wester Lengte. Het weder was nu zoo warm, dat wij dunner klederen moesten aantrekken; de kwik rees in den thermometer op den middag tot 63 graaden. Hij was op dien tijd van den dag

nooit

nooit laager dan 46 en zelden hooger dan 54 graaden geweest, zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden.

Deeze dag was aanmerklijk daar door dat wij geen eenen vogel zagen. Daar was anders geen dag voorbij gegaan zedert wij het land verlaaten hadden, of wij hadden enige albatrosſen, groote zwarte onweêrs-vogelen, pintados, blauwe onweêrs-vogelen of bruine meeuwen (of Egmondhaven-hennen) gezien. Maar deeze vogelen bevinden zig overal in den Zuider Oceaan op hooge breedten; wij zagen noch vogel, noch iets anders, dat ons konde doen denken dat wij immer in de nabijheid van enig land geweest waren.

De wind bleef rond loopen van het Z. door het W. naar het N. N. W., met welken wij noordwaarts koers zetteden tot des anderen daags 's middags, wanneer wij, op 29° 22′ Breedte zijnde, wendden en westwaarts ſtevenden. De wind groeide dra aan tot eene zeer ſterke koelte, met regen verzeld, en woei met zulke hevige rukwinden, dat de meeſte van onze zeilen ſcheurden. Dit weder hield aan tot den vijf en twintigſten in den morgen, wanneer de wind bedaarder wierd en naar het N. W. en W. N. W. liep, met welken wij N. O. ſtuurden en koers zetteden, zijnde toen op 29° 51′ Breedte en op 136° 28′ Wester Lengte. In den agtermiddag klaarde de ducht op en het weder wierd fraai en vast. Wij ontmoeteden

nu den eerſten keerkring-vogel, dien wij in deeze zee gezien hadden.

Op den zes en twintigſten, in den agtermiddag, op 28° 44′ Breedte zijnde, hadden wij verſcheiden waarneemingen van de zon en maan, die de Lengte van 135° 30′ West opleverden. Mijne rekening was te zelfden tijd 135° 27′, en ik had geene gelegenheid gehad om dezelve te verbeteren, zedert ik het land verlaaten had. Wij bleeven noordwaarts ſtevenen met ligte koeltjens uit het Westen, tot des anderen daags 's middags, wanneer wij door eene kalmte geſtuit wierden, zijnde wij toen op de Breedte van 27° 53′ en op 135° 17′ Wester Lengte. In den avond wierd de kalmte gevolgd van een koeltjen uit het N. en N. W., met welk wij noordwaarts laveerden.

Den negen en twintigſten zond ik aan boord van de *Avontuur* om te verneemen hoe het volk voer, naardien ik gehoord had dat zij zieklijk waren, en ik bevond dat dit maar al te waar was. De kok was dood en omtrent twintig van het beſte volk lagen in de kooi aan de ſcheurbuik en de loop. Op deezen tijd hadden wij maar drie mannen op de zieken-lijst en onder deeze maar eenen die door de ſcheurbuik was aangetast; verſcheiden andere egter begonnen 'er verſchijnzelen van te vertoonen, welken men dierhalven mout-ſap, peen-moes, en conſerf van limoenen en oranjen, doorgaande begon toetedienen.

Ik

Ik weet geen reden te geeven waarom de ſcheurbuik meer op het een ſchip woedde dan op het ander, tenzij het daaraan zij toeteſchrijven dat het volk van de *Avontuur* ſcorbutieker was, toen het in *Nieuw-Zeeland* kwam, dan wij en dat het weinige of geene groenten at, terwijl het ſchip in *Koningin Charlotte Kanaal* lag, deels omdat zij de regte ſoorten niet kenden, en deels omdat het eene nieuwe kost was, dat alleen genoeg was voor matroozen om het te verwerpen. Als men enig nieuw artijkel van voedzel onder de matroozen wil invoeren, hoe zeer het tot hun best mag zijn, wordt daartoe het voorbeeld en het gezag van den kapitein vereischt; want zonder dat zullen zij het laaten vaaren voor het volk 'er de goede uitwerkingen van gewaar wordt. Zoo het nodig ware, zou ik vijftig voorbeelden kunnen bijbrengen, om deeze aanmerking te bewijzen. Veele van mijn volk, zoo officieren als matroozen, hadden in het eerst een tegenzin in celerij, lepelblad enz. in de erweten en mout-ſap gekookt, en ſommige weigerden het te eeten; doch alzoo ik mij daardoor niet liet weêrhouden, ſleet dat ſtijfhoofdig vooroordeel af; zij begonnen het zoo wel als de andere te lusten en nu was 'er, geloof ik, naauwlijks een man in het ſchip, die het niet aan het bier en de groenten, welke wij in *Nieuw-Zeeland* genuttigd hadden, toeſchreef dat wij zoo vrij van de ſcheurbuik waren. In het vervolg vond

ik het zelden nodig mijn volk te gelasten groenten te plukken, als wij ergens kwamen daar 'er te krijgen waren en, als zij zeldzaam waren, was hij gelukkig, die dezelve eerst magtig kon worden. Ik ſtelde eenen van mijne matroozen tot kok op de *Avontuur* aan en ſchreef aan kapitein FURNEAUX, hem verzoekende al wat in zijn vermogen was aan te wenden, om den voortgang van die kwaal onder het volk te ſtuiten, en hem alle middelen voorſtellende, die ik meende dat daartoe dienſtig zouden zijn. Maar ik bevond daarna dat dit alles vergeefſche moeite geweest was, alzoo zij alle middelen gebruikt hadden, die zij bedenken konden.

De wind bleef in het N. W. ſtaan en woei bij tijden fris door, met regen; wij ſtevenden noordoostwaarts. Den eerſten Augustus, op den middag, bevonden wij ons op 25° 1' Breedte en op 134° 6' Wester Lengte en hadden eene zwaare holle zee uit het N. W. De plaats, daar wij nu waren, was omtrent dezelfde, welke kapitein CARTERET geeft aan *Pitcairns-Eiland*, door hem in het jaar 1767 ontdekt. Wij keeken 'er daarom ſcherp naar uit, maar zagen niets. Volgens de Lengte, waarop hij het geplaatst heeft, moeten wij het omtrent vijftien mijlen ten Westen voorbij gezeild zijn; dan, alzoo dit onzeeker was, vond ik het niet raadzaam, om den toeſtand, waarin het volk van de *Avontuur* was,

tijd

tijd te verliezen met naar hetzelve te zoeken. Het gezigt van hetzelve zou egter van nut geweest zijn om niet alleen de lengte van dit eiland te bevestigen of te verbeteren, maar ook van de andere, welke kapitein CARTERET in deeze nabuurschap ontdekt heeft, alzoo zijne lengte, zoo ik geloof, niet door Sterrekundige Waarneemingen bevestigd is, en dus aan misslagen kan onderworpen zijn, welke hij door gebrek aan middelen niet kon verbeteren.

Naardien wij nu ten Noorden van de koers van kapitein CARTERET gekoomen waren, verdween alle hoop van een vast land te zullen ontdekken. Eilanden waren alles wat wij verwagten konden te vinden, tot dat wij weder naar het Zuiden zouden keeren. Ik had nu, dat is op deeze en mijne voorige reis, deezen Oceaan doorkruisd, op de Breedte van 40 graaden en meer, zonder iets te ontmoeten dat mij in het minst aanleiding konde geeven om te denken dat ik vinden zoude hetgeen ik zogt. Integendeel alles liep te zaamen om mij te doen gelooven dat 'er geen zuidlijk vast land is tusschen de middag-lijn van *Amerika* en *Nieuw-Zeeland*, ten minsten leverde deeze overtogt geene ontwijfelbaare tekenen van zulk een land, gelijk uit de volgende aanmerkingen zal blijken.

Na dat wij de kust van *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden, zagen wij dagelijks rots-wier in zee drij-

drijven, in de ruimte van agttien graaden lengte. Op mijnen togt naar *Nieuw-Zeeland*, in het jaar 1769, zagen wij ook van dat wier in de ruimte van twaalf of veertien graaden lengte, voor wij het land ontwaardden. Het wier is zonder twijfel een voortbrengzel van *Nieuw-Zeeland*, omdat, hoe nader men bij de kust is, hoe meer men 'er van ziet. Op den grootſten afſtand van de kust zagen wij het ſlechts in kleine ſtukken, gemeenlijk rottiger, en met lepaden bedekt, een ontwijfelbaar teken dat het lang in zee gelegen had. Zoo dit niet ware, zou men op de gedagten kunnen koomen dat 'er enig ander groot land in de nabuurſchap ligt; want het kan geene kleine kust zijn die zoo veel wier voortbrengt dat het zulk eene groote oppervlakte van de zee bedekt. Ik heb reeds gezegd dat wij niet zoo haast uit de *Straat* waren of wij kreegen eene zwaare holle zee uit het Z. O., die aanhield tot wij op de Wester Lengte van 177° en op 46° Breedte kwamen. Daar hadden wij zwaare golven uit het N. en N. O. vijf dagen agter den anderen en tot wij vijf graaden lengte meer oostlijk kwamen, ſchoon de wind een groot gedeelte van den tijd uit verſchillende ſtreeken woei. Dit was een ſterk teken dat 'er geen land was tusſchen ons en mijne koers naar het Westen in het jaar 1769. Daarna hadden wij, gelijk gewoonlijk in alle groote zeeën, zwaare golven uit alle ſtreeken, waaruit de wind

eene

eene frisse koelte woei, maar meer bijzonderlijk uit het Z. W. Deeze golven verdweenen niet met de oorzaak, die haar eerst in beweeging bragt, een zeeker teken dat wij niet in de nabijheid van een groot land waren en dat 'er geen vast land in het Zuiden is, tenzij op eene zeer hooge breedte. Maar dit was een te gewigtig punt om het op gedagten en gissingen te laaten aankoomen. Het moest door daadzaaken beslist worden en deeze waren alleen te bekoomen door de zuidlijke streeken te bezoeken, dat het werk van den volgenden zomer moest zijn, volgens het plan, dat ik gemaakt had.

Naardien de wind uit het N. W. en W. bleef waaien, hadden wij geene andere keuze dan noordwaarts te stevenen, dagelijks wat min of meer oostwaarts afhoudende. Op de Breedte van 21 graaden zagen wij vliegende visschen, kok-meeuwen en eier-vogelen. Den zesden zettede ik eene boot uit en zond om kapitein FURNEAUX om met mij het middagmaal te houden, van welken ik vernam dat zijn volk veel beter was en dat de loop hen verlaaten had en de scheurbuik tot staan was gekoomen. Enige appeldrank, dien hij bij geval had en dien hij aan zijne scorbutieken gaf, bragt niet weinig tot deeze gelukkige verandering toe. Het weder was van daag betrokken en de wind zeer veranderlijk. Dit scheen de aannadering van den zoo gewenschten passaat-wind aante-

tekondigen, dien wij des avonds ten agt uuren, na twee uuren ſtilte en enige zwaare regen-buien, werklijk uit het Z. O. kreegen. Wij waren op deezen tijd op 19° 36′ Zuider Breedte en op 131° 32′ Wester Lengte. Het is geene vreemde zaak in deeze zee dat men den Zuid-Ooster paſſaat niet vroeger ontmoet (3). Naardien wij denzelven nu gekregen hadden, rigtede ik mijne koers naar het W. N. W., zoo om in het ſterkſte van denzelven te blijven als om ten Noorden van de eilanden, die ik op mijne voorige reis ontdekt had, te koomen, op dat ik, zoo 'er enige andere eilanden in die koers lagen, eene kans zoude hebben om dezelve te ontdekken. Geduurende den dag zetteden wij alle zeilen bij, die wij konden, maar in den nacht maakten wij klein zeil of lagen bij. Wij zagen dagelijks vliegende viſchen, albatroſſen, dolphijnen enz., maar wij konden noch door harpoenen, noch met hoek en lijn, van dezelve vangen; dit vereischte enige konst, welke geen van mijn' volk bezat (4).

Den elfden, met het aanbreeken van den dag, ontwaarde men land in het Zuiden. Wij vonden, toen wij nader bij kwamen, dat het een eiland was van omtrent twee mijlen uitgeſtrektheid, in de rigting van N. W. en Z. O., met hout bedekt, boven welk de kokosnooten-boomen hunne hooge kruinen verhieven. Ik was van gedagten dat het een van de eilanden was door DE BOUGAIN-

VIL-

VILLE ontdekt. Het ligt op 17° 24′ Breedte en op 141° 39′ Wester Lengte, en ik noemde het naar het ſchip *Reſolutie-Eiland*. De zieklijke ſtaat van het volk van de *Avontuur* noodzaakte mij om met allen ſpoed naar *Otahiti* te ſtevenen, daar ik verzeekerd was ververſchingen te zullen vinden. Ik hield mij dan ook niet op om dit eiland optenemen, dat te klein ſcheen om onze behoeften te vervullen, maar vervolgde mijne koers naar het Westen, en des avonds ten zes uuren wierd 'er uit de mast land ontwaard, dat in het W. ten *Z.* lag. Dit was waarſchijnlijk ook eene van DE BOUGAINVILLES ontdekkingen. Ik noemde het *Twijfelachtig Eiland* (*Doubtful Island*); het ligt op 17° 20′ Breedte en op 141° 38′ Wester Lengte. Het ſpeet mij dat ik geen tijd had om ten Noorden van de koers van DE BOUGAINVILLE te ſtevenen; maar eene plaats te bereiken, daar wij ververſchingen zouden kunnen krijgen, was op dit tijdſtip meer mijn doel dan het doen van ontdekkingen.

Geduurende den nacht ſtuurden wij W. ten N. om het bovengemeld eiland ten Noorden voorbij te zeilen. Den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, ontdekten wij land regt voor uit omtrent twee Engelſche mijlen van ons, zoo dat het dag-licht ons maar juist bij tijds voor het gevaar waarſchuuwde. Dit bleek wederom een van deeze laage of half verdronken eilanden

of

of liever groote koraal-banken te zijn van omtrent twintig mijlen omtreks. Een zeer klein gedeelte was land, dat uit kleine eilandjens beſtond, die langs de noord-zijde lagen en door zand-banken en brandingen aan elkanderen verbonden waren. Deeze eilandjens waren met hout bewaſſen, onder welk de kokosnooten-boomen alleen te onderſcheiden zijn. Wij voeren dit eiland of deeze bank aan de zuid-zijde voorbij, op den afſtand van eene of twee Engelſche mijlen van de koraal-bank, op welke de zee met eene vreeslijke branding brak. In het midden is een groot meir of binnenlandſche zee, in welke eene kano onder zeil was.

Dit eiland, dat ik naar kapitein FURNEAUX noemde, ligt op 17° 5′ Breedte en op 143° 16′ Wester Lengte. De ligging is omtrent dezelfde als aan een van die, welke door DE BOUGAINVILLE ontdekt zijn, wordt toegeſchreven. Ik moet hier aanmerken dat, onder deeze laage en half verdronken eilanden (die in dit gedeelte van den Oceaan talrijk zijn) de door DE BOUGAINVILLE ontdekte niet kunnen onderkend worden met dien graad van naauwkeurigheid, die nodig is om dezelve van andere te onderſcheiden. Wij waren genoodzaakt zijne kaart te raadpleegen voor de Lengten en Breedten van de eilanden, die hij ontdekt heeft, alzoo in zijne reis noch van de eene, noch van de andere gewag gemaakt wordt.

Zon-

Zonder ons optehouden met dit eiland opteneemen bleeven wij westwaarts koers houden, met alle zeilen bij, tot des avonds ten zes uuren, wanneer wij onze zeilen tot drie top-zeilen verminderden en ten negen uuren legden wij bij.

Des anderen daags 's morgens ten vier uuren, maakten wij weder zeil en bij het aanbreeken van den dag zagen wij weder een ander van deeze laage eilanden op 17° 4′ Breedte en op 144° 30′ Wester Lengte liggende, dat den naam van *Avontuur-Eiland* verkreeg. De Heer DE BOUGAINVILLE noemt deeze groep laage ondervloeiende eilanden zeer eigenlijk den *Gevaarlijken Archipel.* De effenheid van de zee overtuigde ons genoegzaam dat wij van dezelve omringd waren en hoe noodzaaklijk het was met de grootſte voorzigtigheid voortteſtevenen, bijzonderlijk in den nacht (5).

Ten vijf uuren, namiddag, zagen wij weder land in het Z. W. ten Z., dat wij daarna bevonden *Keten-Eiland* te zijn, dat ik op mijne voorige reis ontdekt had. Dan, naardien ik op dit tijdſtip daarvan niet zeeker was en de vertraaging wenschte te vermijden, welke het bijleggen in den nacht veroorzaakte, liet ik den kotter uitzetten en met eenen officier en zeven mannen bemannen, met last het ſchip vooruit te zeilen met een licht aan de maſt, zoo verre als een ſein te onderſcheiden was, dat zij doen moeſten in ge-

val zij enig gevaar ontmoeteden. Op deeze wijze bleeven wij den geheelen nacht voort loopen en des anderen daags 's morgens ten zes uuren, riep ik hen terug en heiſte denzelven binnen boord; want het was niet waarſchijnlijk dat wij dien weder tot dat einde zouden nodig hebben, alzoo wij nu eene zwaare deining uit het Zuiden hadden, een zeeker teken dat wij vrij waren van de laage eilanden, waarom ik het regt op *Otahiti* aanzettede, zonder voor enig gevaar te dugten.

EINDE VAN HET VIERDE DEEL.

AANTEKENINGEN

GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL

VAN

G. FORSTER,

AANTEKENINGEN

OP HET

EERSTEN BOEKS

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 7, *Noot* (1). Den agt en twintigſten, des morgens ten zes uuren, zagen wij het eiland *Porto-Santo*, dat omtrent vier, of vier en eene halve Duitſche mijlen lang, onvrugtbaar en ſlegt bewoond is. Daar is maar een vlek op, dat denzelfden naam voert en aan de oostlijke kust in een dal ligt, 't welk geheel bebouwd en, naar het uiterlijk aanzien, vol wijnbergen is. Voor het overige is dit klein eiland onder het beſtuur van den Gouverneur van *Madera* en het getal inwooneren beloopt omtrent zeven honderd zielen.

Kort daarop kwamen wij op de hoogte van *Madera* en de *Ilhas deſertas*, die onze zee-lieden gewoon zijn *de Deſerteurs* te noemen. De ſtad *Santa Cruz* op het eiland *Madera* lag, 's namiddags ten zes uuren, regt voor ons. Hier zagen wij de bergen met veele diepe klooven en dalen doorſneden en op derzelver ruggen verſcheiden lusthuizen, welker ongemeen aangenaame ligging tusſchen wijnbergen en hooge cypreſſen die ſtreek een zeer romanesk aanzien gaf.

Den negen en twintigſten 's morgens wierden wij door het ſchilderachtig gezigt der ſtad *Funchial* zeer aangenaam verraſcht. Zij ligt rondom de reede op eenen van de *Kaap* zagt oploopenden grond en heeft de gedaante van een amphitheater. Door deeze ligging vallen de huizen en andere gebouwen zoo veel te voordeeliger in het oog; zij zijn over het algemeen wit aangeſtreken; veele zijn twee verdiepingen hoog en hebben platte daken, die dezelve enigzints de eenvoudigheid van de Oosterſche gebouwen geeven, welke onze Europiſche kleine huizen met hooge ſcherp toeloopende en met eene geheele rei van ſchoorſteenen beplante daken geheel ontbreekt. Aan den water-kant ziet men verſcheidene batterijen met geſchut beplant; de reede wordt ook van een oud kasteel beſtreken, dat op eene ſteile zwarte rots ligt, die bij hoog water van de zee omringd is en door de Engelſchen de *Loo-rots* genoemd wordt. Agter de ſtad is nog een ander kasteel *St. Joanno do Pico* genaamd. De omliggende hoogten, op welke men overal wijngaarden, omtuinde gronden, plantſoenen en boschjens, benevens lusthuizen en verſcheiden kerken ziet, voltooien de ſchoonheid van het landſchap. Alleś verwekte het denkbeeld van een betoverd eiland en gaf ons eene ſchets van de hangende tuinen van *Semiramis*.

De ſtad beantwoordt egter op verre na niet aan het denkbeeld, dat derzelver uiterlijk aanzien van de reede verwekt; want de ſtraaten zijn eng, ſlegt geplaveid en morsſig; de huizen zijn wel van gehouwen of gebakken ſteenen, maar van binnen donker. Die, welke den Engelſchen kooplieden of anderen aanzienlijken inwooneren toebehooren, zijn alleen met glazen raamen voorzien, de andere hebben gemeen-

meenlijk blinden van latwerk, die boven aan met hengzels vast zijn, en die als venſters geopend en, als het nodig is, ook afgenoomen kunnen worden. De beneden-kamers dienen gemeenlijk tot wooningen voor bedienden, of zijn tot winkels en pakhuizen beſtemd.

Wat de kerken en kloosters betreft, deeze zijn ſlegte gebouwen, die niet veel kennis van de bouwkunde verraaden; het binnenſte is zonder enige ſmaak, want het weinigjen licht, dat 'er van buiten in koomt, vertoont het oog niets dan eene menigte flikkerende ſieraadjen, die in alle opzigten Gothisch zijn. Het Franciskaaner klooster is net en ruim; maar de tuin ſcheen niet in goede orde te zijn.

De nonnen van *St. Clara* ontvongen ons zeer beleefd aan de ſpreektralie, maar zonden naderhand enige oude vrouwen af, om ons de door haar gemaakte bloemen aantebieden.

Het eiland *Madera* is omtrent vijf en vijftig Engelſche mijlen lang en tien breed. Het wierd den tweeden July 1419 eerst ontdekt door JOAO GONZALES ZARCO; want de fabelachtige vertelling, dat het door eenen zekeren Engelschman, MACHIN genaamd, zoude ontdekt zijn, heeft geenen hiſtorieſchen bewijsbaaren grond. Het is in twee *Capitaneas* verdeeld, die, naar de twee in dezelve gelegen ſteden *Funchial* en *Maxico* heeten. De eerſte bevat twee gerichtshoven, van welke het een te *Funchial*, het ander te *Calhetta* zit, het laatſte is een ſtadjen, welks gebied den tijtel van graafſchap heeft en het geſlacht van CASTELLO MELHOR toebehoort. Ook hierin bevinden zig twee gerichtshoven, een te *Maxico* en het ander te *San Vincente*.

Behalven *Funchial*, die de eenigſte ſtad op dit el-

land is, zijn 'er nog zeven andere ſtadjens. Vier van dezelve, als *Calhetta*, *Camara de Lobos*, *Ribeira Braba* en *Ponta de Sol*, zijn in het kapiteinſchap *Funchial*, dat in zes en twintig kerſpelen verdeeld is. De andere drie, namelijk *Maxico*, *San Vincente* en *Santa Cruz*, liggen in het kapiteinſchap *Maxico*, dat zeventien kerſpelen heeft.

De Gouverneur is het hoofd van alle burgerlijke en krijgs-beſtuuren op het eiland, op *Porto Santo*, op *Salvages* en op de *Ilhas deſertas*. Het gerichtshof ſtaat onder den *Corregidor*, aan welken ook alle beroepen van de mindere gerichtshoven koomen. De Koning, die deeze plaats naar goeddunken kan ſchenken en weder ontneemen, plagt gemeenlijk perſoonen uit Liſabon tot dit ampt te benoemen. Elk gerichtshof beſtaat uit eenen Senaat, welkers leden zig eenen richter tot voorzitter kiezen; te *Funchial* wordt deeze *Juiz da Fora* genoemd, en hij wordt, bij afwezenheid of bij afſterven van den *Corregidor*, als deszelfs plaatsvervanger beſchouwd. De vreemde kooplieden kiezen hunnen eigen richter, *Provisidor* genaamd, die ook de koninglijke tollen en inkomſten ontvangt. Deeze beloopen in alles omtrent honderd en twintig duizend ponden ſterling en worden grootendeels tot bezoldiging der koninglijke bedienden en krijgsbenden, als ook tot onderhoud der openbaare gebouwen beſteed. Zij beſtaan in vrugttienden, welke den Koning, als Grootmeeſter der Christus-orde toebehooren, in eene belasting van tien ten honderd op alle inkoomende waaren, de levensmiddelen alleen uitgezonderd, en eindelijk in eene belasting van elf ten honderd op alle uitgaande goederen. Daar is maar eene compagnie regelmaatige troepen van honderd mannen, op het eiland;

de

de land-militie is daarentegens drie duizend mannen ſterk en in compagnieën verdeeld, die elke haaren kapitein, eenen luitenant en eenen vaandrig heeft. Noch officieren, noch gemeene van deeze land-militie worden bezoldigd; doch alzoo men daardoor eenen zekeren rang verkrijgt, zorgt ieder dat hij onder dezelve worde aangenoomen. Zij koomt eens 's jaars bij een en wordt dan eene maand lang geoefend.

De waereldlijke Prieſters op dit eiland beloopen een getal van twaalf honderd; veele worden als huisonderwijzers gebruikt. Zedert de verdrijving der Jeſuiten zijn hier geene ordelijke openbaare ſchoolen, behalven een kweekſchool, waarin tien ſtudenten, op kosten des Konings, van eenen daartoe geſtelden Prieſter onderwezen worden. Deeze ſtudenten draagen, over den gewoonen zwarten ſtudenten-rok, nog eenen rooden mantel; doch die als Prieſter wil gewijd worden, moet op de nieuw ingerigte Univerſiteit van *Coimbra* in Portugal ſtudeeren. Daar is te *Madera* ook een kapittel onder eenen Bisſchop, wiens inkomſten aanmerklijker zijn dan die des Gouverneurs, want zij beſtaan in honderd en tien pijpen wijn en veertig mudden koren. Dit brengt hem, in een gewoon jaar, in geld gerekend, omtrent drie duizend ponden ſterling op. Daar zijn hier ook van zestig tot zeventig Franciskaanen in vier kloosters, waarvan een te *Funchial* is, en omtrent drie honderd nonnen, in vier kloosters verdeeld; zij behooren tot de orden van de *Genade*, *St. Clara*, van de *Invleeſching* en van den *Goeden Jeſus*. De nonnen van de laatstgemelde orde mogen het klooſter verlaaten en trouwen.

In het jaar 1768 beſtond het getal der inwooneren

van de drie en veertig kerſpelen, op *Madera* uit drie en zestig duizend negen honderd en dertien zielen, of een en dertig duizend drie honderd een en veertig perſoonen van het manlijk en twee en dertig duizend vijf honderd twee en zeventig van het vrouwlijk geſlacht. Maar in dat jaar ſtierven 'er vijf duizend twee honderd drie en veertig perſoonen en daar wierden daarentegens ſlechts twee duizend honderd agt en negentig kinderen geboren, zoo dat 'er drie duizend vijf en veertig ſterfgevalſen meer waren dan geboren kinderen. Het is zeer waarſchijnlijk dat dit van eene beſmetlijke ziekte gekoomen is, want anders moest het eiland reeds lang ontvolkt zijn, welks luchtſtreek evenwel zeer goed is, wijl het weder gemeenlijk zagt en de hitte zelfs in den zomer in de hooge ſtreeken zeer maatig is, waarom de aanzienlijke lieden des zomers ook aldaar hun verblijf neemen. In den winter zijn deeze bergachtige ſtreeken wel veele dagen lang met ſneeuw bedekt; maar in de laage landen blijft zij nooit langer dan een' of twee dagen liggen. Voor het overige kan men zig op de juistheid van mijne opgave van geborene en geſtorvene verlaaten, wijl wij gelegenheid hadden, door eenen geheimſchrijver van den Gouverneur, een uittrekzel uit het kerkboek te bekoomen.

Het gemeen volk is zwartachtig van kleur en wel gemaakt, maar zij hebben groote voeten, dat denklijk van het beklimmen der ſteile en ſteenachtige wegen op de bergen koomen zal. Zij zijn lang van tronie, hebben zwarte oogen en zwart hair, dat natuurlijk krult, maar dat bij enige wolachtig begint te kroezen, eene eigenſchap, die men misſchien aan hunne vermenging met Negers zoude kunnen toeſchrijven. Zij zijn over het geheel lomp, doch,

niet

niet lelijk gevormd. De vrouwen zijn lelijk; zij hebben die bloozende kleur niet, welke bij eene bevallige regelmaatige geſtalte het vrouwlijk geſlacht van onze noordlijke landen den voorrang boven alle andere vrouwen geeft. Hier in *Madera* zijn zij klein en grof van gebeente, zelfs in het gezigt, maar bijzonderlijk aan de voeten. Daarbij hebben zij niets bevalligs in haare houding en beweegingen, en in kleur behooren zij tot de donkerſte bruinetten. Maar de juiſte evenredigheid van haare wel gemaakte handen en haare groote levendige oogen vergoeden haar enigzints dat gebrek. De arbeidslieden draagen des zomers linnen ſchippers broeken, een grof hemd, eenen grooten hoed en laarzen. Enige hadden een kort kamiſool van laken en eenen langen mantel, dien zij ſomwijlen over den arm ſlaan. De vrouwen draagen rokken en korte naauwe lijfjens, eene dragt, die wel zeer eenvoudig is, maar veele perſoonen niet kwalijk ſtaat. Zij draagen ook nog wel eenen korten wijden mantel, maar het hoofd blijft geheel ongedekt en de ongetrouwde binden het hair boven op de kruin van het hoofd te zaamen.

De landlieden zijn zeer ſober en leeven ſlegt. Zij leeven meeſtendeels ſlechts van brood en uien of andere wortelen en een weinig vleesch. Maar hoe ellendig zij zig ook behelpen moeten, eeten zij tog niet ligt ingewanden of ander afval van vleesch, zij noemen de ellendigſte bedelaars *pens-ſtokkers*. Hun gewoone drank is water of een dunne drank, dien zij uit wijn-moer en water bereiden en dien zij door gisting wat ſcherp en zuur laaten worden; maar hij kan niet lang bewaard worden. Den wijn, welke dit eiland zoo beroemd gemaakt heeft en die hunner handen arbeid is, krijgen zij zelden voor

voor hunnen mond. Hunne voornaamste bezigheid is de wijn-teelt; doch alzoo deeze het grootste gedeelte van het jaar geene oppassing behoeft, kunnen zij zig gerust aan hunne neiging tot ledig loopen overgeeven, die in warme en vrugtbaare landen zoo natuurlijk is. De Portugeesche regeering schijnt tot hier toe nog de beste middelen daartegens niet aangewend te hebben. Daar is onlangs wel een gebod uitgegaan dat 'er olijvenboomen moesten aangeplant worden, daar het land voor den wijnbouw te droog en onvrugtbaar is; maar men is 'er niet op bedagt geweest den landman te ondersteunen, of beloonings te belooven, die zijn vooroordeel tegens nieuwigheden konden overwinnen en hem gewillig tot den arbeid zouden maaken.

De wijnbergen worden in pagt en altoos maar voor een jaar uitgegeeven. De pagters krijgen vier tiende deelen van het gewas; vier andere tiende deelen moeten aan den grondheer, een aan den Koning en een aan de geestlijkheid uitgereikt worden. Eene zoo geringe winst en het vooruitzigt dat zij enkel voor anderen arbeiden, moet natuurlijker wijze hunne moed en hunne hoop ter neder slaan, en evenwel zijn zij bij alle onderdrukking vrolijk en vergenoegd, zingen onder hun werk en koomen des avonds bij elkanderen, om op het geluid van eene slaap-verwekkende cyter te dansen en te springen.

De stedelingen zijn nog lelijker dan de landlieden en daarbij dikwijls bleek en mager. De mannen gaan naar de Fransche wijze en meest in het zwart gekleed; maar gemeenlijk passen hun de klederen niet en schijnen op zijn minst reeds vijftig jaaren uit de mode geweest te zijn. De juffers zijn fijner en bevallig van gelaat; maar de jaloezij, welke den man-

nen

nen hier als aangeboren is, houdt haar ſteeds opgeſloten en berooft haar van het geluk, dat de vrouwen van de landlieden ongeſtoord genieten. De voornaame lieden maaken eene ſoort van adel uit; maar hunne trotschheid op hunne geboorte maakt hen ongezellig en onweetend en doet hen eene belagchelijke gemaakte deftigheid aanneemen. De landgoederen behooren aan enige oude familieën, die te *Funchial* en in de overige ſteden van het eiland woonachtig zijn.

Het eiland *Madera* beſtaat uit eenen eenigen grooten berg, die zig aan alle zijden van de zee naar het midden des eilands verheft en daar zelfs in eene punt te zaamen loopt, waarop eene diepte zoude gevonden worden, die van de inwooneren *Val* genaamd wordt en, naar hun zeggen, met een fijn, altijd groenend gras bewaſſen is. De ſteenen, welke wij gelegenheid hadden te onderzoeken, ſcheenen alle in het vuur geweest te zijn, waren met gaatjens en zwart van kleur, in kort, het grootſte gedeelte was lava. Enige geleeken naar die ſoort van ſteen, die van de berglieden in *Derbyshire Dunſtone* genoemd wordt. De grond beſtaat op het gantſche eiland uit een tras, die met klei en zand gemengd is en naar zekere ſoorten van aarde gelijkt, die wij daarna ook op het Eiland *Aſcenſion* aantroffen. Uit alle deeze omſtandigheden geloof ik met recht te kunnen beſluiten dat een vuurſpuuwende berg deeze lava en oker-aarde heeft voortgebragt en dat de diepte op de kruin van den berg, van welke ik gewag gemaakt heb, de crater of opening van den volkaan geweest is. Bij het eerſte aanzien van *Madera* was ik egter van een ander gevoelen, doch de zwarte *Loo-rots*, gelijk ook die, waarop het kasteel

St. Joan ſtaat, en verder de geſteldheid van de ſteenen aard-ſoorten en eindelijk de voor beſchreven verdieping overtuigden mij dat hier alles eene geweldige verandering van het vuur moet hebben geleden.

Daar zijn verſcheiden beeken, die van de hoogſte ſtreeken in diepe kloopen afſtroomende, het eiland doorſnijden. Maar vlakten, gelijk andere reizigers voor ons zouden gezien hebben (*), konden wij hier nergens vinden. In de bedden der beeken liggen, op veele plaatſen, eene menigte groote en kleine ſteenen, welke het water uit de hooge landen, vooral 's winters bij ſterken regen of bij het ſmelten der ſneeuw, naar beneden voert. Het water wordt, tot bevordering van den wijn-teelt, door dammen en kanaalen, in de wijnbergen geleid, waarvan ieder wijngaardenier op eenen bepaalden tijd gebruik kan maaken. Enige hebben het voor een geheel jaar; andere weeklijks drie maalen, andere twee maalen, en nog andere maar eens. Alzoo door de heete luchtſtreek geen wijnberg zonder bewatering beſtaan kan, kunnen dezelve ook niet zonder groote kosten en dan nog maar in zulke ſtreeken aangelegd worden, daar men water kan krijgen van degeene, die genoeg voor het gantſche jaar en nog overig hebben.

Daar in de hooge ſtreeken ſlegts ergens maar een ſtukjen effen lands aantetreffen is, of door handenarbeid effen gemaakt kan worden, daar planten zij Karaïbiſche kool (*Arum eſculentum* LINNEI) en om-

(*) Ziet de Engelſche reizen om de waereld door HAWKESWORTH uitgegeeven.

omringen het, om het te bewateren, met een dammetjen van aarde, omdat deeze plant best in vogtige gronden tiert. De bladeren gebruiken zij tot voeder voor de varkens; maar de wortelen worden door de lieden op het land zelve gegeeten. Zoete patatten (*Convolvulus Batatas* LINNEI) worden insgelijks daartoe geplant en maaken, benevens kastanjen, het hoofd-artijkel van hun voedzel uit. Van de laatſte vindt men groote bosſchen in de hooge landen, daar de wijngaard niet meer groeit. Tarw en garst wordt 'er ook gezaaid, voornamelijk op zulke plaatſen, daar de wijngaarden van ouderdom verminderen, of daar eerst nieuwe geplant worden. Ondertusſchen is hun gantſche graan-oogst naauwlijks toereikende voor drie maanden, waarom de inwooners zig van andere levensmiddelen, bijzonderlijk van Noord-Amerikaansch koren bedienen moeten, waarvan ook jaarlijks veele laadingen ingevoerd en tegens wijn ingeruild worden. Dit gebrek nu koomt gedeeltelijk van het gebrek aan mist en gedeeltelijk van den luien aart van het volk; doch, al wierd hier de akkerbouw tot de hoogſte volkoomenheid gebragt, dan zelfs zou 'er nog, naar het uiterlijk aanzien, geen graan genoeg gewonnen worden. Hunne dorsch-vloeren maaken zij cirkel-rond en leggen die op eenen hoek van hun veld aan, waartoe de grond aldaar gezuiverd en vast geſtampt wordt. De ſchooven worden in de rondte gelegd en daar wordt een vierhoekig bord, van onderen met ſcherpe vuur-ſteenen bezet, door een paar oſſen over getrokken. Om het bord zwaarer te maaken gaat de oſſen-drijver 'er boven op ſtaan. Hierdoor wordt het ſtroo tot hakzel gebrooken en het koren tegelijk uit de airen gehaald.

De

De grootſte en voordeeligſte oogst op *Madera* beſtaat in wijn, door welken het eiland ook beroemd is. Daar de grond, de ligging en het water het gedoogen, wordt wijn geteeld. Elke wijnberg wordt door een of meer paden van drie tot zes voeten breed doorſneden en deeze zijn met muuren van twee voeten hoogte ingeſloten. Langs deeze gangen, die met latwerk van zeven voeten hoog overwelfd of bedekt zijn, worden op even gelijke tusſchenwijdten paalen opgerigt, waaraan men een traliewerk van bamboes-riet vast maakt, dat van beiden zijden van den bedekten gang tot omtrent twee voeten van den grond af loopt en op deeze hoogte den gantſchen grond van den wijnberg bedekt. Op deeze wijze worden de ranken in de hoogte gehouden en de arbeiders hebben ruimte om het onkruid, dat tusſchen de ranken opſchiet, uittewieden. In den wijn-oogst kruipen zij onder het latwerk, ſnijden de druiven af en verzamelen die in manden. Ik zag hier trosſen, die meer dan zes ponden woogen. Deeze wijze om den grond zuiver van onkruid en vogtig te houden en de druiven zelve in de ſchaduwe te laaten rijpen, geeft den *Madera* wijn die uitmuntende ſmaak en dat lijf, of die eigenſchap van den mond regt te vullen, die denzelven zoo bijzonder eigen is. Maar uit deeze behandeling van den wijngaard ſpruit ook de noodzaaklijkheid dat 'er zekere plaatſen tot het planten van bamboes moeten aangelegd worden, wijl het latwerk niet zonder bamboes-riet kan gemaakt worden. Wanneer dus de een of andere wijnberg, door zijne ligging, gebrek aan dit onontbeerlijk riet heeft, kan hij niet behoorlijk bebouwd worden en blijft dierhalven ook dikwerf geheel braak liggen.

De wijn is verſchillend in deugd en prijs. De beſt

te wordt van eene ſoort van druiven gemaakt, van welke de ranken, op last van den Infant van Portugal *Don* HENDRIK, uit Candia herwaarts gebragt en aangeplant zijn geworden. Hij heet *Malveſie Madera*. De pijp wijn kan op de plaats zelve niet onder veertig of twee en veertig ponden ſterling ingekogt worden. Hij is een kostlijke zoete wijn; maar hij valt ſlechts ſchaarsch. De naast bij koomende ſoort is een drooge wijn, die meest naar Londen vervoerd wordt; van deezen geldt de pijp van dertig tot een en dertig ponden ſterling. Mindere ſoorten voor de Oost- en West-Indieën en voor Noord-Amerika kosten, naar gelang van hunne deugd, van twintig tot agt en twintig ponden ſterling. Daar worden, het een jaar door het ander gerekend, jaarlijks omtrent dertig duizend pijpen ingeoogst. Daar worden dertien duizend pijpen van de beste ſoort uitgevoerd; het overige wordt deels op het eiland zelf verbruikt, deels tot brandewijn geſtookt, die naar Braſilie gaat en deels wordt 'er wijn-azijn van gemaakt.

De wijnbergen zijn of met muuren of met heggen van granaaten, myrten, braam-ſtruiken en wilde roozen omringd. In de tuinen worden perſikken, abrikoozen, kweeën, appelen, peeren, okkernooten, kastanjen en andere Europiſche vrugten geteeld, ſomwijlen ook enige gewaſſen van onder den keerkring, als piſangs, gojaven en ananasſen.

De tamme dieren, die wij in Europa hebben, zijn ook op *Madera* te vinden, en, offchoon de ſchaapen en osſen, die 'er zijn, niet groot zijn, is hun vleesch egter ſmaaklijk. De paerden zijn ook klein, maar vast op de beenen. Zij klauteren met de grootſte vaerdigheid de ſteilſte voetpaden op;

want andere wegen zijn hier niet. Van rijdtuigen met raderen weet men hier te lande in het geheel niet; doch in de ſtad ziet men eene ſoort van ſleden, welke uit twee door dwarshouten aan malkanderen verbonden planken beſtaan, die van vooren eenen ſcherpen hoek maaken; men ſpant 'er oſſen voor en bedient 'er zig van om wijn-vaten en andere zwaare goederen te vervoeren.

Van wild gevogelte zijn hier meer ſoorten dan van ander wild, van welk anders talrijk geſlacht het konijn alleen de plaats bekleedt. Wij zagen voornamelijk den Sperwer (*Falco niſus*) verſcheiden Kraaien (*Corvus corone*) Aakſters (*Corvus pica*) Bosch- en Veld-Leeuwrikken (*Alauda arvenſis & arborea*) Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*) Geelvinken (*Emberiza citrinella*) gemeene en Berg-Musſchen (*Fringilla domeſtica & montana*) geele Kwikſtaerten (*Motacilla flava*) Roodborstjens (*Motacilla rubecula*) en wilde Duiven, welker ſoort wij niet bepaalen konden; ons kwam ook de Huis-Zwaluw (*Hirundo ruſtica*) en de Gier-Zwaluw (*Hirundo apus*) voor en enige Heeren van de Engelſche factorij verzeekerden ons dat zij ook nog de Boeren-Zwaluw (*Hirundo urbica*) gezien hadden. De Zwaluwen blijven hier den gantſchen winter door en verdwijnen bij koud weder maar een paar dagen, geduurende welke zij zig in de klooven der rotſen verſteeken en bij den eerſten warmen dag koomen zij weder te voorſchijn. De roode Patrijs (*Tetrao rufus*) is in de binnenſte deelen van het eiland ook gemeen, denklijk omdat zij daar minder dan in andere ſtreeken geſtoord wordt. In de vogelen-vlugt van den Heer LOUGHNANS zag ik den Rood-bek of Senegali (*Loxia aſtrild*) gewoone Vinken (*Fringilla*

coe-

coelebs) Distelvinken (*Fringilla carduelis*) Indiaansche Groenlingen (*Fringilla butyracea*) en Kanarievogels (*Fringilla canaria*) die alle op het eiland gevangen waren. Tam gevogelte, als Kalkoenen, Ganzen, Eenden en Hoenderen zijn zeldzaam, veelligt omdat 'er gebrek aan graan is.

Daar is hier geen eenige soort van Slangen; maar alle huizen, wijnbergen en tuinen krioelen van Hagedissen. De monnikken van een klooster klaagden dat zij hun veel schade in de tuinen deeden; om hen kwijt te worden hadden zij eenen grooten koperen ketel in den grond gegraaven, waarin deeze dieren, die altijd om aas herom loopen, bij honderden storteden en moesten sterven, omdat zij door de gladheid van het metaal 'er niet weder uit konden kruipen.

Langs de kusten van *Madera* en het nabij gelegen Eiland *Salvages* en de *Ilhas desertas* ontbreekt het de zee niet aan visschen; doch, wijl zij nog niet toereikende zijn om de vasten te houden, voeren hun de Engelsche schepen van *Gothenburg* haring en van *Nieuw-York* en andere plaatsen in Amerika gezouten visch en stokvisch toe.

Wij zagen weinige insekten; wij zouden 'er egter misschien meer gevonden hebben, zoo wij hier langer gebleven waren. Zij waren alle bekende en zelfs niet van veele onderscheidene soorten. Ik moet bij deeze gelegenheid eene aanmerking maaken, die op alle eilanden toepaslijk is, welke wij op deeze reize bezogt hebben. Viervoetige en tweeslachtige dieren en insekten zijn op die eilanden, die verre van het vaste land liggen, niet menigvuldig; van de eerste zijn 'er in het geheel geene, als zij 'er niet door menschen gebragt zijn geworden. Visschen en vo-

gelen daarentegens, die zonder vreemde hulp, door lucht en water den weg daarheen vinden kunnen, zijn menigvuldiger en in meerdere verſchillende ſoorten aantetreffen. Groote vaste landen daarentegens zijn rijk aan alle bovengenoemde ſoorten van dieren, gelijk ook aan vogelen en viſchen, die, gelijk gezegd is, overal gemeener zijn. Afrika leverde ons, op deeze reize, in weinige weeken, eene menigte verſchillende ſoorten van viervoetige dieren, tweeſlachtige dieren en inſekten, waarvan wij evenwel in alle de andere landen geen een eenige ontdekking hebben kunnen maaken.

Bladz. 8 (2). *Palma* behoort onder die eilanden, welke de Ouden onder den naam van *Gelukkige Eilanden* kenden, en een derzelve heetede reeds toen *Canaria* (*). Zij waren in gantsch Europa vergeeten tot omtrent het einde der veertiende eeuw

(*) Het is waarſchijnlijk dat niet alleen de *Kanariſche Eilanden*, maar ook *Madera* en *Porto-Santo* den Ouden zijn bekend geweest en, als men dit aanneemt, laaten zig hunne verſchillende narichten van het getal deezer eilanden zeer wel verklaaren, PLINIUS, *Hiſtor. Natur. Lib.* VI, *Cap.* 37. De beſchrijvingen van de Ouden ſtemmen ook met de nieuwe overeen. VOSSIUS *ad Melam Cap.* X, 20. *Ex iis quoque inſulis cinnabaris Romam advehebatur, ſane hodie etiamnum frequens eſt in Inſulis Fortunatis arbor illa quae Cinnabarim gignit. Vulgo Sanguinem Draconis appellant.* Ook hebben wij van PLINIUS naricht, *Lib.* VI, *Cap.* 36, dat JUBA, Koning van Mauritanie, op deeze eilanden, regt over de landen der Autololiers, purper liet verwen.

eeuw de zugt tot de ſcheepvaart en tot ontdekkingen weder ontwaakte. Omtrent deezen tijd vonden enige gelukzoekers dezelve op nieuw, en Biscaaiſche zeevaarers landden op het Eiland *Lancerota* en voerden honderd en zeventig inboorlingen van hetzelve weg. LOD. DE LA CERDA, een Spaansch Edelman van de koninglijke familie in Castille, verkreeg het recht van eigendom op deeze eilanden, door eene paualijke bulle, en voerde, ingevolge van dezelve, van het jaar 1344 af aan, den tijtel van *Prins van de Gelukkige Eilanden*, zonder nogtans van deeze zijne Staaten werklijk bezit te neemen. Hierop wierden zij in het jaar 1402 nogmaals bezogt door JOHAN BARON VAN BETHENCOURT uit Normandye. Deeze nam enige derzelve in bezit en noemde zig Koning der Kanariſche Eilanden. Maar zijn neef ſtond alle recht op dezelve af aan *Don* HENDRIK, Infant van Portugal, en eindelijk wierden zij aan den Spanjaarden afgeſtaan, die dezelve ook nog heden bezitten.

Bladz. 8 (3). Om deezen tijd beſloegen onze boeken en ons gereedſchap met ſchimmel en het ijzer en ſtaal begon in de open lucht te roeſten. Om deeze geſteldheid der lucht liet de kapitein het ſchip naarſtig met buskruid en wijn-azijn berooken. Het is zeer waarſchijnlijk dat de lucht zout-deeltjens bevattede, want enkele vogtigheid of vogtige damp brengt zulk eene uitwerking niet voort (*). Hoe eg-

(*) Deeze meening is door ELLIS, in zijne Reize naar de *Hudſons-Baai*, met veel ſcherpzinnigheid onderzogt.

egter de zwaare zout-deeltjens in damp opgelost en in de lucht opgeheven kunnen worden, mogen de Wijsgeeren uitmaaken. Daar zou ondertusschen voornamelijk te onderzoeken staan of niet de veelvuldige dierlijke zelfstandigheden, die dagelijks in de zee verrotten, eene, tot verklaaring van dat verschijnzel, toereikende menigte van vlug loogzout voortbrengen? De groote hitte tusschen de Keerkringen schijnt het zee-zout-zuur, dat zig in zout water zoo wel als in keuken-zout onthoudt, vlug te maaken; want men heeft opgemerkt dat, bij voorbeeld, aan doeken, die, in opgelost loogzout gedoopt, over de gewoone zout-pannen gehangen worden, zig in korten tijd krijstallen van een midden-zout aanzetten, die uit zout-zuur en dat loogzout, met welk de doeken te vooren waren bevogtigd geworden, bestond. Hieruit schijnt te volgen dat het zee-zout-zuur door de hitte van deeze streeken vlug gemaakt wordt en alsdan, in de dampen van de lucht zijnde, de oppervlakte van ijzer en staal aangrijpt; voor het menschlijk lighaam egter, dat door de hitte van het heete aardrijk zeer verzwakt wordt, moet dit ongemeen voordeelig zijn, in zoo verre het, bij het inademen, de longen versterkt en door zijne zagt zaamentrekkende werking op de huid de al te groote uitwaasseming voorkoomt.

Bladz. 12 (4). De kommandant van *St. Jago* gaf ons enig naricht van deeze eilanden. ANTONIO NOLLI, waarschijnlijk dezelfde, die door andere ook ANTONIOTTO genoemd wordt, een Genuees, die bij *Don* HENDRIK, Infant van Portugal, in dienst was, ontdekte, in het jaar 1449, enige deezer eilanden en landde op den eersten Mey

op

op een derzelve, die ook, ter eere van den dag van deszelfs ontdekking, den naam van *Mayo* kreeg. Hij zag te gelijker tijd *St. Jago*. In het jaar 1460 wierd 'er weder eene reize daarhenen ondernoomen, om 'er bezit van te neemen, eene volkplanting op dezelve aanteleggen en zig 'er vast neder te zetten, bij welke gelegenheid ook de andere eilanden volkoomen ontdekt wierden. *St. Jago* is het grootst en omtrent zeventien mijlen lang. De hoofdſtad van denzelfden naam ligt binnen 's lands en is de zetel van den Biſchop van alle de *Kaap-Verdiſche Eilanden*. Dit eiland is in elf kerſpelen verdeeld, van welke het volkrijkſte omtrent vier duizend huizen bevat, zoo dat het, over het geheel genoomen, maar ſlegt bevolkt is.

Porto-Praya ligt op eene ſteile rots, die wij langs een kronkelend pad opklommen. Aan de zee-zijde beſtaan de vestingwerken uit oude vervallen muuren en naar de land-zijde ſlechts uit opgeworpen losſe ſteenen, die naauwlijks eens halven mans hoogte bereiken. Digt bij het fort ſtaat een tamelijk aanzienlijk gebouw, dat eene maatſchappij van kooplieden te Lisſabon toebehoort, die een uitſluitend octrooi van handel op deeze eilanden hebben en tot dat einde hier eenen agent houden, die den armen inwooneren de ellendigſte waaren tot ongehoorde prijzen verkoopt.

St. Jago heeft weinige inwooneren; zij zijn van middelmaatige grootte, lelijk en bijna gantſch zwart, hebben wollig gekroest hair en uitſteekende lippen, in kort, zij zien 'er als de lelijkſte Negers uit. De ſchrijver van de *Wijsgeerige naſpeuringen over de Amerikaanen*, DE PAU, ſchijnt het voor uitgemaakt te houden dat zij van de eerſte Portugeeſche

volkplanters afſtammen en van langzaamerhand, door nieuwe geſlachten, dat is, in omtrent drie honderd jaaren, hunne tegenswoordige zwarte kleur aangenoomen hebben, welke wij evenwel nog veel donkerer vonden dan hij die beſchreven heeft. Of nu deeze, volgens zijn gevoelen en dat van den Abt DE MANET (*), enkel door de warmte van de heete luchtſtreek voortgebragt wordt, dan of zij niet veel eer door hunne huwelijken met Zwarten van de nabuurige Afrikaanſche kust ontſtaan zij, zal ik niet beſliſſen. Het zij zoo het wil, daar zijn thans zeer weinige Blanken onder hen en wij hebben 'er niet meer dan vijf of zes gezien. Op enige deezer ellanden zijn zelfs de Gouverneurs en de Prieſters Zwarten. De aanzienlijke draagen oude, afgeſletene Europiſche klederen, die zij nog voor de oprigting van de bevoorrechte handel-maatſchappij ingeruild hebben. De andere vergenoegen zig met enkele ſtukken van kledij, als een hemd, een kamiſool, een broek of een hoed, en ſchijnen met hunnen opſchik, zoo die zij, wel vergenoegd. De vrouwen zijn lelijk en draagen enkel een ſtuk geſtreept katoen over de ſchouderen, dat voor en agter tot aan de knieën afhangt; maar de kinderen loopen, tot dat zij tot huwbaare jaaren koomen, gantsch naakt. Door de willekeurige overheerſching der Gouverneurs, door de leiding van bijgeloovige blinde Prieſters, en door de zorgloosheid der Portugeeſche regeering, is dit volk werklijk in bijna nog ellendiger ſtaat dan zelfs de zwarte volkeren in Afrika, en deeze zelfde hin-

(*) *Nouvelle Hiſtoire de l'Afrique Françoiſe, Vol. II. in 12mo, Par. 1767, pag. 284.*

dernisen zullen het in het vervolg steeds beletten zig uittebreiden en te vermenigvuldigen, waarin tog de waare rijkdom van een land bestaat. Het is natuurlijk dat de bewooners van heete landen eene neiging tot luiheid hebben; maar zij worden daarin versterkt en moeten noodwendig voor alle verbeteringen van hunnen toestand, waaraan moeite verknogt is, onverschillig worden, als zij vooraf weeten dat alle poogingen daartoe hen slechts meer zullen doen kwellen en hen ongelukkiger zullen maaken. Zij geeven zig dan ook met eene stomme gevoeloosheid aan de bedelarij over, als den eenigsten stand, die hen tegens de gierige klaauwen van hunne dwinglanden beschutten kan. En waarom zouden zij ook, ten kosten van hunne rust en hunnen slaap, deeze eenigste verkwikkingen in hunnen bedrukten staat, arbeiden, daar zij weeten dat het loon hun niet zal geworden, maar alleen den schat van andere zal vermeerderen?

Droevige uitzigten, die zelfs geen hoop tot geluk doen flikkeren, zijn waarlijk geene aanlokzelen om te trouwen en de bezwaarlijkheid om het nodig, schoon nog zoo gering, onderhoud te vinden, zijn even zoo veele toereikende gronden om de huis- en kinder-zorgen te ontwijken. Hierbij koomt nog dat de vrugtbaarheid en de oplevering van den dorren grond enkel daarvan afhangen dat op zekere tijden van het jaar het nodige regenwater valle; doch blijft de regen ongelukkig ook maar in het geringste weg, moet op velden en weiden alles verdorren en verschroeijen en de hongersnood is onvermijdlijk. Men kan wel begrijpen dat diergelijke rampen de inwooneren afschrikken van het genoegen des huwelijksstands te begeeren, wijl zij bedugt zijn dat ellende

en ſlavernij het lot van hunne ongelukkige kinderen zal worden.

Toen wij, op onze terug reis naar Engeland, in het jaar 1775, weder aan de *Kaap de Goede Hoop* kwamen, verhaalde men ons dat deeze eilanden in de beiden voorgaande jaaren van eenen algemeenen hongersnood bezogt waren geworden. Daar waren enige honderden inwooneren van honger geſtorven en de kapitein van een Hollandsch ſchip, dat in deezen tijd voor *St. Jago* ten anker lag, had een groot aantal van dezelve, met vrouwen en kinderen, aan boord genoomen, die zig als lijf-eigenen aan hem overgegeeven hadden, enkel om den honger te ontgaan. Hij maakte zig hunnen nood te nutte, bragt hen aan de *Kaap* en verkogt hen daar; maar zoo dra de Hollandſche regeering aan de *Kaap* naricht van deezen ſchandelijken handel kreeg, ontvong hij bevel deeze ongelukkige weder op zijne eigene kosten intekoopen, hen naar hun vaderland terug te voeren en een bewijs van de Portugeeſche regeering te brengen dat zij daar gekoomen waren.

De *Kaap-Verdiſche Eilanden* zijn bergachtig, maar op de laage bergen, die zagt naar den zee-oever afloopen, en ruime dalen tusſchen beiden hebben, is alles groen. In het geheel ontbreekt het deezen eilanden aan water, want, behalven op *St. Jago*, dat eene tamelijke rivier heeft, die zig bij *Ribeira-grande*, een daarnaar genoemd vlek, in zee ſtort, is op enige derzelve alleen bron-water. Zoo is, bij voorbeeld, te *Porto-Praya* maar eene eenige bron, die ſlechts met veld-ſteenen zonder muurwerk ſlegt aangelegd was en niet alleen troebel en brak water gaf, maar ook zoo weinig, dat wij haar da-

dagelijks twee maalen droog ſchepten. Het dal nevens het fort ſchijnt eenen eenigzints vogtigen grond te hebben en is hier en daar met kokosnooten-boomen, ſuiker-riet, banannen, katoen, gojaven en papaya-boomen beplant; doch het grootst gedeelte is met kreupelbosch begroeid of beſtaat uit vee-hoederijen.

Deeze laatſte omſtandigheid zoude veelligt hoop kunnen geeven dat deeze eilanden gewigtig en voordeelig zouden kunnen gemaakt worden, als zij een arbeidzaam, onderneemend en handeldrijvend volk toebehoorden. De cochenille-plant, indigo, enige ſpecerijen en misſchien ook de koffij zouden, naar uiterlijk aanzien, in deeze brandend heete luchtſtreek wel tieren en gewis ten vollen toereikende zijn om den planters en den overigen inwooneren niet alleen de noodwendigſte behoeften, maar ook alle genoeglijkheden des levens te verſchaffen, als zij, namelijk, eene zoo weldaadige en vrije regeering genooten als de Engelſche. Dan zoude, in plaats van het ſchraal onderhoud van wortelen, dat zij nu hebben, hunne disch met overvloed van ſpijzen bezet en hunne ellendige hutten in gemaklijke huizen veranderd worden.

Enige der laage heuvelen waren zoo dor en onvrugtbaar, dat men naauwlijks hier en daar wat groen op dezelve zag; op andere, daarentegens, zagen wij nog enige planten, offchoon het tegens het eind van het drooge jaargetijde liep. In de dalen is de grond vrugtbaar genoeg en beſtaat uit uitgebrande verweêrde ſlakken en okerverwige asch; maar overal is de aarde met eene menigte ſteenen bedekt, die verbrand en eene ſoort van lava ſchijnen; de rotſen aan de kusten zijn ook zwart van kleur en

zien

zien 'er insgelijks als verbrand uit. Uit dit alles is het waarschijnlijk dat dit eiland groote veranderingen van het uitbreeken van vuurspuuwende bergen geleden hebbe en hetzelfde kan men misschien van de overige nabuurige eilanden zeggen, te meer, wijl een derzelve, namelijk *Fuogo*, nog tot op den huidigen dag uit eenen werklijk vuurspuuwenden berg bestaat. De binnen 's lands gelegen bergen zijn hoog, ook scheenen enige derzelve zeer steil en zij zullen misschien van oudere oorsprong zijn dan de overblijfzelen van vuurspuuwende bergen aan de kusten, welke wij alleen konden onderzoeken.

Des avonds, naar boord gaande, moesten wij door het water waaden, dat egter niet zonder vrees geschieden kon, ter oorzaake van de haaien, die in menigte in deeze haven zijn. De kapitein, de sterrekundigen en stuurlieden hadden den dag, met het maaken van eene kaart van de haven doorgebragt en daartoe sterrekundige waarneemingen gedaan op een klein eiland, dat in de haven ligt en, om de menigte van kwakkelen, die 'er zijn, *Ilha dos Codornizes* of het *Kwakkel-Eiland* genaamd wordt. De kommandant verhaalde ons dat, voor enigen tijd, de officiers van een Fransch fregat op deeze zelfde plaats waarneemingen gedaan en verscheiden uurwerken van eene nieuwe uitvinding bij zig gehad hadden. Dit was het fregat de *Isis* geweest, onder bevel van den Heer FLEURIEU, aan wiens boord zig de Heer PINGRÉ bevond; het dag-verhaal van die reis en de op dezelve gedaane Waarneemingen zijn in twee deelen in quarto uitgegeeven.

Op onze kruidkundige wandelingen hadden wij aldaar enige planten van onder den Keerkring, maar meest

meest van bekende ſoorten, gevonden; onder de inſekten, visſchen en vogelen daarentegens waren enige nieuwe. Onder de laatſte behoorde voornamelijk eene ſoort van paerl-hoenderen, die zelden vliegen, maar des te ſneller loopen en, als zij oud zijn, een zeer hard droog vleesch hebben. Kwakkels en roode patrijzen zouden 'er, naar het zeggen der inwoonen, ook gemeen zijn: maar de merkwaerdigſte vogel, dien wij hier vonden, was eene ſoort van ijsvogel (*). Hij voedt zig met groote blaauwe en roode land-krabben, die zig alhier in menigte ophouden en in den droogen dorren grond ronde en diepe gaten tot hunne woningen maaken. Onze matroozen kogten 'er vijftien of twintig aapen, die *St. Jago Aapen* of *Groene Aapen* (†), *Simia Sabaea*, genoemd worden. Zij waren wat kleiner dan katten en van eene groenachtige bruine kleur, met zwarte koppen en pooten. Zij hadden zakken in den mond. De kuuren van deeze dieren waren vermaaklijk genoeg, zoo lang dat ſpel nog nieuw was; maar het duurde niet lang, en men wierd hen moede; men ſloeg de arme dieren dikwijls op eene wreede wijze van den eenen hoek van het ſchip naar den anderen en liet hen eindelijk uit gebrek aan verſch voedzel van honger ſterven, zoo dat maar drie derzelve levendig aan de *Kaap* kwamen.

Bladz.

(*) Deeze zelfde ſoort wordt in *Gelukkig Arabie* gevonden. Zie FORSKALS *Fauna Arabica*; zoo ook in *Abyſſinie*. Zie de voortreflijke tekeningen van J. BRUCE.

(†) De ſchoone groene Meerkat, de Callitriche.

VERTAALER.

Bladz. 12 (5). Den zestienden, des avonds ten agt uuren, zagen wij een helder vuurig luchtverschijnsel van eene langwerpige gedaante en blaauwachtig van kleur. Het bewoog zig zeer snel naar den gezigt-einder, liep noord-westwaarts en verdween weinige oogenblikken daarna onder den gezigt-einder. Op den middag waren wij ten minsten vijf en vijftig Engelsche zee-mijlen van *St. Jago* verwijderd en tog volgde eene zwaluw het schip altoos na. Tegen den avond zettede zij zig op eene van de schiet-gaten; doch, wijl zij daar altoos ontrust wierd, zoo dikwerf de zeilen omgehaald of ingenoomen wierden, nam zij naderhand 's nachts haare huisvesting in het beeldwerk aan den spiegel en volgde ook de twee volgende dagen het schip. Geduurende deezen gantschen tijd zagen wij veele Boniten om ons. Dikwijls schooten zij met de grootste snelheid naast ons voorbij; maar alle poogingen om haar met angels en harpoenen te vangen waren vergeefsch; het gelukte daarentegens onzen matroozen eenen haai, van vijf voeten lang, aan den haak te vangen. Zijnen gewoonlijken geleider, het Lootsmannetjen (*Gasterósteus ductor*) en den Zuigvisch of Remora (*Echeneis remora*) zagen wij wel bij hem, maar met dit onderscheid, dat de eerste zig zorgvuldig wagtte van gevangen te worden; maar de laatste daarentegens zoo vast aan het lighaam van den haai zat, dat 'er tegelijk met denzelven vier op het dek gehaald wierden. Den volgenden dag aten wij iets van den haai en vonden dien, gebakken zijnde, van eene tamelijk goede smaak, maar om het vet zwaar te verteeren.

Bladz.

Bladz. 14 (6). Onze kapitein heeft door eene veeljaarige ondervinding opgemerkt dat op lange zee-reizen eene rijklijke uitdeeling en een overvloedig gebruik van versch water ongemeen veel toebrengt om het volk gezond te houden. De reden daarvan is ook gemaklijk te verklaaren, want, als het rijklijk gedronken en ook tot het wasschen van het lighaam en het linnen gebruikt wordt, verdunt het niet alleen het bloed, maar door de zuiverheid en het dikwijls veranderen van linnen blijven ook de zweet-gaten van de huid steeds open, en dus wordt de, tot de gezondheid nodige, onmerkbaare uitwaassemíng niet afgebrooken. Daardoor wordt het gevaar van rotaartige ziekten op tweeërleie wijzen voorgekoomen, eensdeels omdat de uitwaassemingen van het lighaam niet weder door de hnid ingezogen kunnen worden, en anderdeels omdat de door het aanhoudend zweeten verloren vogtigheid door veel drinken weder vergoed wordt, bij welker gebrek de verdikte vogten ligt ziltig en scherp worden, dat men eigenlijk als de oorzaaken van de ontsteeking-koorts opgeeft.

De regen had onze arme zwaluw door nat gemaakt. Zij zettede zig op de leuning van het dek neder en liet zig geduldig vangen. Ik droogde haar en liet haar in het stuur-ruim vliegen; zij vergastede zig op de vliegen die zij daar vond en vloog zedert in en uit de kajuit en het ruim; eindelijk verdween zij; denklijk wierd zij door den eenen of anderen gevoelloozen matroos gevangen, om een lekker beetjen voor eene geliefde kat te worden. Deeze vogel toont zeer duidlijk hoe enkele vogelen zoo verre weg in zee gebragt kunnen worden. Het schijnt dat zij de schepen, die van land afstraken, onbemerkt op de

open

open zee volgen en zij moeten dan nabij het ſchip, als het eenigst vast punt, dat hun het onoverzienbaar vlak van de zee aanbiedt, blijven. Zeilen een of meer ſchepen met elkanderen, zoo kan men ook gemaklijk begrijpen waarvandaan het koome dat men verre van land land-vogelen aantreft. Zij volgden veelligt het een ſchip en geraakten naderhand ook bij dat, waarop zig de waarneemer bevond. Maar behalven dit leert de ondervinding dat niet alleen enkele vogelen, maar zelfs gantſche vlugten door zwaare ſtormen verre van land en tot op de open zee gejaagd worden, daar zij dan ook op de ſchepen zoeken te rusten. Dit bevestigde mij kapitein COOK uit eigen ondervinding. Hij bevond zig eens tusſchen Noorwegen en Engeland in eenen hevigen ſtorm, geduurende welken eene vlugt van veele honderden vogelen zig in het wand kwam nederzetten. Behalven eene menigte kleine vogelen, waren 'er ook enige havikken onder, die op de kleine aanvielen en een rijklijk maal hielden.

Den drie en twintigſten zagen wij enige walvisſchen van vijftien tot twintig voeten lang naar het Noorden en Noord-Westen voorbij het ſchip zwemmen. Men hield hen voor Noord-kapers (*Delphinus orca*). Twee dagen daarna zagen wij visſchen van dezelfde ſoort, benevens enige kleinere van eene bruine kleur, die om hun ſpringen uit het water *Springers* genoemd worden.

De wind was zedert enige dagen N. W. en nodigde ons naar het Z. O. te ſtevenen, zoo dat wij nu zuidwaarts van de kust van *Guinea* waren. Enige van onze zee-lieden, die den Atlantiſchen Oceaan dikwerf overgevaaren waren, zagen dit als iets bijzonders aan; en het is ook indedaad zonderling dat,

al-

alſchoon de wind tusſchen de Keerkringen voor zeer beſtendig, ja bijna onveranderlijk gehouden wordt, hij evenwel ſomtijds van de regel afwijkt.

Bladz. 14 (7). In deeze ſtreek zagen wij ook enige Fregat-vogelen (*Pelecanus aquilus*). De matroozen houden dezelve voor een teken dat 'er land nabij is; wij waren egter nu meer dan honderd zeemijlen van de naaſte kust en bijgevolg heeft deeze meening even zoo weinig grond als veele andere oude vooroordeelen. Elke wederlegging van een vooroordeel is een gewin voor de weetenſchap en elk bewijs dat eene heerſchende meening des gemeenen mans eene dwaaling is, is een ſtap tot de waarheid, die alleen verdient tot voordeel van het menſchdom opgetekend en bewaard te worden.

Bladz. 15 (8). Den eerſten September zagen wij verſcheiden Doraden (*Coryphaena hippurus*). Ook zagen wij niet verre van het ſchip eenen grooten visch, dien WILLOUGHBY uit de berichten van J. NIEUWHOF ontleend, in zijn *Aanhangzel tot de hiſtorie der Viſchen bladz.* 5. op Pl. IX. Fig. 3, heeft laaten afbeelden. Hij wordt bij de Hollanders de *Zee-duivel* genaamd en ſchijnt, naar zijne uiterlijke gedaante, tot het geſlacht der roggen te behooren, maar van eene nieuwe ſoort te zijn, een bewijs dat zelfs de bekendſte zeeën, gelijk de Atlantiſche is, ſtof tot nieuwe ontdekkingen geeven, als maar degeene, die het bekende van het onbekende weeten te onderſcheiden, gelegenheid hadden om de nodige onderzoekingen te doen.

Den derden zagen wij groote ſchoolen van vliegende visſchen en vongen eenen Boniet (*Scomber pelamys*)

mys) die terſtond klaar gemaakt wierd, maar die drooger en onſmaaklijker was dan waarvoor men hem gewoonlijk houdt; twee dagen daarna gelukte het ons eene Dorade te krijgen. Voor de tafel is ook deeze visch, als zeer droog zijnde, van weinig waarde; maar des te meer behaagt hij, als men hem ziet ſlachten, het gezigt door de onbeſchrijflijk ſchoone ſpeeling van kleuren op zijne huid. Deeze verandert dan onophoudlijk en eene heerlijke vermenging van kleuren wisſelt met elkander af, zoo lang de visch ſlechts enig ſpoor van leven heeft. Naar het mij voorkoomt is dit een der pragtigſte vertooningen, welke een reiziger in de zeeën van de heete luchtſtreeken kan aantreffen.

Terwijl wij in de ſloep voeren, hadden wij ook gelegenheid eene ſoort van kwallen of zee-netelen te onderzoeken, welke LINNEUS *Meduſa pelagica* genoemd heeft. Ook vongen wij een ander zee-dier *Doris laevis* of de gladde Zee-ſlak genoemd en maakte naauwkeuriger tekeningen van dezelve als men tot hier toe gehad heeft.

Bladz. 15 (9). Wij vongen den negenden verſcheiden Doraden en een vliegende visch, die volkoomen een voet lang was, viel op het dek neder. Zedert den agtſten hadden zig aanhoudend verſcheidene ſoorten van Zee-vogelen, als Fregat-vogelen (*Pelecanus aquilus & ſula*) Storm-vogelen, Meeuwen en Keerkring-vogelen (*Phaëton aethereus*) laaten zien. Ook was de zee dikwijls met weeke zeedieren bedekt. Onder deeze laatſte was eene ſoort die blaauw, omtrent als eene tuin-ſlak, van gedaante en met vier armen voorzien was, die in verſcheiden takken verdeeld waren. Wij noemden haar

Glau-

Glaucus atlantícus. Eene andere ſoort was doorſchijnende als glas, en van deeze hongen dikwijls veele, als aan eene ſnoer geregen, aan malkanderen. Wij bragten dezelve tot het geſlacht *Dagyſa*, van welke ook in de eerſte Reize van COOK gewag gemaakt wordt (*). Nog twee andere ſoorten van ſlakken, door de Hollanders *Bezaantjens* genoemd (*Holothuria phyſalis*) en zeilende kwallen (*Meduſa vélella*) waren aan alle zijden van het ſchip in groote menigte.

Bladz. 16 (10). Onder andere viel ons heden ook eene nieuwe ſoort van kwal in handen, en wij kreegen ook gelegenheid eenen vogel, die zig zeden twee dagen had laaten zien, nu nader te beſchouwen, wanneer hij de gewoone groote onweers-vogel (*Procellaria puffinus*) bleek te zijn.

Den vierden October zagen wij, met koud weder en eene ſcherpe lucht, groote hoopen van de gemeene kleine onweers-vogelen (*Procellaria pelagica*) die van eene rosbruine kleur zijn en witte ſtuiten hebben. Den volgenden dag vertoonde zig ook de eerſte Albatros (*Diomedea exulans*) en Pintaden (*Procellaria capenſis*).

Weinige dagen daarna bekwamen wij nog enige ſlakken en eene paarſche ſlak, het kwallebootjen (*Helix janthina*) welke laatſte om haare buitengemeene dunne ſchaal merkwaerdig is. Ik moet alhier een verkeerd voorgeeven van den Heer HAWKESWORTH, ſchrijver van de eerſte Reize van COOK om de Waereld, omtrent dit diertjen aanſtippen (†); hij

(*) Deel I, bladz. 3 en 4.
(†) Deel I, bladz. 22.

hij schijnt te twijfelen of dit dier niet de *purpura* der Ouden zij. Die PLINIUS slechts heeft ingezien kan geen het minste vermoeden hebben dat dat dunschaalig hoorntjen de purper-slak der Ouden zoude kunnen wezen. Zij kenden verscheiden slakken, die purper leverden, maar deeze waren enkel klip-horens: *Earum genera plura, pabulo & solo discreta* XI, 61. *Exquiruntur omnes scopuli, gaetuli muricibus ac purpuris* V, 1. Even zoo duidlijk en onloochenbaar is het dat de gestalte en hardigheid van hunne purper-slakken van de kleine *helix janthina*, gantsch verschillend waren. *Purpura vocatur cuniculatim procurrente rostro & cuniculi latere introrsus tabulato qua proferatur lingua* IX, 61. *Lingua purpurae longitudine digitalis qua pascitur perforando reliqua conchylia tanta duritia aculeo est* IX, 60. *Praeterea clavatum est ad turbinem usque aculeis in orbem septenis fere* IX, 61. *Den* ANTONIO D'ULLOAS Reize naar Zuid-Amerika verdient hier over nageleezen te worden.

Bladz. 22 (11). Naauwlijks was het donker geworden of de zee vertoonde rondom ons een groot bewonderingswaerdig gezigt. Zoo verre wij zien konden scheen de gantsche Oceaan in vuur te zijn. Elke breekende golf was op den top met eenen helderen glans verlicht, die het licht van den *Phosphorus* geleek en langs de zijden van het schip veroorzaakte het slaan van de golf eene lijn als van vuur. Wij konden ook groote lichtende lighaamen in het water onderscheiden, die zig, dan snel, dan langzaam, nu in eene zelfde rigting met het schip, dan weder van ons weg bewoogen. Somwijlen zagen wij zeer duidlijk dat deeze lighaamen de gedaanten van

van visschen hadden en dat de kleine voor de grooten uit den weg gingen. Om dit wonderbaar verschijnzel naauwkeuriger te onderzoeken, lieten wij eenen emmer zulk lichtend zee-water op het dek haalen; men bevond dat ontelbaare lichtende lighaamtjens van eene ronde gedaante, die 'er met groote snelheid in om zwommen, die glinsterende vertooning voortbragten. Na dat het water eene wijl tijds gestaan had, scheen het getal der vonken te verminderen; maar zoo dra wij het op nieuw roerden, wierd het weder zoo lichtend als van te vooren. Ook merkten wij op dat, als het water langzaamerhand stil wierd, die lichte lighaamen tegens de trillende beweeging of den stroom van hetzelve zwommen, alschoon zij, bij sterk roeren, de rigting, in welke zig het water dan bewoog, niet wederstaan konden, maar met hetzelve wierden voortgesleept. Om nog nader te bepaalen of deeze dierjens een eigen vermogen om zig te beweegen hadden, dan of hunne beweeging veelligt enkel van het slingeren van het schip kwame, lieten wij den emmer vrij ophangen. Deeze proef zettede hunne zelfstandige beweegingkragt buiten allen twijfel en bewees tegelijk dat de beweeging van het water het lichten wel niet voortbrengt, maar egter bevordert; want als het water geheel stil was, verminderde het vonken langzaamerhand en bij de geringste beweeging kwam het weder en nam in even dezelfde evenredigheid toe als dezelve vermeerderde. Terwijl ik het water met de hand omroerde, bleef een deezer heldere lighaamjens er aan hangen, en deeze omstandigheid maakte ik mij ten nutte om het met het gewoon glas van het verbeterd mikroskoop van RAMSDEN te onderzoeken. Hier vertoonde het zig van eene kogelronde gedaan-

te, wat bruinachtig en doorschijnend als gelei, maar met het sterkst glas ontdekten wij aan dit deeltjen den mond van eene kleine opening, en in dezelve vier of vijf darm-zakken, die met elkanderen en met die opening zaamenhongen. Na dat ik op deeze wijze verscheidene derzelve had waargenoomen, die alle van dezelfde gestalte waren, tragtede ik enige in een dropjen watera te vangen om hen in een hol glas, in hun element, onder het mikroskoop te brengen, daar ik dan hunne natuur en bewerktuiging nader zoude hebben kunnen waarneemen; maar zij wierden door de geringste aanraaking gemeenlijk zeer beschadigd en, zoo dra zij dood waren, zag men niets meer aan hun dan eene niet te zaamenhangende klomp vezelen. Na omtrent twee uuren hield de zee geheel op met lichten, en, alschoon wij nog binnen dien tijd eenen emmer water hadden laaten scheppen, waren dog alle herhaalde proeven, om een van deeze deeltjens levendig onder het glas te brengen, steeds vergeefsch. Wij verzuimden dan ook niet langer van het eerst waargenoomen bolletjen eene tekening te maaken en onze waarneemingen optescbrijven, waaruit men met waarschijnlijkheid kan gissen dat deeze kleine dieren misschien het kuit van eene soort van kwal zijn; maar zij kunnen ook wel een eigen geslacht uitmaaken (*).

Daar

(*) Het verschijnzel van het vonken en lichten van het zee-water heeft de aandacht der Natuurkundigen zeer sterk bezig gehouden en hetgeen onze doorluchtige reizigers in verlegenheid bragt was reeds zeer lang voor hun beredeneerd geworden. ARISTOTELES schreef dat licht toe aan de vette en olieachtige hoedanigheid van het zee-water. Daar wordt van gesprooken bij BACO in zijn *Novum Organum*,

in

Daar was in dit verſchijnzel iets zoo wonderbaars en groots, dat wij ons niet onthouden konden met eerbiedige verwondering aan den Schepper te denken,

in de Verhandeling van BOYLE *over de oorſprong der gedaanten en hoedanigheden*, in de Verhandeling of de *Phosphort* van OZANAM, in de *Memoires de l'Académie des Sciences* van de jaaren 1703 en 1723, bij BARTHOLINUS, *de Luce animalium*, bij DONATI, in zijne *Natuurlijke Hiſtorie der Adriatiſche Zee*, in een werk, getijteld *Dell' Elettricismo*, te Venetie in het jaar 1746 uitgegeeven door eenen officier van de Koninginne van Hongarye, in de *Memoires de l'Académie des Sciences* van 1750, door den Abt NOLET, in het derde Deel van de *Memoires préſentés à l'Académie par des Scavans étrangers*, daar de Heeren LE ROY van Montpellier en de Commandeur GODEHEU van Riville over deeze zaak gehandeld hebben; in een werk van VIANELLI, getijteld *Nuove ſcoperte intorno le luci notturne dell' acqua marina*; in eene Verhandeling van GRIZELINI, Geneesheer van Venetie, dat ten tijtel voert: *Nouvelles Obſervations ſur la ſcolopendre Marine*; in eene Verhandeling van POUGET, Luitenant Generaal van de Admiraliteit van Cette, in het jaar 1767 in de Academie voorgeleezen over het vonken van het zeewater, maar die niet gedrukt is; bij LINNEUS in zijne *Amoenitates Academicae*, *Diſſert.* 39, en in de *Philoſophical Tranſactions* van 1769, door CANTON. Deeze laatſte Verhandeling bevat proeven, welke bewijzen dat het licht van de zee van de verrotting van dierlijke zelfſtandigheden koomt. Een klein wit vischjen, in zee-water gelegd, maakte het lichtende in agt en twintig uuren. Deeze proeven gelukken even zeer in gemeen water, waarin men een dertigſte van deszelfs gewigt zout doet. DE BUFFON heeft mij gezegd dat zoet water, waarin hij hout liet weeken,

ken, wiens Almagt dit ſchouwſpel bereid had. De Oceaan wijd en breed met duizend millioenen van deeze kleine diertjens bedekt! Alle tot het leven bewerk-

ken, ook lichtend wierd. De Heer CADET heeft mij ook gezegd dat gedistilleerde olie van hartshoorn het water lichtend maakte. De Heer RIGAUD verzeekert in het *Journal des Scavans* van Maart 1770 (*pag.* 148 *in* 4*to*) dat het licht van de zee van de haven van Brest tot de Antilles van eene ontzagchelijke menigte kleine ronde polypen koomt van een vierde lijn middellijn en die maar eenen arm van omtrent een zesde van eene lijn lengte hebben.

Het ſchijnt zeeker dat 'er in de zee verſcheiden ſoorten van dieren zijn, die ook lichten; die, welke door GRISELINI en VIANELLI beſchreven zijn, verſchillen met elkanderen en van die van den Heer GODEHEU: de pholaden, de zee-netels, de polypen, de verrotte viſchen geeven licht. De Heer ADANSON heeft verſchelden ſoorten van piſsebedden gezien, die ook lichten; maar hij zeide den tienden January 1767 in de Academie dat zelfs het zand op Senegal, als het zee-water 'er af geloopen is, licht geeft, als men 'er den voet van opligt en dat de zee lichtend is zonder dieren. De Heer TURGOT wierd met zijn gezelſchap op zee nat gemaakt en alle gaven zij licht van zig, hunne klederen waren des anderen daags nog lichtend, als men die wreef. De Heer FOUGEROUX, die ook de lichtende dieren heeft waargenoomen, ſtemt toe dat het moeljelijk zij al het licht van de zee aan dezelven toetеſchrijven; maar dat men moet toeſtaan dat 'er eene phosphorieke ſtof is, die uit de verrotting voortkoomt. De Heer LE ROY heeft vonken voortgebragt door het mengen van verſchillende vogten en vooral van wijngeest, en hij beſluit 'er uit dat dit verſchijnzel moet toegeſchreven worden aan eene phosphorieke ſtoffe, die brandt en verteert,

als

werktuigd! Alle begaafd met het vermogen van zig te beweegen, naar willekeur te ſchitteren, andere lighaamen enkel door aanraaking te verlichten en hunne eigene lichtende eigenſchap afteleggen, zoo haast zij willen! Deeze beſpiegelingen drongen zig uit

als zij licht geeft, die zig onder de gedaante van kleine korreltjens vertoon, die geenzints dieren ſchijnen. De Heer GODEHEU heeft eene ſoort van visch waargenoomen, die naar de Thonijn gelijkt, de *Bonite* genaamd, in welken eene olie is, die uit haar zelve licht en, na dat hij zelf lichtende inſekten in het zee water waargenoomen en beſchreven heeft, is hij nog overtuigd dat het lichten van de zee van het vet en de olie koomt, waarmede zij voorzeeker vermengd is. De Abt NOLLET had langen tijd gedagt, gelijk de ſchrijver van het werk in 1746 uitgegeeven, dat dat licht van de elektriciteit kwame; in het vervolg was hij geneigd te gelooven dat de kleine diertjens 'er de oorzaak van waren, of onmiddelijk, of ten minſten door het vogt, die zij in zee uitgeeven; ik heb hem egter hooren zeggen dat hij niet dorst ontkennen dat het eene andere oorzaak konde hebben; men heeft dikwijls gezegd dat het licht van de zee ſterker was als het ſtormde, maar dat heeft hij niet bemerkt; wat 'er van zij, het is waarſchijnlijk dat een groot getal oorzaaken toebrengen om de zee te doen lichten en dat het licht, dat men voortbrengt door het water te roeren, verſchillend is van dat, hetwelk men ſomtijds over de geheele oppervlakte van de zee verſpreid ziet, zoo verre men zien kan, en dat het zonderlingst ſchouwſpel vertoont, vooral onder de verzengde luchtſtreek en in den zomer.

Aantekening door den Heer DE LA LANDE *medegedeeld aan den Vertaaler van de Franſche Uitgave.*

uit het binnenſte van ons hart voort en gebooden ons den Schepper in zijne kleinſte werken te eeren. *Turrigeros elephantorum miramur humeros taurorumque colla, tigrium rapinas, leonum jubas; cum rerum natura nusquam magis quam in minimis tota ſit. Quapropter, quaeſo, ne noſtra legentes, quoniam ex his ſpernunt multa, etiam relata faſtidio damnent, cum in contemplatione naturae nihil poſſit videri ſupervacuum.* PLINIUS *Hiſtor. Natur. Lib.* XI, *Cap.* 1, §. 2.

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz. 29 (1). Enige deezer Albatrosſen waren van de eene tip der vlerken tot de andere meer dan tien voeten breed. De vederen der jonge waren met veele bruine vederen vermengd; maar de volwasſene waren geheel wit tot aan de vleugelen, die zwartachtig en aan de bovenſte gelederen met zwarte ſtreepen geſtreept en met enkele vederen zwart geſpikkeld waren. Deezen zelfden dag liet zig, eenen korten tijd, een groote bruine visch, die met den zonne-visch (*Tetrodon mola*) veel gelijkenis had, nevens het ſchip zien.

Bladz. 29 (2). Geduurende deezen ſtorm en in den nacht geraakte het geheele ſchip in opſchudding. Een onder-officier, die voor in het ruim ſliep, ontwaakende, hoorde water door zijne ſlaapkamer ruiſchen, dat hevig tegens de kisten kletſte; hij ſprong het bed uit en bevond zig tot aan de kuiten in het water. Oogenblikkelijk gaf hij den officier, die de wagt had, naricht van deeze vreeslijke omſtandigheid en in weinig minuuten was alles in het ſchip op en in beweeging. Men gong met alle de pompen aan het werk, terwijl de officieren met

ongewoone goede woorden het volk aanmoedigden; maar het water ſcheen desniettegenſtaande de overhand te neemen; ieder was in vrees en ſchrik; eindelijk ontdekte men, tot ons groot geluk, dat het water niet door een verborgen en ongenaakbaar lek inkwam, gelijk elk dugtte, maar dat het 'er in de bootsmans-kamer door een venſter of lucht-gat in liep, dat niet vast genoeg was toegemaakt geweest, en door het geweld der golven was ingeſlaagen. Dit wierd ras verholpen en nu was alle gevaar voorbij; doch, zoo de onder-officier niet door een bijzonder geluk ontwaakt ware, voor het water de overhand had, zou alle tegenswoordigheid van geest van onze officieren en alle moed van het volk vergeefsch geweest zijn; men zou het ſchip niet boven water hebben kunnen houden, en wij zouden te grond gegaan zijn, zonder dat ons door de duiſterheid van den nacht en de hooggaande zee enige de minſte hulp van het ander ſchip hadde kunnen toegebragt worden.

Bladz. 31 (3). Eene menigte onweers-vogelen van verſchillende ſoorten en zee-zwaluwen waren ons, dan in kleine dan in groote hoopen, van de *Kaap* gevolgd, zonder zig aan het ſtormen van den wind en de zee te ſtooren, dat hen integendeel in nog grooter aantal ſcheen te doen koomen. De voornaamſte ſoorten waren de Kaap-onweers-vogel (*Procellaria capenſis*) en de blaauwe, zoo genaamd, omdat hij blaauw-graauwe vederen heeft en dwarsch over de vleugelen met eene zwartachtige ſtreep getekend is. Ook lieten zig van tijd tot tijd de bovengenoemde ſoorten van Albatrosſen, en, ſchoon zelden, nog eene derde ſoort zien, dien wij den ros-

ver-

verwigen, maar onze matroozen, wegens zijne graauw-bruine kleur, den *Kwaker* noemden. Wi, zagen ook voor de eerſte maal Pinguins en hoopen van zee-gras, dat zee-bamboes of trompet-gras genaamd wordt (*Fucus buccinalis* LINNÆI) die men verkeerdlijk voor tekenen van een nabij zijnde land aanziet.

Bladz. 32 (4). Des namiddags voeren wij voorbij een ander ontzagchelijk groot vierkant ijs-eiland, dat omtrent twee duizend voeten lang, vier honderd voeten breed en ten minſten nog eens zoo hoog als onze groote mast, dat is omtrent twee honderd voeten hoog, was. Daar nu, volgens de proeven van BOYLE en MAIRAN (*), de klomp van het ijs omtrent tot het zee-water ſtaat als tien tot negen, zoo moet, volgens de bekende water-weegkundige wetten, de klomp van het ijs dat boven water is tot die welke zig onder water bevindt, als een tot negen zijn. Als nu het ſtuk ijs, dat wij voor ons zagen, van eene geheel regelmaatige geſtalte geweest is, dat wij eens aanneemen willen, dan moet het agttien honderd voeten diep in het water en in het geheel twee duizend voeten hoog geweest zijn. Rekenen wij nu de breedte op de bovengeſtelde vier honderd voeten en de lengte op twee duizend voeten, dan moet deeze eene klomp een duizend en zes honderd millioenen kubiek voeten ijs bevat hebben.

Diergelijke ontzagchelijke ijs-klompen drijven, naar alle waarſchijnlijkheid, ſlechts zeer langzaam en

(*) MAIRAN, *Diſſertation ſur la Glace*, *Par.* 1749, *pag.* 261.

en onmerkbaar; want, wijl het grootſte gedeelte van dezelve onder water is, kan het geweld van wind en golven weinig indruk op dezelve maaken. Stroomen in zee zijn veelligt de voornaamſte kragten, waardoor zij in beweeging gebragt worden; egter zal de kragt deezer ſtroomen niet ſterk genoeg zijn om dezelve in vier en twintig uuren twee Engelſche mijlen verre voortteſtuuwen. Dat wij ons op deezen eerſten togt naar de Zuid-pool van den oorſprong van dit drijvend ijs voorſtelden, liep toen nog ſlechts op gisſingen uit, die, zonder verdere ondervinding, ten hoogſten voor waarſchijnlijk hadden kunnen opgegeeven worden; doch nu wij onze Reis om de Waereld geheel volbragt hebben, zonder het zuidlijk vast land te vinden, waaraan men in Europa doorgaans geloofd heeft, zijn wij in onze voormalige vermoedens verſterkt geworden en houden het thans voor meer dan waarſchijnlijk dat dit drijfijs onmiddelijk in zee voortgebragt wordt, te meer, daar het, volgens herhaalde en beſlisſende proeven, uitgemaakt is dat zee-water bevriezen kan.

Dit drijf-ijs bewees ons ook dat 'er tusſchen de luchtſtreek van het noordlijk en zuidlijk half-rond een groot onderſcheid is. Wij waren midden in de maand December, die in dit zuidlijk half-rond met Juny bij ons overeenkoomt. Onze waargenoomene Breedte was 51° 5′ Zuid, die omtrent met de Pools hoogte van London overeenkoomt, en evenwel hadden wij reeds verſcheiden bergen van drijf-ijs ontmoet en onze thermometer ſtond op 36 graaden. Het gebrek aan een vast land op het zuidlijk half-rond ſchijnt deeze grootere koude van deeze waereldſtreek te veroorzaaken, in zoo verre hier, namelijk, niet dan zee is, die, als een doorzigtig vloeibaar ligh-

haam,

ſtaam, de ſtraalen der zon verſlindt en niet terug-kaatst, gelijk op het noordlijk half-rond door het aardrijk geſchiedt.

Bladz. 33 (5). Des namiddags voeren wij een ijs-eiland voorbij, dat ten minſten eene halve Engelſche mijl lang was, en dat boven den wind van ons lag. De thermometer op het dek, die ten twee uuren op omtrent 36 graaden geſtaan had, was door de ſchoone zonne-ſchijn tot op 41 graaden gerezen; maar toen wij over het ijs kwamen, zonk hij langzaamerhand tot op 37½ graad en zoo dra wij het voorbij waren, kwam hij weder op het voorig punt van 41 graaden. Dit onderſcheid van vier graaden gevoelden wij ook aan ons lighaam en wij zagen hieruit oogſchijnlijk dat, behalven de reeds aangevoerde oorzaak, deeze groote ijs-klompen insgelijks het hunne bijdraagen om de lucht van deeze onaangenaame zeeën zoo koud te maaken. De golven braken zoo geweldig tegens dat ijs-eiland, als of het eene onbeweeglijke vaste rots geweest ware, en ſloegen, onaangezien het niet veel laager was dan het eerst beſchreven ijs-eiland, 'er evenwel zoo hoog tegens, dat dikwijls het ſchuim 'er verre over heen ſpattede, dat bij het ſchoon helder weder een zeer fraai gezigt gaf. Het zee-water, dat dus op het ijs geworpen wordt, vriest daar waarſchijnlijk vast, eene omſtandigheid, die ongemeen dienſtig is om het ontſtaan en het vergrooten van dezelve te verklaaren.

Bladz. 34 (6). In het bijzonder zagen wij eenen Storm-vogel van de grootte van eene duif, geheel wit met eenen zwarten ſnavel en blaauwachtige poo-

ten,

ten, die altijd om de ijs-eilanden zweefde en dus als een voorbode van het ijs kan beschouwd worden. Een noord-kaper en enige walvischen, die zig tusschen het ijs lieten zien en de treurige zee in dit ijskoud klimaat enigzints verlevendigden, bragten ons op de gedagten dat wij, zoo niet wat beters, toch veelligt nog een zuidlijk Groenland te wagten hadden.

Bladz. 36 (7). Wij zagen hier gantsche troepen van Pinguins, Pintados, Mallemukken, Sneeuw- en blaauwe Onweêrs-vogelen (*Aptenodytes antarctica*, *Procellaria capensis*, *glacialis*, *nivea & vittata*) en verscheiden soorten van Walvischen bliezen rondom ons water in de hoogte. Twee derzelve, die korter dan de gewoone Walvisch waren, kwamen ons, om hunne bijzondere dikte en hunne witte of liever vleesch-kleur, aanmerkenswaerdig voor.

Bladz. 38 (8). Terwijl mijn vader met den Heer WALES bezig waren in eene kleine boot de proeven over de warmte van de zee op groote diepten te herhaalen, wierd de mist zoo dik, dat zij beiden de schepen uit het gezigt verlooren. Hoe zij te moede waren kan men ligt raaden. In eene kleine sloep, waarin zij ongelukkig noch mast, noch zeil, maar niet dan twee riemen hadden, bevonden zij zig op den onmeetlijken Oceaan, verre van alle bewoonde kusten, overal met ijs omringd en zonder levensmiddelen! En dus in eenen toestand, die van zigzelven verschriklijk was en door het vooruitzigt van het toekoomende nog vreeslijker gemaakt wierd. Zij roeiden, onder een gestadig roepen, eene wijl dan

hen

herwaarts, dan derwaarts, maar te vergeefsch; alles was rondom hen dood ſtil en zij konden door de mist niet de lengte van de ſloep vooruit zien. In deeze onzeekerheid hielden zij het voor het beſt ſtil te blijven liggen en hoopten dat, als zij op eene zelfde plaats bleeven, het ſchip door de ſtilte niet buiten het bereik van het gezigt zoude drijven. Eindelijk hoorden zij op eenen grooten afſtand eene klok luiden. Dat was voor hunne ooren een hemelsch muzijk. Zij roeiden 'er terſtond naar toe en kreegen eindelijk op hun geſtadig roepen antwoord van de *Aventuur*. Zij ijlden naar boord, ten hoogſten verblijd dat zij het oogſchijnlijk gevaar van eenen langzaamen en vreeslijken dood zoo gelukkig ontkoomen waren. Na dat zij eene wijl tijds aan boord waren geweest, lieten zij een ſein-ſchot doen, en toen zij door het antwoorden met een ſchoot bevonden dat de *Reſolutie* zoo nabij was, dat men van de beiden ſchepen elkanderen toeroepen konde, keerden zij met de ſloep weder naar hunne vogtige bedden en bouwvallige kajuiten, die hun nu nog eens zoo waard waren dan te vooren. Men ziet bij deeze gelegenheid aan hoe veele ongevallen de zeeman blootgeſteld is en hoe dikwijls zelfs gevaaren ontſtaan daar men die minſt vreest; maar ook hoe de alles beſtierende Voorzienigheid over ons lot waakt. Zij is niet alleen in ſtormen zigtbaar, als zij ons midden door blinde klippen en banken gelukkiglijk henen voert, of als zij ons van de woede der baaren en het vuur redt, maar ook bij zulke kleine treffende omſtandigheden moeten wij haar erkennen en vereeren, op welke reizigers en leezers gemeenlijk weinig acht ſlaan, of die zij ten minſten ſpoedig vergeeten, zoo dra zij gelukkig afgeloopen zijn.

Bladz. 46 (9). Het was ons bijna onmogelijk de Pinguins, waarop wij jagt maakten, met hagel dood te ſchieten, wij moeſten 'er een' kogel toe gebruiken; de hagel ſtootte op hunne harde gladde vederen af; want dit dier, dat als een middenſlag tuſſchen een vogel en een tweeſlachtig dier is, heeft een zeer dik pluimaadjen, dat uit lange ſmalle vederen beſtaat, die, als ſchubben, digt over elkanderen liggen, om den Pinguin tegens de natheid en de koude van het water te beſchutten. Daarenboven heeft hem de natuur nog eene dikke huid gegeeven, die hem, benevens het veelvuldig vet, waarmede hij ook bedekt is, den aanhoudenden winter van deeze onaangenaame luchtſtreek des te draaglijker maakt. Het gantſche overige maakzel van zijn lighaam toont even zoo veele wijze inzigten der natuur. Hij heeft eenen breeden buik, met wijd naar agteren ſtaande pooten en vinnen, die hem in plaats van vleugelen dienen. Dit alles is voortreflijk ingerigt om zijn plomp lighaam des te ligter in het water te beweegen. Die, welken wij nu eindlijk geſchoten hadden, woog elf en een half pond. De blaauwe Onweërs-vogelen, die men op deezen gantſchen ontzagchelijken Oceaan overal vindt, en die voornamelijk in deeze ſtreek bij troepen van veele honderden op de gladde oppervlakte van de zee begonnen neder te ſtrijken, waren niet minder wel tegens de koude uitgerust. Zij hebben, als de Pinguins, een zeer digt en dik pluimaadjen. Uit elken wortel groeijen, in plaats van eene veder, twee, namelijk eene gewoone veder en eene dunne of dons veder, waar van de eene in de andere lag en die dus een zeer warm dekzel uitmaakten. Dewijl deeze vogelen bijna altijd in de lucht zijn, heeft hun de natuur

tuur zeer ſterke en lange vleugelen gegeeven. Wij hebben hen op zee tusſchen *Nieuw-Zeeland* en *Amerika*, meer dan zeven honderd Engelſche zee-mijlen verre van land gevonden, eenen afſtand, dien zij onmogelijk hadden kunnen bereiken, als hun niet eene bijzondere ſterkte van beenderen en ſpieren, benevens de lange vleugelen, daartoe behulpzaam geweest waren. Daar zij zig zoo verre van land over de gantſche zee verſpreiden, moeten zij denkelijk, gelijk veele andere roofdieren, zoo wel onder de vogelen als onder de viervoetige dieren ook doen, langen tijd zonder versch voedzel kunnen leeven, ſchoon hetgeen wij van hun gezien hebben deeze gedagten bijna even zoo zeer ſchijnt te ontzenuwen als het dezelve aan de andere zijde wederom bevestigt. Zoo dra wij, namelijk, eenen aanſchooten, zoo ſpoogen zij eene menigte van taai ſlijmig voedzel uit, dat, naar oogenſchijn, eerst versch verteerd was, en dat de andere terſtond met eene gulzigheid verſlonden, die lang vasten en grooten honger ſcheen aan te duiden. Daar moeten dan allerhande ſoorten van Kwallen in deeze ijs-zeeën zijn, die bij ſchoon weder op de oppervlakte koomen en die deezen gulzigen vogelen tot voedzel verſtrekken.

✦ ✦
✦

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 71 (1). Dewijl deeze reis in Frankryk niet in het licht gegeeven is, zal ik hier enige narichten mededeelen, welke ik aan de *Kaap* van Franſche officieren ontvangen heb. De Heer VAN KERGUELEN, luitenant in Franſchen zee-dienst, voerde het ſchip de *Fortuin* en had een kleiner, de *Dik-buik* (*Gros Ventre*) bij zig, dat onder bevel van den Heer ST. ALLOUARN ſtond. Zij zeilden beiden in het laatst van het jaar 1771 van *Isle de France*. Den dertiende January 1772 zag de laatſte twee Eilanden en noemde die de *Geluks-Eilanden* (*Iles de Fortune*); den volgenden morgen ontwaarde hij nog een ander, dat van zijne gedaante den naam van *Rond-Eiland* kreeg. Omtrent dien zelfden tijd ontdekte de Heer VAN KERGUELEN ook land, dat zeer hoog was en van eenen tamelijk grooten omtrek ſcheen te zijn; hij zond dan eenen zijner officieren in de ſloep met zes riemen voor het ſchip uit en liet peilen. Maar door dien het fris woei, kwam de Heer ST. ALLOUARN de ſloep van den Heer VAN KERGUELEN voor en vond eene baai, die hij naar zijn ſchip *Dik-buik-Baai* noemde. Zoo

dra

dra hij 'er in geloopen was, zond hij enig volk met de jol om de Franſche vlag aan land te planten, en daardoor plegtig bezit van hetzelve te doen neemen. Na dat zij den oever, ſchoon door de hooge zee met moeite, bereikt en hunnen last uitgevoerd hadden, keerden zij aan boord van den *Dik-buik* terug, daar hun ook het volk van de ſloep, die door den Heer VAN KERGUELEN was afgezonden, volgde. Terwijl dit gebeurde, was het ander ſchip, de *Fortuin*, welks zwakke mast den ſtorm niet genoeg wederſtand kon bieden, ten minſten zestig zeemijlen van het land afgeſlaagen en de kapitein, de Heer VAN KERGUELEN, had dierhalven kort en goed het beſluit genoomen om regt toe regt aan weder naar *Isle de France* terug te keeren. De Heer ST. ALLOUARN, die dit niet wist, of niet denken kon, zogt drie dagen lang op zee naar zijnen reisgezel en voer daarna, als hij hem niet vond, nog eenen tijd lang voort de ligging van dit land opteneemen, bij welke gelegenheid hij door een' ſtorm beloopen wierd, waarin hij de boot van de *Fortuin*, welke het volk aan zijn ſchip vastgemaakt had, verloor. Toen hij om het noordlijk eind van het eiland kwam, bevond hij dat de kust zuid-oostwaarts ſtrekte en na dat hij omtrent twintig Engelſche zeemijlen langs dezelve gezeild was, en het land overal bergachtig, ontoegankelijk en geheel van hout ontbloot gevonden had, rigtede hij zijne koers naar *Nieuw-Holland* en kwam eindelijk over *Timor* en *Batavia* naar *Isle de France* terug, daar hij kort daarna ſtierf. Zoo dra de Heer VAN KERGUELEN in Europa terug kwam, wierd hij terſtond op nieuw met een ſchip van vier en zestig ſtukken, de *Roland*, en een fregat, de *Vogel* genaamd, welk laat-

ſte onder bevel van kapitein ROSNEVET ſtond, uitgezonden. Maar hij deed op deeze tweede reize geene nieuwe ontdekkingen; want naauwlijks had hij het op den voorigen togt ontdekte land weder in het gezigt gekregen of hij moest, om zekere omſtandigheden, weder terug keeren. De noordlijke kust van hetzelve ligt op 48° Zuider Breedte en op omtrent 82° Ooster Lengte van *Ferro*, dat 6° O. van *Isle de France* en omtrent 64° 20′ O. van *Greenwich* is.

De Heer MARION, welke door de Franſche regeering als hoofd van de beiden ſchepen, de *Mascarin* en de *Caſtries*, het een onder kapitein CROZET en het ander onder kapitein DUCLESMEUR, in het jaar 1772, op eene ontdekking-reize wierd uitgezonden, vond in de maand January van dat jaar op drie verſchillende plaatſen, namelijk onder $46\frac{1}{2}$° en $47\frac{1}{2}$° Zuider Breedte en op 37° $46\frac{1}{2}$° en $48\frac{1}{2}$° Oost van *Greenwich*, enige kleine eilanden, die egter alle van eene weinig beduidende grootte, hoog, rotsachtig, zonder boomen en bijna geheel onvrugtbaar waren. Beiden ſchepen ſtevenden van hier naar het zuidlijk eind van *Nieuw-Holland* of *Van Diemens-Land*, dat TASMAN eerst ontdekt heeft en van daar naar de *Eilanden-Baai* in *Nieuw-Zeeland*, daar de Heer MARION het ongeluk had van met agt en twintig van zijn volk door de inboorlingen gedood te worden. Na dit verlies zeilde de Heer CROZET, op wien nu het bevel verviel, door het westlijk gedeelte van de Zuid-zee naar de *Philippynſche Eilanden* en keerde van daar ook naar *Isle de France* terug. Volgens deeze narichten zijn de ontdekkingen der Franſche reizigers o. de voortreflijke kaart van het Zuider Half-rond getekend, welke de Heer

DE

DE VAUGONDY, onder opzigt van den Hertog DE CROY, getekend en in het begin van het jaar 1773 uitgegeeven heeft.

Bladz. 73 (2). De wind woei ons tamelijk ſterk uit het Oosten tegens en wijl de zee ſtil bleef, dagten wij dat 'er in het Oosten land zijn moest, in welke meening wij nu door de kaart van DE VAUGONDY nog meer verſterkt wierden, want, volgens de ligging, welke men de Franſche ontdekkingen in de voornoemde kaart gegeeven heeft, kunnen wij den tweeden February, op welken dag wij ons op de voor deeze eilanden opgegeeven Breedte het verst naar het Oosten bevonden hebben, ten hoogſten nog twee graaden Lengte westwaarts van hetzelve geweest zijn. Schoon wij nu het land zelf niet vonden, hebben wij egter, door ons heen en weder kruiſen in deeze ſtreek, de Geographie eenen dienst gedaan, omdat daaruit onloochenbaar blijkt dat de Franſche ontdekking niets meer dan een klein eiland, en geenzints het noordlijk eind van een onder deeze luchtſtreek gelegen groot vast land is, gelijk men eerst geloofd heeft.

Bladz. 82 (3). Dat Zuider-licht beſtond uit lange zuilen van een helder wit licht, die zig aan den oostlijken horizont bijna tot het toppunt verheften en zig langzaamerhand over het gantſche zuidlijk deel van den hemel verbreidden. Somtijds was het aan het boven-einde ſchuinsch gebogen, en geleek naar het Noorder-licht van ons waereld-deel, behalven dat het geene andere dan eene witte kleur had, daar ons Noorder-licht integendeel verſcheidene bijzonderlijk purper- en vuur-kleuren aanneemt.

Somtijds konden wij door het ſchijnen van dit Zuider-licht, van welk, mijns weetens, nog geen reiziger geſprooken heeft, de daar onder verborgen ſterren niet ontdekken en op andere tijden zag men die op zijn best maar gantsch bleek door hetzelve heen flikkeren. De lucht was meeſtendeels helder, als dit verſchijnzel zig vertoonde en de lucht zoo ſcherp en koud, dat de thermometer gemeenlijk op het vries-punt ſtond.

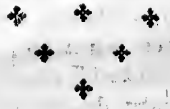

AANTEKENINGEN

OP HET

VIERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 102 (1). De beste en smaaklijkste vischen, die wij hier vongen, waren eene soort van kabeljaauw, welke de matroozen, om zijne kleur, de *Kolen-visch* noemden, zeer goede dunne Zee-Raaven (*Sciaena*) Zee-Scorpioenen (*Scorpaena*) Harders (*Mugil*) Bastaard-Makreelen of Marsbankers (*Scamber trachurus*) en andere iekkere, die in Europa geheel onbekend zijn.

Bladz. 106 (2). De kano, die oud en slegt was, bestond uit twee kanoos, aan elkanderen verbonden met stokken, die op het dek vast gemaakt waren, met touwen van de vlas-plant van *Nieuw-Zeeland*. Elke kano was van planken gemaakt, die met draaden aan elkanderen genaaid waren en de voorsteven was met een grof gesneden menschen-gezigt versierd, in welk, in plaats van oogen, kleine stukjens van paerl moêrachtige zee-ooren ingezet waren. In deeze kano vonden wij twee roeispaanen, eene mande vol bezieën van de *Coriaria ruscifolia* van LINNEUS en enige visschen.

Bladz. 112 (3). Om te beproeven of wij met hun in gesprek zouden kunnen koomen, hadden wij den korporaal van de zee-soldaaten GIBSON mede-

genoomen, wijl deeze man, meer dan iemand aan boord, van de taal van het land verſtond; want hij was bijzonder ervaren in de Otahitiſche taal, en tusſchen deeze en de taal van *Nieuw-Zeeland* is ſlechts zoo veel onderſcheid als gemeenlijk tusſchen twee tongvallen is; wij konden desniettegenſtaande niet met hun te regt koomen, want het ſcheen dat dit huisgezin eene bijzonder harde en onverſtaanbaare uitſpraak hadde.

Terwijl wij de baai opgevaaren waren, was het weder aanhoudend betrokken geweest; egter kwam het op de plaats, daar wij waren, niet tot regenen. Toen wij weder aan het ſchip kwamen, zeide men ons dat het in onze afwezigheid geſtadig geregend had, en wij beſpeurden ook indedaad in het vervolg dikwijls dat het in de *Donkere Baai* menigmaalen op de eene plaats regende, terwijl 'er niet verre daarvandaan geen druppel viel. Dit wordt waarſchijnlijk veroorzaakt door de langs de zuid-kust van de baai naar de westlijke land-punt loopende bergen, in zoo verre zij, om hunne hoogte, bijna aanhoudend met wolken bedekt zijn. Daar nu de bogt, waarin wij lagen, beneden dezelve lag, en, om zoo te ſpreeken, rondom met dezelve omringd was, wierd zij als de verzamelplaats der dampen, die geſtadig uit het water opſteegen, en zoo zigtbaar langs de zijden der bergen heen trokken, dat de kruinen der boomen ſteeds met eene ſoort van witten halfdoorſchijnenden nevel omgeeven waren, die dan daarna, als eene ſterke daauw of regen, nederviel en ons tot op de huid nat maakte. Aan de noordzijde van de baai is dit zoo niet, want daar liggen enkel vlakke eilanden en de uitwaasſemingen van de zee dreeven over dezelve henen, regtuit naar de in

den

den agtergrond der baai gelegene Alpen, die aanhoudend met ſneeuw bedekt zijn. Daar de lucht in onze bogt altijd vogtig was, wierd het in 't ſchip overal dampig, dat noodwendig ongezond moest zijn en dat onder andere ook onze verzameling van planten, die wij gemaakt hadden, in den grond bedorf. Het ſchip lag zoo na aan eenen ſteilen en met boomen en ſtruiken bewaſſen oever, dat het in de kajuit, zelfs bij helder weder, doch vooral bij mist en regen, altijd donker was en dat wij zelfs dikwijls op den vollen middag licht moeſten branden. Wij lieten ons evenwel deeze onaangenaame omſtandigheden, om den grooten voorraad van verſche visch, die op deeze plaats te krijgen was, niet verdrieten, wijl wij door zulk een gezond voedzel en met ons bier en de myrten-thee tog ten minſten vrolijk en gezond bleeven. Wij waren zedert ons verblijf alhier waare visch-eeters geworden, want veele van ons aten bijna niets dan visch. Uit vrees dat wij deeze goede ſpijs in het vervolg moede zouden worden, zogten wij die dikwijls op nieuwe wijzen klaar te maaken. Wij maakten visch-ſoepen en visch-pastijen, wij kookten, wij bakten, wij braadden, wij ſtoofden die; maar het was zonderling dat alle konſtenarijen van de kook-kunst de walging, die wij daardoor voorkoomen wilden, ſlechts te ſpoediger voortbragten, want degeene, die zig vergenoegden hunne visſchen maar ſlegt weg in zee-water gekookt te eeten, behielden alleen eene voorbeeldlijke eetlust:

As if increaſe of appetite had grown
By what it fed on —

SHAKESPEAR.

Nog

Nog zonderlinger was het dat wij, om geenen tegenzin tegens visch te krijgen, ons, bij de zoo groote verscheidenheid, nogtans slechts bij eene eenige soort van visschen bepaalden, dien onze matroozen, om zijne zwarte kleur, de *Kolen-visch* noemden en die in smaak en aart naar onze kabeljau geleek. Zij hebben vet, malsch, voedzaam, maar niet zoo lekker vleesch als wel enige andere soorten die hier vallen, welke wij egter niet alle dagen moesten eeten, omdat zij, door hunne vettigheid, gemeenlijk eene zeer weeke spijs waren. Eene schoone maar groote soort van Kreeft (*Cancer homarus* LINNEI) dan de gewoone Zee-kreeft, enige Schulp-visschen en somwijlen een Zee-raaf, een Eendvogel, een Duif of Papegaai maakten nu en dan eene aangenaame afwisseling in onze daaglijkse kost, die, in vergelijking van onze levenswijze op zee, nu en weelderig en overdaadig te noemen was.

Bladz. 114 (4). Deeze waterval schijnt op eenen afstand van anderhalve Engelsche mijl niet zeer aanmerklijk te zijn, hetgeen daarvandaan koomt dat hij zeer hoog ligt; want toen wij 'er bij gekoomen waren, moesten wij den berg, op welken hij ligt, ten minsten zes honderd voeten hoog opklimmen, eer wij hem volkoomen in het gezigt kreegen. Van daar is het gezigt groot en pragtig. Dat het eerst in het oog valt is eene heldere water-zuil, die vier en twintig of dertig voeten omtreks heeft en met een treffend gedruis van eene loodregte klip van eene hoogte van omtrent drie honderd voeten nederstort. Op een vierde van deeze hoogte ontmoet deeze water-zuil een uitsteekend stuk van dezelfde rots, die van daar wat over begint te hellen en schiet als dan,

in

in de gedaante van eenen doorſchijnenden, omtrent vijf en zeventig voeten breeden water-muur over de vlakke rots, die 'er door heenen ſchijnt, weg. Onder het ſnel afſtroomen begint het water te ſchuimen en breekt op elken uitſteekenden hoek van de rots tot dat het beneden in eene ſchoone kom ſtort, die omtrent honderd en tagtig voeten in omtrek hebben mag en aan drie zijden door een tamelijk loodregten muur van rotſen omringd, maar van vooren door groote en wanordelijk door elkanderen geſmeten ſteen-klompen geſlooten is. Tusſchen deeze ſteenen koomt het weder te voorſchijn en valt ſchuimende en ſnel over het hangen van den berg in de zee neder. Meer dan drie honderd voeten in de roudte vonden wij de lucht met water-dampen en mist vervuld, die van het hevig nederſtorten oprijzen en zoo dik waren, dat zij onze klederen in weinige minuuten dermaate doorweekten als of wij in den zwaarſten regen geweest waren. Wij lieten ons egter door deeze kleine onaangenaamheid niet in het geringſte affchrikken dit ſchoon ſchouwſpel nog van meerdere zijden te beſchouwen en klommen eindelijk op de hoogſte ſteenen voor de kom. Als men van daar in dezelve nederzag, vertoonde zig een zeer fraaie regenboog, die bij de hooge middag-zon, in de water-damp van den waterval, volkoomen cirkel-rond en zoo wel voor als onder ons zigtbaar was. Buiten en nevens deezen kring van licht en kleuren was de water-damp met de kleuren van de prisma, maar in eene omgekeerde orde, gekleurd. Aan de ſlinker-zijde van dit heerlijk toneel ſtaken rotsachtige bruine klippen vooruit, welker toppen met overhangende boomen en ſtruiken gekroond waren. Aan de regter-zijde lag een hoop groote ſteenen, die,

naar

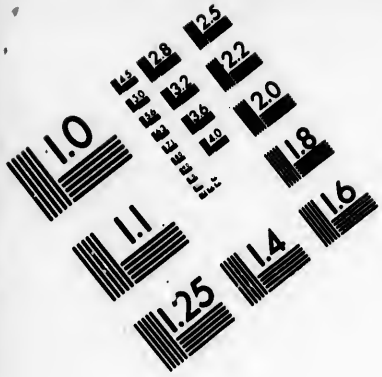

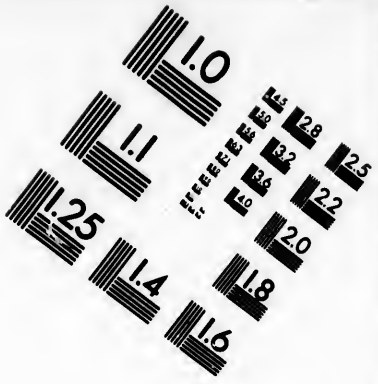

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

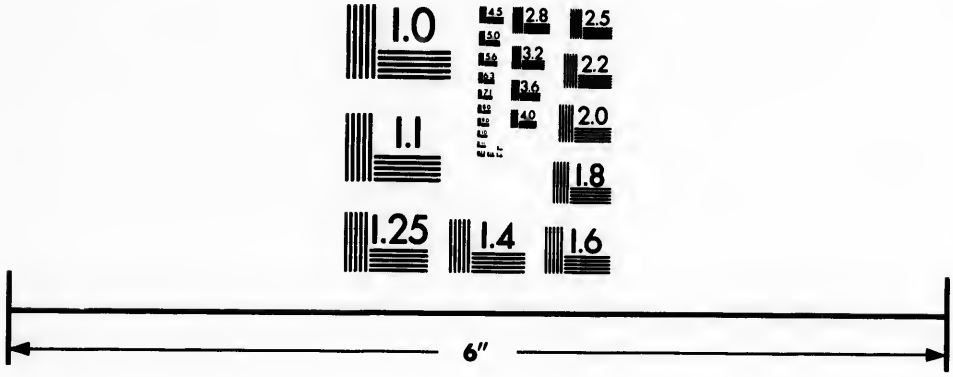

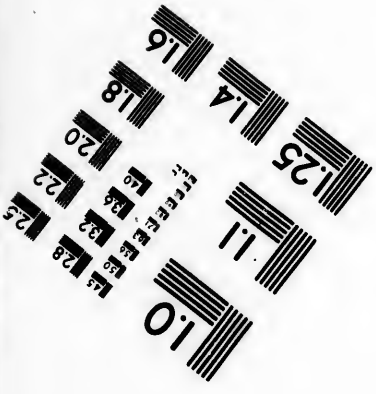

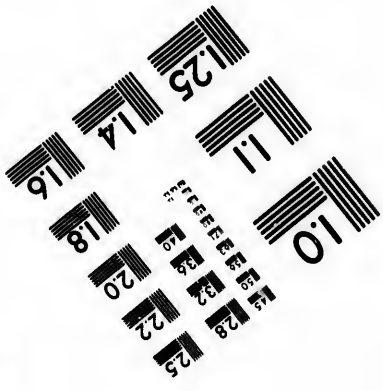

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

2.8
2.5
3.2
2.2
2.0
1.8
1.0

naar het ſcheen, door het geweld van het afſtortend water opgehoopt waren; boven deeze verhief zig eene afhangende rei rotſen tot eene hoogte van bijna honderd en vijſtig voeten, en op deeze was een loodregte muur van rots, vijf en zeventig voeten hoog met groente en ſtruiken overgroeid, geplaatst. Verder ter regter-zijde zag men groepen van gebrooken rotſen met mos, varen-kruid, gras en allerhande bloemen verſcheidenlijk geſchakeerd, terwijl de ſtroom, die tusſchen dezelve uit koomt, ter wederzijde met bloemen bezoomd is, die door haare hoogte van omtrent veertig voeten het water tegens de ſtraalen der zon beſchermen. Het gedruis van den waterval is zoo hevig en wordt zoo ſterk door de nabuurige rotſen terug gekaatst, dat men daardoor geen ander geluid onderſcheiden kan. Ook ſcheenen de vogelen 'er zig enigzints van verwijderd te hebben; maar verder op deed zig de doordringende ſtem der lijsters, de grover toonen van den baardvogel en het betoverend gezang van verſcheiden boomkruipers aan alle zijden hooren en maakten de ſchoonheid van deeze wilde romaneske plaats volkoomen. Als wij ons van den waterval omkeerden, zagen wij de ruime baai, met kleine hoog bewaſſen boschrijke eilanden bezaaid, onder ons en over dezelve aan de eene zijde het vaste land, welks hooge met ſneeuw bedekte bergen tot in de wolken reikten; en aan de andere zijde wierd het gezigt door den onoverzienbaaren Oceaan begrensd. Dit gezigt is zoo bewonderenswaerdig groot, dat de taal uitdrukkingen ontbreekt om de majeſteit en ſchoonheid van dezelve, overeenkomſtig de natuur, te beſchrijven en dat alleen het konst-penſeel van den Heer HODGES in ſtaat was diergelijke toneelen met meeſter-

ſterlijke beguicheling voorteſtellen. De ſtukken van deezen konſtenaar doen zijne talenten en oordeelskragt zoo wel als de ſmaak en keuze zijner bevorderaars ongemeen veel eer aan.

Toen wij ons met dit pragtig ſchouwſpel lang genoeg verlustigd hadden, wendden wij onze aandacht op de bloemen, die op deeze plaats den grond verſierden en op de vogelen, die zoo vrolijk rondom ons zongen. Wij hadden tot hier toe op geen eene plaats van de baai de natuur in het planten- en dieren-rijk zoo ſchoon en rijk gevonden als hier. Misſchien maakte de ſterker breeking der zonne-ſtraalen tegens de ſteile wanden der roſſen en de bedekking tegens de winden de lucht hier zagter dan op andere plaatſen, want de grond was op zigzelven niet beter dan op andere plaatſen van de baai. Hij beſtond hier, gelijk overal, uit goede vrugtbaare aarde en de roſſen en ſteenen rondom den waterval waren deels graniet-klompen (*Saxum*) deels eene ſoort van geelachtige talkachtige kleiſteen, die door geheel *Nieuw-Zeeland* zeer gemeen is.

Bladz. 116 (5). De Zee-honden in deeze baai zijn alle van de ſoort die men Zee-beeren noemt (*Phoca Urſina* LINNEI, *Urſine Seal* PENN. *Quadr.* 271) en die de Hoogleeraar STELLER op *Berings-Eiland* bij *Kamſchatka* eerst gevonden en beſchreven heeft. Zij zijn bij gevolg zoo wel in het noordlijk als in het zuidlijk half-rond van den aardbol te vinden. Aan het zuidlijk eind van *Amerika* en *Afrika*, gelijk op *Nieuw-Zeeland* en aan *Van Diemens-Land*, vind men dezelve in menigte. Het eenigst onderſcheid tuſſchen die, welke zig in de *Donkere Baai* en die, welke zig bij *Kamſchatka* onthouden, be-

beſtaat in de grootte, zijnde die, welke hier zijn kleiner. Bij gelegenheid van deeze jagt bleek het dat zij zeer hard van leven zijn; want veele, die zwaar gewond waren, ontſnapten in zee, offchoon zij zoo veel bloed verloren hadden, dat de rotſen en de zee daardoor gekleurd waren. Het vleesch van deeze dieren is bijna geheel zwart en niet te eeten; het hart en de lever daarentegens zijn eetbaar; het eerſte zou men, als men goeden honger en eene wat ſterke inbeelding had, voor rund-vleesch kunnen eeten en de lever ſmaakte volkoomen als kalfs-ingewand. Maar eer men dezelve kookte, moest al het vet zorgvuldig weggeſneden worden, want anders had het eene onverdraaglijke traan-ſmaak.

Bladz. 118 (6). Wij voeren de visch-ſloep voorbij, die alle morgen uitging om al het volk de kost aan visch te verſchaffen. Wij ſtonden niet weinig verwonderd in dezelve den jongen zwarten hond te zien, die ons op den tweeden deezer maand ontloopen was. Het volk verhaalde dat zij, niet verre van den oever zijnde, met het aanbreeken van den dag, een jammerlijk gehuil op de naaſte landpunt gehoord hadden en, toen zij zig daarnaar toe begeeven hadden, was hun de hond ontmoet en hij was ook terſtond in de ſloep geſprongen. Schoon hij veertien dagen in de bosſchen was geweest, was hij egter geenzints uitgehongerd, maar integendeel wel in het vleesch en glad. Denklijk had hij geduurende deezen tijd van eene groote ſoort van Kwartel-koningen, die wij Water-hoenen noemden, en die wij in deeze ſtreeken van *Nieuw-Zeeland* zeer menigvuldig aantroffen, veelligt ook van zee-mosſelen of doode visſchen, die de zee opwerpt, geleefd. Zoo 'er dan in

Nieuw-

Nieuw-Zeeland vleesch-eetende dieren waren, moeſten zij, naar de menigte voedzel, dat daar voor handen is, te oordeelen, en bijzonder als zij zoo listig op het rooven waren als de vosſen en katten, onfeilbaar zeer talrijk zijn; maar in dit geval zouden zij deels van onze menigvuldige en naar verſchelden kanten uitgezondene partijen niet onbemerkt, deels ook den inboorlingen zelven niet onbekend gebleven zijn en deeze laatſte zouden ook in deeze vogtige onſtuimige luchtſtreek de vellen van diergelijke dieren gewis tot kledij gebruikt hebben, in plaats van zig, gelijk zij nu doen, enkel met honden- en vogelenvellen te behelpen.

Bladz. 120 (7). Zij keeven deezen dag met malkanderen; de man ſloeg de beiden vrouwsperſoonen, die wij voor zijne wijven hielden; het meisjen daarentegen ſloeg hem en begon te ſchreijen; wij konden de reden van hunne twist niet te weeten koomen; maar zoo het meisjen de dogter van den man ware, dat wij even weinig in ſtaat zijn geweest uittevinden, moet men in *Nieuw-Zeeland* zeer verwarde begrippen van de plichten der kinderen hebben, of liever, dat misſchien nader aan de waarheid zal koomen, dit eenzaam leevend huisgezin handelde in het geheel niet naar grondſtellingen en voorbedagte orde, die gemeenlijk eerst het werk van beſchaafde maatſchappijen zijn; maar zij volgden in alles enkel de ſtem der natuur, die zig tegens allerleie onderdrukking verheft.

Bladz. 120 (8). Deeze aanſpraak ſcheen in voetmaat te zijn en wierd luid en op eenen plegtigen toon uitgeſprooken; ondertusſchen bleef het meis-

jen, dat anders niet deed dan lagchen en danaſen, zeer ſtil en ernſtig neveus hem ſtaan, zonder 'er een woord tuſſchen te ſpreeken.

Bladz. 121 (9). Onze ganzen trokken in het bijzonder hunne geheele oplettendheid; ook maakten zij veel werk van eene fraaie kat, maar zij ſtreelden haar altoos door de hairen opwaarts te ſtrijken, ſchoon wij hun toonden hoe zij haar ſtrijken moeſten; dit deeden zij vermoedlijk om het ſchoon dik bewaſſen hair van dit dier te bewonderen.

Na veele beraadſlagingen lieten zij zig eindelijk overhaalen om naar beneden in de kajuit te gaan; hier bewonderden zij alles, maar voornamelijk de ſtoelen en dat zij van de eene plaats naar de andere konden verzet worden.

De man haalde een klein lederen beurſjen, denklijk van zee-honden-vel, voor den dag en ſtak 'er, onder veele plegtigheden, den vinger in, om den kapitein het hoofd met vet of olie te beſtrijken; doch men bad hem van die eer verſchoond te blijven, alzoo die olie zeer onaangenaam voor onze neuzen was, ſchoon zij bij den eerlijken man voor ongemeen welriekend en als zijn kostlijkst geſchenk mogt gehouden worden. De ſmeerige beurs maakte die nog walglijker. De Heer HODGES kwam 'er ondertuſſchen zoo goedkoop niet af; want het meisjen, dat eene in olie gedoopte veder-bos aan een touw aan haaren hals had haugen, ſtond 'er op hem daarmede optefchikken, en uit beleefdheid voor haare kunne kon hij het welriekend geſchenk onmogelijk afwijzen.

Bladz.

Bladz. 102 (10). Hoe dieper wij die baai invoeren, hoe hooger, steiler en onvruchtbaarder wij de bergen vonden. De boomen wierden hoe langer hoe laager en dunner, zoo dat zij op het laatst niet veel meer dan struiken waren, dat in andere landen geheel omgekeerd is, daar de beste boschen en het dikste hout gemeenlijk verst van zee en in de meer landwaarts in gelegene streeken te vinden zijn. De binnen 's lands gelegen keten bergen, die wij gewoon waren de *Zuidlijke Alpen* te noemen, konden wij van hier zeer duidlijk zien, door hunne aanmerklijke hoogte en hunne met sneeuw bedekte kruinen.

Bladz. 123 (11). Ik kon niet nalaaten bij deeze gelegenheid getroffen te worden dat ook deeze natie, gelijk bijna alle volkeren der aarde, als hadden zij zulks afgesprooken, de witte kleur of groene takken, als tekenen van vrede aanziet en dat zij, met deeze of gene in de hand, den vreemden gerust te gemoet gaan. Eene zoo doorgaande overeenstemming moet nog bijna voor de algemeene verstrooijing van het menschlijk geslacht getroffen zijn geworden; het gelijkt ten minsten zeer veel naar eene afspraak, want in zigzelve hebben noch de witte kleur, noch groene takken eene zelfstandige onmiddelbaare betrekking op het denkbeeld van vriendschap.

Bladz. 123 (12). De oude Heer FORSTER steeg op den berg, die aan onze waterplaats lag. Eene halve Engelsche mijl opgeklommen zijnde, kwam hij door varen, veerot hout en dik bosch aan een fraai meir van zoet water, dat omtrent eene halve Engelsche mijl middellijn groot konde zijn. Het water was klaar en smaaklijk, maar had door de

boom-bladeren, die 'er in gevallen waren, eene bruine kleur aangenoomen. Van visschen vond hij 'er slechts eene eenige soort in, naar Forellen gelijkende (*Esox*) die geene schubben hadden. Zij waren bruin en met geelachtige vlekken gespikkeld, die 'er als oude Oostersche letteren uitzagen. Het gantsche meir was van een dik bosch omringd, dat uit de grootste boomen bestond en de bergen rondom staken in verschillende gedaanten uit. Alles was woest en stil; nergens hoorde men geluid; zelfs de vogelen, die hier te land gemeen waren, lieten zig niet hooren, want het was op deeze hoogte zeer koud; daar bloeide geene plant. In kort de geheele streek was goed voor ernstige droefgeestigheid en zeer geschikt om kluizenaars bespiegelingen te verwekken.

Bladz. 128 (13). Op de kruin van den berg, dien zij besteegen, hadden zij allerhande kleine struiken en Alpische kruiden gevonden, die anders nergens te vinden waren. Wat laager stonden hooger bosschen; nog laager vonden zij eene plaats, waarop de boomen alle dor en gestorven waren en dan kwam 'er een groen bosch, dat hooger en schooner wierd, naar maate zij laager kwamen. Het opklimmen was wegens de door elkanderen gestrengelde struiken en doornen moeijelijk; maar het afklimmen wegens de afgronden, gevaarlijk; want zij moesten meestendeels langs dezelve af en zig aan boomen en struiken zoeken vast te houden. Op eene tamelijke hoogte den berg op vonden zij drie of vier boomen, die hun voorkwamen Palmboomen te zijn; van deeze velden zij eenen en aten de middenste spruit tot verfrisching. Doch deeze boomen behoorden egter

niet

niet tot den regten Kool-palm, ja zelfs over het algemeen niet tot de Palmboomen, want die groeijen slechts onder zagter hemels-streeken, maar het was eigenlijk eene nieuwe soort van Draakenboom met breede bladeren (*Dracaena australis*), gelijk wij daarna nog meerdere in deeze baai aantroffen, en welker midden-scheut, zoo lang zij zagt is, omtrent als eene amandel-pit, maar egter wat koolachtig smaakt.

Bladz. 132 (14). Wij vonden geduurende ons verblijf in deeze bogt verscheiden nieuwe vogelen en visschen, gelijk ook enige Europische soorten van visschen, als Bastaard Makreelen of Marsbankers (*Scomber trachurus*) de gevlakte of bonte Haai (*Squalus canicula*) en de gladde Haai (*Squalus mustelus*).

AANTEKENINGEN

OP HET

VIJFDE HOOFDSTUK.

Blad. 141 (1). De ontzagchelijke menigte van bosch-touw, doornen en struiken, waarmede de bosschen doorwassen en overgroeid waren, maakte het ongemeen moeijelijk een stuk gronds te zuiveren en belettede ons diep in het land intedringen; en inderdaad, het is niet alleen historiesch waarschijnlijk dat in deeze zuidlijke deelen van *Nieuw-Zeeland* de bosschen nog onaangeraakt, en in hunnen oorsprongelijken, wilden, eersten natuur-staat gebleven zijn, maar het gezigt derzelve bewijst het bijna onlochenbaar. Wij vonden het niet alleen bijna onmogelijk door het voornoemde onkruid in dezelve voorwaarts te koomen, maar overal lagen ons zeer veele verrotte boomen in den weg, die of door den wind omgesmeten, of van ouderdom omgevallen en door langheid van tijd tot eene vette hout-aarde geworden waren, waaruit reeds nieuwe geslachten van jonge boomen, planten, varens en mossen rijklijk opschooten. Dikwerf bedekte een bedrieglijke bast het verrotte hout van zulk eenen omgevallen stam en die het waagde 'er op te treeden, viel 'er gemeenlijk tot zijn middel in. Het dieren-rijk leverde aan zijnen kant ook een bewijs dat dit gedeelte des lands

tot hiertoe nog geene verandering van de menschen konde ondergaan hebben en liet ons, bij het eerste aanzien, vermoeden dat de *Donkere Baai* geheel onbewoond zijn moest; want eene menigte kleine vogeltjens scheen nog geene menschlijke gestalte gezien te hebben, zoo onbezorgd bleeven zij op de naaste takken zitten, of huppelden zelfs op het uiterst eind van onze snaphaanen en bekeeken ons als vreemde voorwerpen, met eene nieuwsgierigheid, die de onze eenigermaate evenaarde. Deeze onschuldige vermetelheid behoedde hen in het eerst, want wie zou onbarmhartig genoeg hebben kunnen zijn om hen te schieten, als zij zoo nabij waren; doch in weinig dagen wierd zij hun zeer nadeelig en doodlijk, wijl eene kat uit ons schip niet zoo haast had gemerkt dat hier eene zoo goede gelegenheid tot heerlijke maaltijden was, of zij ging, zonder missen, alle morgen eene wandeling in het bosch doen, daar zij eene schriklijke nederlaag onder het klein gevogelte aanregtede, dat zig voor eene zoo arglistige vijandin niet wagtede, wijl het niets erge van haar vermoedde.

Bladz. 145 (2). Over het algemeen zijn 'er nergens in *Nieuw-Zeeland* zoo veele vogelen als in de *Donkere Baai*. Behalven die, van welke ik zoo even gesprooken heb, hebben wij 'er Zee-raaven, Zee-aakfters, Albatrosfen, Meeuwen, Pinguins, Valken, Duiven en twee foorten van Papegaaien gevonden: de eene is klein en graauw en de andere groot van eene groen graauwe kleur met eene roode borst; alzoo die vogelen gemeenlijk niet dan in warme luchtstreeken gevonden worden, waren wij zeer verwonderd dezelve op zes en veertig gra-

den breedte te vinden, in koud regenachtig weder.

Bladz. 150 (3). Toen de Wilden van de *Donkere Baai* vertrokken, meende men van den man verſtaan te hebben dat hij op dood ſlaan uit wilde gaan en dat hij daartoe de bijl, die wij hem gegeeven hadden, gebruiken zoude. Zoo men hem goed verſtaan heeft, was daarmede onze aangenaame hoop van den akkerbouw en ander nuttig werk, door het uitdeelen van nuttige werktuigen, enigermaate te bevorderen en te verligten, in eens te leur geſteld; het was egter zeer zonderling, ja bijna onbegrijplijk, dat een eenig huisgezin, dat van de geheele waereld afgeſcheiden, in eene ruime baai woonde, in welke het, deels om hun klein aantal, deels om hunne weinige behoeften, noch aan levensmiddelen, noch aan de overige noodwendigheden ooit ontbreekt en dat bijgevolg in hunne eenzaamheid vreedzaam en gelukkig leeven konde, dat dat dan nog op vegten met hunne medemenſchen op moord en doodſlag bedagt zoude zijn. Ondertusſchen is misſchien de diepe barbaarschheid, waarin zig de Nieuw-Zeelanders bevinden, en die altijd maar de wet van den ſterkſten erkent, oorzaak dat zij meer dan enig ander volk der aarde geneigd zijn hunne medemenſchen bij de eerſte gelegenheid om te brengen, zoo dra wraakzugt en beledigingen hen daartoe aanzet en hun aangeboren wilde moed maakt dat zij de werklijke uitvoering van zulk een wreed voorneemen zelden laaten ſteeken. Ik moet hier niet vergeeten een zeer bijzonder blijk van de kloekmoedigheid van den ouden man aantehaalen. Onze officiers hadden meermaalen in zijne tegenswoordigheid ſchietgeweer afge-

geschoten. Eens begeerde hij dit ook eens te beproeven en men gaf hem een geweer. Het meisjen, dat wij voor zijne dogter hielden, smeekte hem ootmoedig, met de duidlijkste blijken van vrees en bezorgdheid, dat hij het niet doen zoude. Maar hij was van zijn voorneemen niet aftebrengen, en schoot het geweer drie of vier maalen agter elkanderen los. De oorlogszugtige aart en het oploopend temperament van dit gantsche volk, dat geene de minste belediging verdraagen kan, schijnt dit eenzaam huisgezin en de weinige overige, die wij aan den oever van dien langen zee-arm aantroffen, gedwongen te hebben zig van hunne landslieden af te zonderen. Als wilde volkeren elkanderen beoorloogen, dan rust de eene partij gemeenlijk niet tot dat de andere geheel uitgeroeid is, tenzij deeze zig nog bij tijds met de vlugt redt. Dit kan het geval bij de inwooneren van de *Donkere Baai* ook wel zijn, en, zoo dat waar is, dan heeft hun vertrek en hun besluit waarblijklijk geen ander oogmerk gehad dan wraak over hunne vijanden en onderdrukkeren.

✤ ✤

✤

AANTEKENINGEN

OP HET

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz. 152 (1). In de eerste vier en twintig uuren rees de thermometer reeds $7\frac{1}{2}$ graad; want toen wij de *Donkere Baai* verlieten, had hij op 46 graaden gestaan, en des anderen daags 's morgens ten agt uuren stond hij op $53\frac{1}{2}$ graaden.

Bladz. 154 (2). Toen de laatste water-hoos brak, schoot 'er eene blikzem-straal, op welke egter geen donder-slag volgde. Gedurende al dien tijd, dat deeze hoozen rondom ons dreeven, bevonden wij ons in eenen zeer gevaarlijken en ontrustenden toestand. De verschriklijke majesteit van eene lucht-verheveling, die zee en wolken vereenigde, maakte onze oudste zee-lieden verlegen. Zij wisten naauwlijks wat zij doen of laaten zouden; want schoon de meeste zulke hoozen reeds voorheen van verre gezien hadden, waren zij 'er egter nimmer zoodanig van omringd geweest als ditmaal en ieder wist vreeslijke voorvallen te verhaalen welke schriklijke verwoestingen zij aanrigteden, als zij over een schip dreeven of tegens hetzelve braken. Wij maakten ons ook werklijk tegens het ergste gereed en namen onze bram-zeilen in; maar ieder was van gedagten dat dit ons weinig helpen zoude en dat masten

en

en ſtengen zouden verbrijzelen, als wij in den draaiwind mogten geraaken. In hoe verre de elektriciteit als eene oorzaak van dit verſchijnzel beſchouwd konne worden, konden wij niet juist bepaalen; doch dat zij over het algemeen enig aandeel daaraan hebben moet, kan men beſluiten uit de blikzem-ſtraal, die bij het breeken van de laatſte water-kolom duidlijk te zien was. Van het ontſtaan der eerſte tot het verdwijnen der laatſte verliepen drie vierden uurs. Toen om vijf uuren de laatſte verſcheen, ſtond de thermometer op 54 graaden en dus $2\frac{1}{2}$ graad laager dan bij den aanvang van de eerſte. De zee was op de plaats, daar wij ons toen bevonden, zes en dertig vademen diep en de ſtreek even zoodanig als daar andere reizigers zulke water-hoozen anders ontmoet hebben; het was, namelijk, eene ſoort van zee-engte. Doctor SHAW en THEVENOT hebben diergelijke in de Middellandſche en Perſiſche zeeën gezien; zij zijn ook bij de West-Indiſche eilanders, in de Straat van Makaca en in de Chineeſche zee gemeen. Wij hadden wel gewenſcht bij deeze gelegenheid enige bijzondere ontdekkingen omtrent dit verſchijnzel te doen; maar zoo gelukkig waren wij niet. Onze waarneemingen bevestigen ſlechts dat andere reeds waargenoomen hebben en waarover B. FRANKLIN zig omſtandig heeft uitgelaaten. Zijne ſchrandere ſtelling, dat wervelwinden en water-hoozen eenerlei oorſprong hebben, is door onze waarneemingen niet in het minſte verzwakt en wij zullen onze wijsgeerige leezeren verwijzen naar zijne ſchriften (*); in welke het volkoomenſt en best zarlicht van dit verſchijnzel te vinden is.

(*) *Experiments on Electricity, Land.* 1774. in 4to.

AAN-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 169 (1). Alzoo de ondiepten kapitein FURNEAUX verscheiden reizen genoodzaakt hebben zig buiten gezigt van de kust te houden en naardien 'er van het noordlijkst eind van het land, dat door hem gezien is, tot aan *Hicks-Punt*, het zuidlijk eind van de ontdekkingen van kapitein COOK met de *Endeavour*, eene ruimte van twintig groote zee-mijlen is, die niet is gezien, is het nog niet zeeker dat 'er geen doortogt tusschen *Nieuw-Holland* en *Van Diemens-Land* is. Wat daarentegens deeze mogelijke afscheiding deezer landen weder onwaarschijnlijk maakt is dit, dat men op het laatste land viervoetige dieren gevonden heeft, die men anders zelden op eilanden vindt. Dit zij zoo het wil, geen deel der waereld verdient, naar allen schijn, meer een onderzoek dan het groot vast land van *Nieuw-Holland*, wijl wij den blooten omtrek naauwlijks geheel kennen en de natuurlijke rijkdommen van hetzelve ons enigermaate nog geheel onbekend zijn. Van de inwooneren weeten wij niet veel meer dan dat zij veel ruuwer dan enig ander onder de heete hemèlstreek woonend volk zijn en moeder-

naakt gaan; ook m[illegible]n zij ſlechts in klein getal zijn; wijl, naar allen ſchijn, alleen de kusten bewoond zijn. Dit land is dan niet anders dan als eene nog geheel onbekende wildernis te beſchouwen, die egter niet kleiner kan zijn dan geheel Europa en grootendeels onder den Keerkring gelegen is en die dus, zoo wel om haare grootte als om haare veel beloovende voortreflijke luchtſtreek, zeer veel opmerking verdient en hooge verwagting geeft. De menigte zeldzaamheden uit het dieren- en plantenrijk, die op COOKS voorige reis enkel aan de zeekusten alhier zijn gevonden, geeft ons recht om dit te verwagten en maakt het bijna onfeilbaar zeeker dat de binnen-ſtreeken oneindig veel ſchatten der natuur bevatten, die het eerſte beſchaafde volk, dat zig de moeite zal geeven die optezoeken, ten deel en nuttig zullen worden. Aan den zuid-westlijken hoek van dit zoo onbekend vast land zal veelligt eene opening in het binnenſte des lands wezen; want het is niet waarſchijnlijk dat een zoo groot land tuſſchen de Keerkringen zonder eenen bevaarbaaren grooten vloed zijn zoude en het bovengemeld deel der kust ſchijnt tot den uitloop van zulk eenen vloed in zee best gelegen te zijn.

Bladz. 176 (2). Die aan land waren hadden de aardbeeving gevoeld, doch die op het ſchip waren, waren 'er niets van gewaar geworden. Deeze aardbeeving maakt het meer dan waarſchijnlijk dat 'er of nu nog vuurſpuuwende bergen op *Nieuw-Zeeland* zijn, of dat zij 'er voorheen waren, want deeze beiden groote verſchijnzelen ſchijnen ſteeds met elkanderen verbonden te zijn.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

AGTSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 178 (1). Wij begonnen van onzen kant onze kruidkundige naſpeuringen reeds den dag na onze aankomst en vonden in de boſſchen omtrent dezelfde boomen en kruiden, die wij in de *Donkere Baai* aangetroffen hadden, doch het weder en de luchtſtreek waren hier gunſtiger voor het zoeken van planten; ook vonden wij verſcheiden die nog in bloei ſtonden; wij bekwamen ook enige nog onbekende vogelen. Wij vonden, onder andere, ook eene ſoort van Melk-diſtel (*Sonchus oleraceus*) en ook een ander kruid, dat ons volk *Lams-kwartieren* noemde (*Tetragonia cornuta*); beiden ſmaakten ons dikwijls goed als ſalade gegeeten.

Bladz. 179 (2). Wij gongen naar de *Hippa* of Sterkte, daar onze Sterrekundige zig bevond. Zij ligt op eene ſteile vrij ſtaande rots en is ſlechts aan eene zijde langs een ongemaklijk voetpad toegangelijk, langs welk naauwlijks twee mannen naast elkanderen gaan kunnen. De top was voorheen met paalwerk omgeeven geweest; maar het was meest afgebrooken door onze matroozen. Binnen dat ſtaket-

ket-werk ſtonden de huizen zonder orde door elkanderen. Deeze hutten waren zonder zijde-muuren opgebouwd, zoo dat het gantſche huis ſlechts uit een dak beſtond, dat van boven in eene ſcherpe punt uitliep. Het binnenst gedeelte hadden zij met boom-takken als eene horde gevlogten, 'er vervolgens boom-ſchors over gelegd en van buiten met de ſterkſte vezelen van de vlas-plant van dit land gedekt. Het volk verhaalde ons dat deeze hutten vol ongedierte, bijzonderlijk vol vlooien geweest waren en verwonderden zig dat zij, hiernaar te oordeelen, nog zoo kort geleden bewoond waren geweest. Maar ik geloof dat deeze vaste plaatſen den inwooneren ſlechts voor eenen korten tijd tot wooningen dienen, zoo dikwijls en zoo lang zij iets van de aannadering eenes vijands te vreezen hebben. Onder dat ongedierte behoorden ook rotten, welke zij op deeze *Hippa* in zulk een groot aantal vonden, dat zij, om 'er ſlechts enigermaate van ontſlaagen te worden, in plaats van andere vallen, enige groote potten in den grond groeven, waarin zij dan ook des nachts veele van deeze dieren vongen. Naar hunne menigte te oordeelen, moeten zij of mede tot de oorſpronglijke bewooneren van *Nieuw-Zeeland* behooren, of ten minſten reeds derwaarts gekoomen zijn voor dit land door Europeaanen ontdekt wierd. Kapitein FURNEAUX toonde ons enige ſtukken land op de rots, die hij had laaten omſpitten en met moes-groenten bezaaien. Zij ſlaagden daar zelfs zoo wel, dat wij dikwijls ſalade en andere Europiſche groenten op tafel kreegen, ſchoon het hier te lande reeds diep in den winter was; want het weder was hier zoo zagt dat het, ondanks de nabij gelegene en met ſneeuw bedekte bergen, in *Koningin Charlotte Kanaal* zelden

den zal vriezen; ten minsten het vroos 'er niet zoo lang wij hier waren, dat tot den zesden Juny was, welke met onzen December overeenkoomt.

Lang-Eiland bestaat uit eenen langen berg-rug, die aan beiden zijden wel zeer steil, maar van boven bijna gantsch vlak, offschoon op de meeste plaatsen smal is. Aan de noord-west-zijde vonden wij een schoon strand en agter hetzelve een klein stuk vlak land, dat grootendeels moerasfig en met veelerlele soorten van gras bewassen was; het overige land bragt allerhande scheurbuik-weerende kruiden, gelijk ook het Nieuw-Zeelandsch vlas (*), voort, welk laatste meest nevens de oude verlaaten hutten der inwooneren stond. Wij lieten hier etlijke stukken land omspitten en slegten, en zaaiden 'er Europische tuinzaaden in, die, naar allen schijn, goed zullen voortkoomen. Wij besteegen den top van dit eiland, maar vonden 'er niets dan droog, reeds verwelkt gras, en allerhande laage struiken op, onder welke eene menigte kwartels, die volkoomen als de Europische waren, hunne woonplaatsen genoomen hadden. Enige diepe en smalle strooken grond, die van de hoogte naar zee afliepen, waren met boomen, struiken en slingerende planten bewassen en vol klein gevogelte, waaronder ook Valken waren. Daar de klippen loodregt uit zee opreezen, of schuinsch over het water hingen, hadden groote troepen van eene schoone soort van Kormorans genesteld, of op kleine stukken rots, of, daar het mogelijk was, in kleine

(*) *Phormium tenax* LINNEI op Plaat XXIII afgebeeld, die een voortreflijk, lang, als zijde blinkend en zagt vlas voortbrengt.

ne holen, die omtrent een' voet in het vierkant konden hebben en die dikwerf door de vogelen zelve verwijd ſcheenen te zijn. De kleiaartige ſteen, uit welken de meeſte bergen in *Koningin Charlotte Kanaal* beſtaan, is daartoe week genoeg. Hij ligt in ſchuinsch hellende laagen, die gemeenlijk naar het Zuiden zakken, is deels van eene groenachtige graauwe, deels van eene blaauwe, deels van eene geel-bruine kleur en bevat ſomwijlen kwarts-aderen. Men vindt ook onder denzelven den groenen talk-ſteen, *Lapis nephriticus* genaamd, die, als hij zijne behoorlijke hardheid heeft, half doorſchijnend is en fijn gepolijst kan worden; maar daar zijn veel meer zagtere, ondoorſchijnende en bleek-groene, dan harde als vuurſteenen en halfdoorſchijnende. De inwooners maaken 'er beitels, bijlen, ſomwijlen ook *patoo-patoos* of ſtrijd-bijlen van, en zij is even dezelfde ſoort die bij de Engelſche juwelieren *Jade* (in 't Nederduitsch *Graveel-ſteen*) heet. Wij vonden ook, op verſcheiden plaatſen, laagen van eenen zwarten rots-ſteen (*Saxum* LINNEI) die uit zwarte digte glimmer (*mica*) en kleine kwarts-deeltjens beſtond. Van hoorn-ſteenen en klei-ſchiefer vindt men insgelijks verſcheidene ſoorten in groote laagen, bijzonder is de klei-ſchiefer zeer menigvuldig en gemeenlijk in gebrooken ſtukken aan de zee-kust aantetreffen. Hij ziet 'er dikwijls roestverwig uit, hetwelk baarblijklijk van ijzerdeeltjens koomt; en daaruit, gelijk ook uit de voorgenoemde mineraalen, kan men met grond vermoeden dat dit gedeelte van *Nieuw-Zeeland* ijzer, ja veelligt nog andere ſoorten van ertſen, moet bevatten. Op het ſtrand verzamelden wij verſcheiden ſoorten van vuur- en keizel-ſteenen, gelijk ook enige ſtukken zwart, digt en zwaar

basalt, waaruit de inboorlingen insgelijks strijd-bijlen en *patoo-patoos* vervaerdigen. Eindelijk vonden wij ook, kort voor ons vertrek, nog enige stukken van witachtigen puim-steen aan het strand en deeze, beneffens de bovengenoemde basalt-lava, dienen tot een onfeilbaar bewijs dat 'er in *Nieuw-Zeeland* of nog brandende bergen moeten wezen, of dat 'er tog egter voorheen moeten geweest zijn.

Bladz. 180 (3). Zij zagen 'er omtrent even zoo uit als het volk in de *Donkere Baai*, egter met dit onderscheid dat deeze reeds van het begin minder wantrouwend en bevreesd voor ons waren dan geene. Wij kogten hunne visschen en deeden hun enige geschenken. Zoo weinig zij zig bedagten om aan boord te koomen, zoo weinig maakten zij ook zwarigheid om ons in de kajuit te volgen en zij zetteden zig gerust met ons aan tafel en aten mede. Voor wijn en brandewijn betoonden zij eenen onoverwinlijken afkeer en wilden niets drinken dan water. Zij waren zoo ongestadig, dat zij van onze tafel naar het ruim liepen en daar bij de officieren weder van vooren af aan mede aten en eene menigte water dronken, dat men voor hun met suiker zoet maakte, wijl men wist dat zij daar ongemeen gretig naar waren. Al dat zij zagen of bereiken konden stond hun aan; maar zoo dra men hun maar in het minst beduidde dat wij het niet missen konden of wilden, legden zij het gewillig weder neder. Glazen flesschen, die zij *tawhau* noemden, moesten in hun oog eene bijzondere waarde hebben; want zoo dikwijls zij slechts enige in het gezigt kreegen, weezen zij 'er naar en zeiden *mokh*, terwijl zij de hand op de borst legden, dat altoos beduidde dat zij iets wenschten

ten te hebben. Van glazen koraalen, linten, wit papier en andere diergelijke beuzelingen maakten zij geen werk, maar spijkers en bijlen waren hun zeer aangenaam, een bewijs dat zij de innerlijke waarde deezer dingen door de ondervinding hadden leeren kennen en waardeeren en dat de onverschilligheid, die zij, bij de eerste aankomst van kapitein COOK alhier, daar voor lieten blijken, enkel daarvandaan kwam, dat zij van de nuttigheid en duurzaamheid van het ijzerwerk toen nog geen begrip hadden. Enige van ons volk hadden de vrijheid gebruikt zig na het middagmaal van hunne kano te bedienen, om daar mede naar den wal te vaaren, waarover zij zig terstond in de kajuit bij den kapitein kwamen beklaagen; waaruit men zien kon dat zij begreepen dat de kapitein over het volk te beveelen had en daar bij hun ook terstond gerechtigheid deed wedervaaren en de kano terug geeven, keerden zij alle ten uitersten vergenoegd naar land.

Bladz. 180 (4). Wij vonden de bergen in dit gedeelte des lands niet zoo steil als op het zuidlijk eind van *Nieuw-Zeeland*; maar zij waren bijna doorgaans met hout bewassen en het was even zoo digt en ondoordringbaar als in de *Donkere Baai*. Daarentegens waren hier ongelijk meer duiven, papegaaien en kleine vogelen, die ten deele die koude streeken in den winter verlaaten hebben en naar deeze warmere deelen zullen getrokken zijn. Oestervangers of Schol-aaksters en verscheiden soorten van Kormorans maakten de kust zeer levendig, maar de Eenden waren zeldzaam. Voor het overige zijn 'er in *West-Baai* eene menigte schoone bogten, die alle goeden anker-grond hebben. Rondom loopen de

bergen zagtlijk op en zijn met bosch en boomen bewasen; men vindt egter ook enige, die op de toppen zonder boomen zijn en slechts eene soort van gemeen varen-kruid (*acrostichum furcatum*) voortbrengen. Het land ziet 'er op verscheiden eilanden in het kanaal en op een groot deel der zuid-oostlijke kust van dezelve, van *Kaap Koamaroo* tot de *Oost-Baai*, omtrent even zoo uit. Na dat wij eene menigte nieuwe planten hadden verzameld, waaronder ook eene soort van peper was, die bijna als gember smaakte, en ook allerhande vogelen geschoten hadden, keerden wij des avonds laat aan boord terug.

Den volgenden morgen wandelden wij de bogt rond het strand langs om planten en vogelen te zoeken en des namiddags gongen wij naar de klippige kust van *Jackfons-punt* om Kormorans te schieten, die wij nu in plaats van wilde Eenden hadden leeren eeten. In dien tusschentijd kreegen wij een tweede bezoek van het huisgezin, dat den drie en twintigsten reeds bij ons geweest was, maar het scheen ditmaal slechts aangelegd te zijn om mede te eeten, want om te vermangelen hadden zij niets medegebragt. Wij vraagden naar hunne naamen; maar het duurde een' geruimen tijd eer zij onze meening verstaan konden. Eindelijk vernamen wij dat de oudste onder hen *Towahanga* en de andere *Kotughaä*, *Koghoää*, *Khoää*, *Kollakh* en *Taywaherua* heeteden. Deeze laatste was een jongen van omtrent veertien jaaren, die iets zeer aanvalligs aan zig had en die ook de levendigste en verstandigste van alle scheen te zijn. Wij namen hem mede in de kajuit en hielden hem ten eeten, dat hij smaaklijk deed. Onder andere at of liever verslond hij met eene regte vraat-

lust

lust een ſtuk van eene Kormorans-pastei en, tegens alle verwagting, ſmaakte hem de korst beter dan het vleesch. De kapitein ſchonk hem Madera wijn in, waarvan hij wat meer dan een glas dronk, ſchoon hij in het begin veele zuure en ſcheeve gezigten trok. Toen 'er hierop eene flesch van zeer zoete Kaapſchen wijn op tafel kwam, wierd hem daarvan ook een glas voorgezet: deeze ſmaakte hem zoo goed, dat hij de lippen onophoudlijk lekte en weldra nog een glas begeerde, dat hem ook gegeeven wierd. Nu begon hij eerst levendig en ſpraakzaam te worden. Hij danſte de kajuit rond en kreeg in eens in gedagten om den ſloep-mantel van den kapitein te willen hebben, die op eenen ſtoel lag. Toen hij een weigerend antwoord bekwam, wierd hij zeer verdrietig; het duurde niet lang of hij vroeg eene ledige flesch, en, daar deeze hem ook geweigerd wierd, liep hij, in groote toornigheid, de kajuit uit. Op het dek vondt hij enige van onze bedienden, die linnen opvouwden, dat zij gedroogd hadden. In eenen oogenblik had hij een tafel-laken weggeſnapt, maar men nam het hem terſtond weder af. Nu kon hij zig in het geheel niet meer bedwingen, hij ſtampte met de voeten, dreigde, bromde of gromde iets tusſchen de tanden en wierd op het laatst zoo boosaartig, dat hij geen woord meer ſpreeken wilde. De gevoelige ligt te beledigen aart van dit volk vertoonde zig nooit duidlijker dan in het gedrag van deezen jongeling, en wij zagen bij deeze gelegenheid welk een geluk het voor hun is dat zij geene dronken maakende dranken kennen, want deeze zouden hen onfeilbaar nog wilder en onhandelbaarer maaken.

Bladz. 185 (5). Daar waren ook enige vrouwen onder; deeze hadden zig de wangen met roode aarde en olie geblanket; haare lippen waren daarentegens, door het prikken of *tatoueeren*, dat hier te lande sterk in de mode is, geheel zwart-blaauw. Wij bevonden dat zij bijna alle, gelijk de menschen in de *Donkere Baai*, dunne kromme beenen met dikke knieën hadden. Dit moet daarvandaan koomen dat zij dezelve weinig gebruiken, alzoo zij aan land den meesten tijd werkloos liggen, en ook in hunne kanos steeds op hunne hurken zitten. Voor het overige waren zij tamelijk helder van kleur, en omtrent van eene middeltint tusschen olijf-kleur en mahonij-bruin; daarbij hadden zij pik-zwart hair, ronde tronieën en veel meer dikke dan platte neuzen en lippen. Ook hadden zij zwarte oogen, die dikwijls levendig en niet zonder uitdrukking waren, gelijk haar geheel bovenlijf wel gemaakt en haare gestalte over het algemeen in het geheel niet walglijk was. Onze matroozen hadden, zedert hun vertrek van de *Kaap*, met geene vrouwen omgang gehad; zij liepen dan deeze ook zeer ijverig naar en uit de wijze, waarop hunne aanzoeken opgenoomen wierden, kon men wel zien dat men het hier met de kuischheid zoo naauw niet nam en dat de veroveringen zelfs niet zwaar zijn moesten. Egter hongen de gunsten van deeze Schoonen niet enkel van haare neiging af, maar het moest den mannen, als onbepaalde heeren en meesters, eerst gevraagd worden. Was de toestemming van deeze door eenen grooten spijker, een hemd of iets dergelijks gekogt, dan hadden de vrouwen vrijheid met haare minnaaren te doen wat zij wilden en konden dan nog een geschenk voor zig zien te bedingen. Ik moet evenwel bekennen

nen dat enige derzelve zig niet dan met den uiterſten tegenzin tot eenen zoo ſchandelijken handel lieten gebruiken en de mannen moeſten dikwerf al hun gezag doen gelden, ja zelfs dreigen, eer zij beſlooten zig aan de lusten overtegeeven van lieden, die zonder gevoel haare traanen konden zien en haar klaagen hooren. Of ons volk, dat tot een beſchaafd volk wilde behooren en egter zoo beestachtig zijn kon, of die barbaaren, die hunne eigen vrouwaperſoonen tot zulk eene ſchande dwongen, het meest afgrijzen verdienen is eene vraag die ik niet zal beantwoorden. Daar de Nieuw-Zeelanders zagen dat zij niet beter koop en ligter aan ijzer-werk konden koomen, dan door deezen laaghartigen handel, liepen zij door het gantſche ſchip rond en booden hunne dogters en zusters zonder onderſcheid aan. De getrouwde vrouwen gaven zij egter, zoo veel wij zien konden, geen verlof om zig op die wijze met onze matroozen te gedraagen. Hunne begrippen van vrouwlijke kuischheid zijn in dit opzigt zoo zeer van de onze verſchillende dat een ongetrouwd meisjen veele minnaaren begunſtigen kan zonder daardoor in het minst in haare eer te lijden. Maar zoo dra zij trouwen, eischt men van haar de onverbreeklijkſte huwelijks-trouw. Daar zij dus geene kuischheid van ongetrouwde vrouwen vergen, zal men veelligt denken dat de kennis aan losbandige Europeaanen het zedelijk karakter van dit volk niet hebbe kunnen verſlimmeren; maar men heeft alle reden om te denken dat de Nieuw-Zeelanders zig eerst tot deezen ſchandelijken vrouwen-handel verlaagd hebben, zedert 'er door het ijzer-werk nieuwe behoeften onder hen ontſtaan zijn. Nu deeze eens ſtand gegrepen hadden, vervielen zij eerst,

om dezelve te voldoen, op daaden, aan welke zij te vooren niet zullen gedagt hebben en die, volgens onze begrippen, ook niet met de minſte ſchaduw van eer en gevoeligheid beſtaanbaar zijn.

Het is ongelukkig genoeg dat alle onze ontdekkingen zoo veele onſchuldige menſchen het leven hebben moeten kosten. Hoe hard zulks ook zijn moge voor de kleine onbeſchaafde volks-benden, die van Europeaanen opgezogt zijn, zoo is het waarlijk tog maar eene kleinigheid, in vergelijking van het onherſtelbaar nadeel, dat deeze hun door het omverrewerpen van hunne zedelijke beginzelen hebben toegebragt. Ware dit kwaad enigermaate daardoor vergoed dat men hen waarlijk nuttige dingen geleerd of de eene of andere onzedelijke en verderflijke gewoonte onder hen uitgeroeid hadde, dan zouden wij ons ten minſten kunnen trooſten met de gedagte dat zij aan den eenen kant weder zouden gewonnen hebben dat zij aan den anderen kant mogten verloren hebben. Maar, helaas! Ik vrees dat de kennis van ons den bewooneren van de Zuid-zee over het geheel nadeelig geweest zij en ik ben van gevoelen dat die volkeren 'er het best aan zijn, die zig altoos van ons verwijderd gehouden en uit voorzigtigheid en mistrouwen ons zee-volk niet vergund hebben al te bekend en te vertrouwlijk met hun te worden.

Men bragt enige van deeze Wilden in de kajuit, daar de Heer HODGES zig moeite gaf om degeene uittetekenen, welker gezigt de meest ſpreekende trekken had. Tot dat einde deeden wij ons best om hen enige oogenblikken tot ſtilzitten te brengen, terwijl wij hun allerhande beuzelingen lieten zien en gedeeltelijk ook ſchonken. Daar bevonden zig voornamelijk enige bejaarde mannen met grijze koppen, ge-

gelijk ook etlijke jonge lieden onder, in welker gelaat zeer veel uitdrukking was. De laatſte hadden ongemeen borſtelachtig en dik hair, dat hun over het gezigt hong en hun natuurlijk wild aanzien nog wilder maakte. Zij waren bijna alle van eene middelmaatige geſtalte, en, zoo wel in kleur als in dragt, die in de *Donkere Baai* volkoomen gelijk. Hunne klederen waren van de vezelen der vlas-plant gevlogten, maar niet met vederen doorweeven, maar, in plaats van dat, was de mantel aan de vier hoeken met ſtukken van honden-vel bezet, een ſieraad, dat men in de *Donkere Baai* niet hebben kon, omdat daar geene honden zijn. Behalven dat droegen zij ook, om het laat jaargetijde, waarin het weder reeds koud en regenachtig begon te worden, bijna aanhoudend hunne *Boghi-Boghi*, dat een ruuwe mantel is, die, als een bundel zaamengebonden ſtro, van den hals over de ſchouderen afhangt. Hunne overige klederen waren gemeenlijk oud, morsſig en niet zoo fijn gewerkt als zij in de voorige reis van COOK beſchreven zijn. De mannen hadden het hair havenloos om den kop hangen; maar de vrouwen droegen het kort afgeſneden en dit onderſcheid ſchijnt doorgaans bij hen in acht genoomen te worden. Zij hadden ook het hoofd-cierſel of de muts van bruine vederen, van welke in COOKS eerſte reize gewag gemaakt is. Toen zij een paar uuren aan boord geweest waren, begonnen zij te ſteelen en alles ter zijde te brengen wat hun onder de handen kwam. Men betrapte enige, die zelfs eenen zand-looper van vier uuren, eene lamp, enige neusdoeken en meſſen weg wilden ſleepen. Om deeze dieſtallen liet de kapitein hen het ſchip uit jaagen en hun aanzeggen dat zij niet we-

der aan boord zouden koomen. Zij gevoelden volkoomen, hoe zeer hun die bejegening ſchande aandeed, en hun warm temperament, dat geene beledi-ging verdraagen kan, geraakte daarover in vuur en vlam, zoo dat een zig niet onthouden kon uit zijne kano te dreigen als of hij tot gewelddaadigheid zoude overſlaan. Het kwam egter daar niet toe, maar tegens den avond gongen zij gerust naar land en zetteden, regt over het ſchip, enige hutten op van boom-takken, om den nacht daarin doortebrengen. Hierop trokken zij de kanos op het land, ontſtaken een vuur en bereidden hunnen avond-maaltijd, die uit enige viſſchen beſtond, welke zij in hunne vaartuigen, niet verre van den oever, met bijzondere bekwaamheid, met een net gevangen hadden, 't welk met de wijze om zig van hetzelve te bedienen in COOKS voorige reis beſchreven is.

Den volgenden morgen voeren wij, vermits het ſchoon zagt weder was, naar het *Lang-Eiland* om naar het hooi te zien, dat ons volk agt dagen te vooren aldaar gemaaid had. Ook wilden wij, in de nabuurſchap van eene verlaaten Indiaanſche woonplaats, groenten voor het volk opzamelen. Wij vonden bij deeze gelegenheid wederom enige nieuwe planten en ſchooten ook etlijke kleine vogelen, die van de bekende verſchilden. Des namiddags gaf de kapitein verſcheiden matroozen verlof om aan land te gaan, daar zij van de Wilden allerhande zeldzaamheden inruilden en te gelijker tijd de gunſten van verſcheiden meisjens genooten, zonder zig in het geringſte aan derzelver walglijke morsſigheid te ſtooren. Zoo zij ondertusſchen niet alle gevoel hadden uitgeſchud, zou de onaangenaame gewoonte van deeze vrouwen, om zig de wangen met

oker

oker en olie te beſmeeren, alleen hen van diergelijke innige verblindtenisſen afgehouden hebben. Daarenboven ſtonken deeze Nieuw-Zeelandſche vrouwen ook zoo zeer, dat men haar gemeenlijk reeds van verre ruiken kon en zaten daarenboven zoo vol ongedierte, dat zij het dikwerf van haare klederen zogten en naar gelegenheid tusſchen de tanden knapten. Het is te verwonderen dat 'er onder het volk gevonden wierden, die in ſtaat waren zig op eene dierlijke wijze met zulke walglijke ſchepzelen te vermengen zonder dat hun eigen gevoel, noch de neiging tot zindelijkheid, die den Engelſchen tog van de jeugd af aan ingeboezemd wordt, hun afkeer van deeze menſchen verwekte:

— — — — — — — — — — *Unde*
Haec tetigit Gradive, *tuos urtica nepotes?*
JUVENALIS.

Eer zij aan boord terug kwamen, had eene van deeze Schoonen eenen matroos zijn wambuis ontſtoolen en het aan eenen jongen kaerel van haare landslieden gegeeven. De eigenaar vond het in handen van deezen laatſten en nam het hem weder af; deeze gaf hem daarentegens enige vuist-ſlagen, welke de Engelſchman egter maar als kortswijl opnam; maar toen hij zig omkeerde en in de ſloep wilde ſtappen, wierp hem de Wilde met groote ſteenen. Nu vattede de matroos vuur, gong op den kaerel los en begon hem, op zijn goed Engelsch, dugtig te *boxen*. In eenen oogenblik had de Nieuw-Zeelander een blaauw oog en eenen bebloeden neus weg en, naar het zig liet aanzien, genoeg; want hij gaf het vol ſchrik op en liep weg.

Den

Den eerſten Juny kwamen 'er in den vroegen morgenſtond verſcheiden kanos met Wilden naar ons toe, die wij nog niet gezien hadden. Hunne vaartuigen waren van verſchillende grootte en drie derzelve met zeilen, die men anders zelden onder hen aantreft. Het zeil beſtond uit eene groote driekantige mat en was aan de eene zijde aan de mast, aan de andere aan een ſtaak vastgemaakt, welke beiden van onderen in eenen ſcherpen hoek te zaamen liepen en zeer ligt los gemaakt en neder gelaaten kunnen worden. Het bovenst of breedst deel van het zeil was aan den zoom met vijf bruine veder-bosſen verſierd. De bodem van de kanos beſtond uit eenen uitgeholden boom-ſtam, en de zijden uit planken. Deeze hadden zij op malkanderen gezet en door kleine gaatjens met touwen van de Nieuw-Zeelandſche vlas-plant vast aan een gebonden en dan de voegen met de wol van de breeedbladige Lischdodde (*Typha latifolia*) digt geſtopt. Daar waren enige dubbele kanos onder, dat is, dan waren 'er twee met dwarshouten en touwen neffens elkanderen aan een gevoegd; de andere enkele hadden eenen zoogenaamden uitlegger, of een ſmal bord, dat aan de eene zijde van de kano aan dwarshouten, evenwijdig met het vaartuig, was vast gemaakt en dezelve voor het anders al te ligt geſchiedende omſlaan beveiligen moest. Alle deeze kanos waren oud en ſcheenen bijna uitgediend te hebben; ook waren geene derzelve zoo rijk met ſnijwerk en konſtigen arbeid verſierd als die, welke kapitein COOK op zijne eerſte reize aan de noordlijke eilanden van dit land aangetroffen en beſchreven heeft; egter waren zij over het geheel gebouwd als die en hadden, bij voorbeeld, doorgaans een wanſtaltig geſneden menſchen-

ſchen-gezigt aan den voorſteven, hooge agterſteven en ſcherp-geſpitſte roeren. De eigenaars van dezelve bragten verſcheiden ſieraadjen te koop, meeſtendeels uit ſtukken van groenen talkſteen (*lapis nephriticus*) geſneden en voor ons van gedaante nieuw. Enige waren plat en hadden eene ſcherpe ſnede als bijlen; andere waren lang en dun en dienden tot oor-ſierzels; andere waren weder tot kleine beitels geſlepen en in houten heften geſtooken en andere, eindelijk, waren met veel moeite en arbeid in de gedaante van op de hurken zittende beelden geſneden, die ſomwijlen enigzints naar eene menschlijke geſtalte geleeken en met ontzagchelijke groote oogen van paerlemoer voorzien waren. Dit verſierzel, *e-tighi* genaamd, droegen zoo wel mannen als vrouwen, zonder onderſcheid van geſlacht, aan eene hals-ſnoer, die op de borst hing en wij gisten dat het de eene of andere godsdienſtige beduidenis hebben moest. Onder andere verkogten zij ons een ſchortjen, dat van digt gevlogten doek vervaerdigd, met roode vederen bezet, aan de zijden met wit honden-vel geboord en met ſtukken van zee-ooren-ſchulpen verſierd was. De wijven draagen zoodanige bij hunne dansſen. Behalven dit mangelden wij ook eene menigte visch-hoeken in; deeze waren zeer ruuw, uit hout gemaakt en aan de punt met een ſtuk getand been voorzien, dat 'er als menſchen-been uitzag. Benevens de *e-tighi* of in plaats van dezelve droegen veele enige ſnoeren van aaneengeregen menſchen-tanden. Maar deeze hielden zij geenzints voor zoo kostbaar als in kapitein COOKS eerſte reize voorgegeeven wordt; maar zij verkogten die zeer gaerne voor ijzer-werk of andere kleinigheden. Zij hadden veele honden in hunne kanos en ſcheenen veel van deeze dieren te hou-

houden, want elk had den zijnen met een touw midden om het lijf vast gebonden. Het was eene langhairige ſoort met ſpitſe ooren, zeer veel gelijkende naar den gewoonen herders-hond en van allerhande kleuren, namelijk enige gevlekt, enige zwart, andere weder geheel wit. Zij wierden alleen met visch gevoerd en leeven dus, in dit opzigt, zoo goed als hunne meeſters; maar daar tegens moet hun vleesch deezen wederom tot ſpijze en hunne vellen tot veelerhanden verſierzelen en ſtukken van kledij dienen. Wij kogten hun enige af; de oude wilden bij ons niet tieren, zij wierden boos en wilden niet vreeten; maar de jonge gewendden zig zeer ſchielijk aan onze kost. Van de Nieuw-Zeelanders, die ondertusſchen aan boord gekoomen waren, wierden verſcheiden in de kajuit gebragt, daar men hun enige geſchenken deed; maar geen een eenige liet de verwondering, het nadenken en de opmerkzaamheid blijken, welke men aan onzen ouden vriend in de *Donkere Baai* waargenoomen had. Enige waren in hun gezigt op eene zonderlinge wijze met diep ingedrukte krul-lijnen getekend en in het bijzonder waren deeze tekenen bij eenen langen ſterken man van middelbaaren ouderdom, naar eene geheel regelmaatige tekening aan het voorhoofd, den neus en de kin zoo diep in de huid ingeprikt, dat zijn baard, die anders zeer dik en zwaar moet geweest zijn, nu ſlechts uit enkele alleen ſtaande hairen beſtond. Hij heet *Tringho-Waya* en ſcheen een zeeker aanzien boven de andere te hebben, zoo als wij onder de kleine troepen, die tot hier toe bij ons gekoomen waren, nog niet bemerkt hadden. Van alle onze waaren ruilden zij liefst hemden en flesſchen in; van de laatſte maakten zij bijzonder veel werk.

waar-

waarschijnlijk, omdat zij tot het bewaaren van vloeibaare dingen geene andere vaten hebben dan eene kleine soort van kalebassen, die slechts in het noordelijk eiland wassen, maar hier in *Koningin Charlotte Kanaal* in weiniger handen waren. Zij zogten het altijd zoo te maaken dat zij bij geene ruiling te kort kwamen en eischten voor elke beuzeling, die zij uitventeden, zeer hooge prijzen, maar namen het ook niet kwalijk als men 'er niet voor geeven wilde dat zij begeerden. Wijl enige van dit volk in eene bijzondere goede luim waren, onthaalden zij ons op eene *Heiva*, eenen dans op het verdek. In 't eind legden zij hunne dikke ruige overklederen af en stelden zig in eene rei; daarop begon de een een lied aantehieffen, strekte daarbij beurtelings de armen uit en stampte geweldig, ja als raazend met de voeten. Alle de andere maakten zijne beweegingen naar en herhaalden van tijd tot tijd de laatste woorden van zijn gezang, die men misschien voor een slot- of rond-zang moest beschouwen. Wij konden 'er eene soort van voetmaat in erkennen, maar waren niet zeeker dat het gerijmde verzen waren. De stem van den voorzanger was slegt genoeg en de melodij van zijn lied hoogst eenvoudig, want het bestond slechts in eene afwisseling van etlijke weinige toonen. Tegens den avond gongen de Indiaanen alle naar het opper-eind van het kanaal, van waar zij gekoomen waren.

Bladz. 186 (6). Twee hunner, die van eene schoone gestalte waren, stonden overeind, de een voor in de kano en de ander in het midden; maar alle de overige waren gezeten; de eerste had een gantsch zwart geverwden mantel aan, die van dik doek

doek gemaakt en vakswijze met vierkante ſtukken van honden-vel bedekt was. Hij hield eene groene Nieuw-Zeelandſche vlas-plant in de hand en liet van tijd tot tijd enkele woorden hooren. Maar de ander hield eene plegtige, luide redenvoering en wist zijne ſtem op eene zeer verſcheiden wijze dan te verheffen en dan te laaten daalen. Uit den verſchillenden toon, waarop hij ſprak, en uit de bewegingen, waarmede hij zijne reden verzelde, ſcheen hij beurtelings te vraagen, te pochen, te dreigen, uittedaagen en dan ons weder zagt toeteſpreeken. Somwijlen bleef hij eene lange wijl in eenen gemaatigden toon, en dan wierd hij weder op eenmaal ongemeen luidrugtig en ſchreeuwde zoo ſterk, dat hij gemeenlijk daarop weder eene kleine wijl ſtil moest zwijgen om adem te haalen. Zoo dra hij zijne reden geëindigd had, nodigde hem de kapitein aan boord. In het eerst ſcheen hij tot geen beſluit te kunnen koomen en bekommerd te zijn; doch het duurde niet lang of zijne natuurlijke onverſchrokkenheid kreeg bij hem de overhand boven alle mistrouwen en hij kwam aan boord. Daarop volgde hem al zijn volk en ieder van hun begroette, zoo dra hij aan boord kwam, het Indiaansch huisgezin, dat bij ons was, naar 's lands gebruik, door het drukken van de neuzen tegens elkanderen, of, zoo als de matroozen het geliefden uittedrukken, zij *neusden* malkanderen; deeze eer lieten zij ons ook genieten, zoo veelen van ons als op het verdek waren. Men nodigde daarop de beiden redenaars, als de hoofd-perſoonaadjen, in de kajuit. De tweede, die de eigenlijke redenaar was, heette TEIRATU en behoorde, naar zijn zeggen, op het noordlijk eiland deezes lands *Terrawhite* thuis. Zij vroegen terſtond

ſtond naar TUPIA en, toen men hun zeide dat hij niet meer in leven was, ſcheenen zij, even als de Indiaanen, van welke boven reeds melding gemaakt is, zeer bedroefd en ſpraken ook, even als deeze, enige woorden op eenen treurigen en klaagenden toon. Zoo zeer had zig deeze man door zijne natuurlijke begaafdheden en door zijne vriendlijkheid, de achting en liefde van dit onweetend en ruuw volk verworven. Het zou hem waarſchijnlijk ook veel eerder dan iemand van ons gelukt zijn deeze natie meerdere beſchaaving te geeven, wijl hij, behalven eene grondige kennis van de lands taal, ook meer overeenkomst met haaren aart en haar vernuft bezat dan wij Europeaanen. Ons hindert in dit opzigt de al te groote afſtand, die tuſſchen onze verre uitgebreide kennisſen en de veel te beperkte begrippen van dit volk beſtaat en wij weeten bijna niet waar de ſchakels te vinden van de keten, die hunne inzigten met de onze kan verbinden.

TEIRATU en zijn geleider waren een grooter ſlag van menſchen dan wij tot hiertoe in *Nieuw-Zeeland* gezien hadden. Geen hunner was van kleiner en veele van meer dan eene middelmaatige geſtalte. Ook waren hunne klederen, opſchik en wapenen rijker dan zij bij de inwooneren van *Koningin Charlotte Kanaal* pleegen te zijn en ſcheenen eene ſoort van welvaart en overvloed aantedüiden, dergelijke wij hier te land nog nergens bemerkt hadden. Onder hunne klederen waren enige mantels geheel met honden-vellen gevoerd. Van deeze ſcheenen zij bijzonder veel te houden en zulk eene pels had indedaad niet alleen een ſtatig aanzien, maar zij kon hun ook, bij het koud weder, dat wij thans hadden, van goeden dienst zijn. Onder hunne overge,

ge, uit de vezelen van het Nieuw-Zeelandsch vlas vervaerdigde klederen, waren veele geheel nieuwe die met bonte, ingewerkte randen versierd waren. Deeze randen waren rood, swart en wit, maar doorgaans naar een zoo regelmaatig patroon gewerkt, dat men dezelve gevoeglijk voor het werk van een veel beschaafder volk zoude hebben kunnen aanzien. De zwarte kleur van hun doek is zoo echt en duurzaam, dat zij de opmerkzaamheid der Engelsche fabrikeurs verdient, welken het tot nog toe nog aan eene duurzaame verw van die kleur uit het plantenrijk voor stoffen ontbreekt. Het was enkel onze gebrekkige kennis van hunne taal die ons belette de hier omtrent nadere onderrigtingen van hun te bekoomen. Hunne kleding is eene soort van mantel, die uit een vierkant stuk doek bestaat. De beiden bovenste einden van dezelve binden zij voor op de borst vast met banden, of zij steeken die met eene naald van been, visch-graat of groenen steen te zamen. Omtrent in het midden van den mantel is een gordel van digt gevlogten gras van binnen 'er aan vast gemaakt, die om den middel kan gebonden worden, zoo dat de mantel als dan vast op de heupen ligt en de onderste einden tot aan de knie en dikwijls tot op de kuiten nederhangen. Schoon zij, naar het uiterlijke te oordeelen, zoo veel boven de inwooneren van *Koningin Charlotte Kanaal* vooruit waren, waren zij egter niet minder morsig, zoodanig zelfs dat het ongedierte met hoopen over hunne klederen rond kroop. Het hair droegen zij, naar 's lands gebruik, op de kruin te zaamen gebonden, met vet ingesmeerd en met witte vederen bestooken; ook hadden enige groote kammen van walvischbeen agter den hair-bundel gestooken, die geheel

regt

regt op ſtonden. Veele van hun waren in het gezigt met krul-lijnen, geprikt en enige ook met roodhoker en olie geblanket, gelijk zij ook doorgaans zeer veel genoegen toonden, als wij hun wat roods op de wangen ſmeerden. Zij droegen enige kleine kalebaſſen bij zig, waarin de olie was, waarmede zij zig pleegen te balzemen; maar of deeze uit het planten- of dieren-rijk ware konden wij niet te weeten koomen. Alle gereedſchap, dat zij met zig voerden, was ongemeen ſierlijk geſneden en, over het algemeen, met grooten vlijt bearbeid. Zij verkogten ons eene bijl, die van den fijnſten groenen talk-ſteen gemaakt was en die een ſteel had, welke konſtiglijk met doorlugtig werk verſierd was. Wij vonden ook enige ſpeeltuigen bij hen, namelijk een' trompet, of liever eene houten pijp, die vier voeten lang en tamelijk dun was. Het mondſtuk kon ten hoogſten twee, en het ander eind omtrent vijf duimen in doorſnede haalen. Zij bliezen daarop altoos in denzelfden toon, die als het ruuw gebulk van een dier klonk; egter zou een waldhoornist 'er misſchien wel wat meer en beters uit hebben kunnen haalen. Eene andere trompet was uit eenen grooten trompet-hoorn (*Murex Tritonis*) gemaakt, in konſtig geſneden hout gezet en aan het eind, dat tot mondſtuk konde dienen, met eene opening voorzien. Een ſchriklijk bulkende toon was alles wat 'er uit te haalen was. Een derde ſpeeltuig, dat ons volk eene fluit noemde, beſtond uit eene holle pijp, die in het midden wijdst was en aldaar, gelijk ook aan beiden einden, eene opening had. Dit en het eerſte ſpeeltuig waren beiden, in de lengte, van twee holle ſtukken hout zamengeſteld, die zoo wel van pas naar malkanderen geſneden waren, dat zij juist opeenkonden

ren pasten en eene volkoomen pijp uitmaakten. De dubbelde kano, in welke zij gedeeltelijk gekoomen waren, scheen nog nieuw en omtrent vijftig voeten lang te zijn. Zoo wel het voorcind als het hoog agtereind waren konstig doorboord en met krulvormige ingesneden trekken versierd, gelijk die, welke in de eerste reize van kapitein COOK afgebeeld is. Een wanstaltig ding, aan welk men met veel moeite eenige gelijkenis met een menschen-hoofd ontdekken kon, was met een paar oogen van paerlemoer en met eene lange tong voorzien, die uit den open mond hong; dit sieraad maakte het uiterst eind van den voorsteven uit. Zulke figuuren brengen zij overal tot versiering aan, voornamelijk aan gereedschap, dat tot den oorlog of hunne wapenrusting betrekking heeft. Denklijk heeft de hier te lande doorgaande slegte gewoonte den vijand door het uitsteeken van de tong te beschimpen en uittetarten tot deeze menigvuldige afbeeldingen van lelijke gezigten gelegenheid gegeeven. Men ziet die niet alleen aan den voorsteven van hunne oorlogs-booten, en aan de steelen van hunne strijd-bijlen, maar zij draagen 'er ook aan een touw om den hals op de borst hangende; ja zij snijden die zelfs op de riemen en aan de roeren, waarmede zij hunne kanos voortduuwen.

Bladz. 189 (7). De kapitein schonk hun, onder andere, vergulden koperen penningen, die een en drie vierde duim in middellijn groot, dik en tot eene gedagtenis van deeze reis waren geslaagen, om onder de verschillende volkeren uitgedeeld te worden, welke wij op deezen togt zouden aantreffen. Op de eene zijde zag men het borstbeeld des Konings met dit opschrift:

GEOR-

GEORGE III, KING OF GREAT BRITAIN, FRANCE AND IRELAND.

dat is:

GEORGE III, KONING VAN GROOT BRITTANNIE, FRANKRYK EN IERLAND.

Op de andere zijde twee oorlog-ſchepen met het bijſchrift van derzelver naamen RESOLUTION en ADVENTURE en onder aan ſtond te leezen:

SAILED FROM ENGLAND MARCH MDCCLXXII.

dat is:

UIT ENGELAND GEZEILD IN MAART MDCCLXXII (*).

Van diergelijke legpenningen waren 'er ook reeds onder de inwooneren van de *Donkere Baai*, gelijk ook etlijke hier in *Koningin Charlotte Kanaal* uitgedeeld. Het groot getal Indiaanen, die ons volk hier bijeen vond, verſchafte hun eene goede gelegenheid tegens ijzer, doek en glazen-koraalen eene groote menigte van wapenen, gereedſchap, klederen en ſieraadjen interuilen, van welke deeze Nieuw-Zeelan-

(*) Het vertrek der beiden ſchepen was eerst in Maart bepaald, maar men kon met de uitrusting niet klaar koomen voor de maand Juny.

landers ongelijk meer bezaten dan wij anders bij hunne landslieden aangetroffen hadden. De kapitein en zijn gezelschap bemerkten dat TEIRATU het opperhoofd van alle deeze menschen zijn moest; want zij betoonden hem doorgaans veel eerbied; maar waarin eigenlijk dit opperhoofdschap bestond kon men niet te weeten koomen. Lieden van jaaren waren zij doorgaans gewoon eerbiedig te behandelen, waarschijnlijk om hunne langduurige ondervinding; maar dat kon hier het geval niet zijn, want zulke aanvoerers, gelijk ons TEIRATU een toeschcen, zijn sterke, wakkere lieden in den bloei hunner jaaren. Veelligt egter weeten de Nieuw-Zeelanders zoo goed als de Noord-Amerikaansche Wilden dat, bij het ontstaan van eenen oorlog, eene groote hoop menschen eenen aanvoerer hebben moet, op wiens grootere bekwaamheid en talenten de andere hun vertrouwen en hunne hoop kunnen stellen en tot zulk eene post zijn zeekerlijk geene andere geschikt dan diergelijke jonge lieden, die nog vuur hebben. Hoe meer wij den krijgshaftigen aart deezer natie en de menigvuldige kleine partijen, waarin zij verdeeld zijn, in aanmerking neemen, des te noodzaaklijker koomt ons deeze soort van regeeringsform voor. Zij moeten buiten twijfel ondervonden of ingezien hebben dat de bekwaamheden van eenen aanvoerer niet erflijk zijn en bijgevolg niet altijd van den vader op den zoon overgaan. Misschien hebben zij ook voorbeelden beleefd dat eene erflijke regeering natuurlijker wijze tot een willekeurig gezag leidt.

Kapitein COOK vreesde dat de Indiaanen onze op dit eiland aangelegde tuinen vinden en uit onkunde verwoesten zouden. Hij bragt 'er dan het opper-

hoofd

hoofd TEIRATU zelf henen, toonde hem alle de verſchillende ſoorten van planten, maar bijzonderlijk de aardappelen. Deeze ſcheen de Wilde zeer hoog te ſchatten, en hij kende die ongetwijfeld reeds, wijl 'er een diergelijk gewas, namelijk de Virginiſche zoete aardappel (*Convolvulus batatas*) in enige ſtreeken van het noordlijk eiland, op welk hij t'huis behoorde, geteeld wordt. Hij beloofde den kapitein ook dat hij den tuin niet verwoeſten zoude, maar alles onaangeroerd zou laaten ſtaan, groeijen en vermenigvuldigen; met deeze belofte ſcheidden zij.

✤ ✤ ✤

✤ ✤

✤

AANTEKENINGEN

OP HET

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 193 (1). Daar zwommen groote troepen van verſcheidene ſoorten van Walvisſchen voorbij het ſchip; zij waren meeſtendeels geheel zwart en hadden eene witte vlek voor de agterſte rug-vin. Wij ſchooten op hen en troffen eenen zoo wel in den kop dat hij niet meer duiken kon, maar de zee met bloed beverwde en geweldig om zig henen ſloeg. Hij ſcheen omtrent negen voeten lang te zijn, was rank van lijf en had eenen ſtompen kop, waarom onze matroozen hem *Flesch-kop* noemden. Doch deezen naam voert bij DALE een geheel andere visch, namelijk de Botkop of Snavel-Walvisch, wiens neus naar den hals van eene flesch gelijkt (*). Wijl wij toen zulk eenen goeden wind hadden, dat wij drie en eene halve Engelſche mijl in een uur zeilden, achtte de kapitein het niet der moeite waerdig te laaten bijleggen, om den dooden visch intenee-men.

Zoo

(*) PENNANT *Brittish Zoology*, III *B. p.* 53. 1776. *edit. in* 4to.

Zoo dra wij het land uit het gezigt verloren hadden, zweefden eene oneindige menigte Albatrosſen van drie verſchillende ſoorten om ons heen. De gemeenſte of grootſte ſoort was van onderſcheiden kleuren, welke wij hunnen verſchillenden ouderdom toeſchreeven. De oudſte waren bijna geheel wit, de jongere wat meer bruin geſpikkeld, maar de jongſte geheel bruin.

De officiers, die, na de Nieuw-Zeelandſche verſche kost, nog geene ſmaak konden krijgen in het gezouten vleesch, lieten onzen zwarten hond ſlagten en zonden de helft aan den kapitein. Wij lieten de bout braaden en aten dus van daag voor het eerst honden-vleesch. Het ſmaakt volkoomen als ſchaapen-vleesch, zoo dat men 'er geen het minſte onderſcheid aan proeven kon. In onze koude landen, daar men zoo veel vleesch eet en daar het misſchien 's menſchen natuur noodzaaklijk medebrengt van vleesch te moeten leeven, is het waarlijk zonderling dat men eenen Joodſchen afkeer van honden-vleesch heeft, daar egter het vleesch van het onreinſte aller dieren, namelijk van het zwijn, zonder bedenken gegeeten wordt. Uit aanmerking van zijne ſnelle en groote vermenigvuldiging ſchijnt de natuur den hond uitdruklijk geſchapen te hebben om ons tot ſpijs te dienen. Men zou misſchien vreezen dat het ons, om het goed natuurlijk inſtinct onzer honden, hard zoude vallen hen te dooden en te eeten; maar dan bedenkt men niet dat hunne groote ſchranderheid en hunne verkleefdheid aan ons enkel de gevolgen zijn van de opvoeding, die wij aan hun geeven. In *Nieuw-Zeeland* en ook, gelijk oude zeevaarers melden, op de eilanden der Zuid-zee, tusſchen de Keerkringen, zijn de honden de domſte en eenvou-

digſte dieren, die men zig verbeelden kan. Zij ſchijnen daar niet ſchranderer en leerzaamer te zijn dan onze ſchaapen, die men als zinnebeelden van de grootſte onnozelheid en domheid voorſtelt. In *Nieuw-Zeeland* worden zij met visſchen gevoerd, op de andere eilanden met vrugten en kruiden. Veelligt verandert beidenerlei voedzel hunnen natuurlijken aanleg, veelligt brengt ook de opvoeding nieuwe inſtincten voort. De Nieuw-Zeelandſche honden krijgen hetgeen van de maaltijden van hunne meeſters overblijft en dus leeren zij visch en menſchenvleesch eeten en krijgen ook honden-beenderen te kluiven en zoo worden de jonge honden, van jongs aan, gewend huns gelijken te eeten. Wij hadden eenen jongen Nieuw-Zeelandſchen hond aan boord, die, toen wij hem kogten, denklijk nog niets als moeder-melk geproefd had, en evenwel vrat hij van ons honden-gebraad het vleesch zoo wel als de beenderen met groote gretigheid, daar ondertusſchen andere van Europisch ras, die wij van de *Kaap* medegenoomen hadden, beiden niet wilden aanraaken, ik laat ſtaan vreeten. Toen eene jonge teef van de *Kaap* op het ſchip jongen had geworpen, van welke een dood ter waereld kwam, viel onze jonge Nieuw-Zeelandſche hond 'er terſtond op aan en vrat het met de grootſte gretigheid op. Dat in het begin bij enkele honden ſlechts eene gewoonte was is veelligt, door langheid van tijd, een algemeen inſtinct geworden. Een matroos, die zig in den vinger geſneden had, liet hem het bloed lekken, waarop hij niet alleen gretig was, maar hij wilde zelfs in den vinger bijten.

Blaaz.

Bladz. 194 (2). Kapitein FURNEAUX nam deeze ſtilte en de nabijheid der ſchepen waar om bij ons aan boord te koomen eeten. Hij berichtede den kapitein dat zijn volk nog gezond was, uitgezonderd eenen of twee mannen, die van hunnen omgang met ongezonde vrouwsperſoonen vuile ziekten hadden gekregen. Dit naricht was ons in zoo verre zeer onaangenaam, wijl men daaruit kon opmaaken dat die kwaadaartige ziekte ook reeds *Nieuw-Zeeland* bereikt heeft, want deeze mannen konden nergens anders beſmet zijn geworden. Uit aanmerking van de ſchriklijke gevolgen, welke deeze verderflijke kwaal bij de Nieuw-Zeelanders moet hebben, hielden wij het een allerernſtigst onderzoek waerdig of en bij welke gelegenheid zij dezelve van de Europeaanen hadden kunnen bekoomen? De eerſte ontdekker van het land ABEL JANSEN TASMAN kwam 'er in het jaar 1642; maar hij had geenen den minſten vriendlijken omgang met de inwooneren, ja het is waarſchijnlijk dat geen eenige van zijn volk aan land geweest is. Kapitein COOK was de volgende Zeevaarer, welke na dien tijd *Nieuw-Zeeland* bezogt, alſchoon hij eerst meer dan honderd jaaren daarna, te weeten eerst in het jaar 1769 en 1770, aan die kusten aanlandde. Hij kwam toen met zijn ſchip de *Endeavour* van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*, daar verſcheiden van zijn volk waren beſmet geworden. Doch daar hij op de vaart van deeze eilanden naar *Nieuw-Zeeland* bijna twee maanden onder weg bleef, had de Heelmeeſter tijd gehad om het volk volkoomen te geneezen en bij de aankomst aan deeze kust verzeekerde hij den kapitein uitdruklijk dat bij geenen van deeze zieken meer het minſte ſpoor van de kwaal overig was. Desniettegenſtaande gebruik-

bruikte kapitein COOK de voorzigtigheid niemand aan land te laaten gaan, welke die kwaal gehad had, uit vrees dat hij nog verborgen overblijfzelen van deeze beſmetlijke ziekte in het lighaam hebben mogte; ja, om alle mogelijkheid afteſnijden dat deeze beſmetting een ſchuldloos volk medegedeeld wierde, mogten 'er ook volſtrekt geene vrouwen aan boord koomen. De derde Europeaan, die *Nieuw-Zeeland* bezogt, was een Fransch Zee-vaarer de Heer DE SURVILLE. Deeze zeilde met het ſchip de *St. Jean Baptiste* van *Pondichery* door de *Straat van Malakka*, ankerde aan de *Bashie-Eilanden*, ſtevende *Manilla* om, ontdekte zuid-oostwaarts van *Nieuw-Brittannie*, onder de Breedte van 10½ en onder de oostlijke Lengte van 158 graaden, land, dat hij den naam van *Surville-haven* gaf, en voer toen naar *Nieuw-Zeeland*. Van daar zeilde hij, om handel te drijven, naar *Callao* in *Zuid-Amerika*, maar had, toen hij aldaar aan land wilde gaan, het ongeluk te verdrinken, en, daar alle zijne aanbeveelingbrieven met hem verloren gegaan waren, wierd het ſchip bijna twee jaaren lang opgehouden, en toen met alle de goederen weder naar Frankryk terug gezonden. De Heer DE SURVILLE lag den negenden December 1769 in de *Ontwijfelbaare Baai* aan *Nieuw-Zeeland* en zag de *Endeavour* voorbij zeilen, maar kapitein COOK zag het Franſche ſchip niet, wijl het agter eenen berg ten anker lag. Wat de Heer DE SURVILLE daar uitgerigt en hoe hij met de inboorlingen geſtaan hebbe weet ik niet. Maar de *Ontwijfelbaare Baai* ligt zoo verre van *Koningin Charlotte Kanaal* dat de bewooners deezer beiden plaatſen bezwaarlijk enigen omgang met elkanderen hebben en gevolglijk laat het zig niet vatten hoe de ziekte van

daar

daar zig reeds zoo wijd naar het Zuiden zoude verſpreid hebben, al wilde men ook aanneemen dat des Heeren DE SURVILLES ſchip die in de *Ontwijfelbaare Baai* gebragt hadden. Hetzelfde kan men van den Heer MARION en kapitein CROZET, beiden Franſche Zee-vaarers, zeggen; want de omgang, dien hun ſcheepsvolk met de inboorlingen had, bepaalde zig enkel tot de *Eilanden-Baai*, en deeze ligt aan het noordlijk eind van het noordlijk eiland, en dus ook zeer verre van *Koningin Charlotte Kanaal*. Na deeze beiden ſchepen kwamen wij de eerſte aan *Nieuw-Zeeland*; maar wij hadden niet de minſte reden om te vermoeden dat ons volk iets van de Venus-kwaal medegebragt hadde. Het was reeds zes maanden geleden dat wij de *Kaap de Goede Hoop* verlaaten hadden en deeze was de laatſte plaats daar de matroozen dezelve met mogelijkheid hadden kunnen krijgen. Zedert dien tijd waren zij vijf maanden lang aanhoudend in volle zee geweest en binnen eenen zoo langen tijd zou dezelve in den grond hebben moeten geneezen zijn, tenzij de ziekte ten uiterſten boosaartig en ongeneeslijk geweest ware. Maar wij hadden integendeel geen eenen eenigen venerieken lijder aan boord en men zal tog nooit vermoeden dat het vergift deezen gantſchen tijd verborgen hebbe kunnen blijven onder menſchen, die niets dan gezouten kost te eeten en niets dan ſterke dranken te drinken, en daarbij ook nat en koude, benevens alle andere ongemakken van de zuidlijke luchtſtreek uitteſtaan hadden. Uit alle deeze omſtandigheden beſluiten wij dat de Venus-kwaal in *Nieuw-Zeeland* t'huis behoort en niet van Europeaanen derwaarts gebragt is; wij hebben ook in het vervolg van onze reis en tot nu toe geene reden gevonden

om

om hier omtrent van gedagten te veranderen (*). Doch zoo egter ons vermoeden, tegens allen schijn, eene dwaaling mogt zijn, koomt 'er eene schanddaad meer op rekening van de beschaafder Europeaansche na-

F (†) Ik meen grond genoeg te hebben om hieromtrent van den beroemden FORSTER te durven verschillen en te stellen dat 'er veel meer waarschijnlijkheid is dat de Venusziekte door de Europeanen in *Nieuw-Zeeland* zij overgebragt dan dat zij in dat land oorspronglijk zoude t' huis behooren. Ziet hier waarop ik deeze stelling gronde. Kapitein COOK kan de eerste geweest zijn, welke deeze smetstof door zijn volk op dat eiland hebbe overgebragt; want zijne matroozen hadden die op het eiland *Otahiti*, volgens zijn eigen getuigenis, opgedaan (zie Deel I, bladz. 371,) het is waar, de Heelmeester verklaarde alle de besmette persoonen in den tijd van twee maanden zoodanig geneezen te hebben, dat 'er geen spoor meer van overig was, en kapitein COOK gebruikte daarenboven de loflijke en menschlievende voorzorg van geenen van zijn volk aan land te laaten gaan, welke die kwaal gehad had en liet niet toe dat 'er vrouwen aan boord kwamen. Doch hoe ligt kan zelf een bekwaam Heelmeester zig hieromtrent bedriegen, vooral bij ruuw scheepsvolk, dat kleine overblijfzels van zoodanig eene ziekte, de gevolgen niet genoeg kennende, niet acht, ja dikwijls ligtvaerdig verbergt, alleen uit vrees van niet aan wal te zullen mogen gaan, om niet te zeggen dat de tijd van twee maanden vrij kort is voor de grondige geneezing van verscheiden besmette matroozen, wier leefregel op zee niet van de geschiktste kan zijn. Hoe ligt kan ook de voorzorg van kapitein COOK om alle gemeenschap tusschen zijne matroozen, die besmet geweest waren, en de vrouwen van dat land zijn te leur gesteld en hij daaromtrent verschalkt, zoo wel als omtrent de grondige geneezing van

de-

natieën en het ongelukkig volk, dat zij met hun vergif besmet hebben, zal en moet hunne gedagtenis daarom vervloeken. Het naceel, dat zij dit gedeelte van het menschlijk geslacht daardoor toegebragt heb-

dezelve? Zou het onmogelijk zijn dat 'er van die vrouwen in den nacht aan boord geweest waren, zonder dat hij zulks te weeten kwame? Na hem kwam de Heer DE SURVILLE de eerste op *Nieuw-Zeeland*; hij had eenen vriendschaplijken omgang met de inboorlingen, tot dat deeze zig van eene sloep van het schip meester gemaakt hebbende, zulks aanleiding gaf tot het verbranden van de hutten en vaartuigen der Indianen, waarna hij de kust verliet. Zoo nu het volk van den Heer DE SURVILLE besmet geweest is, kan hetzelve de kwaal op *Nieuw-Zeeland* gebragt hebben; de verre afstand tusschen de *Ontwijfelbaare Baai*, ja zelfs de *Eilanden-Baai* en *Koningin Charlotte Kanaal* is, dunkt mij, niet voldoende om de mogelijkheid te ontkennen van zulk eene verspreiding van eene kwaal, die zoo lige wordt voortgeplant, in drie en een half jaaren tijds, zelfs over een grooter land en wel onder volkeren die een zwervend leven leiden. Men begrijpt ook van zelf dat het daartoe niet nodig is dat de bewooners van verre van elkanderen afgelegen plaatsen *met elkanderen* omgang hebben, gelijk de Heer FORSTER zig uitdrukt, maar dat de kwaal bij mededeeling van de eene bende tot de andere kan voortgaan.

Doch ik behoef het bij deeze redeneeringen, op waarschijnlijkheid gegrond, niet te laaten; ik ben in staat een stellig bewijs bijtebrengen dat de Franschen de Venus-kwaal werklijk op *Nieuw-Zeeland* gebragt hebben, wel veel laater, doch egter nog een jaar voor den tijd dat de kapiteinen COOK en FURNEAUX op deeze reis in *Koningin Charlotte Kanaal* vertoefden, een bewijs dat de Heer FORSTER zoude hebben kunnen weeten, zoo hij de reis van

den

hebben, kan nimmermeer en op geenerleie wijze noch verontſchuldigd, noch weder goed gemaakt worden. Zij hebben wel het boeten van hunne lusten gehoogt en betaald; maar dit kan des te minder voor eene ſcha-

den Heer MARION, die in het jaar 1783 is uitgegeeven, geleezen hadde.

De Heer MARION naderde in Maart 1772 *Nieuw-Zeeland*, en het gedeelte van de kust, dat hij het eerst ontwaarde, was de berg, die op de kaart van kapitein COOK de *Berg Eduont* genaamd wordt; hij ſtevende noordwaarts de West-kust langs, *Kaap Maria van Diemen* om, en ankerde eene korte wijl in eene bogt van het noordlijkst gedeelte, kwam den derden Mey aan *Kaap Bret* aan het noordoostlijk gedeelte van het noordlijk eiland en wierp den zesden dier maand in de *Eilanden-Baai* het anker, daar het volk het eerst omgang met de vrouwen kreeg en daar de Heer MARION en agt en twintig van zijn volk (misſchien uit wraak voor de mishandelingen, door den Heer DE SURVILLE dit volk aangedaan) gedood wierden. Van daar vertrokken zijnde, deed hij geene andere plaats in *Nieuw-Zeeland* meer aan, maar ſtevende de Zuid-zee in. Ziet hier nu wat de Ridder DU CLESMEUR, die, na den dood van den Heer DE MARION, het dagverhaal vervolgd heeft, omtrent dit onderwerp zegt: *Nous n'avons trouvé aucune apparence qu'ils fuſſent ſujets à la Petite Vérole & au mal Vénérien. — Il y avoit dans nôtre équipage pluſieurs matelots, attaqués de maux Vénériens, qui ont communiqués avec les filles du païs. Il eſt à croire que les Européens, qui ont reçu cette maladie de l'Amerique, l'auront portée juſqu'à ces antipodes de l'Europe*; dat is: „ Wij hebben „ geen' ſchijn gevonden dat zij de Kinder-pokjens en de „ Venus-ziekte onderworpen waren. — Daar waren onder „ ons volk verſcheiden matroozen, met Venus-kwaalen be-

„ ſmet;

ſchadeloos-ſtelling gelden, wijl zelfs het loon, dat zij daarvoor gegeeven hebben, het ijzer-werk, nieuwe ſtrafbaare gevolgen voortbrengt en de zedelijke beginzelen van dit volk vernietigd heeft, terwijl die ſchan-

„ ſmet, welke omgang met de meisjens van dat land gehad „ hebben. Het is waarſchijnlijk dat de Europeaanen, wel„ ke deeze ziekte van Amerika ontvangen hebben, die tot „ bij de tegenvoeters van Europa zullen hebben overge„ bragt." Dit is een ſtellig getuigenis, dat onverſchillig, zonder enig oogmerk dan om de waarheid te zeggen, ſchijnt nedergeſchreven: nu is de vraag of deeze kwaal, welke de matroozen van het ſchip van den Heer MARION in Mey 1772 aan de vrouwen van dit land mededeelden, zig niet in Juny 1773, dat is in den tijd van een jaar, in een land, daar de luchtſtreek voor die kwaal bevorderlijk is, daar de kunnen, ten minſten de ongetrouwde, eenen vrijen omgang met elkanderen hebben, daar het volk een zwervend leven leidt en denkelijk dikwijls verre weg verhuist, daar zij aan zigzelve is overgelaaten, door geene middelen wordt tegengegaan en door geene leefregel getemperd, zig konde verſpreid hebben tot aan *Koningin Charlotte Kanaal*, dat ſlechts omtrent zes graaden van de *Eilanden-Baai* af ligt. Zij die weeten welken ſnellen voortgang deeze ziekte kan maaken, en hoe ligt zij door eene dagelijks werkende omſtandigheid, de omhelzing, wordt medegedeeld, zullen de mogelijkheid daarvan niet ontkennen. Men voege nu hier bij nog deeze aanmerking dat, zoo de Venus-kwaal in *Nieuw-Zeeland* oorſpronglijk beſtaan hadde, dezelve ook aldaar zeer algemeen zoude hebben moeten zijn en zoo wel het volk van kapitein COOK in 1769 als van den Heer DE SURVILLE, en die van den Heer MARION, welke onbeſmet van het eiland vertrokken zijn, aangeſtooken zonden hebben moeten wezen, van hetwelk niets blijkt; vooral is

ſchandelijke ziekte ſlechts het lighaam verzwakt en vernielt. Een volk, dat, niettegenſtaande zijne ruuwe wildheid, heet temperament en wreede gewoonten, dapper, edelmoedig, gastvrij en onbekwaam tot enige arglistigheid is, verdient dubbel medelijden, wanneer zelfs de liefde, de zoetſte en gelukkigſte bron van genietingen, de ſchriklijkſte geeſſel van zijn leven wordt.

Bladz. 206 (3). Denklijk was het enkel door het jaargetijde dat wij den paſſaat-wind eerst zoo veel laater kreegen; wijl, namelijk, de zon zig toen nog boven het ander half-rond bevond, of liever, wijl wij op het zuidlijk nog winter hadden. Dit ondervonden wij ook in het jaar 1772 te *Madera*, maar ook daar hadden wij den paſſaat-wind, ſchoon dit eer-

het ſtilzwijgen van kapitein COOK daaromtrent van veel gewigt; hij zou niet in gebreken gebleven zijn dit bij deeze gelegenheid te zeggen, en ook dat van den Heer FORSTER, die, bij kapitein COOK aan boord zijnde, dagelijks gelegenheid gehad heeft om hem daaromtrent te ondervraagen, gelijk hij zeer zeeker bij deeze gelegenheid zal gedaan hebben. Uit dit alles blijkt, dunkt mij, de ongegrondheid van de ſtelling van den Heer FORSTER, en het is maar al te waarſchijnlijk dat het volk van deeze eilanden zig hunne kennis met de Europeanen deerlijk zal beklaagen en wie kan verzeekeren dat hunne gemeenſchap met hetzelve niet, in plaats van hen met nieuwe rijkdommen en gerieflijkheden te verrijken, eene ontvolking van dat land ten gevolge zal hebben?

Aantekening van den Nederduitſchen Vertaaler.

eiland onder den drie en dertigſten graad Noorder Breedte gelegen is. Doch allerzonderlingst was ons de wind, van ons vertrek uit *Koningin Charlotte Kanaal* tot den tijd dat de waare paſſaat-wind opkwam, voorgekoomen. Wij hadden, namelijk, verwagt dat wij het grootst gedeelte van den tijd, dien wij op middelbaare breedten tusſchen de vijftig en veertig graaden Zuid doorbragten, geſtadige Westen-winden zouden hebben, gelijk wij in den winter op het noordlijk half-rond gewoon waren te hebben. In plaats van dat vonden wij dat de wind in twee of drie dagen het kompas rond liep, nergens dan op de oostlijke ſtreeken enigermaate beſtendig was en ſomwijlen uit dezelve zeer hevig woei. De naam van *Stille Oceaan*, waarmede men anders de gantſche Zuid-zee benoemt, past dan, mijns bedunkens, alleen op dat gedeelte van dezelve, dat tusſchen de Keerkringen gelegen is, want daar alleen is de wind beſtendig, het weder gemeenlijk ſchoon en zagt en de zee minder onſtuimig dan op hoogere breedten.

Bladz. 206 (4). Albicoren, Boniten en Doraden jaagden naar vliegende Visſchen, even gelijk wij zulks in den Atlantiſchen Oceaan gezien hadden; enige groote zwarte vogelen met lange vleugelen en gaffelvormige ſtaerten, welke Fregatten genaamd worden (*Pelicanus aquilus* LINNEI) en gemeenlijk hoog in de lucht zweefden, ſchooten ſomwijlen met ongelooflijke ſnelheid, als een' pijl, op de visſchen, die beneden hen zwommen, neder en misten met hunnen ſnavel hunne prooi niet. De Meeuwen van de Engelſche zeeën, die ook onder dit geſlacht behooren, wisten de visſchen op gelijke wijzen te be-

betrappen; de visschers zijn daarom op het denkbeeld gevallen deezen vogel met kleine haringen te vangen, die zij op een puntig mes steeken, dat op een klein vrij drijvend plankjen vast is; als nu de vogel daarop nederschiet, is het met hem gedaan, want hij doorsteekt zig onfeilbaar.

Bladz. 209 (5). Deeze laage eilanden, welke men in de Zuid-zee tusschen de Keerkringen aantreft, zijn meest van een zeer zonderling maakzel. Zij bestaan, namelijk, uit klippen, die van den grond van de zee, lijnregt, als muuren, opsteigen, maar aan de meeste plaatsen naauwlijks boven het water uitsteeken en ook, daar zij hoogst zijn, tog niet meer dan zes voeten boven de oppervlakte der zee uitkoomen. Zij zijn dikwerf van kringvormige gedaante en hebben in het midden een meirtjen van zee-water, terwijl rondom dezelve de zee niet te peilen is. Daar moeten ongetwijfeld maar weinige gewassen op dezelve zijn en onder deeze zal de kokosnootenboom nog de beste en nuttigste zijn. Ondanks deeze armzalige gesteldheid, en derzelver dikwijls maar al te kleine uitgestrektheid, zijn veele evenwel bewoond. Hoe zij egter mogen bevolkt zijn is even zoo zwaar te bepaalen als hoe de hoogere eilanden der Zuid-zee met inwooneren zijn bezet geworden. De Heeren BYRON en WALLIS zonden, toen zij op hunne Reizen rondom de Waereld hier voorbij dit laag eiland kwamen, enige van hun volk naar land, tegens welke zig de inwooners agterhoudend en jaloers betoonden. Agterhoudend zijn zij veelligt om hun gering aantal, waarom zij vreezen moeten ligt overweldigd te worden; jaloers, omdat zij voor zigzelven moeite genoeg zullen hebben op hun-

ne kleine rotſen het nodig onderhoud te vinden en gevolglijk vreemden met geen onverſchillig oog kunnen aanzien, daar deeze dreigen dezelve nog meer te verminderen. Men kan dan ook van hunnen oorſprong in het geheel niets zeggen, wijl hunne taal en gebruiken ons tot heden toe geheel onbekend zijn en dit misſchien het eenigst kenmerk is, waardoor men de herkomst van zulke volkeren kan giſſen, die geene ſchriften en oirkonden bezitten.

EINDE VAN DE AANTEKENINGEN OP HET VIERDE DEEL.

DE

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET VIERDE DEEL.

Plaat XX*. Gezigt van eenen grooten ijsklomp, drijvende in de Zuidzee (9 Jan. 1773). *bladz.* 54

—— XXI*. De zwarte Pijnboom van *Nieuw-Zeeland.* 104

—— XXII*. Inboorlingen van de *Donkere Baai* op *Nieuw-Zeeland.* . 110

—— XXIII*. De Nieuw-Zeelandſche Vlas- of Hennip-plant. . . . 142

—— XXIV*. Gezigt van Waterhoozen aan de kust van *Nieuw-Zeeland.* 152

—— XXV*. De Poy- of Orlietten-vogel. 144

—— XXVI*. De Thee-Myrte. . . . 148

Kaart N°. XII*. Van het *Zuidlijk Halfrond*, vertoonende de koerſen van enige der voornaamſte zee-reizigers. . 1

—— —— XIII*. *Port Praya* aan het eiland *St. Jago.* 10

—— —— XIV*. Schets van de *Donkere Baai* aan *Nieuw-Zeeland.* 136
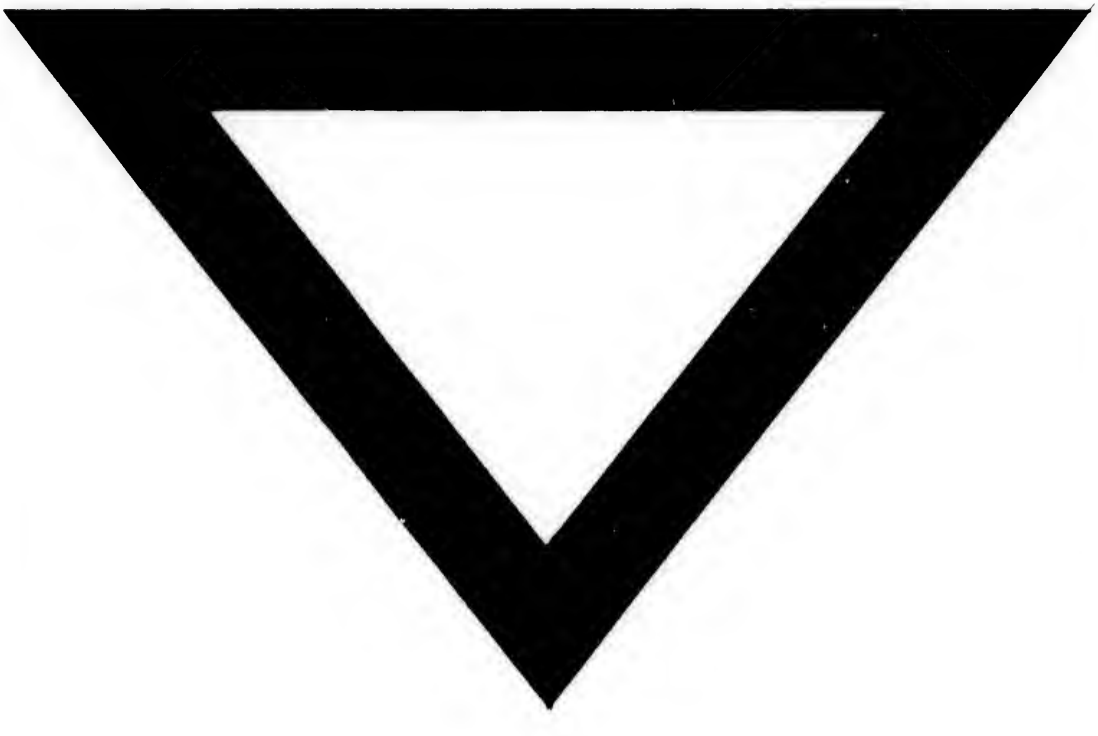
—— —— XV. Schets van *Van Diemens-Land.* 168